

PASSEM - H O B Ê ?

=====

B e p e s

AQUELLES QUATRE PARAULES...

Un temps, el món habitat era jove, sa de cor i pensament, i la gent vivia sí, amb problemes, però eren problemes relatius. Vora 50 segles de discursos, preceptes, filosofies, guerres, cops d'Estat, polítiques i eleccions han fet un món atormentat, preocupat, dubtós. I malgrat que diverses polítiques i tendències deien totes que elles eren les millors, el món no se les acabà de creure i sortiren partidaris de cadascuna de les tendències més amunt dites que són variadíssimes i que, a més a més, cada dia en surten de noves les quals també compten amb partidaris. El món es veu que vol variació.

Davant d'aquest panorama, a qui s'ha de creure? S'ha d'agafar tot a la valenta i viure desesperat? Farem pocs anys. Els nombrosos infarts que d'un temps a n'aquesta part no es cansen de fer baixes, són un avís constant. Hem d'ingressar en el gremi dels tantsemenfotistes que vol viure lluny de maldecaps? Hi viu aquesta majoria silenciosa que veu passar unes eleccions com si sentís ploure i es queda a casa?

Es podria provar de trobar un entremig. Ni fer mèrits per a un infart, ni fer-los pel tantsemenfotisme. Ara, on és aquest entremig?

I si entretant es cerca es procurés passar-ho una mica bé, per poc que fos, somrient més vegades que despotricant?

Aquesta ha estat la mà que ens ha guiat, a la seva manera, és clar, al portar al món aquest "PASSEM-HO BÉ?", com altres vegades en altres títols. I és que tan sovint es passa tan malament, que som partidaris acèrrims d'aquells que tiren oli - per car que vagi -, damunt un temporal per a reduir l'esvalotament de l'aigua. Partidaris acèrrims d'un posar pa als rabins ocasionats per les diàries misèries d'un món ple d'animals vestits. Partidaris acèrrims d'un de tant en tant "somrieu si us plau", que ens pensem que no hauria de fer mal a ningú...

Bepes

ESCAPARATA DEL LLIBRE

L'AVI PREN LA PARAULA

1

Emigració de llobarros - Patriotisme de revistes amb noies al descobert - Pitreres i Mercat Comú - Rics i pobres - La dona guapa i el savi - La fi dels folletonistes - Orientats i desorientats - Escriure és difícil - Una partida d'escacs. Obertura berlinesa i defensa Petroff.

EL CAS DE LA VIDUA DE TRES MARITS

17

Un farmacèutic del pes mosca - La solteria agafa por - Una reunió de forces vives - Audiència municipal. Galania republicana - L'heroisme del senyor Feliu. Secrets d'un farmacèutic. Serveis que no dona l'Estat. Farmàcies individuals.

PALETES A LA COSTA

31

El ministre dels Hotels - On és Cipcella - Posta d'alt del paisatge - Variacions sobre el festeig - Festejadors i cotxe.

QUARANTA ANYS, SÓN QUARANTA ANYS

38

Ni gorres ni barrets - Balls i canonades - Diaris i censures - Voleu dir que sabrem votar?

PLANES DE ROSER I JULIA

46

La Lliga i l'Esquerra - La llengua de Fidel Castro - Els havem d'aixafar! - Lliçons de política. Barça-Espanyol - Ells han perdut, però hem guanyat nosaltres.

A LA RECERCA D'UN MARQUESAT

66

Demetri vol entrar a l'alta societat - Genealogies i situacions - Alcalà o Zeus?

SOGRES INTERNACIONALS

74

La carrera de sogra - Les sogres es reuneixen - Sogres i Mercat Comú.

HISTORIA DEL SENYOR BATISTA

81

Un harem a la platja - L'home apocat - Flairadors de diners - El xiscle de Florentina - Resurrecció.

MERCERS I FABRICANTS

95

Un capità de ploraners - Diferència de calces - Cinc a tres! - Reserves maternals - Marxes i corredisses - Crisis - Un premi anomenat Núria - Una vaga especial Casori i eleccions.

Mentalitzacions - "A n'aquests totes les hi ponen!"
La clientela del vigilant - El Diari - "Perdoni, senyoreta, no es casaria pas vostè?" - La mecanògrafa Miquela
- Un Diari que mudà un país.

L'ONCLE AURELI

146

Inconvenients de mirar-se vaixells sortint del port -
A les Amèriques falta gent! - El negres treballen de franc - Un llibre encén una guerra - La dinastia dels Aurelis - Un negre a la família! - Foc!

COLOMA I ESPINET

156

Vallperduda - El mercat de Valltrobada - Ganivetades
La nina meryel·losa - Veus de misteri - Pompeu Rovellat
Les esperadores - Encara se senten les veus.

EL PIANISTA PATRICI

173

Un elegit de 200 milions d'embrions - El pianista impenitent - Concerts de pensament - "Tocaré Stravinski"
"La Situació", concert de piano.

LA SENYORA BRISELDINA, CUINERA MAJOR

184

Una llossa indostànica. Cuinades per els uns i cuinades per els altres - Un peix comunista?

LES ARRUGUES DE LA SITUACIÓ

188

Potes de gall al rostre de la senyora Fermina - La poderosa veu de l'advocat Cavallé - "No tenen pas caplet?"
La camisa de la noia del forner - El cas del senyor Brugarol.

LA FAUNA ES REUNEIX

198

Principals intervencions - L'ase proposa fer eleccions - Vegetarinas o carnívors? - La carn duu colesterol - La carn porta fosfats, ferro, sodi... - La votació - Empat - Un vot decissiu - "Ací no ha passat res" - S'acorda esperar què faran els homes amb les autonomies - "Verdura?"
- "No fotis!"

La mar, que fa tants anys que muda d'humor, que tan aviat és un temporal desfet, com es presenta com un element de boníssimes intencions, aquell dia d'estiu té el dia bo. No hi ha cap núvol, però el cel ha perdut blau, i havent-lo perdut el cel l'ha perdut la mar. Aquell blau, unes notes més pujades que el que emmiralla que és un blau clar, delicat, ben educat, de casa de senyors, un blau cel, molt més lleuger que el blau viu, alegre, valent, nacionalista, prussià, un blau marí, aquell dia és un blau com si hagués perdut unes eleccions. Vora el rompent l'aigua transparenteja i la sorra i les roques del fons es veuen com sempre. Més endins la mar vol blavejar però no se li dóna blau i es va descolorint tocat d'una claror gris-blanca que mana al cel i, enllà, el to celestial acaba influint decissivament damunt el to marí i té lloc una coalició de colors, un joc de mans de llum admirable. No hi ha horitzó. Un vapor que passa dóna la impressió que navegui per l'aire. L'aigua, que sembla que s'ho hagi de menjar tot, és, ja veuen, un element que es deixa governar per la llum, el cel i el vent. Però la mar no ha donat ni dóna mai explicacions a ningú d'aquestes coses. Ni d'altres. Si li fan fer, nega vapors, dones i comandants de marina, i, si li manen, es deixa el verí a casa i sembla que no ha trencat mai cap plat ni cap olla...

D'un setzè pis la miren avi i nét. Un murmur de veus ho emplena tot. Centenars de cotxes fa dies que es veuen fondejats pertot arreu. La gent no els toca per por de perdre el lloc. Si pagant es pogués arreglar se'n pagarien veritables fortunes d'aquells aparcaments. De Bla-

nes a Port Bou la costa s'ha convertit en una inacabable exposició de cotxes de tot el món capitalista, social-demòcrata i sindicalista. Les cases venedores es gasten diners en va llogant aparadors a ciutats i viles, que costen un ull de la cara. Decididament ens les tenim d'heure amb sa majestat el cotxe. Es la monarquia que té més adeptes i, cosa curiosa, entre totes les classes socials, de monges de vetlla a presidents de consells d'administració.

- Quan l'avi era petit, això que ara no es veu, dessota la gentada, era sorra, la millor sorra del món, esponjosa, de gra d'arròs, neta... I a l'aigua hi havia peixos sens nombre. Malfia't d'una aigua sense peixos, d'un dissabte sense sol, una tiple sense veu i un notari sense ulleres... Pescant amb canya es treien uns llobarros de mitja cana! Ara la mar no es troba bé, està malalta, i el peix ha estat el primer d'evacuar la costa vetllant pel prestigi de la mateixa.

- Per què va marxar, el peix?

- Quan hi havien aquests llobarros que et dic, la Costa era una mena de Paradís. Per una cosa o per l'altra els homes sempre se l'han deixat perdre el Paradís. Un temps, malgrat que ben poca gent ho contemplà, el van perdre per una qüestió frutal, ara, per una qüestió econòmica. Quan aquells llobarros es deixaven pescar amb canya, a la Costa hi havia poca gent, la gent que hi havia d'haver i, a mar, s'hi tirava una moderada quantitat d'orinals. A l'aigua això encara li anava bé. Però hostes vingueren! D'aquella ben entesa quantitat d'orinals s'ha passat a tirar a l'aigua les anades de ventre de milions i milions de concurrents. I el progrés, que per la mar ha estat un mal negoci, feia anar a l'aigua tot el rebuig de les fàbriques. Ja no hi ha Paradís. Ja no hi ha llobarros. Aquests, per a no deixar de tenir el bon gust de sempre, han emigrat de platges i cales. I han emigrat també perquè els homes els quals no saben passar sense tenir armes a prop, han deixat de pescar amb canya i pesquen amb escopetes. I, és clar,

seria molt demanar que aquesta milionada de gent no anés de ventre durant tres mesos. No ho sé, jo n'he vistes moltes, ja, i potser està a mans de la ciència la solució. Altres coses ha trobat la ciència, saps? La bomba atòmica...

- Que és bona per a no anar de ventre, avi?

- Mira, un parell que se'n van tirar van deixar milers de ciutadans que no hi han anat mai més. Però tampoc és massa recomanable tirar bombes atòmiques per a deixar la Costa en l'estat primitiu. Temps era temps que tiràvem la xàvega i les dones es banyaven vestides.

- Vestides?

- Vestides de bany, amb mànegues, coll, i calces fins als turmells.

- I es mullaven, vestides així?

- Potser no, però tothom se les podia mirar sense fer mals pensaments. I, ara, d'això que porten també tenen la barra de dir-ne vestits de bany! I amb el canvi de vestit de bany n'han vingut d'altres de canvis. Ni la Costa és la d'abans perquè l'han feta malbé, ni la gent. A la Costa hi han entrat els diners amb el sac de rialles i ploralles que porten a l'esquena pertot on van. Els diners, amb els homes i les dones que en tenen, i els homes i les dones que en volen tenir. Els tens tots a la platja torrant-se esquenes. Val més que no hi miris a la platja. Un temps, a partir de la pèrdua del primer Paradís, encara es corria amb menys roba pel món. Era un temps sense modes, sense sastre ni detergents, i ningú en feia cas de veure ciutadans a conill... O potser val més que hi miris a la platja perquè t'hi vagis acostumant de petit... Ja no sabem què dir els que diuen que caduquem, amb aquestes coses i amb altres. Tot un món ha fet un gran salt aquests darrers anys...

Tingué raó potser l'avi en moltes coses que aquell dia de mar degollada i esblanquida contà al nét que no sabia si mirar o no la poca

roba de les paradores de sol.

La gent vingué al món nua. Hi anava tothom: cavalls, lleons, camells, micos, sargantanes, homes i dones. I, en veritat, ningú en feia cas. Es veia gent nua de dilluns a diumenge, i ningú en patia. La civilització, amb les guerres i les societats de nacions feu tapar, de tots els que anaven nusos, només a homes i dones. A molts llocs que conserven els usos i consums de sempre, encara la roba fa nosa, però a pobles i ciutats la població activa només es treu roba, normalment, a l'anar-se'n a dormir. Pels carrers i a escoltar discursos dels polítics de torn la gent sol anar vestida. S'han passat molts anys així i ara potser la gent trigaria a acostumar-se a anar nua. Una cosa és anar-hi perseguint un cervol en el temps immediat pos-Paradís, i l'altra pujant a un autobús. És possible que si una senyora ben edificada es presentés nua a un autobús, el passatge o el mateix conductor - per quelcom els autobusos porten un rètol que diu "prohibit distreure el conductor" -, sofrissin alteracions nervioses. Ara, també és possible que si el passatge, tripulació inclosa, anés nua, no se'n proudís cap d'alteració. Com potser tampoc se'n produiria cap si anés nua la gent dels carrers, els policies de tràfec, els professors de la Banda Municipal, els escombriaires i els rectors d'universitat. Anar nu és l'anar natural al venir al món. No hi ha ningú, sabut, que hagi sortit en sabates ni amb una senzilla samarreta. I això, la nuditat, durant anys ha estat totalment prohibit. S'ha passat que els nou-nats sortissin despullats, però s'ha procurat posar-los roba al damunt com més aviat millor. La falta de costum a veure gent nua ha portat molts maldecaps quan s'hi ha vist algú. Si s'hi hagués vist més gent més sovint els disbarats haurien estat molts menys.

I perxò pensant que el país no anava com hauria d'haver anat per manca de pràctica a contemplar nuditats, unes revistes amarades d'amor a la pàtria han arribat a gran tirada promocionant la dona nua. "Mireu què

us han privat de veure públicament durant anys!" deien les revistes. "Com volen vostès que el país anés bé si només es retrataven dones vestides!". Allò feu efecte. Al veure que les revistes agafaven tirada esventant autonomies tapades duant tant temps, altres partidaris del bé nacional no han volgut ésser menys i han portat aquelles autonomies als escenaris i pantalles a tort i a dret. I, se sentia: "Es clar que la producció cinematogràfica anava de cala baixa si l'autoritat volia que s'anés, en qüestió de roba, en el temps dels reis catòlics! Ja veuran on arribarà el cinema de casa nostra quan no hi operin determinades censures! Quan a les nostres pel·lícules s'hi puguin veure els armaris femenins que s'anaven a veure fora fronteres, voldrà dir que anem de drèt a entrar al Mercat Comú! I deu ser per això, per a possibilitar aquesta entrada, per a europeitzar-nos, que les revistes patriòtiques publiquen pitreres famoses, tan patriòtiques com les mateixes revistes, de dones del país i de les de fora que per a donar-nos un cop de mà s'han vingut a treure roba ací. Per això, i perquè la gent es torni a acostumar a la nuditat. No cal, doncs, recriminar aquesta pluja d'exhibicions poca-robistes si són la clau d'entrar a les comunitats europees les quals és fora de tot dubte que han començat a dir que ens hi voldrien quan les revistes patriòtiques han començat a publicar aquestes galeries de senyores i senyoretes al descobert...Entrar al Mercat Comú no és fàcil. Se n'ha de pagar el preu. I el mèrit de preparar-ne l'entrada seria injust que es donés únicament a les revistes de portes obertes ja que tant mèrit com elles el tenen les retratades les quals per a demostrar fins on pot arribar l'esperit de sacrifici de les dones de la pell de brau no s'hi han pensat gaire a demostrar que ja som lluny de la famosa llegenda negra, sortint cara el públic sense trampa de cap mena. Quan s'hagi entrat al Mercat Comú s'hauran de donar medalles a la gent que hi haurà posat el coll. Caldria que qui dongués aquestes medalles tingués present l'aportació d'aquestes fembres que hi

han posat, vistes, algunes coses més que el coll.

No han estat únicament questions fotogràfiques que el país ha fet per mor de desvirtuar que els Pirineus ens barraven el pas al Continent, no. Anys endarrera, les fonts de vida maternals eren la base perquè els infants es fessin seguint lleis naturals. Els davants de la majoria de les senyores tenien aquesta missió específica. Es Bonaventura Carles i Aribau qui ho diu en la seva famosa Oda a la Pàtria:

En llemosí sonà lo meu primer vagit
quan del mugró matern la dolça llet bevia...

i no hi ha cap motiu per a creure que abans d'aquests versos l'alimentació infantil fos cap altra. Si els desigs i els sentirs de la mare es trameten al fill a través d'aquesta alimentació, apart de constituir un aliment provat com a bo durant segles, es pregunta: Quins sentiments han de transmetre al petit ésser, el pelargon i derivats? D'acord que la llet de vaca, si és adequada per a criar un vedell, podria ocasionar per allò de les transmissions sensorials, que un infant pujat amb una tal llet veïés i anés pel món amb unes idees semblants a les que tenen les vaques les quals malgrat no pensin i sentin com una estanquera o tiple lleugera, els seus deuen tenir de pensaments ja que està fora de tota discussió que tot ésser que té cervell pensa, i les vaques tenen totes el seu de cervell. Ara, el dubte és quines idees pot encomanar el senyor pelargon i coses semblants a una criatura de teta. Fins ara les criatures criades precisament a teta han inventat la geometria, descobert Amèrica, l'estofat, el vi i la roda, entre altres coses. Les dides havien fet uns grans serveis a la humanitat i sembla que es van perdre. Potser a causa d'una qüestió econòmica, no se sap, ja que si les dides volien cobrar a hores haurien perillat molts pressupostos familiars. El progrés ha dictat que els davants de les senyores han de servir per a fer bonic. D'altra part ja no es veuen aquelles pitreres d'anys endarrera cantades per poetes i trovadors i indispensables pels

menors d'edat. Les grans pitreres, com les dides, han passat a la història. Les dones d'avui ^{no} segur que les podrien portar aquelles pitreres del temps de l'Oda a la Pàtria. L'estètica és l'estètica i cada dia es poden veure menys davants il·lustres. O ademés de l'estètica, és una qüestió de civilització? Tot el Tercer Món, pobret, es cria els infants a pit i ja es veu quin pervindre tenen els menuts tribals d'aquest Tercer Món! Potser, ara hi ha llibertat per a pensar-ho tot, aquesta reducció i desaparició quasi de proes femenines serà cosa que ajudi a entrar al Mercat Comú. Ara, què serà un Mercat Comú de gent criada amb manet? I qui diu Mercat Comú, el festejar, la selecció nacional de futbol i el públic en general? L'amistat, serà la mateixa? Es que pot jutjar igual un jutge pujat amb la intervenció dels òrgans glandulosos naturals fets per a pujar jutges, que un que hagi acabat la carrera sense fer us d'aquells òrgans? Disbarats que no tenen explicació raonada, ja deixen entreveure la possibilitat de la influència de gent pujada fora dels carrils naturals. El qui ordenà tirar la bomba atòmica, els inventors de les immobiliàries sense immobles, i els rebuts de les Companyies elèctriques, no són coses que permeten admetre l'existència d'una gent criada fora teta? Si la lactància ha estat artificial, si a la lactant enlloc de lactígen se li practica lactífug desapareixent la lactescència en perjudici del lactívor, es podrien potser explicar molts misteris ocorreguts darrerament.

L'avi del començament, en la sèrie de converses que va tenir amb són nèt, es queixava de les pastilles també. Potser no hi va atinar que determinades pastilles sortiren i s'utilitzaren de cara a entrar al Mercat Comú. Hi ha pastilles per a esmoreir un refredat, que no han provocat cap manifestació sabuda, i pastilles per a celebrar nits de nuvis sense posterior intervenció de les senyores llevadores que cada vegada tenen menys feina i, atenció, poden augmentar l'atur, i aquestes ja n'han provocades de manifestacions i fins ara, a favor. L'avortament

té partidaris i detractors. Mai ens hem entès en aquest país. D'ençà que es posà en joc el Maura-Sí, Maura-No, que no hem parat. Es va inventar el consens d'una manera oficial fa relativament poc per veure si tothom deia que sí encara que fos un sí bemol que no és un sí natural, però ara ja tothom en diu mal. Darrerament només ens hem entès amb una cosa: en no portar res al cap. Aquest que era un país de barret i gorra, s'ha convertit en un país sense res al cap, exteriorment eh? I s'han convertit en un país de cap descobert segur, de tota seguretat, perquè mai cap govern ha fet un decret dient que s'havia de portar barret o que no se n'havia de portar. Si les coses de l'avortament es volen resoldre decretant, ens trobarem altra vegada amb un nou Avortament-Sí, Avortament-No. Es un tema de mal resoldre amb exemples pràctics pels governants. Temps endarrera una alta autoritat va demostrar amb la televisió com a testimoni, per què no entrava en l'impost sobre la Renda. Ara, quina alta autoritat pot sportar públicament i amb la televisió per testimoni com va fer l'altra, un cas pràctic de solució d'avortament? Matèria difícil, aquesta. Pels protestataris la solució és que no s'hagi d'avortar però no donant feina a les senyores llevadores, sinó fent entrar en joc la pastilla del dia, o de la nit, ja que es veu que aquestes pastilles no tenen un horari establert. Sí, sí, matèria difícil, aquesta. Els contraris de la pastilla diuen que a la llarga ocasionen trastorns patològics com les que guareixen una grip en un dia, i que la gran badada dels centres farmacèutics fou donar-les tan barates! Entre els Pastilles-No, hi ha, naturalment els que sostenen que el món havia anat marxant anys i anys sense pastilles, i que la gent no tenia la pressa d'ara segons per a quines coses, però els partidaris d'entrar a les comunitats europees poden preguntar-les: "No Mercat Comú sense pastilles, o pastilles i Mercat Comú?".

Al món, deia l'avi, hi ha dones, homes i diners. I tot balla al voltant d'això: guerres, pactes electorals, presons, suicidis i el Tribu-

nal de la Rota. Seran, doncs, epissodis d'homes i dones els que emple-
naran durant tot el temps les planes del món. No se'n poden pas fer
d'altres llevat que siguin de no massa bon creure.

Egipte, molt abans d'aquesta guerra actual per a fer la pau amb la gent
de David Ben Gurion, fou dels primers que pensà que canviar una tassa
per dues vaques era una mala cosa, i començà a donar valor a un tros
de metall. I aviat hi hagué algú que tingué més metall que els altres.
Sempre ha anat així, ja en el temps d'aquells egipcis. Dels posseïdors
de metall se'n digueren rics, i dels que no en tenien, pobres. Es des-
cobrí, però, que els pobres eren molts més que els rics i que quan s'en-
fadaven, si ho feien molts a la vegada, els rics ho pàdien passar mala-
ment. I perquè els pobres poguéssin comprar algunes coses, poques, s'in-
ventaren les monedes, peces de metall soltes, d'or, plata i coure. L'or
era patrimoni dels de dalt, la plata dels del mig i el coure pels de baix.
Els grecs, capdavanters en moltes coses en foren en l'art d'encunyar
monedes. No se sap a canvi de què les monedes anaren a parar a deter-
minades butxaques originant una mena de campionat per a veure qui en
tenia més. La història de tot un món durant generacions ha estat per
a tenir més moneda de la que es té, ja que s'ha demostrat que amb mone-
da es pot comprar gairebé tot, d'un braç de gitano a un Concord. Re-
sultava pesat, sobretot pels que n'havien de manejar molts, els diners
primitius, i malgrat ben aviat aparagueren els banquers, la gent s'hi
pensà una mica a deixar a les mans dels homes de banca monedes i me-
talls. Els que en tenien més amagaven l'efectiu en olles i els que en
tenien menys dessota un rajol. Passaren anys abans el Templaris no in-
ventaren la lletra de canvi per a evitar que els diners anéssin d'un
lloc a l'altre. La lletra de canvi fou considerat un gran invent i sem-
bla que les primeres es pagaren. Havia de venir el progrés, encara. Al
voltant de les anades i vingudes dels diners, els partidaris de tenir-
ne encara que no fossin seus, els banquers, no pararen fins que el me-

tàl.lic anà a parar a les cases de banca i els primers que obtenen la confiança, amb mala cara però confiança a la fi, del públic foren uns venecians quan Venècia era republicana. Altres ciutats d'anomenada de llavors veuen que l'ofici de banquer és un bon ofici i Gènova, Barcelona i altres ciutats europees es fan banqueres, i ja fan més coses amb el diner: fan bitllets contra dipòsits en metalls preciosos. Això de canviar metalls en paper feu créixer l'afecció a la banca, i els suecs, ja veuen els suecs que tenen les dones rosses i fredelugues quan són al seu país, foren els primers que fabricaren bitllets sense tenir el necessari recanvi. L'aparició dels bitllets en el segle XVII o un de semblant, desorientà els posseïdors de moneda els quals de moment no donaven massa crèdit a que un quilo de paper pogués tenir el valor d'unes poques dobles d'or o de tres pinedes. Hagueren de suar els banquers per a convèncer els recalcitrants. I a copia de suar anaren convencent a tothom fins arribar a l'estat actual. Un poble sense bancs és un poble perdut. Anys endarrera els pobles deien inflant-se de pit: "Tenim un castell feudal, tres orquestres i aigües minerals...Ara toquen vora de 15 bancs per cada poble de 15.000 habitants. Hi ha més banques per càpita que metges, tavernes i llibreries. S'han arribat a ficar tant a la vida dels homes, els bancs, que ja s'anuncien a la televisió com un detergent o unes mitges de senyora. I no han parat fins que han aconseguit que no hi hagi diners a les cases. Tots són a les banques. De posar-n'hi n'hi pot posar tothom. Ara treure'n ja és més difícil sobretot perquè hi ha gent que en vol treure sense tenir-n'hi. Generalment no dona bons resultats volguer treure amb bones paraules diners del banc sense tenir-n'hi. Els banquers són gent de recursos i les bones paraules no els fan canviar d'opinió. Es en va que el peticionari digui:

- Doncs com ho tinc de fer jo, senyor banquer, per a tenir diners?
- El banc no li pot solucionar això. Tots els diners del banc són di-

ners de gent que no és del banc.

- Tots?

- Home, tots no...el banc no pot pas treballar de franc. Però vaja, contestant a la seva pregunta si vostè porta diners el banc n'hi deixarà. Quants més en porti més n'hi podrà deixar.

- Això també ho puc fer jo!

- Però vostè no és banquer.

Devegades uns peticionaris s'han agafat malament les contestes dels banquers i els diaris han anat plens de les conseqüències. Coses dels diners, i de les influències que tenen en la vida dels humans, influència només superada per la de les senyores sobretot per les de bon mirar. L'entrada d'una dona guapa en una reunió és com l'entrada d'un savi. La reunió queda amb la boca oberta. La dona guapa té l'avantage damunt el savi perquè aquest per a demostrar la seva saviesa ha d'explicar coses que la gent no sap, i la dona ben dotada si vol no ha de dir res. Deixant-se mirar ja en té prou. Si a la reunió hi assisteixen al mateix temps savi i dona guapa, la gent escolta al savi i es mira la dona. Té altres avantatges la dona damunt el savi. Si aquest explica la teoria del pensament amb coll i corbata té l'auditori, llevat de la part d'auditori que dorm, dominat, però si l'explica en calçotets i samarreta a l'auditori hi ha diversitat d'opinions. En canvi, una dona guapa en roba interior sense necessitat de dir res respecte a la famosa teoria o respecte a d'altres, té els reunits pendents d'ella i és rar que cap reunit dormi. A un savi quanta més roba duu més se'l considera, i a la dona se l'admira més quanta menys en porti. I això no és cosa d'aquests darrers anys que la gent diu que n'han passades tantes. Sempre ha estat així. Probablement ja succeïa el mateix abans d'inventar-se la lletra de canvi, compromís de pagament que no es paga. I això sí que aquests darrers anys s'ha posat de moda potser perquè havent-hi un compromís pel mig la gent no es volia comprometre.

Aquesta por de comprometre's es troba en algunes activitats humanes: en les que conspiraven d'amagat i en els que hi festejaven, sobretot en segons quines branques del festeig. Els conspiradors polítics són conspiradors en tant tenen por de comprometre's. Quan desapareix aquesta por ja deixen de conspirar. Es quan els que conspiraven governen. I llavors ja governen perquè no hi hagi conspiradors sabent que ells n'han estat abans de governar. I hi ha diverses maneres de governar perquè no hi hagi conspiradors. Si els conspiradors conspiren bé i no es volen comprometre hi ha conspiració per temps.

La por de comprometre's per part de l'element femení ha durat segles, i malgrat aquesta por el bellíssim element ha quedat moltes vegades compromès. Davant d'això es pot dir que era una por relativa. El tracte, el contacte i el contracte entre els dos sexes majoritaris és una bona part de les planes del món. Els folletonistes en visqueren molts anys d'aquests epissodis, i escenificant-los o posant-los en solfa s'hi han fet rics i famosos autors teatrals i compositors de totes les èpoques. Si modernament va passant la por femenina de quedar compromesa, tindrà lloc un apunyament mortal de la literatura que més lectors ha tingut i això tampoc estaria bé, la literatura és la literatura i si desapareix la que tenia per base amors perduts, amors trobats, amors desgraciats i amors complicats, què hauran de fer aquests literats? Parlar de coses didàctiques, de desviacions polars, del cultiu de les begonies, o dels anys de llum que hi han des de la Terra a la nebulosa Andròmeda, que es veu que és una gran nebulosa? Per a fer la felicitat d'aquest gran públic que viatja en metro, que té la dona cridanera, que guarda una porteria, que la mainada li destroça més sabates que les calculades, pels acossats per les lletres dels electre-domèstics i per a les divisions de ties del país, què hauran d'escriure aquests literats? S'hauran de refugiar contant els amors de garces, miloques, dofins i dromedaris, que són sempre els mateixos? Quin premi literari pot guanyar

un llibre parlant dels amors d'un tudom i una tudoma sense intervenció d'un segon o tercer tudom si se sap que els tudoms són monogàmics? Fer una novel·la sense que ningú anés contra la llei seria un mal negoci. Només són els homes i les dones que fan parlar d'ells anant contra les lleis, escrites o no, o fent-se-les. Perxò la societat de bigams, adúlter i derivats han tingut fins ara literàriament i musicalment l'èxit que han tingut. Anys endarrera un adulteri, malgrat que se'n parlés molt, era més aviat mal vist. El tema del marit enganyat ha emplenat teatres, cinemes i biblioteques particulars. I no sols l'adulteri per ell mateix sinó per determinades conseqüències que tenia. Una temporada el marit, si per intuïció; sospita o anònim, era a temps a descobrir l'aconteixement, si era marit de sabre podia sabrejar els actors fins que el cor n'hi deia prou, quedava com un senyor i protegit per la llei. Aquests eren temes! Si ara, perquè la gent no acostuma a portar sabre, perquè aquelles lleis antigues han passat de moda o perquè s'ha perdut la por de comprometre's, aquells drames ja no es poden escriure ni posar en música, hi haurà vaga d'escriptors?

L'avi no es cansava de repetir que aquest darrer temps ha estat un temps especial, autàctic, en deia ell. I en parlava d'escriptors...

En veritat ho han estat uns temps especials aquests. Ha tingut lloc un fenomenal cap-girell. Una part del país es movia orientada i l'altra ho feia desorientada. La gent d'un país s'orienta i es desorienta de diverses maneres: als cafès, a les tavernes, anant a plaça i, en general escoltant i llegint. I durant anys, en aquell país es digueren coses que no s'havien de dir i no es digueren les que s'havien d'haver dit. D'aquí vingué l'orientació d'alguns i la desorientació dels altres. Era un temps que a ciutat era perillós anar més de quatre pel carrer, que es tenia un braç monopolitzat, que anar a sopar a partir de deu no es podia fer sense autorització del senyor governador i de febre determinats juraments, i que, entre altres coses que tothom sap, tot

aquell que es reproduïa vint vegades o més tenia dret a medalla. N'hi havia per a orientar-se i desorientar-se en aquelles formes de produir-se i reproduir-se. Al costat de gent que rondinava, se'n sentia d'altra que deïa: "Mai havíem estat tan bé com ara!" Els rondinadors deïen que en el món no tot s'acabava mudant de nom els carrers i cantant la mateixa cançó, i que de caminar ja se'n sabia. Però els temps eren com eren. Uns que deïen que no duraven sempre, no hi foren a temps. La cosa certa era que en aquell país hi havia orientats i desorientats. Entre els dos camps hi havien els escriptors. Un temps, l'escriptor pensava i escrivia la cosa pensada. En la temporada de la desorientació l'escriptor-escriptor pensava, i escrivia les coses que no pensava. S'hi acostumà tant a n'axò darrer, a escriure amb filtre com si trepitgés vidre, que arribà a escriure sense pensar, desorientat i desorientant els lectors. L'escriptor té un públic, una clientela, uns seguidors com un equip de futbol, una vedette de revista o els Xiquets de Valls. Si un equip de futbol juga sense pilota, una vedette de revista passa la funció fent puntes al coixí i els Xiquets de Valls fan els castells al llarg enlloc de fer-lo cap amunt, els seguidors, de moment, es desorienten. Al costat dels escriptors desorientats hi havien els orientats els quals escriviën com quan anaven a estudi, seguint una mostra de pals i ganxos i als quals llegia tota la gent orientada. Algun que provà de no seguir la mostra se'l castigà, com a l'escola. No es llegia massa, de sempre, en aquell país, i en el temps que s'escrivía amb mostra molta gent tingué la gran excusa per a no llegir.

Escriure és difícil, i escriure bé molt més. Malgrat que la gent llegeix poc s'ha escrit molt, massa. Potser quan la Inquisició cremava llibres ja ho feia pensant que n'hi havia masses. Si s'hagués deixat viure la Inquisició i hagués cremat els llibres que hauria d'haver cremat potser ara no hi hauria més d'un centenar de llibres bons de debó pel món

que serien els que hauria de llegir tothom. Però els homes no hi han volgut saber res amb les Inquisicions cremadores de llibres i ara hi ha tants llibres que una vida és curta per a llegir-ne només una part. Si s'hagués tret la Inquisició primera perquè a més de llibres cremava altres coses, però s'haguéssin deixat subsistir diverses Inquisicions purificadoras de llibres, potser ara només existirien els llibres fets pels tocats pel geni que serien els que només haurien d'haver escrit. L'escriptor emparentat amb el geni domina tan bé els misteris fonètics, morfològics i idiomàtics, té tan al punt el mot precís per a portar al paper una situació determinada, que pot emplenar dues-centes planes fent variacions al voltant de les coses que encomanen el pas d'un cometa, un temporal o una senyora en camisa. Aquesta mena d'escriptors han influït poderosament damunt els lectors, tant si l'escriptor ha dedicat planes a descobrir un crim portat a cap a milers de quilòmetres lluny, a baixar als inferns, a matar dues velles, a envestir molins de vent o anar a la lluna. L'escriptor tocat o ajudat pel geni arriba a fer el què vol del lector. A les primeres planes ja se'l fa seu. Si justifica un adulteri:

"Mira, m'agrada que la senyora Tal enganyi al marit. Aquest és un animalàs i s'ho mereixia!"

diu el convençut lector. I si l'enganyada és al revés, el lector fan declara:

"Millor. A una dona que no deixa badar boca a l'home, que es passa tot el dia demanant-li quartos i que tota la mala cara que li fa a n'ell la fa bona a veïns i coneguts, l'hi està de primera!"

I si el genial ha resolt el conflicte sense enganyades, el lector adicte ho troba molt bé:

"Sí, senyor. No s'ha d'enganyar a ningú. Aquestes coses s'avisen!"

Quan s'escriu sense el toc genial, ja pot baixar als inferns l'escriptor que el lector no els troba ni tebis. Cosa que succeeix al revés

quan el relator en sap de debó, fins a tal punt que el lector experimenta una sensació de cremor com si tingués el foc a quatre passes.

Però en aquell país, en aquells temps, els escriptors que feien trobar els inferns calents o haguéren d'anar a escriure a fora o escrivien coses, aquelles coses que desorientaren a la gent. Els altres escriptors van veure que havia arribat la seva i el país s'emplenà de llibres i escrits que tots deien la mateixa cosa. Amb un de llibre d'aquests n'hi hagués hagut prou. Doncs, no, a n'aquell país i a n'aquells temps aquell llibre que sempre deia la mateixa cosa el feren centenars, milers d'escriptors. Els compraren tots els orientats. No se sap si els llegiren, ja que fou una moda que durà molt aquesta de comprar llibres i no llegir-los. Com que la situació feu molts pisos ocupats per gent de la situació que anava amb molts quartos pel món, a cada pis hi havia unes grans fileres de llibres, mudats, nous, per a estrenar. Tot era escriure al voltant d'una mena de partida d'escacs en la qual un dels bàndols feu l'obertura berlinesa i l'altre els que el portaven estaven més per altres coses que pel joc. Allò que al començament semblava que era qüestió del mat del pastor es convertí en una gran badada. Més tard els que jugaven cadascu per a ell es refiaren de la defensa francesa o de la de Petroff, però ja no hi foren a temps. A darrera hora algú intentà demanar taules, però els de la obertura berlinesa no hi volgueren saber res. I és que s'ha d'estar pel joc. No es pot jugar fora del tauler ni molt menys fer com el senyor Ponziani que solia jugar regalant peces al contrari... La partida va acabar molt malament per un dels dos bàndols, i el que va guanyar no va volguer tenir en compte que el que va perdre va jugar de mala manera i ultra això se'l tingué en molt mal concepte perquè havia perdut. I aquesta història l'escamparen pel país un dia i altre dia els escriptors dels inferns tebis a peu i a cavall. Durant anys no era obligació comprar o llegir determinats diaris, la gent podia escollir. Sortien diaris pels monàrquics, pels republicans, pels

pels socialistes, pels partidaris de les novenes, pels senyors Esteves, pels que treballaven vuit hores i pels que no en treballaven cap. I de tot això en sortí un país discutidor. I, de cop, pegut a n'el mat d'aquella mena de partida d'escacs, el país no es deixa discutir, no se li deixen col·leccionar sindicats, se'l fa anar a dormir a una hora determinada, i:

- Si hem guanyat hem de manar i la gent ha de creure! - diuen els que guanyaren aquella mena de partida d'escacs.

I el que no creu és molt mal vist i, de vegades, de molt mal veure.

I fou quan es presentà l'autarquia i quan els escriptors desorientaren la gent no parant de fer-li mexaines. I fou quan la gent deixà, molta part, de llegir.

Però ja ho deien alguns que els mals no duren cent anys. I succeí que la desorientació era tan general que, per a molts, fins s'arribaren a desorientar els orientats. D'altra manera no es compren com l'autarquia solfegés al Mercat Comú. I ara es torna a escriure com si no haguessin passat anys, però són uns altres els que escriuen no són els d'anys endarrera que en sabien molt. En tant temps d'haver d'escriure d'amagat o amb cotilla se n'ha perdut la mà. Se n'haurà d'aprendre. Haurem d'aprendre d'escriure i de llegir.

L'avi deia que malgrat la desorientació i l'evolució encara hi havia gent tocada per les coses d'abans, com el cas del farmacèutic...

Era solter ell, i rotund partidari de les receptes a morter.

- Les medicines han de ser de mal prendre. El malalt ha de patir per a guarir-se sinó amb el temps tothom estarà malalt, ja ho veureu - deia - Si els medicaments tenen mal gust només estaran malalts els que n'estiguin de debó, els que n'hagin d'estar.

Ell venia d'una casa forta del camp. A un dels fills se li havia de donar carrera. Ell escollí la farmàcia.

- I per què no la de metge? - se li preguntà.

- Un metge té molta responsabilitat. Hi ha malalts que no diuen la veritat i el metge, fiant-se de les declaracions del seu client, lliurava receptes per a guarir mals que el malalt no tenia, llevat de ser un malalt general que els tingués tots. I si un metge receptava una cosa per altra, encara que la culpa fos del malalt, la responsabilitat era del metge. Una cosa és fer receptes i l'altra preparar-les, ho enteneu? I es feu farmacèutic. La cosa que més el preocupà de la carrera fou arribar a entendre bé la lletra dels doctors. Pensà que davant segons quines caligrafies la responsabilitat del farmacèutic era gairebé la del receptant ja que l'apotecari havia d'actuar pel seu compte. O això o anar a cal metge a fer-se desxifrar el mot o mots incompresos cosa de la qual qualsevol metge se'n sentiria ofès. Quan exposà aquests dubtes a la facultat, la facultat li contestà que hi havia moltes malalties que les agafava tothom i que els metges receptaven sempre les mateixes coses, i que qualsevol farmacèutic antic li podria donar un cop de mà, no per a entendre la grafia del metge sinó per a saber què havia de prendre el malalt. Ell, però, que ja sense saber-ho vivia anticipadament l'època del ser conscient, s'entestà en seguir un curset de grafologia, més per a saber què escrivien els metges que de quina manera anaven fets i quines afeccions tenien. Bo i aquest curset extra, al principi d'haver-se establert acudí a un metge perquè li desxifrés uns mots, potser fets massa depressa, digué el farmacèutic per a no desmeritar les aptituds caligràfiques del consultat. La contesta fou: - Vostè enlloc d'aprendre a preparar xarops el què ha de fer és aprendre de llegir!.

Allò resultà penós pel farmacèutic i li feu variar el concepte de la no responsabilitat farmacopea i, de llavors ençà tastava ell mateix tots els medicaments abans que sortissin de la farmàcia. Cosa mai prou reconeguda per la nació ja que en el temps que el nostre amic s'establí les medecines tenien un mal gust fenomenal. Era un farma-

cèutic honest ell, una mica malaltís de tastar medicaments per a servir bé a la parròquia, però honest.

- Què, és de molt mal prendre això, senyor Feliu? - preguntava un malalt o un familiar per delegació del que patia.

- No, veu? - responia el senyor Feliu empassant-se una part de la substància destinada a guarir determinada malaltia.

Aquesta escena es repetí moltíssimes vegades a la farmàcia, i es deia que el senyor Feliu detant tastar medicaments no es feia, no guanyava pes, era poqueta cosa en fi...

Fou en aquest temps que la que ara era la farmacèutica se li posà al davant. Ella, afincada a la ciutat de temps, venia de l'Alt Urgell quina comarca se'n podia sentir tan orgullosa com de la mateixa Seu. Portava tres matrimonis fets i tots tres malíssimament acabats pels tres pobres marits. Ella, a cada marit acabat, anava a més. Cada nova viduetat li posava gràcies al damunt, en tanta de manera que semblava que havia vingut al món per a casar-se i enviduar de forma continuada. I era un boníssim partit ja que es deia que era pensionista per triplicat. El primer marit havia estat funcionari de l'Administració Pública, el segon corria Banca i Borsa i el tercer en vida era oficial retirat de l'exèrcit. Ademés d'aquestes aventatges econòmiques tenia envejables condicions físiques. Alta de cama, ampla d'anca, fina de cintura, abundosa dels alts, negre de cabell, blanca de pell i fàcil de somriure. La gent de la ciutat, si bé estava gelosa de comptar amb un element ornamental com el de la noia de l'Alt Urgell s'hi mirava al veure-la passar, a fer altra cosa que a contemplar-la. Hi havia tres baixes mascles darrera la formosa vidua. No obstant, el senyor jutge es treia el barret cada vegada que la trobava, el comandant de la guàrdia-civil la saludava militarment i, a l'alcalde, se li senti dir més d'una vegada:

- I si mai ho re cecessita ja sap que l'Ajuntament està a la seva dispo-

sició.

A les dones l'enveja se les emportava quan veien que ella quants més marits eliminava més maca es tornava. Els solters amb possibilitats eren conservadors. La trobaven al punt pel cop de cap, però pensaven que una ciutadana que havia superat tres matrimonis també en podia superar un quart i més i tot. Els vidus tampoc es decidien. El portaveu dels mateixos era impressor i feia les esqueles dels que passaven avall i deia que la seva d'esquelet no la provocaria mai. Hi ha impressors els quals el passar tantes hores sense veure el sol tenen idees distintes dels carters o de practicants de la rabassa morta, i l'impressor amic deia, si fora de la impremta veia la magnífica vidua, que l'autoritat li hauria de posar com a determinades instal·lacions elèctriques el rètol de "Perill de Mort". Segons l'impressor, aquell bon surtit anatómic era un perill constant ja que eren un convit en potència al matrimoni i, com a conseqüència, una nova baixa en potència.

La dona se'n donava compte de les dificultats que per a un nou casori representaven els tres marits gastats, però quan més difícil ho veia més ganes de casar-se tenia. "Potser el quart em duri" pensava una i altra vegada. "Prova-ho!" li digué una veu que devegades senten les dones que cerquen marit. I ella s'emmirallà i sortí al carrer vestida de trobar el quart marit. La gent s'esverà al veure-la i en endevinar les intencions de la vidua. Per a molts ella no anava a casar-se per quarta vegada sinó a cercar la quarta víctima. I no era veritat això darrer, però començà la lluita. La guàrdia, pensant que d'una cosa en podia venir una altra com ha passat tanta vegada, patrullà pels carrers, es reforçà, de nits, el cos de vigilant, es portà tropa a la frontera, el sindicat convocà els associats... Els que no podien casar-se aplaudien el pas de la bella vidua, i els que en el possible matrimoni hi veien un enterrament a curt o a llarg termini llençaven crits subversius i cantaven cançons oficials. Sí, era la lluita. El

que tenia més maldecaps era el capellà del barri compte tingut que ell no podia anar contra el matrimoni i era dels que aplaudia el pas de la vidua. Una reunió de forces vives que ell presidia va dir que ella tampoc n'era contrària del matrimoni però sí que n'era que per culpa d'un casori es produís una nova baixa en el cens de la ciutat.

- Però, senyors! Casar-se no vol pas dir necessàriament la mort del marit. Hi ha molts marits que arriben a vells.

- Pas els tres que ha tingut aquesta dona.

- Hi pot arribar el quart.

- El matrimoni ja normalment anula el marit. Els d'aquesta dona famés. Vostè els matrimonis els organitza, però no els viu.

- Però, però...vostès són casats tots i bé disfruten de bona salut.

- No sols de salut viu un marit. Només faltaria que casar-se volgués dir caure malalt. El matrimoni que vol aquesta senyora és, pel marit, quelcom més que caure malalt. A més ara no es tracta dels nostres de matrimonis els quals oficialment bé o malament van fent. Es tracta del d'una senyora, molt ben plantada per cert...

- Es veu que se l'ha mirada molt, vostè.

- Es que vostè no se l'ha mirada mai?

- Es clar que me l'he mirada. No se'n pot estar, un, de mirar-se-la.

- Potser si l'Ajuntament li passés una pensió, una bona pensió, aquesta senyora no passaria de deixar-se mirar.

- Però és que aquesta senyora va per a casar-se! I ja se sap per experiència què ha de portar el quart casori.

- Vostès exageren amb això!

- Aquesta senyora té cinc ninxols al cementiri. Quan va enterrar el tercer marit, se li sentí a dir que li reservessin dos ninxols més. Es que a vostè, mossèn, no li tremolaria la veu si hagués de fer el quart casori d'aquesta senyora pensant que hi ha, no un, sinó dos ninxols a punt? Es que aquesta senyora no li ha confessat això?

- Aquesta senyora quan es ve a confessar només demana si és pecat tenir ganes de casar-se. Què li haig de dir jo, que sí? Em va dir que ella no és exigent, que no mira condicions socials, maneres de pensar ni edats...Ella, pobreta, vol un marit. Si fins em va dir noms...

- Quins?

- Nosaltres encara sabem guardar secrets.

- No ens entendrem, Vostès pensen més en l'altra vida que en aquesta, i els casoris i els seus misteris són cosa d'aquesta de vida, fora els tres marits de la vidua que ja són de l'altra.

- Vostès què volen, que si no caso a n'aquesta senyora que necessita urgentment un marit, maniobri fora del matrimoni?

- Veurà no s'ha provat que en aquesta classe de maniobres hi hagi hagut víctimes.

- Jo sé que vostè és dels que se l'ha mirada més...però jo no puc consentir que malgrat no haver-hi víctimes hi hagin dos pecadors més. Jo, caso.

- El problema és que vostè pugui fer un matrimoni i no el pugui desfèr.

- És que vostè vol inventar ara una nova forma de fer matrimonis?

- Parlem-ne -diu el senyor jutge, un casat de setanta anys llargs que solen ser els que parlen millor dels matrimonis-. Per això hem estat convocats. Vostè fa el matrimoni. El fa, i adverteix al nuvi que és el que fa quatre i de la fi que feren els tres precedents. Tot això està bé. Ja els tenim casats. I llavors es veu que el quart marit va seguint el camí dels altres tres. Què fa, llavors, vostè? Si s'han adobat, alterat, modificat o suspès matrimonis per incompatibilitat de caràcters, per crueltat mental, per impotència, esterilitat o diferències polítiques, no se'n pot adobar un per a evitar la defunció d'un marit? No hi ha solució per a un marit al qual el matrimoni no li prova?

- Vostès en els casos de mal arreglar és quan es recorden dels capellans.

- Veurà són vostès que els fan els matrimonis.

- Miri, a vostè li agrada fumar. Té fama de ser l'home que fuma més del

barri. I si el metge li digués que es deixés de fumar, què?

- Faria el sord.

- I si el metge li digués que la cosa era molt greu?

- Canviaria de metge.

- I si vostè es donés compte que el tabac l'anava desvitaminitzant?

-,No barregem el tabac amb el matrimoni que prou que la dona vol fer de metge, a casa! Doncs si jo veiés que tingués de donar la raó als metges que no fumen, doncs deixaria el tabac una temporada o no fumaria tant.

- Doncs això seria el que jo faria si em pogués casar amb la vidua, cosa que naturalment poso només com a exemple...ja ho saben tots vostès que jo en em puc casar ni amb ella ni amb ningú...

- Però li agradaria poder-s'hi casar?

- Jo sóc un capellà, senyor jutge.

- Però li agradaria o no li agradaria casar-se amb la vidua?

- Els capellans ens hem d'estar de moltes coses, ens agradin o no ens agradin.

- Però si no ho tinguéssin prohibit...

- L'hi tenim, senyor jutge...Mirin, en aquest país algunes vegades per a evitar coses, s'han suspès les garanties constitucionals, i s'han tornat a posar en vigor en el moment oportú. Si es veiés que el marit perillava, es podrien suspendre les garanties matrimoniales.

- I els tres marits anteriors?

- Jo no en sé res de moltes coses que saben vostès dels matrimonis, però fent comparacions amb el fumar potser els tres marits anteriors fumaven massa, no ho sé...

La reunió prengué uns acords. Es nomenà una comissió per, segons quin fos el quart marit de la vidua, fer quinzenalment visita al domicili dels futurs casats vigilant les reaccions maritals i prendre, segons aquestes reaccions, les disposicions necessàries relatives a la suspen-

sió de les garanties que fossin. Algú no ho trobà prou bé, però les forces vives de la ciutat no deixaven mai una reunió sense acords. I unes vegades eren bons, i altres no tant.

La ja famosa vidua, a la que un ciutadà pel carrer se la mirava més que del compte, "Vostè és solter?" demanava amb els ulls al mirador. Però els homes d'aquella ciutat provincial no sabien fer més que mirar, mirar i prou. Tenien por de passar d'aquí. Ella sabia que el llast que portava eren aquells tres marits desapareguts, i tant bé que s'havia portat amb tots tres! Poques mullers havien portat aquells tres marits com ella els havia portat. Mai tingué cap no en res. Era una casada que sempre rebia al marit -als tres- amb la més deliciosa de les rialles. Els alimentava, els vestia, els despullava...Potser degut a la desorientació que aquell país sofria, la que feia regals als marits era ella. Corbates, tabac, vestits, entrades de futbol, roba interior...Era un regal perpètu ser marit d'aquella dona. A n'el seu darrer home, que s'espantà aviat, al cap de poc de ser casada un dels primers regals fou un termòmetre. Ella en els tres matrimonis hi trobà les coses que es pensen que s'hi han de trobar les que no s'han casat mai. Per a ella el matrimoni era una font de vitamines i cadascun dels tres li desplegà d'una manera portentosa les potències del cos i de l'ànima. Reia, cantava, saltava, portava al marit de torn als banys, al teatre, a fer ioga. A n'ella el matrimoni la deixava com si hagués anat a prendre les aigües a un centre termal famós. En canvi, els seus pobres marits, mentre ella vivia a veles desplegades, començaren a perdre la gana i ni regals, ni sortides, ni iogues pogueren privar que fessin la fi de tres pollets.

Ja era trista la situació de la nostra vidua, però ella s'havia de casar o es moriria, n'estava segura. Per a ella l'estat perfecte de la dona era l'estar casada. Ella era incapaç de cercar el boom del matrimoni fora del matrimoni. Ella volia un marit per a tenir-lo sempre, matí,

tarda i nit. Ella no volia un marit a hores, el volia sempre, a taula, a la cuina, al jardí, a plaça, bolcant si s'havia de bolcar, a passeig, a la banyera...Tot això tenia al pensament aquell dia que sortí empoïtainada fins a dalt a la recerca del quart home. I mentres pensava aquestes coses pensà també que trobar un marit pel carrer era una mica difícil i es recordà dels oferiments que li feia el senyor alcalde cada vegada que la trobava. I demanà audiència a la primera autoritat municipal. Els ciutadans que feien cua davant la porta del despatx del batlle, com un sol home, cediren el torn a la bella vidua. Una cosa era la por dels solters al matrimoni número quatre i l'altra l'admiració que els homes de qualsevol estat civil sentien per aquella flor de la vidueta. Es trobà al davant d'una nombrosa cua. "Ah, si tots fessin cua per a casar-se amb mi" pensà la dona.

- El senyor alcalde l'està esperant!

L'alcalde sempre rebia les visites sense alçar-se del cadiró de cuir amb claus daurats -aquell cadiró més cadiró que els altres on solen asseure's els alcaldes-, potser per por de què se li assegues algú si n'estava massa estona fora, però aquell dia s'alçà i anà a besar la mà de l'hermosa visitant.

- Vostè dirà, senyora. Ja sap que té tot l'Ajuntament a la seva disposició amb l'alcalde al davant.

- Senyor alcalde, jo no tinc família...és a dir, en tinc i no en tinc. L'haver-se'm mort tres marits ha provocat l'enemistat de sis sogres, set cunyats i demés família menor. Això vol dir que a l'hora de cercar consell el tinc de cercar fora família. La darrera vegada que vaig trobar la meua última sogra, em va dir davant de veïns:

- A qui mataràs, ara!

Això ja m'ho havia dit la segona. La primera, un dia que passava pel davant, millor dit per dessota del pis on viu, em va tirar una palmera de balcó amb test i tot al damunt. Ja veu com ho tinc malament per anar a

demanar consell familiar. Si me n'haguéssin de donar algun seria un mal consell. Per tant vinc a demanar-ne al consistori.

- Senyora, aquest Ajuntament, amb l'alcalde que el representa, està molt content que de tant en tant el visiti algú que no vingui a reclamar una senzilla apujada de contribució, i que aquest algú sigui la bella estampa que el batlle present té el goig de tenir al davant. Ací vostè hi pot venir sempre que vulgui, a demanar coses, a passar l'estona... Vostè no sap amb qui les té de passar les estones un batlle! Uí, si jo li contés! Sense anar més més lluny, fa poc que entre jo i el senyor rector miràvem que no hi hagués esvalot degut a una suposada desviació de la senyora d'un funcionari municipal amb un capítost de republicans, ja veu. Jo no sé com dimoni es saberen les gestions que portàvem a cap amb tot secret, però un dia em comparegueren en aquest despatx mentre amb el senyor rector cercàvem solucions al cas, la senyora del funcionari, el funcionari mateix i el propi capítost dels republicans. Era un dia que el cap de cerimonial feia festa -anava a ser pare del dinovè fill i el volia registrar sense perdre minut...els punts són els punts, senyora i els substitut no portà bé els comptes de qui entrava i sortia d'aquest despatx...No ho vulgui saber...no ho vulgui saber la que s'armà! Jo ja li vaig dir després al cap de cerimonial en evitació de nous compromisos:

- Martínez, primer és l'Ajuntament que registrar fills, sobretot quan ja en tenia divuit de registrats!

perquè tot vingué d'ell. Si ell no hagués tingut aquella pressa de registrar aquell dinovè fill s'hagués evitat una reunió tempestuosa. El funcionari, que era ex-combatent, en va fer una qüestió política d'aquella qüestió. Va dir que la seva dona va ser seduída com a venjança del seductor per haver perdut una guerra. I això ho deia a crits, i feia sortir l'honor nacional i que l'exèrcit s'havia de tirar al carrer ja que tot venia d'haver deixat republicans en peu. El republicà també cri-

dava dient que la guerra l'havien guanyada fent trampa, i que el que tenia, en aquell cas, la culpa de tot era el rector per a ficar-se en coses que no s'havia de ficar. Hi ha pecats, deia el republicà, que un s'hi ha de trobar per a saber si són pecats o no ho són. Jo intentava dir que a l'Ajuntament els que no en són no hi han d'anar a fer política, ni a cridar, i que l'únic que pot cridar és l'alcalde...I la dona, la dona del funcionari! Va deixar el seu marit com un drap brut. Li va dir, com si la sentís, "I les que has fet tu d'escapades amb dones de la situació? Tu estàs com estàs perquè jo l'he feta amb un que no n'és de la situació. Es ací que et cou! I saps què et dic, doncs Visca la República!" Ja veu, ja veu, quines visites tinc d'aguantar pel càrrec que tinc. I gent que ve a protestar perquè té clots al carrer, altra que uns veïns no el deixen dormir, els de més enllà que les barres de quilo no l'han fet mai el quilo, uns altres que els paletes esmorsen com si fossin a l'hotel, gent que ve a preguntar què passaria si hi hagués una vaga de monges...Per això quan hom rep visites com la seva voldria que es repetíssin més sovint. Jo conec el seu problema, que en realitat són dos. Vostè es vol casar...a l'Ajuntament ho sabem tot, els ajuntaments els han de saber tots els problemes dels seus contribuents si aqueste els volen veure resolts...Vostè es vol casar i hi ha gent que en té més ganes que vostè però s'hi pensa massa. Hi han aquells tres marits...

- Ja no hi són, senyor alcalde.

- Hi ha el rècord, volia dir. Si vostè es marida amb un sol.licitant espantat es pot trobar que tard o d'hora dues sogres més la maleeixin, i quatre defuncions ja serien moltes. En canvi, si vostè troba un marit valent, que vagi al matrimoni convegut que se n'ha de sortir i de que es casa amb una dona que el valora per marits que li costi, la cosa varia, m'enten?

- No, però jo el que vull és casar-me i mirar que el marit em duri. I

no voldria anar-lo a cercar a fora. Jo estimo la ciutat com el primer i la seva gent, i la meua il·lusió seria casar-me amb un conciutadà, fos de la condició que fos.

- Veurà, vostè es casaria amb un republicà?

- Si se m'ha de morir aviat, no. Si m'ha de durar, com més republicà sigui millor.

- Jo, que consti, no ho proposo amb la intenció de desfer-me d'un republicà com algun mal intencionat podria pensar al saber que jo patrocinava el candidat, sap?

- Però que no són recomanables els republicans pels matrimonis, senyor alcalde?

- Miri, al país sempre han manat reis. Hem estat un país de corones durant anys i anys. I tant com els reis manaven tot anava bé, però quan van començar a manar els governs i els reis perderen atribucions les coses ja no hi anaren tant de bé. Aquest país ha estat un país de govern fulgurants, mudables, i manar és una cosa que s'ha de fer a poc a poc. I foren aquests canvis gairebé setmanals de governs que portaren els republicans. Tant com n'eren i prou, se'ls deixava fer, però així que venia una república, per una cosa o per l'altra no es feia gran. La República era una gran cosa per a dir mal de les monarquies, però les dues Repúbliques que hem tingut ja hem vist la fi que han fet. Una visquè 326 dies. Un general que era especialista en fer plegar Repúbliques, entrà amb la tropa al Congrés, sense que fossin diputats ni el general ni la tropa, i la República plegà. D'ençà de llavors no hi hagué República però hi hagué més republicans que abans. El país s'emplenà de federals que eren una mena de duros Amadeus entre els duros normals. El meu pare n'era, de federal, i jo que havia estat pujat en republicà ara sóc un republicà-monàrquic, condició que s'està posant de moda. Vostè, que tinc de pensar no enten en política, potser ho trobarà una mica estrany, però és així. La segona República va venir al cap de 57

anys de la primera, malgrat que els governs seguien fent campionats per a veure quin durava menys. Aquella segona República va fer prop de vuit anys. No hi ha ningú que a vuit anys faci coses com s'han de fer. Hi ha hagut en la història dels homes varis menors d'edat prodigis, però seria demanar molt que hi haguessin Repúbliques prodigi. De tota manera la van treure a canòdics. Es veu que s'han de treure d'aquesta forma les Repúbliques. La d'ací va anar a fer una llarga temporada a fora i molts republicans que no podien passar sense la van seguir. I ací ara que no hi torna a haver República es troben republicans a tot arreu. El que n'ha estat una vegada ja no pot ser res més encara que les circumstàncies li recomanin el contrari. I amb això contesto la seva pregunta de si un republicà era recomanable. Ací ho és tothom de republicà, ara, no ho diuen. Només n'hi ha un que no s'està de dir-ho, i que és amb el que jo havia pensat matrimonièjar-la: el farmacèutic del barri.

- El farmacèutic?

- Sí, és un pes mosca, però més d'una vegada, quan he anat a la farmàcia a parlar de federals, naturalment en pla confidencial i no com a alcalde sinó com a amic particular, me n'ha parlat de què feia temps que el casar-se li ballava pel cap però que no gosava decidir-se per mor del pes. Jo li deia que no hi anés de pressa, que esperés que pesés una mica més, però darrerament m'ha confessat que si esperés massa potser sorgirien inconvenients. Vostè n'hi veu ^{en cor} amb el pes? Jo no me'l deixaria escapar. I li diré més. Ell sap que vostè cerca marit...

- Però i la llegenda dels tres marits...?

- Els republicans, encara que pesin poc són valents. Ademés ell és farmacèutic de la vella escola. Segons a qui encara li prepara receptes a morter...

I el matrimoni es feu. L'apadrinà el senyor alcalde, actuà la banda municipal la qual, a dretes o no, executà una marxa fúnebre, el cos

de bombers portà a cap diversos exercicis de salvament -algú hi veié males intencions-, i el barri del farmacèutic tributà un homenatge popular a l'heroic apotecari per la gesta d'investir un casori amb la vidua de tres marits.

D'aquell enllaç i amb l'entrada a la farmàcia de l'admirable vidua, l'establiment feu un gran salt. Coincidí amb la vinguda al món de vitamines, hormones i antibiòtics encapçats en capces de colors, i l'antigua farmàcia es convertí en una casa de modes: les dels medicaments moderns. L'apotecari tradicional, seriós de cara, escàs de cabell i portador d'ulleres, fou substituït per noies rosses i pintades que donaven les receptes al comptat, plenes de somriures. I així com abans a la farmàcia s'hi veia poca gent i encara amb rostre apenat pensant amb el mal gust de les medicines, ara la clientela no s'hi acaba mai. L'establiment s'ha convertit en una casa de senyors i sembla que s'hi ha d'entrar mudat. Les medicines es prenen o no es prenen, però tothom en té, i fan tan goig que cada casa és una farmàcia en petit. La cosa és greu i es diu que tant com l'Estat dongui els medicaments a preu de liquidació les farmàcies familiars aniran en alça. Hi ha qui diu que la única solució és que els metges tornin a receptar xarops fets a morter i de mal prendre, ja que de seguir l'afecció actual per les medicines de bon empassar pot succeir que alguna farmàcia hagi d'anar a cercar més d'un medicament a les cases particulars acumuladores d'stocks medicamentosos. Com que aquest ha estat, ja s'ha dit, un país discutidor i sempre hi ha hagut algú que ha discutit fos o no fos permès, surt gent discutidora i no s'està de dir que si l'Estat fa el què fa amb les medicines, hauria de donar igualtat d'oportunitats en altres coses tals com anar a la barberia, a cal sastre, a cal sabater i a comprar el diari. Que no és just que s'hagi d'estar malalt perquè l'Estat doni coses a bon preu, perquè tant trist és tenir el fetge capriciós com anar pelut, portar calces passades de moda, sabates foradades o haver de llegir el diari cada mes... L'Estat, és clar, en segons quines coses fa el sord, ja

se sap. Se li demanen massa coses a l'Estat, i potser perquè no se n'hi demanin tantes està, diu, disposat a donar autonomies...

A n'aquella farmàcia amiga s'hi veu més gent que a les altres. Uns hi anaven per a contemplar la vidua dels tres marits la qual amb el nou casori era de més bon cortemplar que mai i els contempladors només desitjaven que s'hagués d'enfilar escales amunt per a servir un raspall per les dents, altres per a completar una col·lecció de vitamines i, molts, per a veure com resistia un farmacèutic del pes mosca el quart matrimoni d'aquella vidua enlluernadora. Però el temps passava i el farmacèutic seguia resistint. El secret d'aquesta resistència, que durà anys i anys, era que el farmacèutic prenia repetides "tomes" de medicaments al morter que es preparava ell mateix.

Quan l'avi deia que quaranta anys són molts anys i que tants anys influeixen damunt formes de viure, maneres de pensar i en el gust del cafè, hi tocava. Segons ells aquells anys àdhuc havien modificat el paisatge que sembla que era una cosa que els homes no s'hi havien de ficar...

I s'hi ficaren. Tot un senyor ministre va dir: "Res, a fer hotels, primer són els hotels que tota altra cosa!" Com que va protestar gent, la situació va dir que eren protestes republicanes i s'estigué ben a punt de portar a la pràctica el famós "Qui protesta se l'arresta!" de "La reina ha relliscat".

El paisatge fou primer que tot. Amb això hi ha consens general, afinitat, convergència. Un paisatge, un bon paisatge, diuen els que saben dir coses, és l'harmonia d'elements geològics, biològics i de mestres de cases o humanes. Aquests darrers anys la intervenció humana ha fet desafinar l'harmonia del paisatge. Els homes, que de vegades han fet catedrals superbes, han inventat les ulleres i descobert el radium, d'altres han modificat fronteres, noms de carrers i paisatges. Hi ha fron-

teres i carrers que potser s'ho mereixen, ara, amb segons quins paisatges s'ha fet una injustícia major, opinió, però, no compartida ni pels que han fet la modificació de paratges ni pels que han llogat o comprat la modificació que solen ser elements amb opinions que sempre han pesat més que la dels que han gemegat i les del públic en general.

Quan el rodal era un paratge natural, el grecs -en un rodal que hi han passat grecs sempre han de sortir grecs, o pels vestigis que hi deixaren o pels nassos dels seus descendents- iniciaren la geografia i es dedicaren a córrer món i a descriure'l. La gent que es quedava a Grècia volia saber com anava fet el món. I navegants de Massalia la complagueren i geografiaren tota la costa mediterrània des de Massalia fins a la desembocadura del riu dels tartesos, el Betis dels romans ja en aquell temps afeccionats a canviar els noms. Del pas dels grecs pel rodal se'n trobaren monedes i possibles runes i la gent del país va dir: "Ja tenim Cipcela!", però vingueren els savis que són una gent que festegen i dormen amb les històries i declararen que Cipcela no havia estat mai a casa nostra. Tant per a dir que hi era com que no es treballà amb els versos de l'Ora Maritima del senyor Avié el qual començà per a proclamar que Cipcela potser no havia existit mai. Però bo i aquesta declaració, que s'hauria de tenir en compte i molt, els erudits, perquè no fos dit que Cipcela vingué al món al lloc on avui hi ha Llafranc, la situen a: Sant Feliu de Guixols, que no en tenen prou amb Sant Telm i el Mestre Garreta; Palamós, que volen més història que les anades de l'Emperador Carles i els viatges de l'"Empordanès"; Begur, que troben que és poc que uns bacanards anessin a coralar a Cap Verd i que el senyor Pella i Forgas fes la història de l'Empordà; La Fonollera, en plena Platja de Pals, la platja més esbatanada del País i que els contra-erudits diuen que posar Cipcela a La Fonollera es posar-li amb calçador; Sant Martí d'Empúries en la única manera de situar-li hagués es-

tat que els famosos Comtes n'haguessin reivindicat la situació a cops d'espasa ja que n'hi ha moltes de situacions que s'hi han mantingut; Ullastret, que no acaba d'estar content amb la ciutat ibèrica i en haver tingut estany un temps... Total, que Cipcela, d'haver existit, no podia estar en tants llocs al mateix temps llevat que hi hagués diverses Cipceles. No és dir cap disbarat ja que tenim el Bruc de Baix, el Bruc del Mig i el Bruc de Dalt, com tenim aquestes tres menes de Corbera! Opinions apart, ara que se n'ha admès la diversitat, quan els senyors grecs passaren per la Costa, ni la tocaren. Hi feren les cases justes perquè res en patís. I tampoc la feren patir els romans els quals en canvi feren patir molta gent. I algun nom en devien dir els grecs de l'habitable llafranquès, nom que també degueren canviar els romans que els canviaven tots. No és creïble que grecs i romans quan anaven i venien o vivien i dormien a l'actual Llafranc no en diguéssin cap nom. Si la Costa, de dalt a baix és plena de noms probablement posats de quatre dies, és de mal creure que gent tan afeccionats a batejar comarques, viles i accidents geogràfics es descuidessin de donar nom a un dels paratges més admirats de tots els temps. Si ho haguessin fet no tindrien perdó i el prestigi de ciutadans com Plató, Fídic, Alexandre el Gran, per un costat i els Pirros, Cornelis, Cèsars i Pompeus per l'altre s'haurien de revisar. No, no la tocà ningú d'aquells primers, la Costa. No gosaren. Ho consideraren un pecat ja sense saber què eren els pecats, i el paratge es mantingué pur durant segles, i això que llavors la terra era de qui la trobava, del que hi arribava primer. Tingueren lloc guerres, invasions, anades i vingudes però ni els que perderen les guerres ni els que les guanyaren s'atreviren a modificar la geografia.

I fou a mesura que el comerç es posà de llarg que la cosa començà. Amb el paisatge s'hi poden fer diverses coses: no tocar-lo, deixar-lo a mans d'arquitectes de bon cor perquè en facin ressaltar la boniquesa, o

que hi intervinguin elements amb passions de ciment armat que el disfressin, afecció a la qual el País és molt donat. Els diners, que quan estan quiets són criticats pels economistes que no en tenen, deixaren la quietut i declararen la guerra a la Costa. Primer, la compraren, després la pervertiren. Fou una guerra autèntica contra cales, pins, platges i muntanyes que no s'hi podien tornar. Abans d'esclatar segons quines guerres hi havia qui deia que no n'hi havien d'haver, que els canons, disparant, més aviat desarreglaven coses que pas les arreglaven, i savis, Sant Pares i mares de família s'esgargamellaven en va. Hi ha qui jura que quan hi ha una guerra a prop, els que la porten a cap es mouen per forces fora del poder humà ja que fins ara no han tingut aturador. Ni els soldats, que la majoria les fan per força i molts no saben per què les fan, les han pogudes aturar. I si ni ells, que són els més i els que les fan de debó no han pogut aturar-les! Potser amb bones paraules es podria convèncer un govern que no fes una guerra, ara, una guerra moguda per bitllets de banc no hi han paraules que hi valguin. Els bitllets de banc assaltaren la Costa i s'enrogallaren en va gent de seny, artistes, literats i socialistes... Quan vora mar hi senyorejaven, sense ser senyors, una filera de cases, no hi feien cap mal. Era com si a la platja li haguessin posat un test amb clavells a la balconada. I aquelles ombreres de pi damunt les portes tampoc n'hi feien cap de mal. Era com si per a semblar més bonica la platja s'hagués posat una mica de coloret. Però algú de diners va començar el seti de la Costa i ja va estar. Quan els diners es mobilitzen no els aguanta ningú, i tant li fa que aquesta mobilització sigui per a fer canons, per anar a cercar petroli, a Júpiter, per a llogar un davanter-centre o per a construir hotels i xalets a la Costa. El primer atac fou assaltar terrenys. Algú, potser amb la bona intenció no d'obrir comptes-corrents sinó per a privar que el terror passés a mans forasteres, posà preu al pam i anà tirant amunt. Allò semblava

que havia d'espantar a qualsevol, però la gent del país no sabia que era batre's amb el diner i el dinar ni se l'escoltà el preu del pam. Es més, regatejà al revés, o sigui que en donà més del que n'hi demanaven. Es difícil haver-se-les amb un enemic així. I després del pam vingueren les edificacions, que fou l'època d'or de paletes i manobres. Aquests, a la seva manera, també van procurar que la Costa no es fes malbé fent-se pagar les hores a preu d'or però tampoc se'n sortiren. I, per si el diner nacional fallés, vingué el de fora. Era massa diner contra els pocs que protestaven! S'intentà, per a parar la invasió, apujar ~~els~~ preus dels lloguers. Feina en va, quant més s'apujaven més gent venia a llogar. S'acabà com s'havia d'acabar: claudicant. I així estem. Les edificacions a moltes platges semblen, vistes de mar endins, unes grans muralles per a protegir la terra dels temporals marins.

Es la invasió, la invasió general. Ja no són els francesos sols els quals de tant en tant es venien a establir al País, ara les establertes ja són internacionals. Els francesos de Monsieur Giscard deuen pensar que aquells seus passats que s'hi van establir a canades van ser uns impacients i que la seva impaciència els va costar la mar de baixes. Ara la Costa, almenys durant tres mesos, és una mena de província francesa i una de les províncies més barates de França.

Les invasions, cruentes o incruentes, solen mudar, si duren, el tarannà de la població indígena, de modes a la forma de comprar i vendre, de dir bon dia i de festejar. Fa segles, milenis, que la gent festeja. Sempre s'ha festejat al món i, temps endarrera, els festeigs duraven. Fer decidir a una noia no era cosa fàcil, costava. A determinats llocs s'hi posava una reixa entre els festejadors. I si no hi havia reixa s'havia de festejar presidint el festeig un poder moderador, generalment una germana de la xicota que brodava al mig de la parella. El festejar havia estat una mena d'ofici, era l'aprenentatge del matrimoni, i molts festeigs s'havien d'avaluar, com les lletres de canvi. Ara el festeig és

un festeig sense consistència, de Mercat Comú, és com bufar i fer ampolles i altres coses que ampolles. Abans del Mercat Comú els festeigs s'asseguraven. Es demanaven informes de gendres i nores, i una primera sortida de bracet era el treball de moltes hores extres. Es festejava amb motllo i no eren rars els que no passaven de fer-ho de paraula i pensament. Hi havien exemples en els grans festejadors de la història. Tant com Romeu i Julieta festejaren ella al balcó i ella a baix tot anà bé. Quan intervingué l'escala de corda les coses es complicaren. Al costat dels grans festejadors de contacte hi havien els de pensament que donaren al festeig un prestigi que mai havia d'haver perdut, deien els partidaris d'aquesta mena de relacions. El Dant, tot un senyor Dant, que per l'anomenada que tingué podia haver festejat de cent maneres distintes, festejà de pensament com hi festejà Don Quixot. Pocs festeigs materials han fet parlar d'ells com les festejades d'aquests dos immortals. El festeig de Faust fou un festeig amb trampa i a l'abast de qualsevol que hagués pogut tenir un aliat com el que tingué ell. Modernament ben poques intervencions d'anomenada pot portar a cap aquest aliat ja que les coses del festeig van tan depressa que quan volgués actuar ja estaria tot llest. Les relacions tradicionals havien de passar per determinades etapes: reconeixement, preparació, iniciació, obsequiació, acceptació, inspecció, declaració, renyides, recuperació, promences, temps mort i, segons les influències zodiacals, sobretot de Jupiter i Venus, amonestacions. Tot això era llarg, llarguissim i s'escolaven formant part de les festejades, Festes Majors, Santes Llúcies i Carnestoltes. Els festejadors ortodoxes quan arribaven al final de la carrera es coneixien de pe a pa i solien treure matrícula d'honor per a entrar al matrimoni amb moltes garanties. Però la vinguda de personal del Mercat Comú i les ganes d'entrar-hi han acabat, entre altres coses, amb el festeig de vernis de munyeca, assaonat, durable i ha portat el festeig internacional. Abans un foraster era

un element d'un poble a tocar, i el festejar amb un d'aquests forasters portava combinacions admissibles, potables, recomanables. Una festejada Palamós-Torroella o Palafrugell-La Bisbal solia donar bons resultats. Ara, quins seran els resultats de combinacions com Calella-Oslo, Blanes-Liverpool o L'Estartit-Massachussets? Una renyida i una feta de paus Palafrugell-La Bisbal és de bon fer, barata. Les mateixes combinacions Calonge-Hamburg ja són més cares i no parlem d'unes Platja d'Aro-Toronto! Amb festeigs internacionals sempre sol sortir aquella tia que ho troba tot mal fet i:

- Ja us ho deia, jo, que no lligarieu caps! - diu.

Hi ha guerres que en porten d'altres. La Guerra de la Costa en portà una d'interior que tampoc tingué aturador: la Guerra del Cotxe. Tot és començar a fer guerres. S'havia anat tant temps a peu que tot el país sentí una necessitat imperiosa de fer la pau. Fou, s'ha dit, com la febre de l'or a California, com una Plaga d'Egipte més, com una grip sense remei. Primer fou l'Isette, després aparegueren els primers Biscuters i més tard els utilitaris. No se'n fan prous. Hi ha més gent que vol anar a cavall que cotxes. "Ni un espanyol sense cotxe!" diu un slogan. I els diners, davant d'allò, es dediquen a fer cotxes amb el pensament de fer un cotxe per cap. Les fàbriques del país no donen abast i venen fàbriques de fora. Algú de seny diu que allò és una bogeria i recomana fer cotxes de més cavalls, de més preu, i que faci utilitaris qui vulgui, però la gent volia cotxe i si no fos petit, que fos gros. I els fabricants es disposaren que es matriculessin 35 milions d'unitats. No se sap si s'erraren...Doncs sí, aquesta Guerra del Cotxe portà un festejar nou. Part del jovent ha considerat que festejar a peu és un anacronisme i que si tot ha evolucionat d'acord amb el progrés les festejades no podien pas ser una excepció i ha festejat a cavall. S'ha acabat festejar amb una reixa o testimonis pel mig, pels carrers o darrera una canal. Aparentment sembla que ha de ser un

festejar incòmode però que tingui tants partidaris no ho deu ser tant com sembla. No es tracta d'anar en cotxe a festejar a determinat lloc, no, es tracta de festejar dins del cotxe, aclariment que s'ha de fer per si algú no iniciat tingués algun dubte. El festejador de cotxe compta per endavant amb algunes bases fortes. Festejant al carrer, una mala pregunta, una acció atrevida per provocar que la noia es doni de baixa temporal del festeig i que deixi plantat al festejador impacient, cosa que no succeeix festejant amb cotxe i quan més apartat dels centres de població millor. Quan la noia, davant possibles recriminacions diu:

- Veuràs, no podia pas tornar a peu...
té, des del seu punt de vista, tota la raó.

Al país no es va arribar a tants caps tants barrets, però era un país que els barrets pesaven i, malgrat ser un país de grans barretades els barrets han desaparegut, tots, llevat, és clar, dels barrets de rialles que encara en resten molts. Però els barrets-barrets s'han pràcticament eliminat sense que se sàpiga hagi sortit cap llei prohibint-los. No hi ha barrets. Es podria pensar que si els barrets eren un signe extern de la gent ben situada, una de les piruetes de la democràcia ha portat que tots havíem de ser iguals, però és que també han desaparegut les gorres! Que no portéssin barret els socialistes, passi, però és que després d'aquests darrers anys no en porta ningú, ni els radicals - recordi's que Don Aléxandre era home de barret-. Es que els rics no volen que es vegi que en són i només porten barret per dins de casa seva?. Es clar, un home amb barret és molt aviat vist pel carrer! En quant a les gorres, ni els comunistes en porten, i això que Lenin era home de gorra! Quin dimoni de cosa ha passat aquests quaranta anys darrers amb la desaparició de gorres i barrets? Es que ni les senyores

s'embarreten. Aquells barrets carregats de flors, xarxes i agulles com sabres que eren l'exponent de l'elegància femenina han fet la mateixa mala fi que gorres i barrets masculins. Ara les dones no es posen res al cap ni per a entrar a les esglésies...Es el què deia l'avi: "Ja s'ha pensat amb les fàbriques de barrets, gorres i mantellines que han hagut de plegar? Després sortirà tothom a dir que tenim com a primer problema el problema de l'atur! Només que de quatre espanyols portés sin barret dos, i que de cada sis dones portessin mantellina tres, vostès saben al nombre de gent que es podria donar feina?" No l'hi mancava raó a l'avi.No era de bon fer callar l'avi quan començava a passar "revista" que deia ell. Primer anàvem nusos, ja s'ha dit. Després la gent, o part, es va vestir. I tothom anava, homes i dones, amb una mena de llençols embolicats amb més o menys traça. S'hi anà molt temps embolicats així. "No potser que semblen dones!" es va començar a dir. I vingueren els sastres els quals al començament si bé desenllençolaren els homes els vestiren amb casaques de colors, calceta curta i ensenyant les pantorrilles. Les dones seguiren anant enllençolades, i llargues. El món recapitulà i va decidir que seria molt millor que les pantorrilles les ensenyessin les dones. Fou un bon acord, i els sastres crearen les calces llargues. També es reuniren les dones i decidiren que amb la roba que havien portat fins llavors no farien res. I es vestiren de dona. Ja, anant pel carrer no hi havia massa errors, els homes anaven vestits d'home i les dones de dona. Ja no hi havia les confusions de l'època de les túniques universals. Quelcom s'havia guanyat. Els homes, per guerres, revolucions i invents que han trasbalsat el món, de fa temps no s'han mogut de portar calces llargues. Es de les poques coses que han estat constants, per ara. Modernament tant surt amb calces llargues el senyor president dels Estats Units com un emblanquinador, això en el camp professional. En el camp polític tant porten calces llargues els ultra-dretistes com els comunistes revolu-

cionaris, i no és probable que si mai ve una lluita de classes es faci sense calces. Les dones ja no han tingut la mateixa constància. Quan els ha semblat s'han alçat faldilles, sense segones intencions, i quan els ha passat pel cap se les han baixades. Un temps les faldilles arribaren a ser tan curtes que la gent pensà que arribarien a anar-ne sense. No. Elles pensaren, molt ben pensat, que si el món s'acostumés a veure-les sense massa roba vindria un moment que no en faria cas. I tornaren a posar-se roba fins als turmells. Però venen aquests ditxosos quaranta anys i les dones es tornen a reunir. I diuen que elles ja estan tipes que hi hagin generals, policies, metges, arquitectes, pintors, alcaldes, diputats i capitans de barco masculins, i que elles són tan homes com els homes. I a la seva manera es fan homes. Es posen calces d'home, diuen paraules com els homes, fumen com els homes, demanen els mateixos drets de cuixa i com que tot això coincideix en què una part de la població masculina porta els cabells a la romana, ja anant pel carrer tornem a trobar-nos que no sabem si diem bon dia a una fembra o a un home sapiens. No s'acaben aquí les noves maneres de viure. Part de la població mascle, davant les reivindicacions femenines, es dedica a feines casolanes habillats amb devantals. Per ara no va vestida de dona però ningú es pot atrevir a dir que no hi vagi dintre poc. Es que tot això ha d'anar així per a eliminar dificultats per a entrar al Mercat Comú?

Dimontri de Mercat Comú! Ha vingut com una escopetada. S'ha d'aprendre el francès!, va dir la gent. Quan l'avi anava a estudi potser ja s'hi pensava en entrar al famós Mercat molt abans del Tractat de Roma perquè una vegada a la setmana s'ensenyava francès que era el país on algú hi anava de tant en tant. No s'era massa exigent amb el francès que s'ensenyava a estudi. Al pa "penc" i al vi "verc", quatre mots més i ja es podia anar a França. Els camarades de les veremes hi anaven sense ni aquesta preparació que es feia a l'escola. El francès fou considerat un temps un llenguatge internacional i, a les escoles del país, l'únic

que s'havia d'aprendre. Si en els pobles hi havia algú que parlava anglès o alemany se'l feia, sense discussió, president de casinos o corporacions municipals. La gent de casa bona portava les noies als col·legis de monges franceses, i quan arribava el temps d'emparaular casoris els pares de la noia posaven a la balança de les aportacions, un: - La noia sap el francès, sabeu?!

I moltes vegades allò acabava de fer el pes.

Seria una llista molt llarga la que s'hi hagués d'anotar les coses que han evolucionat durant quaranta anys, i entre elles hi han els balls, quina evolució ha anat del braç d'aconteixements desastrosos. Els balls foren el reflexe d'una Societat, d'una Societat que ballava, ja va sense dir, però que era una Societat majoritaria. No es pot dir que el ball sigui l'exponent d'una activitat exclusiva de la gent dels grans salons feudals, burgesos o capitalistes, ja que al costat dels balls d'aquells estaments hi havien sempre els balls populars en centres i casinos i els balls de carrer. Qui no podia ballar seguint una gran orquestra, ballava al so d'un piano de manubri. El primer home degué ballar de content al principi de ser sol. Després per les grans o petites solemnitats ja ballaria aparellat. Per les Festes Majors ballava tothom, un temps. I n'hi havia a cada poble de Festa Major. Un poble sense Festa Major hagués estat considerat un poble desnaturalitzat i ben segur que ningú hagués volgut tractes amb els seus habitants. El jove que no es veia al ball, o tenia un mal record d'una trepitjada de tercer grau el dia del debut, o era un element destinat a convertir ateus xinesos, o mogut per idees nihilistes. Eren els menys aquests elements. Ni les guerres havien pogut amb els balls. Una pausa en segons quines batalles si hi havia noies a prop, o anades en permís, acabaven en balls.

Quan reis, ministres i generals ballaven el vals, minuets i rigordons, i dominava el can-can pur als grans salons, i el poble ballava masur-

ques al compàs de 3x4, polques al de 2 i xotis al de 4 per envelats i Places Majors, les guerres es feien amb intervenció de canons normals i les càrregues de cavalleria la feien cavallers amb plumes al barret. Una gent que ballant es movia al so d'aquells balls no podia acabar les guerres d'altra manera que fent-se vencedors i vençuts unes inacabables reverències. Se'n feren bitllets de banc d'aquestes reverències. A la guerra del 14 els balls ja no eren els mateixos i sortí la Gran Berta i els gasos asfixiants. I quan s'escamparen rocks i xarlestons és que se'n preparava una de grossa. Tots aquells balls de vestits blancs, ventalls i casaques eren coses desades, i els nous balls portaren la guerra del País i l'altra. Quan es començava a ballar sense parella es tirà la bomba atòmica. Atenció, doncs, a la manera de ballar. Ballar abraçant la parella és un acte de bon cor i de bons sentiments. Ballar separatament és manca de polidesa, manca d'atenció a la parella i, s'ha vist, vol dir que gent que no balla com s'ha de ballar és capaç de prendre determinacions perillosíssimes. Gairebé segur que si pel juliol del 36 i pel setembre del 39 s'haguéssin ballat valsos dels senyors Straus i massurques del senyor Chopin a les sales de cases bones i a Les Punxes de tot el País potser no haguéssin arribat els disbarats que portaren aquelles dues dates o, si quelcom hagués passat l'acabament hauria estat amb reverències mútues entre guanyadors i perdedors. Ací no s'ha sabut, en general, durant una quarantena quin ball es ballava. Mentre uns diuen que l'orquestra desafinava, altres opinen que tocà sempre el mateix ball i que han de ser balladors especials per a ballar 40 anys el mateix. Ara pot opinar tothom, o gairebé tothom, i hi ha qui jutja que si bé hi ha algun músic canviat i s'ha introduït alguna variació en el frasseig la melodia és la de sempre i els grans instruments de metall de l'orquestra quan toquen sense sordina toquen moltes de les notes inicials.

Sempre que les coses no van de la manera que una part de ciutadans vol,

es parla de dictadures. Sembla que es troba a faltar que de tant en tant no se'n presenti alguna. El País n'ha sofertes moltes. Una de les primeres fou la dels romans, la del censor senyor Cató el qual vingué molt mal disposat contra els que no parlaven el llatí bé. El no parlar com volien els que ho fiaven tot als cops de sabre portà maldecaps en gran, i amb el temps vingué la dictadura de Felip V perquè no parlàvem bé el castellà. I així com amb el llatí, el senyor Cató només es sortí que els notaris hi fessin escriptures i que anys més tard s'hi digués missa, les escopetades de Felip feren parlar castellà a molta gent. En seguiren diverses de dictadures fins arribar a la dels anys 23 i totes amb la mania de fer parlar a la gent com elles volien. No hi passaven que no ens entenguéssin de la manera que parlàvem. Durant els set anys de la primera dictadura oficial s'inventà la censura a la premsa. Molts obrien els diaris per a veure les creus vermelles o els espais en blanc que eren la col.laboració de la censura a la premsa. Els diaris en els quals no hi participava la censura es llegien poc i alguns per a no perdre clients se la feien ells mateixos, però allò se sabé i la censura prohibí que els diaris s'auto-censuressin. Les independències sempre han estat mal vistes pels controladors de les censures...Acabada aquella dictadura els diaris censurats de debó feren sortir una col.lecció de ninots i articles censurats. No acabà de plaure allò. La gent deia que les coses que no es poden dir s'han de dir quan no es poden dir. Hi ha lector de diari que només està content quan el diari diu mal del govern. Aquesta mena de diaris són els més vendibles però el cos de redacció no pot estrenar massa vestits ja que tampoc són molts els que compren aquesta mena de diaris i la vida és cara. Els diaris que al govern li troben tot bé, que fins i tot el troben fotogràfic van més aviat escassos de llegidors que els comprin i han canviat sovint d'accionistes que són uns senyors, els que en són d'empreses periodístiques, que es poden permetre de fer sortir diaris sense massa gent que els compri.

Si en l'altra dictadura es publicà una col·lecció de treballs censurats, ara s'hauria de publicar la de treballs no fets, però com que molts escriptors ja no els feren aquests treballs i els que pogueren els anaren a fer fronteres enllà, segons la teoria d'alguns ja serien passats de moda. Una part d'escriptors ha fet històries i novel·les parlant de fets i coses, si han volgut, fins a la setmana passada. Han estat historiadors i novel·listes dels que s'ha dit eren de la situació. Altres historiadors i novel·listes dels que s'ha dit que no n'eren de la situació, fets històrics i novel·lables no han passat dels anys 30. Aquest buit ha estat una de les coses que ha fet possible que molts ciutadans renyíssim amb la lectura. La situació ja vetllava perquè tothom llegís en situació i a les escoles s'hi donaven cursos de política unilateral. "Amb la mainada pujada així, ho tenim tot guanyat" deia la situació. I vingué una de les grans desorientacions tant pels que eren de la situació com pel que no n'eren o no eren res que s'ha vist eren els més. "Tota la culpa" deia una situació "ha estat a casa nostra dels partits polítics, els partits polítics han malbaratat durant segles el país" Davant d'aquesta declaració hi hagué aplausiments i xiulets, i sortí allò de no saber ja quin ball es ballava. Però no acabaren aquí les declaracions de la situació. "Ara", va dir, "implantarem la democràcia, la nostra, però, de democràcia, i enlloc dels odiats, dels culpables partits polítics, farem associacions polítiques, que no és la mateixa cosa!" Gent s'esvara i d'altra rin. Es diu que al País no s'hi donarà entrada a ningú lligat amb antics partits polítics. I al País hi comença a entrar gent. Algú d'una situació s'ha errat. A fora diuen que a Espanya ja s'hi passegen capítostos sonats. Ací es nega. Una televisió forastera ensenya un dels capítostos pels carrers de Madrid. Ací diuen que portant perruca és molt difícil identificar un capítost...

- Però qui és que s'ha errat?
 - No ho sé...Té, mira el diari.
 - Ja l'he vist. Ple d'anuncis de partits polítics. N'hi han més que no n'hi havien hagut mai. Cada barri en té un. I espéra't, ara es faran eleccions amb partits polítics i tot.
 - Que ets boig!
 - I es diu que fan venir el President de la Generalitat.
 - La que faltava!
 - Sense partits polítics i sense President de la Generalitat no s'hagués entrat mai al Mercat Comú.
 - Jo el què no sé és com ho farà el Mercat Comú per a dir-nos que encara no hi podem entrar. Segur que si hi entrem hi entrarem malament.
 - Fins ara venien a veure com era un país diferent dels altres. Si ja som com els altres, i desapareix el menú turístic...I ara que hem fet tants hotels!
 - Encara hi ha solucions. La gent que mana als bancs farà trigar al Mercat a donar llum verda, i el turisme seguirà venint si hi guanya quarts, per a veure com és un país que triga a entrar al Mercat Comú.
- Qui no es desorienta davant tot això? Es clar, hi ha unes eleccions i qui les organitza, es diu, no les sol perdre sinó no valdria la pena de fer-les. I potser, amb els anys que fa que la gent no vota la cosa lògica és que no en sàpiga, o que no voti pensant que no va de debó.
- Ells han perdut, però nosaltres hem guanyat.

Aquesta declaració que sembla que no és res de l'altre món, fou el "via lliure" del festeig de Roser i Julià. Els festejadors, quan no han estat festejadors de la situació, han festejat prescindint de si s'havia fet ministre al Campesino o a la senyora Passionaria governadora del

Banc d'Espanya. El festejador honest ha de viure pel festeig i prou. Un festejador que vagi a festejar pensant amb les Telefòniques, com es diu el governador civil de Màlaga i quines coses tractarà el proper consell de ministres val més que es quedi a casa. Festejarà malament. Roger i Julià, doncs, eren ens bons festejadors i prescindien si es deia que el ministre Fraga es ficà a l'aigua en calçotets per a demostrar pràcticament que la mar no estava contaminada per radioactivitat per haver-hi caigut bombes comprometedores, o el rei del Marroc organitzava una marxa de color verd. Però malgrat que ells festegessin sense fer cas de res, com la majoria silenciosa, part del país estava nerviosa. Si un temps era possible presenciar que un federal, recalcitrant a entrar a l'església, cantés al cor d'un convent de frares, o que un comunista ajudés a preparar un arròs burgès, ara es guardaven distàncies i era rar que un anarquista es passegés amb les noies que sortien de missa d'onze. I també es guardaven distàncies entre famílies de distints partits. N'havien de passar de grosses perquè tingués lloc el casori d'una filla d'un pare de la Lliga amb el fill d'un pare de l'Esquerra, els dos grans partits d'un temps. Acabada que fou la guerra el roig fou un color mal vist i això que és un color que és a la majoria de les banderes. De 80 consultades, és a 63, o sigui a més d'un 78.7 %. Gent de color de rosa ja n'hi havia, però no es volgué matissar i es declarà roig a tothom que no era del color nacional. Si una noia de la situació s'hagués vist amb un comentador de Monsieur Mitterrand el règim hagués tremolat. Alguns polítics predicaven la reconciliació entre els que guanyaren i els que perderen la guerra, però en general les posicions es mantenien. Foren precisament els festejadors autèntics que feren més per la reconciliació que tots els discursos passats per la senyora televisió. Una de les maneres de reconciliar fou, acabada la guerra, fer venir al País gent de tots els llocs que després demanarien autonomies. Es va pensar, possiblement, que amb paciència i

reproduccions els nous vinguts arribarien a ser més que la població autòctona. Oficialment era una bona pensada, però devegades les pensades oficials no acaben de pensar bé del tot. Es devia pensar que amb aquelles massives injeccions de la llengua que Colom s'emportà a Cuba perquè hi fes discursos Fidel Castro s'acabaria aquell parlar que tanta nosa feia i que potser fins es podia acabar amb el separatisme. Tot era qüestió d'augmentar la riuada que venia d'Ebre enllà, cap cosa impossible. Potser sí algú arribà amb aquelles idees oficials i es disposà a seguir-les, però se sap que una gran majoria s'afincà al País al veure quina cosa era un senyor manobre ací. D'on venien treballaven poc i malament. Ací, un temps, treballava tothom i es podia anar a plaça sense passar-hi de llarg. Per molts nou vinguts allò era nou, era descobrir Amèrica. I què succeí? Que molts s'adonaren que aquell País tan mal vist en totes les èpoques era el País que els permeté primer, allò de la bicicleta i la gabardina i, més tard posar benzina en cotxe propi. Però succeí més. Succeí que si bé la gent d'edat s'aferrava, molta, a la parla de Fidel Castro, els fills, ai, els fills, no tots tampoc, eren forofos del Barça a tot ésser-ho, ballaven sardanes i declaraven que ací era a casa seva i que s'hi sentien com el peix a l'aigua. Entre la gent jove hi havia noies maquíssimes, feren grans matrimonis amb indigens i sentir-les parlar el "seu català" és una pura glòria. El senyor Turgènev va escriure fa molts anys "Pares i fills". Algun cop els fills s'han desviat dels camins dels pares i en els temps moderns més que mai. Un ofici passava d'avis a néts encara en el segle passat. I amb l'ofici hi passaven les idees. Ara d'un pare cisteller en pot sortir un fill manyà, i d'un pare hortolà un fill diputat centrista. Aquestes variacions de pares i fills van tinguent lloc entre els elements entrats al País d'acabada la guerra ençà i, sobretot tenen lloc si els pares al venir eren homes sense ofici ni benefici i els fills ara tenen les dues coses...I si aquella famosa idea fallés i enlloc d'imperar

al Principat la pretesa parla del senyor Fidel com previst, hi imperés, amb paciència i reproduccions la de Fra Entelm Turmeda? Devegades val més pensar-les dos cops les idees. I, sobretot, els pensadors oficials han pensat poc amb els manobres!

Bo i que aquella vinguda de possibles autonomistes era carregada d'interrogants, els que festejaven festejaven i prou. Partien de la base que el festeig era imparable. Si es presentessin dificultats, segur que els festeig ~~els~~ eliminaria, ~~sinó~~ per ben poca cosa serviria. Es parla de fer unes eleccions un mes de juny. Roser i Julià festegen. Es fan discursos de què ja n'hi ha prou d'haver-hi diverses Espanyes, que amb una n'hi ha prou. Roser i Julià festegen. Estan en el primer curs que els entesos diuen que és el millor. I mentre estan a mig curs tenen lloc aquelles eleccions. I el pare de Roser era d'uns i el de Julià dels altres. I:

- Els hem d'aixafar! - deia el pare de Roser a taula.

I:

- Els hem d'aixafar! - deia a taula el pare de Julià.

Però el festejador nat no ha de pensar en res més que en festejar i ni Roser ni Julià feien cas de les amenasses d'aixafament de llurs progenitors proferien a cada repàs. Tant l'una com l'altre vivien i es movien amb un somriure continuat estudiant, dormint, menjant... Si els pares s'adonaven dels somriures filials quan a taula s'anatemitzava l'enemic:

- I això no són coses de riure, Roser! - deia el pare de la noia.

I al mateix temps es podia sentir a casa del festejador:

- Julià, no són coses de riure, aquestes!

Llavors tenia lloc una lleugera intervenció de les mares dels dos festejadors que segur havien passat per l'etapa d'aquells somriures.

- No es riu de tu, Cinto...

- No es riu de tu, Joanet...

Pare de Roser:

- Es que a n'aquesta casa sembla que no es fa càrrec tothom del què ha passat i del que pot tornar a passar. Massa discoteques, massa llibertat, veus-ho-aquí!

Mare de Roser:

- Són joves, Cinto. Ells a n'aquesta edat no poden tenir ^{les}ganes d'aixafar que tens tu.

Pare de Julià:

- Jo no vaig fumar fins que vaig tornar del servei, i quan el pare deia una cosa a taula no reia mai ningú.

Mare de Julià:

- Joanet, que tu tinguis ganes d'aixafar a algú és comprensible i segur que l'aixafaràs, però no facis posar mala sang als joves que no saben les coses que saps tu...

Pare de Roser:

- Es que les monges ara no us ensenyen les coses de temps endarrera? Es a tu, Roser, que t'ho dic. I para de riure!

- Oh, pare...!

- Ni pare, ni res, calla! Què us han ensenyat aquest darrer temps les monges, eh?

- Mai t'hi havies ficat, ^{pare}, amb les coses que ens ensenyen les monges.

- Doncs ara m'hi fico! Temps endarrera segons a qui ^{nò} es podia ni mirar. L'església devia tenir por de perdre parròquia i va dir que es podia mirar a tothom. I tot va ser dir això com els capellans deixar d'anar vestits de capellans. Una gran falla. Un capellà amb barret, manteu i sotana, fa respecte. Un capellà amb calces, americana i sense res al cap, ja em direu quin respecte fa.

- Els temps ha canviat, Cinto.

- El temps ha canviat, el temps ha canviat...Que no us ho han dit les

monges que en la seva història hi tenen moltes arromangades?

- Cinto, home...!

- Es que a l'escola s'han de dir aquestes coses. S'ha d'ensenyar en contra de qui s'ha d'anar.

- Les monges, pare, no ens ensenyen d'anar contra ningú.

- Ah, no? Doncs els capellans que van fer la guerra amb el pare bé ho deien contra qui s'havia d'anar!

- Oh, jo he sentit a dir que els que anaven contra l'avi també en tenien de capellans.

- I d'on ho has tret, això?

- Jo...ho he sentit a dir.

- A on? a les discoteques? Es que també van a favor dels altres a les discoteques? Un lloc que hi ha poca llum i que no s'hi vegin els músics ja sabem de qui han d'anar a favor! I potser s'hagi acabat d'anar a les discoteques!

- Cinto, home, sembla estrany que unes eleccions et facin posar així.

- Es que si aquestes eleccions es fan i no guanyen els que han de guanyar tornarem a les coses d'abans i es tornaran a arromangar monges! I si no ho van fer abans potser ho facin ara.

- Potser no ho facin...

- Serà que les monges s'hauran fet socialistes! Amb els homes de la lliga mai se'n va arromangar cap de monja.

Domicili del festejador Julià. Té la paraula el pare Joanet.

-...i a l'edat del teu noi el pare ja portava un jornal a casa. I ara, ara estudia tothom. I és treballant que se saben les coses. Treballant se sabia què era una vaga i per què es feia...

- Joanet, si és per a fer vagues, en tota la seva vida el teu pare no havia fet les que el teu noi ha fet en un any!

- He dit que abans se sabia per què es feien les vagues. Ara les fan per

a matar l'estona. I pensen massa amb dones, ja t'ho diré jo. I estem en un temps que no s'hi hauria de pensar tant amb dones.

- Pare, que no hi pensàveu vosaltres, amb dones?

- Nosaltres i els del teu avi ho feiem seguir tot. Jo a la teva edat ja sabia que Pau Iglesias era aprenent d'impressor i que abans de tenir vint anys ja s'havia afiliat a l'Associació Internacional de Treballadors, que fou empresonat diverses vegades, que l'any cinc fou regidor de l'Ajuntament de Madrid, que fou el primer diputat socialista al Parlament espanyol, que fundà "El Socialista" i la UGT... I tot això ho vaig saber d'amagat com moltes altres coses. Quan el teu avi ens va deixar jo tenia els teus anys, i va dir que la única cosa que li sabia greu era d'haver-se'n d'anar sense que es fessin unes eleccions per a aixafar a n'ells.

- Però qui són ells, pare?

- Ho veus? Ho veus? No ho porten tot això aquesta pila de llibres que costen tan cars. I a l'hora de quedar-te a casa que jo t'ho podria explicar tu te'n vas a festejar. Nosaltres som els del teu avi, els meus, els dels homes d'aquesta casa d'ençà del 2 d'octubre del 69 i d'abans. A n'aquesta casa som federals, com Pi i Margall i Castelar. Saps qui era Castelar?

- No.

- Doncs a 23 anys ja deixava la gent parada fent discursos. I Sagasta, saps qui era? I Cànovas, i Azàña, i el President Macià...

- Però qui m'ho havia d'haver ensenyat tot això?

- A l'escola, que no us ensenyen res.

- Doncs no ens han ensenyat res.

- Doncs enlloc de festejar a partir de demà a casa cada dia hi haurà classe i no es torna a festejar que no sàpigues la vida i miracles dels homes que han governat i des governat el país des de la Constitució de Cadis!

- Joane t, home, potser en faràs un gra massa!
- Es que venen unes eleccions i els havem d'aixafar!
- Però si el noi no hi pot fer res en aquestes eleccions, que encara no té vot.
- Es igual, ha de saber què són unes eleccions i a qui hem d'aixafar!
- I a qui hem d'aixafar, pare?
- A n'ells!
- Però qui són ells?
- Tots els que volia aixafar el teu avi!

Domicili de Roser. El pare Cinto acaba així una intervenció electoral:

- I ja que les monges no us ho han ensenyat tot això, ara t'ho ensenyaré jo a qui s'ha d'aixafar. A partir de demà a casa hi haurà classe perquè sàpigues els maldecaps que dues Repúbliques han portat al país.
- Cinto, que la noia no hi té cap culpa amb totes aquestes coses. A més si no hi haguéssin hagut republicans, vosaltres no haguéssiu pogut guanyar.
- Vosaltres?
- Nosaltres. Es igual pel cas. Jo no hi vaig pas intervenir per res en la guerra. Qui sap on era... Em vaig limitar a convertir-me en la dona d'un descendent dels que van guanyar. I la veritat sigui dita, tu ho vas trobar tot fet, Cinto. I ara vols fer classe de política a la teva noia. I recorda que quan em vas començar a festejar no me'n vas pas parlar mai de política.
- Però tu sabies de quin costat era jo.
- A mi em vas caure bé i no m'hi vaig parar a considerar de quin costat eres. Es ara a mida que hem anat canviant de pis que ho he anat veient.
- Si jo hagués estat d'uns i tu dels altres, ni a casa hi hagués hagut permís ni a casa teva consentiment.
- Mira, diu que s'han d'acabar aquestes coses.

-- A casa, mai! La noia ha de saber amb qui ens juguem els quarts. Ha de saber què va passar amb la lluita entre esquerres i dretes, i per culpa de les esquerres!

- Però Cinto, la noia és millor que sàpiga altres coses...

- Tu dius això perquè les mares sempre aneu a favor dels fills facin el què facin. Ja hi tornaràs a anar a favor passades les eleccions que viurem tranquils. Però de moment, a casa classe de política!

Domicili Joanet. El pare ha picat fort contra la gent de la Lliga.

- Ho saps?

- Jo què vols que sàpiga...

- No, si vosaltres només sabeu festejar, i encara festegeu malament.

- Mira, Joanet, dona-li classes de festejar també.

- És el què teniu les mares. Sempre a favor dels fills. Si no van a classe, que no hi vagin; si només tenen les noies al cap, que les hi tinguin; si retiren a les petites, que hi retirin... Tampoc sou com les mares d'abans les d'ara.

- Ara amb què surts, tu! Dona'ns classe a tots dos, doncs.

- No toquis el violó. Tu sempre has sabut quins punts calçava jo. I bé ho devies saber quan ens vam casar.

- I què vols que sabés, jo. A mi em va emmirallar aquell pan de bigoti que portaves i prou.

- A casa m'has sentit cent vegades!

- Quan vaig entrar a casa teva ja hi vaig entrar de casada. Quan em festejaves no me'n vas parlar mai del President Macià.

- Dore s ara com que en parlaré cada dia al noi, si vols et pots apuntar a classe!

El pare de Roser era propietari d'un gran fundició i participava en diverses empreses. Com que era fill d'algu que feu valer drets amb la situació visqué molt temps tranquil, però ara aquelles eleccions el tenien

esquivat. No feia més que ~~pen~~sar que les eleccions les podien guanyar els altres, que no s'hauria de perdonar mai a Madrid l'haver amnistiats als partits polítics i als sindicats, que la situació deixaria de ser la situació...I tot això ho deia als seus companys de penya.

- No n'hi ha per a tant, Cinto.

- Que no? Que no ho sabeu, vosaltres, que unes eleccions van portar la República?! I el govern que les va fer aquelles eleccions també es pensava guanyar-les o ~~sino~~ no les hagués fetes.

- Ara és diferent, home. S'ha esperat a fer-les que no hi hagués republicans, sobretot republicans aptes per a tot servei. Quan Pi i Margall fou president de la República encara no tenia 50 anys. Els republicans d'anomenada, si n'hi hagués cap de viu, s'acostarien al segle! Com vols que es faci una República sense republicans?

- És que no es tracta de republicans únicament. Ara tornarà a fer discursos la gent de les presons.

- Quan la situació s'ha decidit a fer el què ha fet, amic Cinto...La gent de pes d'abans si no és jubilada de llarg els treballs que tindria per a dir més de quatre paraules sense tenir un metge a prop.

- Vosaltres direu el què voldreu, però aquestes eleccions no em deixen dormir.

- Dorm tranquil. Sembla que la situació té a punt dir que si perd tots els que tenen cotxe l'hauran de tornar.

- No ho sé, no ho sé, ens hem de bellugar i bellugar tots i votar amb ràbia!

El pare de Julià heretà la taverna de l'avi que havia fet la guerra. L'avi era un admirador del President Macià i en seguí totes les directrius. La seva il·lusió hagués estat que el President hagués portat al País la cosa de Prats de Molló. No va poder ser, però el pare de Joanet digué que Macià no es podia discutir. I quan el President digué que

que s'havia de ser de l'Esquerra, l'avi no s'ho feu dir dos cops. I Joanet deia que quan l'avi es cansà de viure va deixar-li per herència la taverna i l'Esquerra Republicana. La taverna va anar a més i el pare de Julià la convertí en magatzem de vi. Els clients de Joanet eren una mica mal mirats al principi, però amb el temps com que l'home vetllava la procedència dels vins la parròquina anà creixent i si bé no hi anava la mateixa situació hi anaven les minyones. El negoci pujà i permeté que Julià anés de tant en tant a la Universitat, però Joanet seguia essent un primer tenor del partit de son pare. I quan a la taverna hi havia la gent que hi tenia que haver l'home es destapava.

- I ara, sense pensar-ho un minut els haven d'aixafar. L'Esquerra era majoritària a casa nostra.

- Han passat molts anys, Joanet.

- Què anys ni "ocho quartos"! Ens votarà més gent que mai. Ja ho veureu.

- Aquesta nit no vinguis, Julià.

- M'has tret un pes del damunt. Jo no sabia com dir-t'ho. Jo tampoc puc venir.

- Coses del pare.

- També són coses del meu.

- No ho sé...diu que venen unes eleccions i que es poden tornar a arro-mangar monges.

- També les té al cap el pare aquestes eleccions. Jo no en parlava mai d'aquestes coses. I si algú en parlava jo no l'escoltava. I les escoltava menys d'ençà que et vaig trobar a tu.

- Es que el pare diu que fins que passin les eleccions em vol donar classe cada nit.

- Veus, els pares coincideixen amb això. A partir de demà jo també començo aquestes classes.

- Si no ens podem veure de nits ens veurem de dies. El col·legi em cau camí de la Universitat.
- No serà poc?
- Julià, home...Hi ha gent que només pot festejar un cop cada mes.
- Es que jo no me'n cansaria mai, Roser.
- Què em vols fer dir, que jo tampoc?
- Diques-m'ho.
- I el rodó de la setmana passada, que vaig dir al Col·legi que era mi-granya, no et dona la contesta...Demà m'has d'explicar la lliçó de ton pare.
- I tu la del teu.

Es l'endemà.

- Que no ho saps, ja hi va haver lliçó, Julià.
- A casa també. I què?
- No, no, comença tu.
- Doncs resulta que el pare diu que s'acosten unes eleccions.
- Això també m'ho va dir el meu. Anem bé.
- Que fins ara només hi havia un sol partit i que aquesta vegada n'hi hauran molts. I que el país es tornarà a dividir en dretes i esquerres!
- Exacte. I que si les esquerres guanyen les eleccions val més que ple-guem...
- Aquí ja no anem bé, Roser.
- El pare diu que el govern que va guanyar la guerra va ser massa bon noi i va deixar esquerrans vius i ara no content amb això ha deixat tornar els esquerrans que eren fora i els que eren agafats...Que no m'escoltes, Julià?
- Sí, sí...però la lliçó de casa si bé parlava d'aixafar algú no era el mateix algú que sembla que vol aixafar ton pare.
- Així ton pare, Julià, és dels que vol aixafar al meu.

- Ell sí, però jo...
- Que vas contra el teu pare, tu?
- Jo vaig a favor teu.
- Així vens a favor del pare.
- Roser, els pares són els pares i nosaltres som nosaltres.
- Es que tu no coneixes el pare. D'ençà que ha sentit parlar d'eleccions que no és ell! Diu que aquestes eleccions ens han de fer entrar al Mercat Comú i que per a entrar-hi s'ha de passar per damunt de tot.
- Això també ho diu el pare. Es veu que guanyi qui guanyi s'hi entrarà. Potser això pot arreglar les coses.
- Jo tinc molta por Julià...Mai n'haviem parlat d'aquestes coses. I veig que els pares no s'avenen. I el meu és tossut!
- Va pel meu...Tota la vida que és del Barça, i no li toques el Barça..
- Ai, ai, Julià que ploraré jo que no ploro mai. El pare és de l'Espanyol i diu que ser soci d'un equip que no sap què fer dels quartos, que sempre té el camp ple i que va a comprar jugadors a la competència, no té cap mèrit. Que el que en val és ser associat d'un equip que viu amb pocs socis que pateixen tot l'any, que no omplena mai el camp i que enlloc de comprar jugadors se n'ha de vendre...Senyor, què has anat a tocar, el Barça! D'una vegada que va perdre al seu camp amb l'equip del pare, cada any, per l'aniversari d'aquell partit a casa es fa dinar de Festa Major...Si quan ve algú a la fàbrica a demanar feina en lloc de demanar-li quin ofici té li pregunta si és de l'Espanyol! Si la resposta és negativa li diu que vagi a buscar feina a Can Miró Sans...

La nova lliçó a casa la Roser acabà malament. El pare Cinto disparà tota l'artilleria contra l'Esquerra, les seves actuacions, els seus homes, familiars i descendents.

...i ni tractes amb aquesta gent que més que gent és gentussa. Com a màxim tornar-las un bon dia si el desitgen primer ells!!

Ací Roser esclatà a plorar amb plor de noia enamorada que veu en perill el seu primer festeig.

- Roser, Roser...ja n'hi ha per a estar "emprejat" d'aquestes coses, però tampoc t'ho has d'agafar massa a la valenta. Potser he anat una mica massa amunt atacant els esquerrans...Pleguem la lliçó per avui.

- Però, Cinto, què dimoni li has dit a la noia que m'ha vingut amb aquests plors?

- S'ho ha agafat de debó, es veu. Si tothom sentís com ella les coses dels roigs i separatistes, segur que en les eleccions no se'n cantaria gall ni gallina, ja veus.

La mare de Roser ja el creia capaç al seu home amb la política pel mig, de desbarrar fins a fer-la plorar. Però aquell plor...! I la dona tingué un pensament. Ella creia conèixer-la bé a la seva filla, i sabia que no havia abusat mai de les llàgrimes. Ni de petita era plorera. Descobrí els Tres Reis, sense un gemec, es feu dona sense tornar-se vermella. Mai plorà per haver escollit un vestit i haver-n'hi fet fer un altre, ni li costà somiqueigs no saber una lliçó o treure una matrícula d'honor...Aquell devassall de llàgrimes podia ser provocat per quelcom més del què creia Cinto el qual, de tota manera, quan s'embalava en política no tenia cortines. Les seves esvalotades discutint de la política i les seves derivacions l'havia portat a que dos cunyats li fessin mala cara i a renyir amb la tia Manuela la qual li havia criticat el bombardeig de Guernica i lloat una tancada massiva - amb algunes desercions- a Montserrat...

- Roser, tu no plores pels discursos del teu pare!

- Es que si l'haguéssis sentit!

- L'he sentit altres vegades, però per a sentir-li dir mal del doctor Negrin no es plora com has plorat tu.

- Es que...

--Ni per a sentir-lo despotricar contra l'Exèrcit Popular, tampoc.

- Es que el pare...

- Ni crec que s'hagi de plorar així per a sentir-li dir pestes contra jugadors de l'Espanyol, que segons ell s'han passat. Tu aquest plorar me l'havies d'haver anunciat a mi abans de deixar-lo anar. Jo de vegades al teu pare sé com amansir-lo, trigo però l'amanseixo.

- Es que el pare m'ha dit que la millor cosa seria carregar-se a tota l'Esquerra.

- Tampoc n'hi ha per a plorar com has plorat avui.

- Es que el pare m'ha dit que hem de girar la cara i ni donar el bon dia...

I Roser torna a plorar abundantment abraçant-se a la seva mare.

- Roser, filla, qui és ell?

- No, que ho diràs al pare!

- Creu a la mare, Roser. Jo no li dic pas tot al teu pare... Qui és, Roser...?

- Es diu Julià.

- Bé tampoc és un nom que el teu pare es pugui esverar massa.

- Es que el pare d'ell...

- Es republicà!

- Si. I de l'Esquerra, i del Barça...

- Ai, Deu meu que haurem de plorar tots!

Estem a la taverna de Joana t. La lliçó ha estat picada també.

- ...i la massa, que és la bona, és nostra. Si no tenim bons dirigents, en farem! A les Universitats ja no hi van únicament la gent de casa bona. Jo, autènticament, no en vull eliminar cap, però aixafar-los sí. Votant. Aixafar-los electoralment i que no facin ni xiu! I fer com si no hi fossin, ells.

- Però...

- Res. No passar de dir-los bon dia, i encara mal dit.

- Però, a qui?
- A tots els que siguin dels altres.
- I qui són els altres, pare?
- Ho veieu com no sabeu res de res el jovent d'avui! Els altres són tots els del barri que no venen a comprar a casa.
- Les dones també hi entren amb això?
- Què vols dir?
- Amb això del bon dia...
- Mira, a les dones que no venen a comprar a casa val més no dir-les ^{hi} res. Després d'un bon dia en venen altres coses. I això no, Julià, això no! Només faltaria que t'emboliquessis amb una lligaire! Dir bon dia, passis, però res més. Fa 40 anys que la nostra gent va amb el cap baix i els amb el cap alt. Tu no els coneixes... Diumenge, com sempre, ens van robar el partit. Si no fem més de set gols hi ha el perill de perdre perquè ens n'anulen quatre o cinc a cada partit. Si no fem més d'un gol, perdem. O ens xiulen un penal o dos, o ens treuen els jugadors a parells perquè es miren malament a l'àrbitre. I si guanyem les eleccions portarem l'afer dels penals al Parlament. Ja ho crec que l'hi portarem! I les robades de partits, i l'expulsió de jugadors! Tot això és un atac al federalisme !!
- Entra la mare de Julià.
- Joanet, què són aquests crits? De la botiga sembla que cantis una òpera. Surt, que et demanen?..... Què té ton pare? Que va perdre el Barça diumenge?
- No ho sé. Potser sí. Però té altres coses, es veu.
- Aquestes eleccions l'han de matar. Si guanyen els altres, que diu ell, l'haurem de tancar.
- Es que diu que a les dones millor que no passi de dir-les bon dia.
- Veuràs, Julià, potser té raó ton pare. Quines dones vol dir?

- Ell vol dir, em penso, les dones que són dels altres.
- A les dones que són d'altres potser sí que no s'ha de passar de dir-
lis bon dia.
- No vol pas dir aquestes, el pare. Vol dir les que no són dels que
ell és.
- Les dels altres de les eleccions, vaja. Ara ton pare té febre elec-
toral i hem de tenir paciència... Però... però tu, que t'hi dius bon dia
amb les dones que vol dir ton pare?
- Oh, si només ens haguéssim dit bon dia rai.
- Julià, Julià, fill meu, que hi haurà una catàstrofe... Qui és?
- La Roser, la filla del senyor Cinto, el de la metalúrgica.
- Aquell que ton pare diu que quan va al camp de l'Espanyol sempre hi
compra tres entrades?
- Potser sí, però quina culpa hi té la noia i quina culpa hi tinc jo?
Mai en parlem d'eleccions, ni de partits robats, *ni* de Pau Iglesias
ni del ministre Solís... Si la veiéssis, mare.... Jo ja no veig cap més
noia que ella... I ella em diu...
- Ja ho sé, que d'ençà que t'ha conegut el món és d'un altre color.
- Com ho saps?
- Com ho sé? Són les coses que quan jo festejava a ton pare, si no les
hi deia perquè llavors segons quines coses no ens les deixaven dir, les
pensava.
- Però com s'arregla això, mare? Perquè per *ami* Roser és primer que tot,
primer que el Manifest Comunista, el Pacte de Sant Sebastià i les lleis
fonamentals.
- Tant la vols, Julià?
- Tant, i més i tot.
- I ella sap...
- Fa dos dies que són pare també li dona lliçons i li parla gruixut.
- I què diu ella?

- Plora. I jo no puc pas plorar, mare.
- Ai, que em penso que haurem de plorar tots!

Entra Joanet. Mare i fill miren a terra.

- Què passa? Ja t'hi has ficat pel mig, ja ho veig!
- Joanet, no et tornis a esverar. Ja les guanyarem les eleccions.
- Només faltaria!
- Però ací tenim veïns, i aquests veïns tenen noies, i si el noi no els pot dir ni bon dia es pensaran que és un orgullós i que els diners de la botiga li han pujat al cap. I que jo sàpiga no hi ha cap federal que s'estigui de parlar amb la gent. Segons dius tu el senyor Castelar ho arreglava tot enraonant. Si aquest home no hagués passat de dir bon dia al Parlament, ningú hagués parlat mai d'ell.
- Bé, potser sí que he exagerat una mica... Però amb aquestes coses val més pecar per excés, i més si hi han noies pel mig... Però, vaja si a segons quines els vols dir quelcom més que bon dia...

Som al carrer. Té lloc la trobada diària de Roser i Julià.

- Com va anar la lliçó?
- Ai, Julià que em penso que només et puc dir bon dia! I tu?
- La mare em va aconseguir una mena d'amnistia.
- Jo també hi tinc la mare a favor.
- Una de les coses que el pare em va dir, i cridat per cert, va ser que m'havia d'acostumar a fer l'apologia dels capitans del federalisme a totes les amistats!
- I jo la tinc de fer dels galonejats dels altres!
- Tu saps qui era Don Francesc Macià?
- Tu saps qui era Don Francesc Cambó?
- I Miquel Maurel?
- I el general Sanjurjo?

- I el general Miaja?
- I Calvo Sotelo?
- I Francesc Lairer?
- I Peman?
- I García Lorca...

I els dos esclafiren a riure. Té lloc un petit abraç diurn i la caiguda d'uns llibres. Dues passants al veure el tendre aconxeixement, diuen:

- Mira, ja s'abracen pels carrers, ara. I en ple dia. Ja veurem què s'hi farà pels carrers d'ací a poc temps!

Els dos festejadors, com sempre que es festeja a consciència, no sentiren res. I durant uns dies començaren l'ofici amb les lliçons paternals del dia abans, i l'acabaren a la seva manera amb abraç final, llibres a terra i comentaris dels transeunts. Aquests tingueren ocasió d'assistir a un curiós diàleg entre dos elements de la primera volada i als seus més curiosos acabaments...

- I no hi haurà cap més juliol calent.
- Nosaltres no velemjou de cap mena.
- Es la cosa que us mereixeu.
- Vots seran trumfos.
- Us trencarem les urnes.
- No us voatarà ningú que tingui seny.
- En 40 anys ho heu espatllat tot.
- Preferim un país espatllat, que governat per calces de vellut...

Devegades, per a fer l'abraç final millor el diàleg s'allargava i sortien per un costat Carles V, l'abraç de Vergara, el General Pavia i els gloriosos alçaments i, de l'altre, el Corpus de Sang, la Generalitat, els sindicats i el Front Popular... I quan més fortes eren les amenasses i quan més a punt estaven els escoltadors de prendre partit per un o per l'altra, venia l'abraç final comentat pel públic amb un "Ja estem ben guarnits!".

I vingueren les eleccions. Fins el dia abans, tant a casa de Roser com a casa de Julià tronà i llampà com si el món s'hagués d'enfonsar. Aquella nit no hi hagué lliçó. Els pares llurs la passaren un despotricant al casino i l'altre cridant a la taverna. I succeí una cosa impensada. Aquells dos colossos de l'escàndol vocal anaren agafant por cada vegada més i el dia d'anar a votar es quedaren a casa. Votaren de pensament. Els dos grans partits majoritaris d'abans de la guerra passaren gairebé desapercebuts. Quan la televisió va donar ja uns resultats fiables, Joanet va jurar davant testimonis que no la miraria mai més.

Cinto la feu tornar a la botiga on l'havia comprada dies abans aduint que era una televisió que no es podia veure. Ni l'un ni l'altre podien sortir del seu aplanament.. No s'ho podien, no s'ho sabien, no s'ho volien creure. "On és la gent de l'Esquerra?", pensava l'un, i "On ha anat a parar la gent de la Lliga?", pensava l'altre. Ambdós coincidien que aquests 40 anys de donar cotxe a tothom i de tenir a l'estiu tants milions de forasters havien capgirat els cervells del País. I ja no res tenia importància per aquells dos homes durant un temps.

Domicili del pare de Roser.

- Cinto, el dinar és a taula.
- Tant me fot dinar com no.
- Que la Roser ha d'anar a classe.
- Tant me fot que hi vagi com no.
- Que pregunta si pot dir quelcom més que bon dia als xicots.
- Tant me fot que els digui bon dia com bona nit!

La mare de Roser diu, baixet, a la noia:

- Haurem de passar uns dies difícils. Té el mateix disgust del dia que l'Espanyol va perdre al seu camp amb el Barça...

L'escena és semblant al domicili de Julià.

¿ Joanet, el dinar és a taula.

- Per a mi és com si fos a les escombraries.
- Que el noi ha d'anar a classe.
- Que se'n vagi a ballar si vol.
- Que pregunta si aquesta nit hi haurà lliçó...
- Que n'hi dongui el senyor Suárez.
- Que diu si pot passar de dir bon dia a les noies.
- Que les hi digui a les tres de la matinada!

També intervingué la mare de Julia, a pleret.

- Tampoc t'ho has d'agafar al peu de la lletra. Ara ton pare no és ell. Es treba com un dia que va perdre al seu camp amb el Madrid. Se l'ha de saber portar.

I fou quan Julià digué a Roser:

- Ells han perdut, però nosaltres hem guanyat.

I aquell dia s'abraçaren sense cap més comentari. Qui el feren foren les mateixes mestresses de casa que presenciaren el d'abans les eleccions:

- I perxò han servit les eleccions?! Qui les ha de guanyar perquè les parelles no s'acrin pels carrers?!!

Una situació, durant temporades, va fer bona a molta gent. N'hi hagué que feren els quartos depressa, que es feren rics per força com aquell què diu. El tenir diners d'una manera sobtada origina comportaments que els posseïdors de diners de tota la vida no comprenen massa i menys els comprenen els que no n'han tingut mai. Podem veure, si volem, el cas de Demetri i Adela...

- Mira, Adela, ara tenim de tot. Tenim diners, pisos, apartaments, immobiliàries, masos, bo a les altures...però a mi em falta quelcom.
- Què vols més, Demetri? Potser bolquem! Jo ja no vull res més del què tinc...abrics, xòfer amb gorra per cada cotxe, joies...ja no sé les

que tinc, n'he perdut el compte i fins em penso que en tinc de repetides.

- No són coses d'aquestes que vull.

- Què vols, que et facin ministre?

-No. I no que no fes un bon ministre, però hi ha gent que sempre es fica on no s'ha de ficar i diria que m'han fet ministre pels quartos. No, no és per ací per on vaig. Nosaltres tenim diners, som potentats, però som uns potentats mals vistos per l'alta societat. Ens diuen que som unos nous rics, uns nous vinguts, uns polls ressuscitats. I jo el que vull és fer callar a n'aquesta gent de títols i pergamins fregant-li pels nassos una ascendència de renem. Anant endarrera algun n'hi deu haver a la família que hagi fet coses per a ester-ne orgullosos...Jo no he passat de l'avi. Se que venim de Valls, però a Valls llevat dels Xiquets...i encara no crec que l'avi hagués fet mai cap castell. Era home que portava capa l'avi, i més aviat allò que nosaltres en diem escanyolit i, ni com a crossa per a aguantar pes, ni com a anxa-neta, perquè l'avi patia de vèrtig i no podia ni pujar damunt d'una cadira sense que li rodés el cap, crec que hagués figurat mai a cap castell. La família de l'avi era pagesa, però ell que sempre havia trobat una fanga massa pesada sense haver-la sospesat mai, es feu tenedor de llibres, ofici de molt poc esforç físic. I ja no he pogut passar de Valls. Per part de la mare, la mare es deia Heres, m'aturo a Figueres. Si la mare s'hagués dit Monturiol...però es deia Heres. I jo tinc d'anar més enllà.

- Bé, i on vols anar, tu?

- Jo, enlloc. Perxò es tenen els diners, Adela, i ja m'he posat en contacte amb un genealogista el qual m'ha dit que són coses que es paguen aquestes i que quan més lluny s'ha d'anar més s'ha de pagar. Jo li he dit que no mirés prim i que anés quan més lluny millor...

Han passat uns dies.

- Com téns la genealogia, Demetri?

- Bé. El genealogeg m'ha dit que està a punt d'enllestir-la. Diu que podrem quedar molt bé, que tenim uns llinatges que quan se sàpiguem faran feredat! I això ens convé. Sí, cal que la gent que compta en el país vingui d'una nissaga selecta. Això ens és imprescindible per a entrar en Societat primer i després al Mercat Comú. L'home m'ha dit que les investigacions portades a cap costen una fortuna, però que quedarem com uns senyors. Jo ja ho he mig dit a algú de confiança.

- Jo potser m'hagués esperat.

- No, no. Quan aquest algú m'ha dit que les inversions fetes amb hotels de cara al turisme, amb les fetes en immobiliàries i en apadrinar segons quins papers, haurien de merèixer almenys un marquesat, jo li he contestat que tot vindria.

- Bé, i si ens donen, amb els títols que et porti el genealogista, entrada a la noblesa, què haurem de fer nosaltres?

- Mira, tu t'hauràs de mudar una mica més, posar una capitana de minyones, tenir modista a tot estar a casa, posar més telèfons, més cortines...

- Encara més?

- Val més que en sobrin. Ah, i professor de castellà. Això és essencial, amb aquest castellà que parlem ens veuen venir pertot on anem. Per la meva part jo des d'ara doblaré les propines a la barberia i ja he donat ordre al majordom que a tothom que vingui a casa al sortir, se li dongui una caixa de puros. S'ha de veure qui som! I el dia que en donguin el títol, ja m'està ballant pel cap de comprar, per quan vagim en tren, una vagó per a us particular.

- I si el perdem el tren, Demetri?

- Això és derrotisme. I amb derrotisme no entrarem mai al Mercat Comú.

Han passat més dies.

- Adela! Adela! La genealogia!! Mira, mira, Demetri Alcalà Heres. De part de pare trobem un Alcalà que era jueu...

- Malament.

- Espera't. El que ha fet aquest treball no hi hauria posat, pagant el què n'hem pagat, res que ens fes quedar malament. Aquest passat meu era un jueu que es va passar i al qual el Cardenal Cisneros li feu revisar coses de la Bíblia. El Cardenal Cisneros, ja veus! Després mirarem al diccionari qui era aquest Cardenal.

- A l'enciclopèdia, Demetri.

- Es igual, un Cardenal com ell ha de figurar fins en els diccionaris. Jo sé que no és un cardenal dels d'ara. Ha de fer molts anys de tot això. Espera't, espera't...Hi ha un altre Alcalà que no va deixar els francesos en pau una de les vegades que es ficaren al país, però no uns francesos normals com els que van a les Fires de Figueres, no, uns francesos armats i pel mateix Napoleó, que feu parlar molt d'ell...Hi ha més Alcalans. Ací un que se'n va anar a pacificar els indis d'Amèrica que abans n'hi havia més que de negres, i que no es deixaven pacificar si no era a cops de bastó, que és la única manera de pacificar la gent. Aquest altre era com l'avi, home de lletres. Imagina't Adela, un passat meu va fer el primer diccionari espanyol-aràbic del món! Què et sembla? No val una fortuna tot això? Ací, un que va arribar a ministre...Ja no seria el primer jo...Ara es parla d'un marí que treballà a la batalla de Trafalgar, i ací diu que encara que perderen els nostres ell tingué molt mèrit ja que qui manava l'esquadra era un comandant francès i manà malament. El que ve ja era marquès. Marquès i carlí. I ara tinc al davant un altre Alcalà. Carai, aquest va ser president de la República...

- Malament, Demetri!

- No ho sé...Segons com vagin les coses jo puc dir que sóc descendent

d'aquest i no dels altres. Devegades s'ha de jugar amb dos jocs de cartes, saps? Potser és una de les claus per a entrar al Mercat Comú, aquesta... Mira, a Madrid hi ha un carrer que porta el nom de l'avi. I un munt de pobles. Algun d'aquests podria ser el del marquesat, un o dos, tot depen, suposo, dels quartos.

- Però amb tots aquests són parents?

- Veuràs, porten el meu cognom paternal. Això per part de pare, ara aguanta't, Adela, aguanta't, ara ve el llinatge de part de mare. De la part del pare el genealogista no ha anat més enllà de l'any 1500, però de la part de mare aquest home ha anat a dalt de tot! Mira, mira, això és un tresor, un veritable tresor! Que surti qui sigui i se'ns posi al costat...! El nom d'Heres jo no el trobava més enllà de Figueres, i aquest home que m'ha enviat això l'ha anat a cercar qui sap a on. S'hauria d'haver anat molt a estudi, i jo no hi vaig anar gaire, per a comprendre-ho bé tot això que posa ací. A més dels diners que m'ha demanat penso donar-li una propina, què una propina, una propinassa!

- Vols dir Demetri que el volguer tenir gent il·lustre a la família no t'ha entusiasmat massa?

- Mira, Adela, mira això! Heres ve, segons el genealogista, de Hera, i saps qui era Hera? Era una de les set dones del senyor Zeus.

- Ah.

- Que no saps qui era aquest senyor?

- I tu, ho saps?

- Ara, sí. Aquest savi a més de la llista dels entre-parents, ens diu qui eren. Aquest senyor Zeus és tot un deu d'aquells d'abans. Què et sembla? Qui podrà presumir d'una parentela com aquesta? Escolta, escolta Adela. El seu pare era Cronos, deu ser aquell dels rellotges, i són avi es deis Urà, com el planeta. El senyor Urà posava molts fills al món i, quènes coses passaven en aquell temps!, son fill el deixà molt

mal deixat dels baixos. Es veu que volia ser l'amo el senyor dels rellotges. I encara feu més, encara feu més...ací s'explica. Com que en aquest món sempre hi ha gent que no viu tranquil·la si no porta maldecaps a les famílies, algú d'aquests va dir al senyor Cronos que un dels seus fills el destronaria, i ell que sí, en aquell temps es veu que es podia fer tot, que es menjava els fills que tenia com aquell que res.

- Però vols dir, Demetri, que si se sap que hem tingut parents com aquests la gent no ens girarà la cara?

- Espera't, espera't. La dona del senyor Cronos va pensar que amb el què ha costat sempre tenir criatures era molt trist que ella n'hagués de tenir perquè el seu marit se'ls mengés, embolicà una pedra amb bandoles, i "Té, no li vindrà d'una" va dir a son marit. I d'aquesta manera salvà al nostre passat, el senyor Zeus el qual arribà a governar l'Olimp que era, es veu, una mena de deus units. I fou llavors que es casà amb Hera, una de les seves mullers. Un senyor tan principal podia tenir les que volia de mullers.

- Això ja no m'agrada tant...

- A segons qui no se li poden pas discutir aquestes coses. Ell, el nostre parent, oficialment en tenia set. Ara, diu el genealogista, de les altres 'sens nombre" Ui, es veu que era un element que ho feia tremolar tot, dones incloses. Es baté contra els Titans els quals havien fet presoner a son pare. Tenia a favor seu els Cíclops, uns gegants molt forts i molt traçuts. Eren ferrers i feien llamps a la fornal i els reblaven a l'enclusa a cops de mall...I diu que només tenien un ull, però que allà on posaven l'ull posaven el llamp o la primera eina que tenien a mà...El senyor Zeus va manar molts anys i feia tanta por a la gent que d'ençà de llavors quan un crida la gent sol dir que sí sempre.... No, no està. Encara diu més el nostre descobridor de parents. Sense desmerèixer d'Hera, l'Heres de la mare es pot assimilar, diu, perfectament amb Eros el qual, no et desmais, Adela, era el deu de l'amor!

Són parents o no són parents, això?! No s'ha aclarit bé qui eren els seus pares, però no és aventurat creure que son pare era el nostre parent gros que el tingué o el feu tenir a la senyora Afrodita que era una senyora guapíssima, la qual quan la portaren a l'Olimp per guapa feu ensalivar a tots els deus reunits. Tothom s'hi volia casar, i encara que hi hagi qui digui que ella no es va voler casar amb el senyor Zeus i que aquest per despit la mullerà amb Vulcà, el déu més mal fotogènic de la casa, s'ha de pensar que aquell nostre passat que ho podia tot degué poder amb la senyora Afrodita per guapa que fos. Mira, també es diu ací, que la senyora Afrodita era filla de la mar, què et sembla?

- Demetri, jo...A mi ja m'estava bé la parentela que teniem fins ara. La tia Angelina que té una botiga de Netes i fills al carrer Nou, l'avi Narcís, que malgrat que va ser agafat perquè cobrava i no pagava, ell sempre havia dit que cobrava poc, i la família del Barri de Marina...

- Quina família del Barri de Marina?

- Sí, la de la part de la mare, aquells que es negaren tots...

- Ah, sí, però no ens donaran cap títol per haver tingut uns parents negats, encara que s'haguéssin negat tots.

- Hi ha els de Sant Boi...

- Aquesta no em poden veure perquè jo he fet diners i ells no. Després ni tots plegats, i t'hi poso els negats del Barri de Marina, es poden posar al costat d'un sol d'aquesta Alcalàs de la genealogia i molt menys al costat dels altres! Hi ha parelles sensacionals a n'aquest treball. I quines parelles! La llum i les tenebres, la Mar i la Terra...to va aparellat, es veu. Ací ho tens, mira: La Terra i Urà, Neptú i Mart, Saturn i Venus, Jupiter i Mercuri...

- Encara més parents?

- No, això diu que són planetes que els americans els aniran a veure a tots. Temps al temps.

- Potser hagués anat millor que t'hagués cercat ascendents entre els americans aquest genealogista, no?
- Els americans són gent de quatre dies al costat d'aquests que hi ha a n'aquest llibre. Els hi falten grecs als americans, grecs del temps que portaven túniques. Es un poble nou. Què no pagarien per a tenir passats com els nostres! Ja ho han provat. Com que són gent de molts quart^{es}, un dels que en tenia molts va comprar un castell angl^{es}, amb fantasma i tot, però es veu que el fantasma, amb el canvi d'aires es va trobar malament i a Amèrica hi va fer molt mal paper. Ui, si els americans poguéssin comptar amb descendents de la societat de deus de l'Olim^p tot el món seria americà que ara només n'és mig...
- Jo, Demetri, ja estava bé com fins ara, vaja, en qüestió de família.
- Tu ets poc ambiciosa, Adela. Si la teva tia Angelina hagués tingut més ambició, enlloc d'una botiga de vetes i fils, que sempre s'hi venen les mateixes vetes i els mateixos fils, ara seria propietària d'uns grans magatzems, d'aquells que es pugen i baixen escales sense pujar ni baixar escalons, tindria dotzenes d'empleats i enlloc de ser la tia Angelina seria Donya Angelina, i si els del Barri de Marina s'haguéssin comprat, quan podien, una barca més gran per anar a barquejar no s'haguéssin negat...I no recrimino als teus únicament. Si l'avi s'hagués sabut aprofitar quan hi havia una situació liberal o de la que fos, enlloc d'anar-hi contra, qui sap on hagués arribat. Mira'm a mi, Adela, mira'm a mi! Eren apocats, ells, tenien prejudicis. I jo no n'he tingut. I si no n'he tingut per a fer diners amb la situació, que és una gran situació aquesta, tampoc en tindrè per a presentar la petició d'un marquesat mostrant els parents materns si la situació s'aguantava, i si ve una altra situació doncs es presenten els papers dels ascendents paterns amb un Alcalà President de la República. Per alguna cosa hi ha sempre gent de la situació al país. Això és el què el salva.

Tant com hi hagi gent que sàpiga re dar i guardar la roba , el país no ha de tenir por de cap mena. La por l'hauria de tenir si hi hagués massa paisans com els del Barri de Marina que ni nedaren ni guardaren la roba. El nostre genealogista ens dit les anades i vingudes de passats nostres que anaren i vingueren fa molts anys, uns, i molts segles els altres, però jo sé les anades i vingudes de ciutadans d'aquests darrers trenta, vint, deu...i cinc anys, m'entens, Adela? Els que som d'una situació i podem ser de la que es presenti no podem quedar mai penjats. Per fi, que s'ha de ser marquès en segons quina situació? Es presenten els documents del seyor Zeus, que serien els que m'agradaria presentar; i si s'ha de ser marquès en una altra situació, doncs la cosa és clara: documents del senyor Alcalà Zamora.

- Jo, Demetri, com que més aviat retiro a la família de la tia Angelina, sóc espantadissa. Pot venir una situació que no faci cas dels papers d'aquell teu parent dels llamps i tronç ni dels del President de la República, i malgrat els vestits que m'obligues a estrenar i a les reunions que m'obligues a assistir, a l'únic lloc que em trobo com el peix a l'aigua és a la cuina i cuinant jo. Jo, pobre de mi, no sé si aquestes coses les tenen en compte o no al Mercat Camú....

No s'ha confirmat que el senyor Demetri hagi presentat cap dels papers recomanats pel genealogista

Al món hi ha sogres. N'hi há hagudes sempre, i no són cap invent dels temps moderns com els gratacels, les armilles o els braguers. La sogra és una institució tan antiga com la humanitat, i no hi ha ningú que se n'hagi escapat. Només el Pare Adam no en tingué. Perxò el degueren posar al Paradís. Quan s'emparentà amb Mare Eva, amb el temps foren els primers sogres oficials. Potser sense saber-ho, però n'eràn. Una tem-

porada, hi ha testimonis escrits que els homes manaven. D'allò que no n'hi ha de testimonis de cap mena és si quan aquells homes deien: "I aquí calla tothom", si les sogres callaven. Tot són suposicions el què es digui en aquest sentit. La denominació sogra és ben antiga tanmateix. Els que parlaven llatí segles enllà en deien socéra, sòcra o sòcru. I d'ençà que el món les conegué amb aquest mots o derivats han sobreviscut malgrat guerres, diluvis, revolucions, terratrèmols, naufragis, descarrilaments, modes i canvis de govern. Decididament són immortals.

En general, la mare de la noia que es casava que sempre havia estat seva, no passava que anés a mans estranyes. Volia seguir portant la noia de la mà prescindint de la presència del marit. Sempre hi han excepcions, però els savis diuen que les excepcions confirmen la regla. Si la noia es deixava portar per la mà de la mare i el marit hi venia bé no sempre sorgien problemes. Els problemes es presentaven quan el marit es creia que la muller era seva de debó i que la mare de la noia havia acabat la feina quan la noia passava de la propietat maternal a la marital. Hi han hagut marits que davant les intervencions de la sogra han hagut de plegar veles i deixar que el matrimoni vagi fent amb la muller i la mare d'ella. No tots els marits tenen les agalles de plantejar un: "O vostè o jo!". L'actitut general és de resignació, de sacrifici... Aquella famosa creu del matrimoni no és altra cosa, diuen els entesos, que el pas d'una senyora, de mare a sogra.

L'ofici té moltes variants, com els estils literaris o els aires musicals. Hi ha sogra que s'hi converteix molt abans de les amonestacions per a demostrar d'on bufarà el vent. D'altres tenen paciència i comencen a actuar poc després d'un "Sí, pare" que es deia abans quan la gent es casava. N'hi ha que, segures de la seva influència, deixen al matrimoni que es faci gran uns dies i, a petit pic van modelant al marit a la seva manera a través de la filla. Si el marit és de mal mo-

delar, cosa distinta de immodelable, és quan els veïns es posen al corrent de tot ja que a les sogres els crits no les han espantades mai. També hi ha marits valents que resisteixen els crits de la sogra i els plors de la dona i defensen el Gremi per admiració de propis i estranys, però són pocs i el seu heroisme per vergonya de governants no s'ha vist mai reconegut ni amb cap monument ni amb un senzill nom de carrer. Injustícies... Hi ha sogres que actuen a temporades, que ja no és com estar ensograt 24 hores. Però són temporades que si els marits són gent de negoci tenen reunions dia per altre. On es feia notar més l'imperi de la sogra era quan es tractava de sogra rica i de marit amb calaix tirant a fluix. Era rar que un marit sense fortuna en un matrimoni de sogra rica hi aportés gènit i figura. Si les fortunes eren nivellades, la sogra feia el segon un temps, però un moment o l'altre feia sortir drets i furs com les entitats autonòmiques. El marit podia haver aportat efectiu al casori, però ella, la sogra, hi havia aportat la noia! Un matrimoni de drames era el que la sogra era dona de lletres, que també n'hi han hagudes, i el marit home de llima i martell. El marit, si no feia servir aquelles eines fora del taller, era un avassallat. I si el marit literaturejava i la sogra era una sogra que no arribava a les quatre regles, que també n'hi han, la sogra desbaratava una frase de Plató o una dita de Descartes oposant-hi el preu de la culata de vedella o de les dones de fer feina a hores...

I les sogres decidiren unir-se. Primer foren les ciutats, després seguien els pobles. Podien fer, si haguéssin volgut, unes manifestacions massives com cap altra s'hi hagués pogut comparar. Hi havia, segur, moltes més sogres que socialistes, que funcionaris de l'Administració, que classes passives, però no es volgué, de moment, portar la lluita al carrer. Es decidí anar per feina sense exhibicionismes, a la callada. A les ciutats es feren comitès de barri els quals es feren més tard a viles i pobles. Els fons de l'Associació foren pagats pels gendres so-

ta amensses diverses. Amb un bon fons de maniobra es creà un local secret el qual resultà: insuficient en quatre dies. Noves aportacions dels gendres permeteren llogar, a la Serra, tot un Balneari on tenien lloc les reunions de les delegades de tot el país. Mai s'havien vist tantes sogres juntes! Allò els encoratjà i sol·licitaràn l'entrada a l'Associació de les sogres de fora fronteres. En poc temps al Balneari hi havia representants de totes les sogres del Continent. Molts marits, que no estaven en el secret, quan la senyora mare política deia que se n'anava a prendre les aigües uns dies:

- I no hi planyi l'estada, sent? - contestaven amb cara de pasques.

Si les relacions gendre-sogra eren tibants, el primer deia a l'acomiar a la segona:

- Ací hi ha molta humitat i la primera cosa és la salut. Potser la millor cosa que podria fer seria passar-hi tot l'any al Balneari.

Però també hi havia sogres amb conèsta a punt:

- Jo ~~no~~ hi seré uns dies, però la nena ja té instruccions. Serà com si no m'hagués mogut de casa...

Si s'ha de dir tot, se sap que una va dir:

- Tornaré amb més empena que mai. Prepàra't!

Quan la gent es troba amb forasters, o calla o vol dir coses i saber-ne d'altres, i aquella reunió de sogres internacionals volgueren demostrar-se mutuament que marits i gendres no tenien secrets per a elles. En quant a les relacions sogre-nora o sogra-gendre, les sogres estrangeres no portaren pas cap novetat. Eren del mateix Partit que les nacionals. Les afeccionades a les estadístiques aprengueren a dir calçasses en diversos idiomes. I l'Associació prosperà. I es prengueren acords. I sortiren secrets que els homes es feien creus que se sabessin a fora i vice-versa. Per a obtenir quelcom sempre, s'ha de demanar més comptant amb què hi haurà rebaixes. I elles no es perderen per a demanar. Demanaren que els Premis de la Natalitat anessin a elles, ja que

un home, per home que fos, tot sol és incapaç de posar en marxa cap natalitat i, sense elles no hi ha matrimoni almenys entre home i dona; demanaren una pensió de, com a mínim, la d'un aparellador municipal puix sense elles no existirien aparelladors municipals; entrada gratis als espectacles i transports públics; abolir la denominació "sogra" i substituir-la per la de dama...Cap volia ser menys que l'altra en aquelles reunions, i les sogres de gendres amb càrrecs públics o les mullers de grans i petits bankers ho digueren tot, el que sabien o el que no sabien. Sense retop de cap mena, eren reunions d'autèntiques mallerengues sense fronteres. Les sogres estrangeres parlen de plans quinquenals, de la futura moneda europea, dels preus del petroli, i s'interessen pels problemes de gendres i marits del país. Elles tenen poder, diuen, damunt ministres, caps de govern i presidents de sindicats, i prometen l'ajuda que calgui. Seria la primera vegada que es posessin una cosa al cap i fallés. Les sogres del país demanen un termini raonable per a demostrar la seva influència damunt determinats aconteixements. No potser que les sogres de fora tinguin més intervencions en les coses públiques, que elles! I actuaren a fons. Aparentment foren els homes dels llocs de govern que s'emportaren el mèrit, però la gent que es ventava de saber coses no s'estava de dir que darrera la concessió d'autopistes, de l'autorització d'Associacions polítiques i de la tornada de comunistes, hi havia un conjura de sogres com hi era en la celebració de les primeres eleccions on la gent preparava els vots dintre d'armaris... Tots aquests bon resultats foren molt celebrats en la darrera convenció que tingué lloc al Balneari de Sogres Internacionals.

- Veiem - deia una sogra de gran preponderància als Bancs Centrals - que les sogres espanyoles no desdieu de les sogres estrangeres. Ja no hi ha classes dintre nostra. Si continuem unides dels homes i del món en farem el què voldrem!

Intervé una sogra del país:

- Ara hem d'entrar al Mercat Comú! Els homes no se'n surten i ens n'hem de sortir nosaltres aconsellant-los o amenaçant-los!

- Veureu, per què no us hi han volgut fins ara, segons vosaltres?

- Deien que erem feixistes.

- Es molt dir això. I ho ereu?

- Més ho eren els italians, que el van inventar. I els alemanys, què eren!

- Parlem-ne. Italians i alemanys n'eren per força i en van quedar pocs, o almenys ho han dit. A casa vostra s'hi van quedar tots els que feien manetes amb els alemanys i italians quan encara havien de perdre la guerra.

- Quan la van perdre ja no n'hi feien de manetes.

- Tenieu Pactes...

- Eren Pactes d'estar per casa. I ja han caducat.

- Es difícil, però...som sogres o no som sogres? Ens en sortirem. Com esteu amb França?

- Fa molts anys que hi anem a veremes, però el General De Gaulle no ens podia veure massa, i a la frontera ens bolquen els camions que porten tomàquets. Ara, amb el turisme, en canvi, trobe s francesos per tot arreu.

- I amb Alemanya?

- Amb els d'abans sembla que hi havia bones relacions. Amb els d'ara, no ho sé, però com que tenim uns socialistes especials...

- I amb Itàlia?

- Pensàvem tenir un Sant Pare espanyol, però es veu que a Roma encara es recorden d'un Papa aragonès que va estar a punt d'espatllar-ho tot. A Itàlia mentres no els fem la competència amb llimones...

- Holanda?

- Uí, a Holanda hem contribuït molt a aminorar els desastres de la per-

dua de colònies comprant-li un davanter-centre que ens ha vingut a més de milió per gol.

- Bègica?

- Hi tenim una reina!

- Luxemburg?

- Ah, també hi ha Luxemburg al Mercat Comú?

- Sí...I amb els anglesos, com hi esteu?

- Bé si no fos Gibraltar, i que els vam guanyar un partit de futbol al Brasil...

- Mireu, el que vosaltres heu de fer és, sobretot les que esteu emparentades amb ministres i alts càrrecs a convèncer-los perquè vagin de país en país a tantejar el terreny. A n'els que hi hagi mals resultats de futbol pel mig que no en parlin, ells han de parlar de democràcia i prou i de democràcia en general, que no particularitzin quina mena de democràcia és la vostra, m'enteneu? I mentres durin aquestes negociacions no demanem massa coses particulars, abrics, canvis de cotxe...Nosaltres per la nostra part ens cuidarem que els vostres representants siguin ben rebuts i estic segura que cada ministre dirà que us esperen amb els braços oberts. No us penseu, però, que sigui cosa de pocs dies, malgrat que a cada lloc diguin: "Per a mi, demà mateix". Les sogres del Mercat Comú, però, vetllarem perquè deixin de ser problemes els que es veuen amb el desmantellament arancelari, el desequilibri industrial, les enveges agrícoles -aquesta mania vostra de voler collir tantes taronges-, i el lliure trànsit de l'un a l'altre mercat...Les sogres ens ho hem proposat i ens en sortirem i, si és necessari, aquesta confederació de sogres europees la farem mundial!

I, part dels acords d'aquella darrera reunió s'anaren complint.

- Si, la dona també me n'ha parlat, no són els diàlegs que en parlen - es podia sentir en una reunió de ministres d'affers estrangers.

- Mira, a mi la sogra feia mesos que no em deixava dormir demanant coses. Ara fa temps que no em demana res i, tant ella com la dona se'm mengen a compliments. No ho sé, o no estan bones o em demanaran quelcom gros.

- Doncs les de casa ja s'han destapat. Ara se les han donades amb la democràcia espanyola.

- Com a casa! I quan comencen...

- Voleu dir?

Temps després la Comissió de les Comunitats Europees feia públic un manifest que començava:

"La Comissió es congratula de que l'Espanya democràtica s'integri a Europa i participi en la seva construcció..."

- M'agrada haver arribat a n'aquest acord. Feia setmanes que a casa no sabia com fer callar les dones parlant-me dia i nit de la ditxosa democràcia espanyola.

- No me'n parlis! Em penso que ha estat una decissió coaccionada. Jo, però, per una qüestió de principis, vaig contra la sogra i si ha d'anar per a mi seguiré dient que sí, però que hi ha molts caps a lligar... Molt serà que es lliguin tots.

La formació dels caràcters és una cosa insabuda. Hi ha gent que les intenta explicar i, per a uns, el senyor Freud és un savi i per altres un animal. Hi ha cops que una balada nupcial entre un home d'empenta de gran capità i una dona sense cap empenta porta al món un element agosarat, batisser, vencedor i, altres vegades els mateixos protagonistes amb els mateixos materials donen un soci caga-dubtes, espantadís, apocat.

El pare del senyor Batista era un d'aquells homes que s'ho menjava tot.

Era propietari de barques de pesca quan a la platja s'hi tirava la xàvega. La xàvega del pare del senyor Batista, però, era una xàvega especialíssima amb majoria de tiradores femenines i de bon veure. Als pobles sempre es diuen coses, ja se sap. I de la composició d'aquella xàvega uns en deien bé i altres no tant. Els acostumats a tenir bons pensaments deien que per raons desconegudes les xàvegues tirades per mans femenines agafaven més peix que les portades en terra per braços masculins. En canvi, corria una versió que sostenia que el secret d'aquella xàvega amb faldilles era que el magatzem del pare del senyor Batista era un petit harem. Els partidaris d'aquesta versió la reforçaven contant que quan una dona ja feta demanava feina a la xàvega, el propietari declarava:

-Les vull joves, jo. Tirar la xàvega amb bons resultats vol empena, nervi, joventut, en fi.

Si el pare del senyor Batista sentia segons quins comentaris al voltant d'aquella ja famosa xàvega, deia:

- Mireu, aquest és un país que tothom té afecció a carregar els neuers a altri. Jo tinc dones al magatzem perquè no passin tota la nit al ras, que hi ha nits molt dolentes. Els que mengen el peix no ho saben això. Després, si a les dones no els convingués els tractes que els faig són ben lliures d'anar a altres xàvegues, i després, perquè ningú n'ha de fer res si tinc dones o no n'hi tinc al magatzem!

I l'home continuava fent xugai avisant als d'enterra que es prepararessin per a cenyir.

Amb temps, cenyides i concurrència femenina al magatzem, arribà a ser un potentat del peix. I ell, que segons una de les versions era una mena de gall de grans facultats, s'havia casat amb una noia que li feia por tot: la mar, cuinar amb el temor de fer-ho malament, la gent i el seu home. I d'aquell matrimoni del qual se'n podia esperar un producte calcat del cap de casa, en sortí un amb la pobresa d'esperit i els mi-

nims atributs de la mare. El petit Batista tingué tota la vida por de l'aigua, rebé considerablement a estudi i envermellia cada vegada que trobava una noia ja en el temps que les que havien d'envermellar eren elles. El noi es feu gran en la temporada que l'harem, es deia, estava en activitat total, però ell mai hi posà els peus de por de trobar-hi serrallistes. Amb això seguia els consells de sa mare que li repetia:

- I al magatzem, no hi anéssis pas mai, sobretot de nits, fill meu!

Son pare que veia l'apocament del noi en mar, en terra i en el magatzem, solia dir:

- D'aquest no en faré mai res.

Batista ja volia fer però se li veia que tot ho feia amb por. Un dia, perquè no fos dit, provà de tirar la xàvega, aquella xàvega. Es trencà la corda a la noia que tenia al davant i la noia li caigué a la falda. La xàvega en pes esclatà a riure. El pobre Batista passà uns moments comprometedoríssims ja que, amb les presses per a treure's de sobre aquella delicada i enriolada càrrega, caigué tan llarg com era al damunt la noia. La mare sortí al sentir les rialles, i:

- Ai, que serà com són pare! - pensà. I fou un mal pensament, ja que el nostre dissortat amic caigué damunt la noia en defensa pròpia.

La mare, però, li prohibí tirar més la xàvega, i aquell accident, que no fou res de l'altre món i ademés, de curta durada, tingué a Batista molt temps més espantat que mai.

Tot dura fins que s'acaba. I s'acabà el pare del senyor Batista, i s'acabaren les xàvegues i s'acabà l'harem. A la platja, enlloc de xarxes, hi prenia el sol l'esquena d'Europa. Fou l'època del Pam. El noi heretà les xarxes que ni cortines en pogué fer, i uns terrenys vora la mar dels quals en feu una fortuna. Un pobre, espantat, és una mala cosa, però un ric que també estigui espantat també és una mala cosa. Algunes de les dones de l'harem del pare de Batista, al saber que el

noi havia fet diners llargs l'anaren a trobar i li reclamaren, ja que els diners venien de son pare, actuacions mal retribuïdes. Una de les coses que més espantaven al senyor Batista eren els crits i, per a no sentir-ne, pagà i callà. Es diu que anaren a reclamar moltes noies que res havien tingut a veure amb l'harem de són pare, i el noi pensant que amb allò augmentava el prestigi del seu progenitor, pagà i callà, fins que se'n cansà i marxà a ciutat. Passar per un home ric al poble era un martiri per aquell home espantadís, i pensà que a ciutat passaria desapercebut. A la platja mai més se'n sabé res. S'hi feren hotels i cases a desdir que cap temporal canvià de lloc. El famós temporal de Santa Victòria, que la gent d'edat deia que s'havia enfilat muntanyes amunt ja no tornaria a venir potser fins qui sap a quants anys, com el cometa Halley, i l'edificació de la Costa podia dormir tranquil·la... Fou a ciutat que Batista es convertí en el senyor Batista. No se sap quines predisposicions tenen els banquers per a flairar quartos, però no pararen fins que les relacions públiques de molts bancs es presentaren al domicili del senyor Batista. I l'home tornà a passar la temporada dels espants. Els veïns pensaren primer que els envia ts de la banca anaven a cal senyor Batista a demanar deutes, però aviat es conveceren, demanant-ho obertament als operaris banquers -els veïns tenen tot el dret a saber qui tenen el costat-, que les entrades i sortides d'aquella gent eren per anar-n'hi a demanar pel Banc de diners al senyor Batista. Les famílies del barri que tenien noies en edat de col·locar o d'estar col·locades s'assabentaren de dues coses, de les possibilitats econòmiques del senyor Batista i del seu estat civil, i començaren l'ofensiva.

- La situació -deien molts pares de família a la vegada a llurs noies- ha fet fer diners a molta gent. Els que fa temps que en tenen ja estan escarmentats i no hi ha gaire coses a fer, però el senyor Batista fa poc que n'ha fets de diners i teniu moltes possibilitats. Vull dir

que això que feu anant a les discoteques i altres llocs és fer el pallús. I seguí a molts domicilis una campanya matrimonial que res tenia a veure amb la que es feia quan el pare del senyor Batista es deia que tenia harem propi. L'assalt contra les dues condicions del nostre amic -econòmica i estat civil- començaren i aquest rebé les primeres convidades.

El senyor i la senyora París, tenen
el goig de fer-li saber la posta de
llarg de la seva filla Glòria.

En pocs dies l'home rebé més de dotze invitacions a postes de llarg -una fou una convidada a una posta de curt per a veure si el convidat es decidia-, a aniversaris de noces, a acabades de carrera, a recitals poètics, a balls de disfresses...El senyor Batista quedà parat. I la part espantadissa del seu esperit heretat de la mare es tornà a presentar. No es veié en cor de contestar cap invitació. Pensà que els convidadors creurien que els correus havien sofert algun retràs. Un dels que feia saber coses, tossut ell, envià un missatge al senyor Batista en el qual li deia que si degut a les seves múltiples ocupacions no havia pogut acudir a la posta de llarg de la seva filla, li pregava que els volgués admetre a casa seva a la primera festa que hi celebrés....L'estrategia, la tàctica i la tècnica d'una família que vol casar la noia bé són imparables, i més quan el futur marit és espantadís.

Sí, se'l pescà. L'home no va gosar dir que no en res.

- I, aquestes coses - va dir el futur sogre- fetes, fetes. Si ja hi ha consentiment el festejar hi sobra.

- Com vulguin vostès - va contestar el senyor Batista.

Ja el tenim casat. El feren traslladar a una torre dels afores a la qual s'hi acomodà la família de la noia en pes. I el senyor Batista perdé solteria, virginitat i independència, tot a cop...

- Ara, siguent tants, necessitem un altre cotxe, no?

- Sí, és clar...

La família era una devoradora de marits aturats, i el senyor Batista anava perdent lletres a ulls vistos. Un dia a l'anar-se a asseure a taula no s'hi trobà plat.

- Ai, ens n'haviem descuidat, mira...

- Es igual - contestà el ja mig marit.

- No, Batista, avui ve gent. T'has de posar cobata o anar a passeig.

- Aniré a passeig.

- Batista, demà ens n'anem tots a Andorra. No et farà res, oi, de quedar-te a casa?

- No, no. No em farà pas res.

- Batista ens han recomanat comprar Autopistes.

- Compren, compren...

- Batista, a partir de demà vindrà la Tia Lluïsa.

- Que vingui. Quants més serem més riurem.

- No és una cosa de riure la tia Lluïsa!

- Doncs no riurem.

I, així, fins a l'infinit, fins que la família feia i desfeia sense comptar perures amb el senyor Batista. Ell ja ho veia que la seva família s'havia declarat independent, però era sol contra aquell poderós i nombros exèrcit i no gosava dir ni piu... Es llogà nou servei, tant, que la torre resultà petita i es decidí vendre-la i passar a una de novs on el servei s'hi pogués moure bé.

- La setmana que ve canviarem de casa. Aquesta és petita pel servei que tenim.

- Ah, sí?

Som a la nova torre. S'hi celebren grans festeigs on hi va tota la societat coneguda de la família portada al matrimoni del nostre heroi. El senyor Batista es passeja per mig d'aquelles reunions en solitari. Mai ningú el presentà com a amo de la casa - amb això la seva família tenia raó-, i mai ningú li dirigeix la paraula. La nova casa la troba tan

gran que un dia fins s'hi perd. Puja una escala de més i es fica a una de les habitacions del servei, precisament a la de la minyona Florentina i en el moment just que la noia s'anava a posar una camisa de dormir. Durant poquíssims segons la camisa li tapà la cara, i tenia totes les fronteres a la vista. Al senyor Batista ja li semblà que la part de noia que veia no era la mateixa que temporades enllà havia vist a la seva dona. D'això ja feiamolt temps perquè la pròpia acabà molt aviat de mostrar-se panoràmicament a n'ell... La noia acaba de posar el teló ala seus paisatges i quan té els ulls en actiu:

- Oh!!! - xisclà.

El senyor Batista, tan amablement com pogué:

- M'he errat - va dir. I deixà l'habitació vermell de galtes.

El xiscle de la noia feu intervenir altres minyones.

- Un home! M'ha entrat un home mentre em posava la camisa!

- Però quin home?

- No ho sé, però era un home!

- Bé potser has anat massa depressa a xisclar.

- Què vols dir?

- Que ara les coses van així. Potser t'hi ha anat el fer carrera amb aquest xisclet.

- A mi quan em van llogar no me'n van dir res d'aquestes coses. I no crec que anéssin amb les hores extremes.

- Però no vas veure qui era? No era pas l'amo gros?

- No, l'amo gros no ho era...

- I ell què dius que et va dir?

- Que s'havia errat.

- Segur, doncs, que hi ha alguna de nosaltres que no xiscla quan algú els entra a l'habitació.

- Ah, jo no hi passo amb això. I jo ho dic a la senyora.

- Fes el què vulguis, però potser faràs la guitza a algú...

La noia del xiscle venia de poble, d'un poble de poques cases dels quals com a molts, el jovent en marxava així que podia. I si els joves en marxaven què hi havia de fer ella al poble? Va veure un anunci al diari demanant minyones de bon veure, es va presentar i va tenir sort. La senyora la trobà bufona i se la quedà...

- Senyora, li podria parlar un moment?

- No en tinc gaires de moments per a parlar amb el servei, però digui, què li passa? Que vol més diners?

- No ho sé...potser n'hauria de demanar més...Hi ha coses, veurà...

- Quant vol? Demani, demani...

- Es que anit quan em posava la camisa...

- Què, acabi!

- Va entrar un home...

La senyora Batista pensà totseguit en són pare. La noia era molt bufona...I ni per un moment va creure que l'entrador fos son marit.

- Miri, tampoc és res per a crear problemes. Faci-se'n càrrec. Devegades els homes no es poden aturar si veuen una noia jove i sobretot posant-se camises. A casa sempre han de veure la mateixa i quan fa molt temps que la veuen no sé com dir-li...Aquestes coses ens passen a totes, però més als homes que a nosaltres, sap? Vostè pot comptar des d'ara amb un augment de sou...La mamà és molt bona dona, però ja ho veig jo, pobre papà...

- Senyora ja li explicaré...

- No, no, no vull detalls. El passat, passat.

- Es que no hi hagueren detalls.

- Pobre papà. Va mirar i prou, no? Ja no en corren d'amos així! Es igual, vostè cobrarà més cada mes encara que no hi haguéssin hagut detalls.

- Es que...

- Bé, que va fer més que mirar, doncs?
- Es que va dir que s'havia errat.
- Així em vindrà a demanar diners una altra...?
- Jo ja sé que el servei ha de dir poques coses, però si me'n deixa dir alguna...
- Digui, digui.
- Es que el que em va veure sense camisa no era el seu papà. Jo el tinc molt poc vist a la casa a n'el que em va veure a mi. Les noies em van dir que potser era l'altre amo, l'amo que no és amo.
- En Batista!
- Sí, el senyoret Batista...
- Aquest aquí no és amo, ni senyoret, ni és res. Vostè el què havia de fer és treure'l a caixes destemprades! Una noia no s'ha de deixar veure en camisa per segons qui. Ja estaríem frescos! Vostè quan es posi i tregui camises tanqui la porta en clau. I si mai aquest Batista vol tornar-li a entrar a l'habitació li tiri pel cap la primera cosa que tingui a les mans.
- Oh, anit només hi tenia la camisa a les mans...
- Retiri's. A n'aquest ja el pentinaré jo.
- Així allò de l'augment de sou... Ho dic per si un dia és l'amo de debó que em ve a mirar...
- Retiri's, he dit. I pel que no s'ha de deixar mirar és pel que vostè creia que també era amo que no n'és, s'ho posi al cap.

Feia tant temps que la dona no li deia res que el senyor Batista quedà una mica confós quan ella acabat de dinar li va dir:

- Batista, després hem de parlar.

També sorprengué a tota la família aquella proposta de conversa. I pensà diverses coses: que volia comprar un castell, llogar tota una banda pel sant de la mare que era aviat, o que li volia dir que deixés de veure's a les reunions perquè feia quedar malament a la família.

- No sé per què li ha de dir res - digué de baix en baix un cunyat a una cunyada.
- Si és per a aparrinar-lo, ben dit serà. No crec que si hi parla sigui per a anunciar-li un homenatge.
- Bé se'l mereix prou, pobrot - digué una de les ties que tenia entrada, taula, llit i calaix a la casa-. Si no hagués estat per ell cap de nosaltres seriem aquí.
- Vostè és del temps del comte de Romanones, tia! Mai s'ho podia ni pensar el Batista d'emparentar amb una família com la nostra...

- Batista.
- Tu diràs.
- Batista, hi ha coses greus.
- Hem acabat els quartos!
- Pas encara.
- Però un dia o altre els acabarem, dic jo.
- Tu amb quartos no t'hi fiquis.
- No m'hi fico, ja ho saps.
- Ara es tracta d'altres de quartos. Es tracta dels quartos de les minyones.
- Que en volen més?
- Cinisme, no.
- Fora cinisme, doncs.
- Amb quin permís et fiques tu als quartos de les minyones quan es posen camises?
- Ah, va ser anit que em vaig errar.
- Ja. Vas entrar a un quarto enlloc de l'altre.
- Sí.
- I de quina volies entrar al quarto?
- De cap. Jo volia...
- Calla!

- Callo.
- Es que ara no tens altra cosa a fer després de fer nosa pertot que anar de quarto en quarto a veure minyones nues?
- No, no, jo anava al meu de quarto. Ja t'he dit que m'havia errat.
- Però la vas mirar o no la vas mirar a la noia sense camisa.
- La noia no anava descamisada.
- El descamisat ets tu!
- No ho sé, potser sí. Però aquella noia en feu molta via de tirar-se la camisa pitrera avall. Jo, veuràs, com que al meu de quarto no en vaig mai cap de dona sense camisa ni amb camisa a mig posar! La noia va xisclar molt depressa...
- Doncs què volies? Que s'hi passés tota la nit davant teu amb la camisa a mig posar! Segur que has entrat a tots els quartos de les noies i a totes els has dit que t'havies errat...Ja faig bé jo d'anar per les meves amb tipus així...Perquè jo vaig per les meves, saps? Ho sabies, no?
- No.
- Doncs ja ho saps.
- Sí.
- Doncs tu no pots anar, a n'aquesta casa, ni als quartos de les minyones i menys del que vas anar que és el de la més maca...Això es deixa per l'alta societat. I tu, què en tens de l'alta societat? No ets res més que un vailet de platja que es va trobar amb diners que no sabia què fer-ne. Sort de nosaltres. Tu no seràs res més que un nou vingut i, en el teu cas, un mal vingut.. Ací no ets ningú, ja ho deus veure, no? I si tens alguna cosa a dir, te la dius tot sol.
- I li girà l'esquena.

Hi ha inventar que es passa la vida provant un invent que no n'acaba de ser, La fórmula falla una, deu, cent, mil vegades. I quan sembla

que no hi ha res a fer, quan l'home pensa que el seu paper en aquest món és el d'inventor fracassat, un vol de pardal o la visió d'una veïna estenent roba li produeix una reacció que resulta ser la definitiva per trobar la cosa que faltava en aquella fórmula que havia fallat infinites vegades. No tothom reacciona de la mateixa manera i davant les mateixes coses, però aquell xiscle d'aquella minyona amb mitja camisa posada ocasionà dues reaccions alhora. La de la propietària del xiscle i la del que l'ocasionà. Les dues reaccions coincidern en temps, espai i intensitat. Ell, que havia nascut, viscut i casat espantat es notà després del discurs de la seva dona una mena de sotrac ocasionat pel desvetllament d'una part adormida d'alguna d'aquestes regions cerebrals desconegudes que diuen que tenim. Ell, que d'aquestes coses, com els savis, no en sabia res, ho atribuï a una mena de revolució d'una petita divisió de globus roigs heretats de són pare, propietari d'harem, que es revolucionaren amb la visió d'una minyona mancada de roba. En la reacció de la noia hi jugà un gran paper les ganes d'afavorir a l'home desvalgut, marginat, menyspreat, i el senyoret Batista li feu una gran pena i ja començà a desitjar aliar-s'hi i treballar per a ell. Aquests bons sentiments foren molt ben rebuts per la noia pensant que eren una cosa espontània. Però no ho eren. Eren també una qüestió d'herència. Sense ella saber-ho uns parents seus havien acullit a la vidua Constància i havien acullit igualment als set fills que la dona havia aportat a l'aculliment. I els bons sentiments de la noia l'anaven prenent tota, al mateix moment, que la revolució de globus roigs anava guanyant terreny dins el camp del senyor Batista. "Pobre senyoret Batista" deia la noia amb llàgrimes als ulls, entendrida fins al cap d'amunt per aquell home, ademés tan ben plantat, perseguit, acossat i a punt de destruir per una família cercadora de dots més important del país. I aquell espantadis perpetu anava veient cada vegada més forta una mena de llum a dintre seu que li mostrava el camí per a rompre aquell cercle

ofegador que l'estrenyia d'anys. El camí, el veia claríssim, era el quarto de la minyona Florentina. Hi anà de dret, sense errar-se aquesta vegada. I quan hi entrà ella no xisclà. Ell pensà que per un motiu que no podia comprendre ella l'esperava. I ella, també sense saber perquè, pensà que ell es presentaria. El darrer pensament que tingué al veure entrar el senyor Batista fou: "Només ha trigat un segon més del que jo creia". El senyor Batista es confessà. I es descarregà de l'enfilall de misèries que havia passat d'ençà que algú de la situació li havia donat tants diners d'uns terrenys de la Costa. No li anagà res de la seva trista història, i la noia, que al principi li feia una pena de no dir sentir-lo, acabà sentint una gran admiració per aquell home que havia passat sense protestar un calvari com el que estava escoltant. I se sentí tota contenta que hagués escollit a n'ella per a contar-li la seva trista novel·la. I enlloc d'un "Ja t'arregliràs, Batista" fou al revés, i a mida que sentia aquell rosari de desventures més ganes tenia de fer societat amb el contador. I en feren una. Una societat amb estatuts reduïts. I a cada clàusula que s'aprofava ella se sentia més ben disposada amb aquell pobre solitari, i ell anava perdent aquell apocament genètic i quan s'arribà a la darrera de l'home espantadís de tota la vida no en restava res. Fou una veritable resurrecció la del senyor Batista.

La primera dama de la casa acostumada a no fer, en cap camp, cas del seu marit, ni s'adonà que no era a l'habitació i s'enllità com cada nit sense mirar si hi tenia o no marit. Ni li passà pel pensament que Batista pogués sortir de casa de bracet de la minyona Florentina. I hi sortí. Però el que hi sortí era un nou Batista, transformat, decidit, content...

A la casa no es basquejà ningú durant uns dies per l'absència del senyor Batista. Ja no el veien quan hi era de debó... Fou la senyora Batista la que al cinquè dia va dir:

- No ho sé, sembla que trobo a faltar una minyona...

Reuní el servei. Sí, en faltava una. I fou aquella tia que de tant en tant anava a favor del senyor Batista qui va dir:

- A mi em sembla que falta quelcom més que una minyona.

- Què?

- Ton marit.

- Aquest? Encara millor que no torni més. La nosa que ens feia.

- Feia nosa, però la pagava, millor dit, nosaltres la cobràvem aquesta nosa.

- Suposo que no haurà marxat amb la minyona. Aquest no era capaç ni de dir-li quin temps feia a una minyona.

- Veuràs, quan fa que la minyona és fora?

- Cinc dies.

- Els mateixos que jo no veig al teu marit. Tu en deu fer més que no el veies...

La família es mobilitzà una vegada més per atacar al senyor Batista.

Se l'acusà d'haver robat diners i una minyona i, gent de la situació en feu una qüestió política d'aquell abandonament de casa dient que el senyor Batista encara que tingués o hagués tingut diners era un element d'ultra esquerra, un anti-capitalista que no havia parat fins que havia arruïnat a una família que tothom sabia era de dretes, i de les dretes d'ara... Res a fer, aquells dies sortí una llei, que no permetia naturalment deixar la dona i robar una minyona, però que permetia la inauguració de tota mena de partits polítics. Jugar fort pel cantó polític, doncs, que era l'arma de la qual es refiava l'ex família del senyor Batista, fou una mala cosa amb aquella llei. L'ex cap de casa s'ho veié malament. I exposà la situació a la família...

....i ja veieu quines coses porta la democràcia! I les que portarà!

Un home que el vam treure del no-res, que no era ningú, que li vam procurar muller, cases noves, relacions i ja veieu com ens ho ha pagat!

Arruinant-nos...Perquè heu de saber que abans de marxar va passar pels Bancs i va teure tot el què hi teniem...Vau tenir una afluijada que aquesta casa anés en nom seu. Qui la ven, ara! I si no es troben els fugitius que deuen ser a França que volen a tothom, a tornar a comprar i vendre oli com abans de casar la noia! I ara, amb comunistes al país, segons quines compres potser no es puguin fer. Ah, però jo no sóc un segon senyor Batista. Qui vulgui minyones que se les pagui. I que cadascú es mantingui els seus...

Hi ha situacions que porten costums nous, i al poble de la minyona Florentina acceptaren la presència del senyor Batista dient que eren coses del progrés, aquelles. I l'home, un home distint, enraonador, dinàmic i emprenedor, es convertí, amb Florentina a la vora, en un mnyidor de vaques de primer ordre.

L'avi en tenia moltes per a contar, però el cor se n'hi anava en episodis electorals. Ell tota la vida havia cregut amb el vot, però en vots honestos. Anar a votar en dia de feina no era honest, segons ell. Era com cobrar per anar-hi. El vot sense pecat era el que s'havia fet sempre en dies de festa i que fes bon dia. Tenia uns coneguts suïssos que estant de vacances ací i havent-hi eleccions a Suïssa, feren vacances de fer vacances, anaren a votar i tornaren. Això era votar amb ganes! Son nét devegades li marxava del costat segons quines històries contava, però ell seguia dissertant en aquells casos amb els ulls tancats per a fer-se l'efecte de que comptava amb un equip d'escortadors...

Tothom per a venir al món, i tant li fa que vingui de París com d'altres llocs, ha de seguir més o menys els mateixos camins. Hi ha ciutadans, però, que ja fan una entrada diferent, venen amb presses, amb ganes d'anar per feina. Ja comencen a ser ells, a fer-se notar de bon

principi quan la majoria durant un temps no són res. Fou el cas de Ramon.

L'escola per a gent menuda era un edifici nou amb quatre pins al pati. El regidor de cultura tenia pressupostat fer-hi un jardí a n'aquell pati, però el mestre de cases li va dir que si el pati era perquè la mainada hi sortís s'havia de triar entre jardí o mainada. S'acordà posar-hi aquells quatre pins els quals ja s'adquiriren avidats, però el regidor de cultura com que ja hi havia el jardí pressupostat volgué almenys, per a tenir la consciència tranquil·la, que al pati s'hi posés un rètol que deia: "Respecteu les flors!" I s'hi posà. A poble, d'aquelles escoles se'n deia "costura de caganers". A ciutat eren més fins i en deien parvularis. Quan la mainada és mainada no hi ha descripcions. Van a la mateixa taula tant els fills de bons llençols com els de llençols ordinaris. Tots ploren igual i tots senten la mateixa inclinació a mullar calces. Ai de la mainada que no passa per aquestes dues activitats durant una bona temporada. És en la única edat que els homes són iguals. Aquesta i quan es moren. Quan s'és menut-menut és també la única edat que els homes són independents absoluts. Ploren i pipinegen quan volen, quan els dóna la gana. Dura un temps que per més que se sentin dir, davant mullades de calces: "Per què ho has fet això, cotxino més que cotxino!" ells actuen com si sentissin ploure. Deixar de ser lliures quan són petits els costa plantofades. Quan són grans ens n'hi torna a costar voler-ne ser. S'ha de rebre sempre, es veu. En aquella aula de menors d'edat, l'edat de les mullenes, com en moltes, hi havia un capdavanter: Ramon. Gairebé sempre, la massa de plorers i pipinaires esperava a actuar que ho fes el cabdill. Al cap de poc la unanimitat era absoluta. Aquell noi ja fent-se rius o plorant anava al davant. Ja de criatura era un escollit encara que fos per aquelles dues coses.

Ramon Casavella, fill principal del matrimoni Casavella, establerts de

mercaders, tenia de veï a Eulogi Benvingut, branquilló número tres dels senyors Benvinguts, fabricants de teixits. Ambdós passaren, de la taula dels primers pipins a l'aula de les primeres lletres. Sempre hi ha un amic més amic que els altres i aquest era el cas de Ramon i Eulogi. Es bescanviaven llapis, gomes i matèries comestibles, i eren companys de joc inseparables quan jugaven al pati del "Respecteu les flors". Tant com es mantinguéren en la primeríssima edat llurs famílies estaven encantades que tinguéssin a l'escola un amigueta més amigueta que els altres. I el menut Casavella tot era parlar a casa seva del condeixable "Ulogi", i el petit Benvingut tot era parlar del Ramon. Durant un temps no aparegué cap conflicte, Fins es superà bé l'anada a una excursió a Tarragona en autobús. El cost no era excessiu, però: els mercaders rondinaren una estona. Una cosa era anar a l'escola, que ja costava prou, i l'altra anar a Tarragona que ja costava més. La mare Casavella era partidària de l'excursió ja que el noi havia arribat a casa entusiasmat.

- Els mestres hi fan anar els nois perquè vegin que és veritat que a Tarragona hi van estar els romans, i que els mestres sempre diuen la veritat.

- El noi és dels que creu sempre als mestres. No n'hi ha cap necessitat d'anar a Tarragona per a demostrar que a l'escola no es diuen mentides. El petit Ramon escoltava la converse i es mirava els pares amb ulls molt oberts, esperant...

- Mira-t'el, Ramon...

El mercader no era pas un pare difícil, però era un pare que feia comptes. I era un temps, aquell, que la gent no estava pas massa enamorada de cintes, vetes i botons. De tota manera se sentí tocat pel mirar llastimós del noi i per la intervenció de la dona en favor del petit:

- Nosaltres no ens mourem de casa, Ramon...

- Per aquesta vegada, que hi vagi, però la feina d'estudi és a estudi.

que s'ha de fer, no a fora.

- Ramon, que el pare ha dit que sí!

L'abraç que el petit Ramon feu a són pare fou molt recordat a la merceria.

Ve un moment a la vida que les diferències de color o de butxaca tenen lloc. Dos infants, un negre i l'altre blanc, juguen i es tracten mentre són infants. Quan deixen d'esser-ne, ja hi ha discriminació. No s'ha fixat exactament l'edat de la discriminació, però té lloc. Hi ha pares blancs que ve un moment que diuen a llurs fills: "Blancs amb blancs i negres amb negres" Qui s'emporta el disgust més fort sol ser l'infant de color. La mateixa discriminació s'observa en diferències de butxaca. Les distàncies que començaren a plantejar els Benvinguts coincidiren quan els nois envestien els secrets de la gramàtica francesa.

- I no hi ha altres nois, a l'escola, que el dels mercers? - digué un dia la mare Benvingut a son fill.

Eulogi quedà una mica parat mirant-se sa mare amb cara de no haver-la entesa bé.

- Tu has de mirar d'acoplar-te amb nois del teu braç...

Instintivament el petit Eulogi es mirà un braç i no hi veié res extraordinari.

- Tu t'has de fer amb els que van més mudats, saps? No que hi hakis de renyir amb el noi de calcs mercers, però...

Eulogi arribà a l'escola pensatiu. Es mirà Ramon i, efectivament, s'adonà que el noi feia setmanes que portava les mateixes calces, però seguí sense entendre prou per què havia d'escollir les seves amistats segons les calces que portéssin...Ara, si la mare ho deia...!

Ramon trobà que Eulogi no era el mateix del dia abans i observà que no li treia els ulls de les calces i, per primera vegada veié que de les unes a les altres calces hi havia molta diferència. I veié més tard, al pati, que a l'hora del partit entre dues aules Eulogi trià calces

del seu braç. Tingué un disgust inicial, però ell sabia que era un puntal a l'equip i esperà. Estava segur que tard o d'hora se'l sol·licitaria. Ell, de menut, ja capitanejava ploralles, i fou capità sempre. Era el seu destí. I començà el partit. Els que no jugaven es miraven Ramon més que del compte. I tots li miraven les calces. Algú ens n'hi degué parlar de la durada d'aquelles calces. L'aula enemiga de la d'Eulogi era formada per nois més formats i aviat dominaren els onze que aquella tarda capitanejava el noi dels Benvinguts. I vingué el primer gol. I del primer, el segon, i un tercer... Es veia venir la golejada, i el millor element de l'equip d'Eulogi assentat al banquet. Eulogi es donà compte que una diferencia de calces era una cosa i que el prestigi de la classe n'era una altra, que els consells de les mares solen ser molt bons però que perdre davant els de l'aula del senyor Pascasi era una vergonya encara que fossin una mica més grans que ells, i, home pràctic:

- Ramon! - va cridar -. Al teu lloc!

I el partit acabà amb un fenomenal cinc a tres, a favor del b'àndol d'Eulogi.

Ambdós, temps a venir, el recordarien en diverses circumstàncies aquell cinc a tres.

Seguiren veient-se tots els dies malgrat les indicacions de la mare Benvingut. Normalment als pares de fills amb calces úniques els fa certa il·lusió que es facin amb nois amb calces de recanvi, il·lusió que no comparteixen les mares de fills amb calces variades. Però és que a més de la diferència de calces hi havia quelcom més entre Casavelles i Benvinguts. Els homes d'una família havien fet la guerra amb els que l'havien perduda i els altres amb els que l'havien guanyada. Ramon seguí a n'aquella escola fins que pogué. Eulogi la deixà per a entrar a la Universitat. La merceria no donava perquè el noi investís estudis superiors. I ambdós seguiren camins distints, però vivien al

mateix barri i de tant en tant es trobaven pel carrer. Eulogi era tot un universitari. Ramon feia hores al taulell de la merceria i anava a classes nocturnes d'idiomes. Un amic de son pare, que també havia perdut la guerra l'ensinistrava en els misteris tèxtils. Aquell dia es troben davant per davant del bar de la plaça.

- Ramon! On vas?!

- Vaig...vaig a comprar el diari pà pare.

- Ja hi aniràs. Entren un moment al bar.

Ramon queda uns moments dubtant. Eulogi creu comprendre el posat de l'amic.

- Et convido jo, home!

- Vols dir?

- Sí, home. No em diguis que no. Xerrarem d'aquell temps que ens veiem cada dia...Te'n recordes d'aquell dia que vas marcar cinc gols i que jo no et volia deixar jugar...?

Ramon arriba a casa amb cara trista.

- Què tens, Ramon?

- Res.

- Això ho pots contestar al teu pare que et mira a ratos perduts...

- He trobat l'Eulogi.

- I...?

- M'ha fet entrar al bar i m'ha convidat a beure.

- Cosa que tu no pots fer. I ell va a la Universitat, cosa que tu tampoc pots fer...

- I alguna vegada, sense que ell em veies, l'he vist amb noies...

- Ramon, l'Eulogi és fill de gent que no ens hi podem comparar. Es ben natural que ell faci una vida i tu una altra. No t'hi has d'amoïnar....Ja ho sé, quan ereu uns mocosos a tu i a n'ell us semblava que ereu iguals i que ho serieu sempre. Han passat anys i hauràs vist

que una cosa és plorar junts i l'altra riure-hi.

- Sí, és clar, però seguim amics.

- Però no és l'amistat de quan ploraveu junts.

- Al bar m'ha preguntat què feia. Li he dit que passava unes estones a la botiga i que a les nits seguia unes classes. M'ha dit si pensava passar la vida així jo que de menut era capità de tots...

- Alguna cosa sortirà, home! No tens cap any, i la merceria si no dóna per estrenar massa roba encara dóna per a tenir un plat a taula.

- Mare, ahir ens vam tornar a trobar amb l'Eulogi. Com que em va tornar a convidar, jo li vaig dir que vinguéssis un dia a sopar. Vaig fer mal fet?

- Veuràs, ja coneixes ton pare... Però no, no vas fer mal fet. Que vingui.

El tingueren alguna vegada de sopador els mercers a l'Eulogi. La mare i Ramon sopaven amb cara riolera. El pare, ~~de casa~~ no tant. I un dia deixà anar:

- Si són tan amics, perquè el noi no va mai a sopar a casa seva?!

Ramon no trobà contesta. La mare intentà trobar-la.

- Potser són gent que no practiquen la convidada. Ademés, amb les coses que ara passen a la fàbrica potser a taula parlen de quelcom que no ho podrien fer si tinguéssin forasters...

Ja en passaren algunes de coses i a moltes fàbriques, però la mare Benvingut seguia volent guardar distàncies.

- No, Eulogi. Que tu vagis de tant en tant a casa d'ell... un ric sempre és ben vist a casa d'un que no ho és, no ho és tant, vaja. Però jo de tu hi aniria cada vegada menys... Com t'ho diré jo... hi ha hagut una guerra de rics contra pobres, i ja saps amb quins la van fer els homes de casa i amb qui els homes de la merceria. Si haguéssin pogut s'haguessin canonejat mutuament...

Però Eulogi, que d'ençà d'aquell famós 5 a 3 s'havia oblidat una mica de la diferència de calces pledejà a favor del seu amic. Tant, que fins arribà a proposar a son pare que posés Ramon a la fàbrica, dient que a l'escola sempre havia estat un número u...

- Mira, Eulogi, ara és un mal moment...Després d'ací a dos dies has d'anar al servei. Quan en tornis en parlarem.

Vingué al servei. Les ganes d'estar junts dels dos xicots no influïren en res en el sorteig però els destinaren al mateix lloc: Nord d'Espanya. Tant a casa del mercer com a casa del fabricant coincidiren al opinar que era una cosa absurda que els nois del Principat haguéssin d'anar a fer el servei Ebre enllà. A cal mercer es tingué una nova ocasió; per a malparlar del govern la qual cosa era com una norma de la Casa, i a cal fabricant, encara que moderadament, es planyeren també que ara que el noi començava a fer exercicis pels telers el govern se'ls hi emportés a més de 800 quilòmetres lluny de la fàbrica.

El servei el feren junts encara que el fessin diferent. Eulogi el feu com a fill d'un fabricant de teixits, i Ramon com a fill de mercer, però seguiren amics, sobretot els primers dies que són, al servei com a molts llocs, de mal passar. Escrivien a llurs cases contant la sort que havien tungut de trobar-se junts tan lluny de la ciutat. Al principi la gent sol fer unes lletres plenes de tendresa al servei.

- Quina bona cosa pel noi haver-se trobat amb l'Eulogi! - es comentava a la merceria.

- D'aquest no ens en podrem desfer tan fàcilment...-era el comentari a casa el fabricant.

Temps endarrera al servei s'hi solia anar espantat. Segur que per a fer anar els canons bé en cas de necessitat era de gran importància fer les mitges voltes bé, portar tots els botons de la guerrera cordats, aixecar-se puntualment a toc de diana, retirar-se a toc de silenci, no des-

cuidar-se de saludar a un senyor sergent i recordar-se tota la vida del nom del capità de la Companyia, però eren moltes coses a cop i el pobre quinto en tenia un cap a lligar, ja que totes aquelles coses anaven de bracet amb Prevencions i Consells de Guerra fulminants. Després venia encara el guarda-ropia que es lliurava a ull, encartonada i liberalíssima de mides que no deixava als agraciats precisament per a guanyar cap concurs d'elegància. I no s'aturaven ací encara les penes dels primers dies...Vindrien les desmaiades davant les injeccions, les bromasses dels veterans, les queixes a l'oficialitat per saludades a porters d'hotels i serens...

Foren aquella primers dies de mal passar que els dos amics feren una petita associació contra les penes. A mida que es deixà de saludar a porters d'hotel i serens i la por anà passant, tornaren a presentar-se les diferències de calces, no obstant quan Eulogi proposava una collada amb soldats del seu braç no es descuidava a dir a Ramon si volia ser de la sortida. Aquest venia una mica vermell i mirant a terra deia: - Ul alt e dia...

Les diferències s'anaren evidenciant quan vingueren els permisos. Eulogi hi anava sempre que podia. Ramon, quan el permís era llarg i el pagava l'Estat. L'un, es veu, feia el servei de primera classe, l'altre, de tercera. Eulogi era com si tingués unes amistats de dies de festa, la dels amics de calces iguals, i l'altra de dies de feina: la de Ramon...

També s'acabà el servei per llarg que semblés a n'els que el feien i a les noies que festejaven a servidors. Hi ha gent que diu que el servei és necessari i que ensenya a viure a xicots massa ben avesats, de quartos llargs i minyona, amb el ben entès que al servei hagi de prescindir de minyona i se'l faci anar curt d'efectiu. Llavors, es diu, s'apren a creure, a menjar, a dormir i a espavillar-se...Però modernament els girs telegràfics no troben distàncies i molts servidors de casa

forta passen serveis de cinc estrelles. Els que a casa més aviat van justos tirant a malament veuen que estan millor a la caserna i, per poc que la cuina respengui, enlloc de marxar es queden i segueixen la carrera de sergent...

La tornada és obrir de nou una porta o tornar a passar una frontera, és, si es pot, seguir la vida pre-servei o començar-ne una altra. Sigui com sigui, generalment a les cases dels xicots que tornen del servei es fan plans...

- Bé, ara ja has anat al servei. Hem d'anar per feina...

Abans era fins acabat el servei que no es fumava en presència del pare, i aquest, al veure fumar el fill li semblava que era de debó que el noi li tornava fet tot un home. Ara...com que ja davant del pare s'hi fuma a cap edat, al pare li pot semblar que ja fa temps que el noi és home, o que al tornar del servei és encara el mocós que segueix fumant davant del pare com anys endarrera. Però la tornada del servei, amb fum nou o fum vell, és hora de prendre decisions, de seguir un ofici si se'n té, o de fer-se càrrec d'un lloc de compromís si s'és fill de notari o de fabricant, i de festejades definitives.

Un paleta o un fuster poden practicar l'ofici al servei, però hi manca a les casernes un curs pels festejadors. Si fent anar armes s'hi passen mesos per a estar preparats si ve una guerra que abans solien venir cada vint anys i ara cada quaranta, més s'hauria de preparar la joventut per una cosa com el festeig que se sol presentar molt més sovint que les guerres. Aquesta falta de preparació per les coses del festeig ha portat festeigs ràpids, poc pensats. Un manyà no actua bé dins l'ofici fins que és oficial, i si per a ser professor de piano es necessita el batxillerat i saber dir "bona nit tinguin" en llatí o grec, per a festejar bé s'hauria de posseir més ofici que el que es té ara. Perxò se senten coses, degut a festeigs mal fets, com aquestes: "Ni mai m'hagués casat!".

Doncs Ramon i Eulogi acabaren el servei.

- Bé, noi - diu el pare Benvingut-. Ja has reposat uns dies del cansament del servei, i ara és qüestió de tocar de peus a terra. Suposo, que amb les vagues que vas fer quan estudiaves, la carrera és qui sap a on. Pots seguir estudiant i treballant. A la fàbrica hi ha feina per a tothom avui. Aquest temps que has estat fora t'he fet un despatx vora el meu. L'estenaràs. Jo vaig heretar del pare el que he treballat fins ara. Encara que tinguis un despatx nou, pensa que no és amb el mobiliari que es porta una fàbrica. I pensa també que la gent d'avui no és la mateixa d'abans. En temps de l'avi cobraven poc i s'hi feien amb les dents treballant. En la meua joventut es feren lerrouxistes i ja no treballaven tant. Després s'inventaren els sindicats a l'engròs i a cada tombant d'ulls s'havia de cridar a la guàrdia-civil que no sabia com girar-se de feina. Però bo i tot això quan es treballava es treballava, no tant com en temps de l'avi, però es treballava. La generació de després de la guerra vol quartos, cosa que jo sóc dels que ho troba natural, però té una manera de treballar d'acabada la guerra, Ah, i no els toquis! Són intocables. Els que van dir que no es podien tocar ja van quedar descansats. No n'hi havia haver cap que tingués fàbrica d'aquests. Tu, de tota manera, no vulguis inventar res encara en la manera de portar la gent a la fàbrica. De moment, escolta i calla. Si hi ha problemes deixa'm actuar a mi que encara sé cridar quan convé. Tu, espera't a cridar. Ja hi seràs a temps. A dins la fàbrica no convidis a fumar mai a ningú. Fes-ho a fora quan trobis algú d'ells, convida'ls i parla-hi. I no passis massa temps tancat al despatx. Ves pels telers, embrúta't tocant màquines. Jo ja no ho puc fer, se'm veuria el llautó, que diuen ells. De tu es poden pensar que vas pel món amb idees noves i qui sap, quan t'ho hakis de fer tot sol si ensera tens fàbrica, si les coses seran unes altres. Avui, i això és una herència dels temps lerrouxistes, ells es pensen

que ells treballen i nosaltres colrem...Sí, sí, que nosaltres vivim a costes seves i sense fer res...El teu avi entrava a la fàbrica primer que ningú i era el darrer de sortir-ne. Potser sí que en va tirar més d'un al carrer de punta en blanc, però com que ell a la fàbrica hi treballava volia que tot hom treballés. Quan la guerra del 14, l'avi va tenir de tancar la fàbrica un temps. Ja llavors el volien penjar, i l'avi de poc si penja a uns que li volien cremar la fàbrica en tot el temps que va estar tancada h~~è~~ feia vida dia i nit. La Casa es refé i els que volien penjar l'avi tornaren a cobrar cada setmana. Passaren temps difícils però la fàbrica seguí i encara visqué una nova guerra l'avi. La d'ací. Aquesta jo també la vaig viure tirant bombes lluny del País. El pare visqué uns mesos amagat i més d'una vegada sortí de l'amagatall de nits i anava a veure si la fàbrica encara s'aguantava dreta...Quan jo vaig tornar a casa vaig trobar el teu avi al lloc de sempre fent anar la fàbrica.

- Arribes just....! - em va dir. Ja no era el mateix d'abans...

D'ençà que jo em vaig posar al seu lloc ens n'havem anat sortint. L'avi va patir i suar molt per a tirar la fàbrica endavant. Tot el què feia era posar-se barret els diumenges i anar a fumar un puro al casino. Jo no he volgut patir tant com ell i alguna vegada ens han vist amb la teva mare al Liceu, i ens diuen capitalistes. Ja li deien al teu avi que no passava de ser un burgès. Tot el què guanyava anava a la fàbrica i si s'hagués hagut de tancar l'avi hagués quedat igual o pitjor que aquella que el volien penjar. I jo, bo, i no deixant de vetllar pel negoci no vull penar com va fer el teu avi. I sempre que pugui aniré a sentir La Traviata perquè si un fabricant de teixits no la pot anar a sentir ja em diràs qui hi pot anar...

Quan els nois tornen del servei, els pares amb fàbrica són molt afectonats a fer-lis discursos comptant que a casa hi torna un home. De vegades es compta bé i d'altres els discursos es fan de franc.

El pare d'Eulogi, tinent de fàbrica, tingué tema per a llarg. També en va tenir el pare de Ramon, mercer d'ofici, federal de convicció i cantador de cor per esbarjo. El començament dels dos discursos semblava el mateix, s'al·ludí a l'avi, al treball... però una merceria no era una fàbrica de teixits.

- Bé, xicot, ja tornes a ser a casa. Això, aparentment, és igual de com el teu avi ho deixà. Hem conservat les mateixes lletres daurades que ell feu posar al rètol "Merceria Casavella". Quan el teu avi va obrir l'establiment li semblà que descobria un món.. Els com ell foren els fundadors d'una societat que s'acostava a la classe mitja: el Gremi dels botiguers. Una gent que durant anys podien dir que "anaven fent" Obrien cada dia la botiga a la mateixa hora. El teu avi anava amb bata groga, cana al coll i gorra negra, amb botó al mig. I tenia allò que tenien tots els botiguers de llavors i que més tard se'n diria "do de gents". Feia la mateixa bona cara a una senyora que hi anava de dies a comprar un pam de veta, que a una senyoreta de nits que hi anava a proveir de colònia. "El client, sigui qui sigui," deia el pare, "darrera el taulell hi ha de veure bona cara". Amb el temps, a mesura que la parròquia anava agafant confiança amb la botiga, les dones s'hi descarregaven.. La merceria, entre cana i cana de roba per a estovalles o escollint troques de llana, era un dipòsit de secrets, una mena de confessional laic. Les vegades que el teu avi s'havia hagut de sentir:

- I vostè, senyor Ramon, què faria? - després d'haver escoltat amb la cana als dits un problema familiar agut.

El Gremi passà una bona època. Ton avi, el dissabte a la nit, tirava portes avall, passava comptes i anava a fer manilles al Centre del barri. Era un Gremi que respectà tothom. Quan vingué el sindicalisme no s'hi ficà perquè el pare si explotava a algú s'explotava ell mateix ja que era l'únic treballador de la casa, i tampoc s'hi ficaren els de dalt ja que el Gremi de Botiguers no feren mai pujar ni baixar els pa-

pers de la Casa de Canvis. El teu avi era liberal, d'un liberalisme seguit per la majoria dels botiguers. Ell sostenia que hi havia d'haver llibertat per a ells i pels altres. Que hi havia lerrouxistes? Que n'hi hagués, però que a n'ells els deixessin estar. Que existien anarquistes? Tothom té dret a ser el què vulgui. Ara, que deixin en pau a n'els que no en som. Que hi ha gent que fa novenes? Que les faci a gust, però si nosaltres no som novenistes que no deixin de venir a comprar botons a la botiga. Deia l'avi Ramon que si el món hagués estat un món de botiguers potser s'hauria pogut convertir en un gran món. Els liberals en algun lloc per a mudar maneres de viure, s'erraren i feren d'escambell a determinats burgesos. Aquests escalaren el govern, es tornaren conservadors i es foteren dels liberals que els havien fet grans. Les coses no es posaren bé per la gent del teu avi i el liberalisme anà de capa caiguda quan tres Sants Pares s'hi feren amb excomunicions o condemes. Però de liberal se n'és o no se n'és i l'avi Ramon en seguí essent malgrat les opinions de Roma i d'altres llocs. Perxò es feu de l'Orfeó on malgrat haver-hi cantadors de diverses tendències les semifuses sortien amb el mateix grau d'afinament. I per la manera de ser de l'avi, durant molt temps a la "Merceria Casavella" hi anà a ~~xx~~ comprar gent de carnets variats. No s'hi ficà, amb mal ficar, cap mena de Sindicat, ni mai passà res a la botiga en temps de la primera Dictadura. Uns respectaren el seu liberalisme, ^{altres} degué ^{que} pensar que anirien tirant igual si no es fiqués ⁱⁿ amb una botiga de vetes i fils. L'avi vivia pels que venien a comprar a casa i, bon venedor, en temps d'aquella Dictadura vengué d'amagat molts metres de bandera catalana. Ell que era tolerant amb tothom, amb les dictadures no ho era gaire i quan servia, amb aquella primera, tires de bandera catalana, les venia a cost. Quan vingué la guerra nostra, la merceria es deixà en pau. Es degué pensar que una merceria liberal no faria pas mudar el resultat final de la contesa. En un moment determinat el pare amagà a la rebo-

tiga uns rulls de la bandera, i se li sentí a dir:

- Petser n'haurem de tornar a vendre. No se sap...

A casa el pare em pujà en liberal, i quan vaig anar al front em va dir:

- En sap molt greu que això s'hagi d'arreglar o desarreglar a canones, però si jo pogués marxar al teu lloc, ho farien content...

S'acabà la guerra, i quan jo vaig tornar a casa la merceria feia pena de veure. Era plena de coses que ja l'avi Ramon no havia pogut vendre.

Més que una merceria semblava un museu. Ara, durant la guerra, a la botiga s'hi trobava arròs, oli, tabac, bacallà...S'havia de viure, i la Merceria Casavella possibilità la confecció de bastant dinars. L'avi Ramon seguí gaudint del prestigi que havia tingut sempre, un temps com a botiguer honest i garlaire, i un altre com a proveïdor de matèries alimentícies. Fins a dones que anaren a la botiga amb cara de pena, i que eren dones dels altres, proveï d'oli ton avi Ramon! Un client era un client, llavors. I, en canvi, aquelles dones que si dinaren fèu gràcies a ton avi, ara no s'han acostat mai més a la merceria. I ton avi, mira quina mena de liberal era, que quan ho explicava deia: "I si les coses es tornessin a posar com llavors i jo tingués arròs, en tornaria a servir a les que no s'han acostat més a casa...!"

I amb penes i treballs, ací caic i allà m'aixeco, la merceria encara és viva. Viu poc, però viu. Ara fa dies que han tornat a sortir aquells rulls de bandera catalana que endreçà l'avi Ramon, però hi hauria d'haver molts catalanistes perquè la merceria pogués viure venent trossos de bandera! De manera, noi, que haurem de mirar de trobar alguna cosa, saps?

- Sí, pare, la que sigui! Jo vull treballar, no m'estaré parat si puc.

Encara hi entrava algun client d'abans de la guerra a la merceria, i encara la vella clientela femenina hi matava alguna estona fent-la petar amb els mercers...

- Ja en parlaré al meu marit, senyor Ramon - deia la senyora Corella,

muller d'un contractista d'obres, un dia que el mercer després d'haver escoltat adequadament la història d'una fugida d'una veïna de la senyora Corella amb un pinxo de billar, li digué que el noi havia arribat del servei i que estava mirant de trobar feina.

El barri té bones amistats i la Merceria Casavella més, i fou el propi senyor Corella, el qual comprà diverses vegades pa a la botiga del senyor Ramon quan a les fleques anaven pobres de farina, qui es presentà a la merceria.

¿ Senyor Ramon, la de casa m'ha dit que el noi li ha tornat del servei i que busca feina. Jo, si fos paleta diria: demà mateix pot començar perquè me'n falten. La gent s'ha tornat boja i no fa més que construir. No es dona abast i els paletes canvien d'amo cada quinze dies. Avui un paleta té més importància que un ministre suposant, és clar, que el ministre no sigui paleta que, si en fos, ja no seria ministre...I cada vegada que un paleta canvia d'amo ho fa perquè li donen més diners. De seguir així, segur que acabaran guanyant més que cap ministre!

En aquell moment entrà Ramon.

- Bon dia.

- Bon dia, noi. Mira, aquest és el senyor Corella, mestre de cases, amb el qual fa anys que ens coneixem. Parlàvem de tu...

- Jo li estava dient al senyor Ramon que si fossis paleta demà mateix podries començar...Ens els venen a prendre dels dits...Enlliscar una paret o posar quatre rajols val una fortuna. Jo us prometo que si m'hagués de fer una casa amb els preus que val una hora de paleta no m'hi veuria pas en cor. Cregui senyor Ramon que si jo pogués...Es que fins els manobres se'ns emporten!

- Senyor Corella, per a fer de manobre no es deuen pas necessitar estudis especials, oi?

- Però...

- Sí o no ?

- No, però jo no havia gosat oferir-te la feina de manobre.
- La que sigui, senyor Corella!
- Ah, si et veus en cor de treballar de manobre, no demà, ara mateix pots començar, si vols...

I, sí, Ramon debutà dins el ran de la construcció per l'escalafó de baix. El noi havia nascut per a capità i, al cap de poc temps, arribà a encarregat de manobres.

Es viuen temps singulars. S'han inventat les marxes. No se sap qui fou l'inventor, però s'inventaren. Es començava a trobar gent pels carrers i ja hi havia marxa. No es pot dir que fos gent que es passegés ja que el quilometratge per hora entre els que abans es podien passejar i els marxadors era ben notable. La majoria de les marxes eren encapçalades per estudiants que no estudiaven, almenys quan anaven a les marxes, i la tècnica era que hi figurés algú amb edat de passejar pel mig per a fer veure, si la marxa era atacada, que es passejava tothom. El resultat, però, fugia de la tècnica planejada. Quan les marxes eren atacades, la gent d'edat seguia al pas més la jove era partidària de la marxa atlètica primer i de la marathón després. Els manobres se les havien mirades una mica de lluny algunes marxes, però un dia se'n feu una en la qual alguns agosarats mostraven, com podien, algun pam d'aquella bandera que el fundador de la "Merceria Casavella" va dir un dia que potser tornaria a tenir mercat. Era més poblada que les altres aquella marxa, i uns manobres joves, entre ells, el nostre amic Ramon, no es pogueren estar d'afegir-s'hi. La marxa marxà bé fins que no hi marxà. I vingueren les corredisses que eren l'epíleg obligat dels que anaven al passeig a no passejar-s'hi. Corrí tothom, manobres inclosos. Es veu que era una corredissa de jovent ja que una part dels marxadors acabaren fent veure que es passejaven de debó. La missió dels corredors era atreure's els originadors de les corredisses protegint amb això a la gent major d'edat que seguia la marxa sense dir res i a pas de

jubilat. El manobre Ramon es troba corrent al davant amb un floret de noies que corrien rient. Una d'elles, la més riolera, corria al bell costat de Ramon.

- Si ha de córrer gaire senyoreta...

- Ui, ja hi estic acostumada jo. Vaig a totes, les faci qui les faci. A vostè és la primera vegada que el veig.

-Avui debuto.

- I de què fa?

- De manobre.

- Jo estudio a estones.

- I el seu pare què fa?

- Roba.

- Carai! Així hi va tothom a les marxés!

- Vull dir que fa roba, que en fabrica!

- Ah...Jo tinc un amic fill d'un fabricant de teixits. Vam anar a estudi junts i després al servei...

- Tu ets el Ramon!

- Com ho sap?

- Jo sóc la germana d'Eulogi...Sóc la Núria. He sentit moltes vegades a mon germà parlar de tu a casa...Tenia moltes ganes de conèixer-te i m'agrada haver-te conegut corrent...Però l'Eulogi també corra avui...Fa poc corriem junts...Mira'l! Eulogi! Eulogi! sóc la Núria, i el Ramon corra al meu costat...

- Ramon!

- Eulogi!

Els dos amics s'aturen un moment i s'abracen xardorosament. La noia, la qual ademés de maca, jove, riolera i bona corredora, es veu que sabia anar bé pel món, diu:

- Si ens haguéssim conegut abans, Ramon, aquesta abraçada ens l'haguéssim poguda fer nosaltres!

Riuen tots tres.

- Tens una gran germana, Eulogi.

- No li faci agafar més fums, que ja en té prous.

- No comencis a atacar, Eulogi...I vols dir-me perquè has vingut a córrer, tu?

- He trobat uns companys d'Universitat i m'han engrescat.

- Però no és primer la fàbrica que tot?

- Avui no es corra per una qüestió econòmica. I pel que es corra avui pot córrer tothom...I ja fa estona que correm.

- Que contenta estic de córrer tots tres!

- Es que tu vas a córrer a totes les corredisses que hi ha, les faci qui les faci.

- Quan es fa una marxa per alguna cosa es fa. Al col·legi hem acordat anar a totes...

- Bé, em penso que ja podem frenar una mica. On vas tu, Núria? A mi m'agradaria xerrar una estona amb el Ramon.

- A mi també, però vosaltres voldreu parlar de coses que jo no hi entenc gaire.

- Un altre dia te'l deixaré a n'el Ramon. Avui deixa-me'l per a mi. Sies bona noia i ves aviat a casa que ja saps que el pare no està per marxar. La noia cregué. Els dos amics la veieren marxar uns moments. Ella es tombà i els quatre ulls que la contemplaven només se'n mirà dos els quals es consideraren afortunadíssims. "Que maca és la Núria!" anava a dir, però al mateix temps se li aparagueren les calces, les d'ell, naturalment, les calces de manobre.

La Noia també pensava camí de casa, i pensava que Ramon era un gran xicot. De moment anava a la marxa, a n'aquella marxa, i bo i sabent qui era, no volgué veure al manobre. No sentia gaire nos Núria en la seva vida. Un no inicial patern el convertia en un sí amb quatre moxaines i repetint "oi, que sí, pare guapo?". La noia tenia un pensament actiu

jove, anticipat, i ja comptava la mena de moxaines que hauria de fer a son pare per un "no!" que preveia com una casa de pagès.

-...doncs sí, m'he trobat amb uns antics companys d'estudis que m'han dit que avui es feia una marxa diferent de les altres. I tu?

- Jo he vist uns retalls d'una bandera que l'avi tenia de temps amagada a la rebotiga.

- Bé, què és de la teva ^{dia}, què fas...

- Faig de manobre.

- De manobre? Però...

- Noi, la merceria no dona per a tots. I tu a la fàbrica, no? La deus portar com un home...Eulogi, que tornen!

Se'n van corrents un per cada cantó lateral. Eulogi diu tot fugint:

- Ja ens tornarem a veure, Ramon!

- He vist l'Eulogi.

- A on?

- A una marca.

- Noi, potser marxeu massa aviat!

- Hi havia molta gent. A l'hora de córrer ens havem trobat al davant.

- Jo que a les marxes hi vagin estudiants ho comprenc, àdhuc alguns manobres, però l'Eulogi...?

- Diu que es va trobar amb antics companys d'Universitat.

- Així hi devia anar perquè sí.

-Potser sí, però:li sortia, de la butxaca de dalt de l'americana un tros de rull de bandera com aquell que l'avi havia amagat a la rebotiga.

- Sí, aquests dies el rull s'ha descapdellat una mica...

- He trobat el Ramon, al qual feia temps que no veia.

- Quin Ramon?
- El de la merceria, aquell que anàvem junts a la primera escola, i que jo havia anat algun cop a sopar a casa seva!
- Ah, sí...
- Que van fer el servei junts!
- Sí, sí...
- Pare!
- Què?
- El Ramon és un noi molt espavilat.
- Prou...
- I saps de què fa?
- No ho sé.
- De manobre.
- De manobre?
- Sí.
- Es un bon ofici avui.
- Pare... Un dia, abans de marxar al servei te'n vaig parlar del Ramon, i tu em vas dir que ho deixéssim per acabat el servei... El senyor Florenci es jubila la setmana que vé. Ja sé que el senyor Florenci té moltes hores deixades al despatx, que hi ha passat més temps que a casa seva, que és un home de la teva confiança i que t'he sentit a dir que no sabries com cobrir la seva vacant el dia que es jubilés...
- Sí, sí, tot això és veritat.
- Hem parlat alguna vegada de fer arribar la nostra roba a nous mercats. Jo havia pensat que potser, si tu hi venies bé, i sempre amb el teu consentiment que a casa sempre ha estat...
- Eulogi, aquest parlar és el de ta mare quan es vol canviar d'abric!
- Sempre se n'ha sortit la mare de canviar d'abric.
- No et vull contradir a l'hora de posar gent a la fàbrica. Un altre dia, si no ens la nacionalitzen ha de ser teva. Si tu creus que el

Ramon...

- Gràcies, pare. La mare diu que ets el millor home del món.
- Sí, cada vegada que demana coses. No m'has deixat acabar. Si tu creus que el Ramon ha de fer un bon paper a casa, agafa'l, però agafa'l a prova. No et deixis portar per sentimentalismes.
- N'estic segur que el noi ens serà d'utilitat, ben segur.
- Bé, avui que no em vingui ta mare dient que te peces passades de moda...I on el vas trobar al Ramon?
- Al carrer.
- Que us dediqueu a córrer carrers, ara?
- No...jo venia cap a casa i ell anava...
- Eulogi, jo al pare no el vaig enganyar mai.
- Pare, amb el Ramon ens vam trobar al carrer.
- Saps qui hi ha a dalt tancada i hi serà tot el dia per haver anat ahir a la marxa dels eixalebrats? La Núria, la qual ha arribat com si vingúes de Festa Major. I ens va dir que tu també corries, i mai diries a qui també va dir que hi havia trobat...?
- Pare, tampoc tu m'has deixat acabar. Amb el Ramon ens vam trobar al carrer i, sense saber com, la marxa ens vingué a trobar. Era una marxa especial, aquella.
- I aquest tros de bandera que et surt de la butxaca?!
- Abans de trobar el Ramon vaig trobar uns antics companys d'estudis...i me'l donaren. Mè n'havia vist cap tros de prop...no ho sé al cap de poc de córrer aquest bocí de bandera em semblava una cosa viva.
- Eulogi, la política...
- No, pare, no és política això...Aquest tros de bandera és com aquella entera que hi ha a les golfes de casa...és la bandera de tots, de manobres a fabricants de teixits.
- Però s'hi ha fet política. Ja saps amb qui vaig fer la guerra, jo?
- Fou un error.

- Meu?
- No, la guerra.
- Hi va haver un guanyador.
- Mai la guanya ningú del tot una guerra, i menys una guerra entre ciutadans del mateix país. Si els que van perdre ací haguéssin perdut de debó no es farien marxés com la d'ahir ni sortirien retalls de bandera com aquest. I no es pot dir que fossin els que guanyaren la guerra els de la marxa, sinó els fills dels que la perderen.
- Eulogi, avui les coses se'm posen com perquè la teva mare em proposi un canvi d'abric...i jo no vull discutir amb tu. Que a les golfes hi ha una bandera? Quan es pugui treure amb tot l'honor la posarem al balcó. La bandera, aquesta bandera, ha de ser de tots, però de tots, entens? I a casa no vull divisions. I a la fàbrica hi vull a tothom que treballi. Jo sé que hi tinc més d'un comunista, però mentre compleixi no el puc pas fer de l'Opus Dei. Aquesta era la teoria del pare.. Ara, mira bé amb qui t'embarques, que no et surti un organitzador de marxés, que ja marxem prou!
- Pare, a la d'ahir a casa erem majoria, Sabuts de tu, la Núria i jo. La mare, amb l'excusa d'anar a comprar la va seguir una bona estona...

Sí, Ramon entrà al lloc del jubilat senyor Florenci. Aquest, el dia de plegar, demanà per favor que de tant en tant el deixéssin anar al despatx, asseure's una mica a la seva taula i tocar, encara que només fos tocar, uns quants papers...

Els teixits, com tot, fe puges i baixes. Quan estan a la puja, la fàbrica té les millors màquines, els millors obrers, els millors venedors i els millors amos. Quan estan a la baixa tot és dolent llevat dels amos. Les màquines són antiquades, els obrers no treballen, els venedors haurien de canviar d'ofici i els governs semblava que es guanyéssin la vida posant impostos. Entre puges i baixes hi ha un es-

tat intermedi que se'n sol dir d'anar tirant. I el negoci dels Benvinguts passà, com molts, per aquestes tres etapes. Guanyà diners, feu la pau, i en perdé. Els primers temps que Ramon treballà amb els Benvinguts el negoci anava de cara amunt, i era quan el pare d'Eulogi deia que tenia la millor fabrica, la millor maquinària, els millors obrers i els millors venedors. Més tard rectificà aquelles declaracions, ja que, fora les màquines, els altres elements al sentir-se lloats li demanaren més quartos... Ramon feu quedar bé al seu valedor. Resorgí el leader de quan era capdavanter de plors i aigües menors a l'escola. Sortí fronteres enllà i portà màquines i tècniques noves. Alguna vegada el senyor Benvingut es resistia a fer canvis, però eren dos contra d'ell: Ramon i Eulogi, i acabava claudicant. D'altra part, Eulogi es movia bé entre màquines i operaris. Va creure a son pare en moltes coses i, entre altres de ficar-se per telers i motors. Era el que anava més brut de la fàbrica. La senyora Benvingut, aquella temporada canviava d'abric sense haver de fer peticions especials a son marit.

El món mai està quiet. Es divideix en èpoques i cadascuna té les seves coses que s'han de passar com es pot. Hi ha èpoques que tot va marxant, la gent festeja, les dones estrenen vestits, els americans callen, els que treballen fan sis jornals i els diaris es venen, o es compren, que és molt diferent. De cop, la feina se'n va, la gent no compra, els diners s'espanten i els Bancs no estan per romanços. És una època de crisis. La primera, de la qual no es parla massa, vingué en l'era glaciària. Es fabricaren pells en excés. Passà el fred i sobraren pells. A partir de llavors les temporades de crisis anaren presentant-se periòdicament, i de vegades quan ningú hi comptava. Un temps solien aparèixer després de les guerres. Els savis diuen que són aconteixements cíclics que de tant en tant s'hi ha de comptar hi hagi o no guerres, i que són passatgers, que van i venen. Ho proven les crisis governamentals, diuen, que n'hi ha moltes i no hi ha cap país sense govern. Els savis tenen

raó amb això que diuen dels governs.

Es presentà, doncs, una crisi. O la gent no comprava o hi havia massa coses per a comprar. A les lletres de canvi ja no es podia exigir-lis res més. Els bancs, si en volien, les volien pagant. Part de la gent que tractava amb lletres de canvi, al veure com les tractaven els bancs feren una mena d'associació per a no pagar-ne cap, i malgrat ser una associació il·legal comptà cada dia amb més partidaris. Els notaris es veieren obligats a llogar passants i auxiliars davant l'allau de protestes que els queien al damunt. Fou necessari aquell temporal de lletres protestades perquè els notaris veiessin que eren pocs i que amb els pocs que hi havien no s'anava enlloc. Com que un notari no es fa en quatre dies, aquella manca de ciutadans de l'ofici es preveïé seria una de les causes que faria trontollar perillosament l'economia nacional.. I vingueren temps difícils. Els que no passaven dificultats deien que era natural, que era l'aparició cíclica, la revolució de la crisi. Els que passaven dificultats, les fàbriques que tancaven i els que no treballaven, culpaven de tot al govern, com sempre. Les Indústries Benvingut foren de les sotraquejades. Els magatzems de la fàbrica eren plens de roba.

- Si això dura i la gent no compra roba, la gent anirà despallada.

- Aguantarem fins on podem...-deia Eulogi reunit amb son pare, Ramon i el comandant dels contables. Aquest deia que si els bancs es resistien a agafar paper es podria aguantar molt poc.

- Jo - deia Eulogi - ja fa dies que dic per la fàbrica que les coses van malament, que la gent no compra, i que si seguim fent roba i no la podem vendre farem mala fi nosaltres i ells. Però no s'ho creuen, diuen que si ara les coses no van bé altres vegades hi han anat i que només se n'han aprofitat els amos...

- Que surtin a vendre ells, a veure si venen! Que no veuen com tenim els magatzems?! - diu el senyor Benvingut.

Eren les hores baixes, i era quan el pare Benvingut despotricava contra tot...

- Pare, que et posis amb el govern no em fa res, però les màquines de la fàbrica són les que fins ara anaven més bé del país, i la gent que les fa anar també ho era segons tu. Bàta't contra els que no compren, si vols. Els comptables no diuen mentides, què més voldrien ells que presentar balanços de bon aspecte!

Aquella crisi ja no seguí l'acabament d'una guerra, ja en prescindi i es plantà al país perquè segons els estudiosos de les crisis digueren que li tocava venir, que feia temps que no n'hi havia cap. De socialistes avall, es deia que la culpa era dels sistemes que imperaven pel món, i que tant com aquests sistemes imperessin les crisis es presentarien de tant en tant provocades per a encarir les coses.

- Potser sí - deia gent a partir de socialista sense arribar al gremi dels potentats -, però jo no tinc altra solució de buidar magatzems a preus de drap, o plegar, veureu! Fan córrer molta tinta i fan discutir molt les crisis, són com una malaltia que tothom la vol combatre amb medecines pròpies. No hi ha unanimitat amb la medicina a aplicar i, de la mateixa manera que a un malalt si el veuen massa metges i no es posen d'acord amb les receptes el malalt allarga o, malgrat les medecines se'n surt, les crisis de vegades davant una variació de remeis es guareixen soles. Però tornen. I tornen potser per a veure si els homes, que són els que les pateixen, es posen d'acord d'una vegada i li troben el voraviu...

Ramon proposà als Benvinguts fer una volta pels mercats de fora.

- Ho provarem, senyor Benvingut. Fins on puc arribar en qüestió de preus?

- Ven al preu que te'n vulguin pagar. S'ha de buidar el magatzem. Si fos qüestió d'un parell de mesos... però qui és en trempat d'aquests que entenen amb crisis que ens pot dir el temps que durarà? Surt, i ven al preu que puguis, ja t'ho diré, jo...

El noi sortí. Tingué sort. Convencé antics compradors i en feu de nous. Al despatx de la fàbrica hi havia un munt de telegrams que pel senyor Benvingut eren els telegrams de la felicitat. L'home, engrescat, els volia fer enquadernar. Ja tornava a tenir, deia, la millor fàbrica del món, les millors màquines, els millors operaris i els millors venedors. Tots els textos telegràfics eren enterament comercials, ni un mot de menys ni un de més, els justos. Només un provocà una alçada de celles al pare Benvingut: el darrer que anunciava la tornada i telegrafiava records a la Núria! El mostrà a Eulogi.

- Pare, no podia pas telegrafiar records per cadascun de la família!
- No ho sé, no ho sé...En fi, la feina que ha fet aquest noi no li podem pagar mai. Ens ha tret d'una gran rodera.

Quan Ramon es presentà a la fàbrica se li feu una gran rebuda.

- Ramon, digue's, què vols? Demana!

El noi calla. D'ençà del dia de les corredisses que porta Núria plantada al pensament. Aquell pensar amb calces quan es trobaren al sorgir el mot manobre, havia anat desapareixent amb el temps. Ja no era manobre. Ja tornava a ser l'home de quan comanava pporades generals a l'escola i de quan feia guanyar l'equip de la classe per cinc a tres. Ja no era tan lluny de Núria, o ell s'ho pensava...Quines ganes tenia de demanar la noia quan el pare Benvingut li digué que demanés...

- Ja t'ho aniràs pensant, Ramon, i ja en parlarem demà. De moment, per a celebrar la cosa aquesta nit sopes a casa.

Sopà al davant de Núria. Mai podia pensar que en tan pocs dies una noia es pogués fer tan bonica. Possiblement Núria era igual que el dia de la marxa, però per a Ramon era deu, cent, mil, infinites vegades més enlluernadora. Aquests misteris només els poden comprendre els enlluernats. El sopar fou un sopar normal per a tothom llevat per Ramon i Núria. Pels dos, aquell sopar fou el millor que s'havia fet d'en-

ça de la fundació de Barcelona que segur algun se'n degué fer de sopar ja que la cosa ho valia. A l'hora de dir bona nit, Núria ja donà la mà a Ramon sense que aquest l'hagués encara demanada a son pare. Una donada de mà, encara que sigui breu, quan es contesta un bona nit que és un bona nit molt carregat, no és res per a fer tres dies de festa, però tant per a Ramon Casavella com per a Núria Benvingut fou com guanyar unes eleccions. La noia s'adormí damunt núvols de colors. El xicot, que era un home de dormir set hores fortes, aquella nit en passà cinc en blanc amb Núria picant-li l'ullet mirés on mirés...Quan l'endemà a la fàbrica, el pare Benvingut tornava a dir al noi que demanés, aquest que havia passat cinc hores amb un nom al cap, què havia de contestar quia l'amo li repetia:

- Demana, home, demana...

sinó:

- Núria!

- Fet...Eh? Ep! Què has dit, la Núria?!

- Sí.

- Noi, Eulogi, que no l'has sentit! Demana la Núria!

- Veuràs, pare, tu li has dit que demanés...

- Es que jo pensava, volia, que demanés quattsos.

- Que no val res la Núria?

- Però...Que consti que jo ja et vaig dir que l'agaféssis a prova...No podries demanar una altra cosa, Ramon?

- No. O la Núria o res.

- Jo ja volia que demanéssis, però...

- Perquè no fas una cosa, pare...Perquè no parles amb la Núria?

- Es clar que ho faré! Ramon aganta'm la paraula fins que hagi parlat amb la noia...

Ramon entra en un període de "suspense". Eulogi, somriu.

- Núria! On és la Núria? Que té una altra marca?
 - No. Es a dalt. Ja la cridaré. Que hi ha alguna cosa de nou?
 - Veuràs, què entens tú, per haver-hi alguna cosa de nou?
 - Jo, com tothom, entenc que una cosa de nou és una cosa que no s'hi comptava. I amb què no comptaves que demanis a la Núria?
 - Jo no no hi comptava. Ara, la noia i tu, no ho sé. Les dones, a casa, sempre aneu per les vostres.
 - Tu estàs sempre molt enfeinat, i és normal que quan la noia tingui una cosa per a dir me la digui a mi. No et pot pas venir a parlar de roba interior a tu, entre altres coses.
 - A tu la noia t'ho diu tot?
 - Home, alguna cosa es deu guardar per a ella, però si és quelcom molt particular jo li conec només de mirar-la. Com t'ho diré, jo...si la noia amb les seves coses teixeix amb ordit i trama normal no muda de cara, però si hi ha adob o ha treballat amb teler d'alt lliç...
 - No toquis campanes, Maria. Si la Núria tingués un diem-ne secret, tu ho sabries?
- La senyora Benvingut, que no sap res del suposat secret de la filla no vol passar que son marit es pensi que no el sàpiga.
- Home...!
 - Què vol dir aquest "home!"
 - Vol dir que potser sí la noia, aquest darrers dies...
 - Aquesta darrers dies, què?
 - Doncs que potser sí li he vist un desassossec...
 - Gros o petit?
 - Normal.
 - O la noia no sap res de res, o només som els homes que sabem el secret, o a la noia ja no la coneixes com abans.
 - Ja t'he dit que alguna vegada es guarda alguna cosa per a ella...I això és d'ençà de les marxes...Però què passa amb la Núria? Devegades

vols que amb una sola paraula t'entenguem i ara fa una hora que estàs donant voltes sense aclarir res. Què ha passat amb la Núria?!

- Que me l'han demanada.

- I això és el gran secret?

- Que ja ho sabies?

- Un dia o l'altre te l'havien de demanar...De totes les seves amigues que venen a casa és la que fa més goig, és simpàtica, decidida, enraonadora, riolera...

- Et descuides d'alguna cosa. Que la Núria és filla d'un fabricant de teixits.

- Que ho saps ara només...

- Deixa'm acabar, carai! Ja ho sé que la Núria és filla meva. Només faltaria que no ho fos.

- Bé sí, és filla d'un fabricant de teixits. I què?

- Que un fabricant de teixits pesa, compta, que'es ben considerat per notaris i banquers...

-I que la seva dona per a canviar d'abric se li ha d'agenollar.

- No tant, no tant. Sempre n'has tingut de canvi d'abric.

- Es que ara em convindria molt. Diumenge vaig anar a casa els Rubau, i la senyora Perelló que també hi era va dir: "Mira, la senyora Benvingut porta aquell abric tan "mono" que ja portava l'any passat..."

- Et fas pesada quan vols canviar d'abric...Vols saber el secret, que veig que no saps, o vols canviar d'abric?

La senyora Benvingut, prudentment, es va limitar a callar. Si es manifestava podria perdre l'abric o el secret. Callant potser tindria les dues coses.

- Doncs a un fabricant de teixits quan se li demana la noia només li pot demanar segons qui.

- Es clar.

- I si abans de demanar-me-la a mi l'haguéssin demanada directament a n'ella, si la noia tingués alguna inclinació especial tu li ho co-

neixeríes, no? Es ací on vaig!

- Mare de Déu! Això no ho podem amagar les dones. La primera vegada que em vas agafar de bracet a Caldetes quan vaig arribar a casa la mare em va dir: "Maria, que t'has descuidat de dir bona nit. Que te'n passa alguna?"

- Així la Núria t'ha dit bona nit sempre quan ha arribat a casa?

- Potser el dia de la marxa...

- De quina, perquè sembla que va a totes!

- Potser el dia de la darrera...

- Bé, tu saps alguna cosa o no?

- Es clar que la sé...

- I què trobes? Jo no estic pas disposat a donar-la així com així. Per alguna cosa t'he repetit que sóc un fabricant de teixits...però em trobo que soc un fabricant de teixits de paraula. Tu, què trobes?

- Més malament podria haver anat.

- I la noia què diu?

- Sí, la noia...

- Ja veig que no s'ha entusiasmat. Si ella diu que no tindrà una bona excusa.

- Veuràs, tampoc ho diu que no.

- Com quedem?

- Es que la joventut d'ara tampoc és la d'abans. No es pot pas passar el dia saltant i ballant...I si ella ha dit que sí...

- Tu a la teva noia la coneixes tan poc com jo que no la conec gens, ja ho veig. Ja feia bé jo de voler parlar amb ella de dret.

- Que jo no conec a la meva filla?

- Doncs qui és, ell? A veure, qui és ell!

- No vulguis que la faci quedar malament.

- Romanços! I potsar ni tu ni ella en sabeu res de tot plegat...Núria!
Núria!

Es presenta la noia. El senyor Benvingut, i això que no la coneixia gens, li veu un mirar carregat de volts.

- I tu no li coneixes res? - diu a la seva muller -. Jo no sé com miraves aquella nit a Caldetes, però si ella no mira com miraves tu, que em pengin.

- Pare, què passà a Caldetes? Com mirava, la mare?

- Com mires tu ara.

- Ai, pare, com miro, jo...?

- Jo sóc home de dos i dos quatre, ja ho sé, però... Què li has dit a ta mare de la demanada?

- Quina demanada?

- Ho veus, ho veus? Li saps tots els secrets, eh?

- Benvingut no t'exaltis. Segur que m'ho hagués dit d'un moment a l'altre.

- Núria, ja ho saps que te m'han demanat?

- No...jo...si m'han demanat i és qui sap qui...

- Núria, a casa ja fa anys que tenim telers. Ja en tenia ton avi. Rient rient i suant suant, nosaltres i gent com nosaltres hem ajudat a que el país fes camí malgrat que hi hagi gent que digui al contrari. Vull dir que nosaltres formem part d'un estament que té un prestigi, prestigi que hem de conservar. Fins ara per a mantenir aquest estament ens hem casat nosaltres amb nosaltres, com els gitanos. Al país sempre hi ha hagut mans i braços que distingien, i cada mà i cada braç n'ha fet una obligació, un deure, d'emparentar amb gent de la seva condició...

- Ai, pare, que m'ha demanat algun ministre?!

- Si ho hagués fet potser li hagués dit que no totseguit. Es que jo per a demostrar que sóc agraït vaig dir que demanéssin i em van demanar la noia!

- Benvingut, prous discursos. Qui és que et va demanar la noia?!

- Quan el Ramon...

Núria fa un petit xiscle, afinadíssim, i es posa la mà a la boca. Els vats dels ulls es transformen ràpidament en quilovats.

- A veure, Maria, mira-te-la bé!

- Però, el de la merceria! Núria, tu...

- Calla. Nosaltres som gent de dalt...i gent de paraula. L'avi no va signar mai cap tracte. Els va fer tots de paraula. La de la nostra família ha estat sempre paraula de rei.

- Però ara es fa tot per escrit, Benvingut...Jo...

- Calla! Quan el Ramon va tornar del viatge i ens va salvar l'any, jo li vaig dir que demanés...

- I ell et va demanar la noia!

- I ell em va demanar la noia.

- I tu què vas dir?

- Si bé vaig dir que ho trobava una mica exagerat, també vaig dir que seria el què la noia digués, pensant que potser diria que no...

- Núria, Nurieta, filla meva...!

- Si ell no m'hagués demanat a mi, jo l'hauria demanat a n'ell.

- Benvingut, ja saps amb qui va fer la guerra el pare de Ramon?

- Massa que ho sé.

- I si els mercers no ho volen que el noi se'ls casi amb la filla d'un enemic de guerra?

- Si el pare Casavella no volgués Núria, seria un gamarús de set soles i llavors sí que per a mi seguiria essent un enemic de guerra.

- Però, Benvingut, això s'ha d'arreglar!

- Tu, que coneixes tan bé a ta filla mira de convèncer-la. Jo, si no te'n surts, demà a les vuit seré a la fàbrica i donaré la noia a Ramon..

I es veu que la senyora Benvingut no se'n sortí de convèncer a Núria, perquè l'endemà a les vuit el senyor Benvingut deia a Ramon:

- No te l'he portada, però la tens a casa a la teva disposició...

Ara hi han vagues. Sempre se'n fa una o altra. La gent feia tant temps que no n'havia fetes, que sembla que no hi ha de ser a temps. El senyor Benvingut era un amo raonable. Passava molt temps a la fàbrica i la majoria dels que hi treballaven, llevat de quan demanaven més diners, el volien de debó. Havia ajudat a resoldre alguns problemes particulars, i els beneficiaris solien dir: "Llàstima que sigui un amo...!"

- Senyor Benvingut, demà farem vaga...

- Doncs farem vaga!

- Vostè també?

- Jo, i tots els de casa. Què voleu que fem amb la fàbrica tancada!

El senyor Benvingut ja l'havia donada Núria, però li havia quedat una cosa a dins que no sabia com treure-se-la. I trobà l'oportunitat amb aquella vaga, que fou una vaga especial amb obrers i patró i família. Eulogi no sabia perquè son pare li havia dit que s'hi havia d'anar a n'aquella vaga, com tampoc ho entengué Ramon...Es fa una petita manifestació. Passa pel barri on hi han botigues amb roba als aparadors. De cop, un manifestant massa engrescat llença una pedra contra una escaparata. Alguns protesten. Altres aplaudeixen. I fou llavors que el senyor Benvingut trobà la seva per a desfer-se d'aquella cosa que el passigava d'ençà que havia donat la noia. Al passar per l'aparador de la seva propia tenda no deixà a cops de roc, cap vidre sencer (Acció rigorosament històrica portada a cap per un patró en un altre lloc i en un altre temps).

La vaga passà. Tot passa. Ja en vindrien d'altres ja que el país n'anava endarrera. I vingué el dia del casori de Núria i Ramon. Malgrat el rabí inicial, la senyora Benvingut canvià d'abric "Que vegi la mercera que encara hi ha classes!" pensà. I, coses d'aquest món, que en passen tantes, la mercera -casava el noi- portava un abric igual que el de

la seva consogra. El senyor Benvingut, que d'ençà que s'havia trencat els vidres de la botiga era tot un altre li va dir a pleret:

- Si és qüestió d'abric, Maria, sou tant a tant...

La darrera cosa consignable d'aquell dia fou que el casori coincidir amb unes eleccions. El casori el feren les dues famílies conjuntament, però el casori era una cosa i les eleccions una altra. El barri en pes era al davant la porta de la petita església, esperant. Els afeccionats a treure conseqüències -gent del braç del senyor Benvingut-, deien que aquell matrimoni era un precedent, una afluirada de la burgesia. Els dels braços del mercer Casavella deien que aquella unió era una victòria de la classe treballadora... El col·legi electoral es veí de l'església. Al sortir d'aquesta, pares i fills s'abracen i s'enhorabonen copiosament.

- Senyor Casavella, ara, a votar.

- Sí, senyor Benvingut, ara a votar.

- Jo sóc dels que voten amb condidatura oberta.

- A casa hi ha votat tothom sempre.

Els quatre sogres avancen vers el col·legi amb cara seriosa, pas marcial i candidatura a les mans. Els espectadors s'arremolinen a la porta del col·legi. El senyor Benvingut, educat, diu:

- Primer vostès.

- De cap manera, ~~vostès~~ primer!

- Gràcies. Ja saben a qui votem, no?

- Quan votem nosaltres serà com si no haguéssin votat.

El matrimoni s'abste per raons familiars. Cap vol disgustar als nous sogres ja el primer dia de matrimoni...

- Si la noia hagués insistit, hauriem quedat 4 a 2.

‡ Si ho hagués fet el noi el 4 a 2 hagués estat a favor nostre.

- La meva filla, si no s'hagués casat hauria votat amb mi.

- Hauriem tornat a empatar perquè mon fill hagués votat com son pare.
- Qui sap a qui votaran, els néts.
- Qui sap si hi hauran eleccions en temps dels néts... Si la gent fa el sord i no va a votar, no valdrà la pena que se'n facin.
- Guanyaran els que no votin, doncs?
- Anem a dinar, senyor Benvingut?
- Anem a dinar, senyor Casavella....

Quan la guerra s'acabà Joan Maria tenia deu anys. Mesos abans d'acabar-se la guerra es tancaren les escoles per mor de què s'hi tiréssin bombes, i si Joan Maria i la major part dels menuts de la seva edat volguéssin dir la veritat, dirien que aquell temps d'escola tancada fou un gran temps. Mai, a deu anys, l'anar a estudi ha tingut massa partidaris. Hi havia una tradició de que els mestres, si les bones paraules fallaven, feien entrar a clatellades la taula de multiplicar o les capitals d'Europa, que n'hi ha tantes. I la mainada anava a estudi amb por i amb por no se sabien mai les capitals d'Europa i, és clar, venien les clatellades. I la mainada creia que s'estava més bé al carrer sense gramàtica i sense cops, que a l'escola amb gramàtica i clatellades. Era quan no s'hi podia anar a estudi que s'hagués volgut rebre de petit per a saber les coses que de gran es rebia per a no saber-les.

Acabada que fou la guerra es tornaren a obrir les classes amb gran disgust dels que hi havien d'anar. Vingueren mestres nous de Baix i Alt Ebre enllà, amb els comptes fets. El mestre de Joan Maria no havia pogut fer la guerra perquè tenia una cama que no li anava bé, i, home conscient del què s'esperava d'ell, feia, de mentalitzar a la canalla, tot el què no havia pogut fer guerrejant: una veritable batalla. I la canalla s'anava mentalitzant sobretot la de més a la vora del mentalitzador el qual mentalitzava a contralt. Joan Maria ocupava un segon banc a la classe, i al cap de pocs dies hi havia d'assistir amb les orelles

protegides amb cotó fluix. En sortí ben mentalitzat Joan Maria de l'escola, i sort que a casa seva la guerra havia acabat a gust de la casa i no hi hagué desmentalització. El pare era funcionari municipal i era un d'aquells elements que se'n diu que estan bé amb els de dalt. L'avi, que el noi encara havia conegut, havia estat vigilant nocturn, d'aquells vigilants de bastó, fanal i candeles, que portaven un gran nombre de claus en un petit cercle metàl·lic i que per més que en portéssin sempre encertaven a la primera de clau que obria la porta del noctàmbul de torn. La senyal de que el vigilant estava en actiu eren els cops de bastó a terra que avisaven la seva presència. L'home coneixia totes les activitats de nit de la gent del barri. Els dies que hi havia funció al Liceu sabia que no hi fallarien les quatre famílies del barri que no deixaven cap vetllada. I sempre, quan en tornaven, feia complimentós:

- Què, com ha anat Il Trovatore?

"Mira, els Margarit venen del cinema..." "Ai, la senyora Sala ja no anirà gaire nits a passeig..."

- Senyora Sala, si li ve abans de la una em poden telefonar al bar, que sempre hi passo per a veure si se m'hi ha deixat algun encàrrec.

- Jo ja hagués telefonat fa vuit dies, però aquest home meu diu que s'ha d'aguantar. Que hi ha molt de guanyat pel que ha de venir que la mare es passegi fins a darrera hora. A mi em fa l'efecte que haurem de córrer a mig del carrer, valencià...

- Bona nit, senyor Manel...

- Bona nit, valencià...Aquestes reunions, sabeu...mai s'acaben...

I el valencià pensava que en una reunió de banquers com les que deia que anava el senyor Manel algú dels que hi assistien devia anar molt perfumat perquè el seu client cada vegada que venia d'aquelles reunions semblava que sortia de la barberia...Hi havia de tot al barri. Gent de sortida setmanal, bi-setmanal i diària. Les que havia d'obrir cada nit eren les tres noies del 27, que feien d'artistes en un local de nit del cen-

protegides amb cotó fluix. En sortí ben mentalitzat Joan Maria de l'escola, i sort que a casa seva la guerra havia acabat a gust de la casa i no hi hagué desmentalització. El pare era funcionari municipal i era un d'aquells elements que se'n diu que estan bé amb els de dalt. L'avi, que el noi encara havia conegut, havia estat vigilant nocturn, d'aquells vigilants de bastó, fanal i candeles, que portaven un gran nombre de claus en un petit cercle metàl·lic i que per més que en portessin sempre encertaven a la primera de clau que obria la porta del noctàmbul de torn. La senyal de que el vigilant estava en actiu eren els cops de bastó a terra que avisaven la seva presència. L'home coneixia totes les activitats de nit de la gent del barri. Els dies que hi havia funció al Liceu sabia que no hi fallarien les quatre famílies del barri que no deixaven cap vetllada. I sempre, quan en tornaven, feia complimentós:

- Què, com ha anat Il Trovatore?

"Mira, els Margarit venen del cinema..." "Ai, la senyora Sala ja no anirà gaire nits a passeig..."

- Senyora Sala, si li ve abans de la una em poden telefonar al bar, que sempre hi passo per a veure si se m'hi ha deixat algun encàrrec.

- Jo ja hagués telefonat fa vuit dies, però aquest home meu diu que s'ha d'aguantar. Que hi ha molt de guanyat pel que ha de venir que la mare es passegi fins a darrera hora. A mi em fa l'efecte que haurem de córrer a mig del carrer, valencià...

- Bona nit, senyor Manel...

- Bona nit, valencià...Aquestes reunions, sabeu...mai s'acaben...

I el valencià pensava que en una reunió de banquers com les que deia que anava el senyor Manel algú dels que hi assistien devia anar molt perfumat perquè el seu client cada vegada que venia d'aquelles reunions semblava que sortia de la barberia...Hi havia de tot al barri. Gent de sortida setmanal, bi-setmanal i diària. Les que havia d'obrir cada nit eren les tres noies del 27, que feien d'artistes en un local de nit del cen-

tre. Sempre tenien un somriure pel vigilant valencià aquelles tres noies del 27.

- Una nit ens ha de venir a veure valencià! - li deien sovint.
- Sí i si jo vinc, qui vigilarà?
- Una nit que feu festa, home...Hi trobareu molta gent del barri!
- Prou que els veig quan tornen a casa!

També sabia d'on venien alguns jovenets del barri, també, el valencià. I alguna vegada, com a bon vigilant, gelós per l'estat de salut de la parròquia, deia:

- S'hi ha de posar pa, nois...

I, a més dels jovenets que mai el cregueren al vigilant, trobava sovint senyorassos afeccionats a la vida de nit, senyorassos de càrrecs públics i privats que "qui ho diria" pensava el vigilant quan els cedia galantment la voravia haguéssin o no de necessitar alguna de les cent claus que portava penjades al cinturó. Ell es limitava, si no havia d'actuar obrint portes i donant candela, a donar la bona nit per dematí que fos.

- No em pensava pas que fos tan tard, valencià...
- El temps passa molt depressa, senyor Deulofeu.
- Jo ja volia marxar més aviat, però m'he adormit, ja us ho diré!
- Llavors la millor cosa seria que s'emportés un despertador...

El senyor que s'havia adormit no s'ofenia per la sortida del vigilant. S'hi havia d'estar bé amb un home que controlava les anades i vingudes de la gent del barri de mitja nit fins que es feia clar. I:

- Ja teniu raó, ja - contestava.

Ell havia intervingut amb alguns aldarulls nocturns. Si els alborotaires no eren del barri les seves intervencions eren fulminants, i si convenia mig barri es posava en moviment al sentir els cops de xiulet del nostre vigilant. Si els destorbadors de la pau de la nit eren de la seva demarcació, primer feia sortir un diccionari de bones paraules, i

si les bones paraules no servien sortien les amenasses de contar l'escàndol a llurs domicilis. Mai alçà el bastó el vigilant valencià contra la gent del barri que aldarullà pels seus carrers.

Un temps, els personatges que havien protagonitzat epissodis contum-dents, generals, caps de govern, ballarines i secretaris particulars, es dedicaren a publicar "Memòries". Les que el gran públic trobà més interessants foren les de les ballarines i dels secretaris particulars. La gent ja volia saber com havia anat una determinada batalla, i el per què d'un acord governamental, però s'esperava amb més ganes saber la clientela major de les ballarines de nom fora de l'escenari, o què deia en privat un polític de grau i de gran discurs un dia de mal de queixal. Sembla que per raons d'Estat ex governants i generals perdien la memòria. Les ballarines, si abans de publicar les "Memòries" deien que no es callarien res, rebien visites d'embaixadors extraordinaris portadors de xecs en blanc. La ballarina que havia declarat que la llista seria completa, ja n'hi posava de noms, però aclaria, de resultes d'aquelles visites: "D'aquest, no n'estic segura. No tinc pas l'obligació de conèixer a tothom, jo..." El lector intel·ligent, però, donava per entès que tots els noms de la llista eren protagonistes. I fou davant d'un quiosc de periòdics que el nostre amic valencià, veient uns llibres de "Memòries", tingué la gran idea de fer un diari de les seves vigilàncies. "Diari d'un vigilant" se'n diria. I fou un diari autèntic amb entrades, sortides, noms i filiació política i social dels panegiricats. Devegades se'l podia veure dessota un fanal fent anotacions al comptat. La confecció del "Diari" el tocà en tanta manera, que després de jubilar-se seguia sortint cada nit com si estés en actiu i portant al dia els secrets nocturns de la gent del barri i de la que sense esser-ho hi anava a secretajar. I ultra els assen-taments relacionats amb la vida alegre que no sempre ho és, l'home anotava reunions polítiques, pre-sindicals i de conspiradors. Els que

reunien ja el trobaven a l'ex-vigilant quan entraven o sortien de les reunions, però feia tant temps quel'havien vist de vigilant en actiu, s'hi havien acostumat tant a veure'l de nit pels carrers, que es pensaven que no s'havia pogut estar de vigilar i que ara vigilava pel seu compte.

A casa el vigilant ja ho trobaven estrany que seguís sortint cada nit, i a les primeres sortides quan volgueren aclarir el per què:

- No me'n puc estar - contestava l'home-. Fa tants anys que dormo de dies que veig que mai més podré fer-ho de nits. I jo, al llit sense dormir no m'hi puc estar...

Vingueren mal temps. Una guerra, que és el pitjor temps que hi pot haver i que durant la mateixa la gent té carta blanca per a matar a tothom que se li posi al davant o al darrera, i no sols té aquesta carta blanca sinó que cobra per a l'eliminació de semblants. Després de milions d'anys d'haver-hi al món homes o éssers que s'hi assemblaven, després de l'home de Java, del de la Vall de Neandertal, del de Pequín, del de Sudàfrica, del de Sibèria o del de Cro-Magnon que ho arreglaven tot a cops de garrot, encara es fan guerres. Encara subsisteix la teoria de les catàstrofes i quan no hi ha prou catàstrofes naturals els homes fan el què poden per a mantenir la teoria en peu. Fou en va la vinguda de l'homo sapiens que ho havia d'adressar tot puix aquest fou qui ho espatllà tot precisament. Quant més sapiens més disbarats va fer...I el valencià seguí emplenant fulles del seu diari amb coses de pre-guerra, de la guerra mateixa i de pos-guerra. Fins que hi posà prou. I es morí. I el diari quedà mort en un recó d'un bagul que el valencià hi tenia les seves coses.

Joan Maria ja havia sortit de l'escola. I mentalitzat. Però mentalitzat o sense s'havia de fer quelcom. I començaren els sondeigs familiars.

- Joan Maria, què vols fer?

- No ho sé.

- Oh no ho sé, no ho sé...Alguna cosa has de fer.
- Però no som de la situació, a casa?
- Es clar que en som.
- I no està tot entès essent de la situació?
- Ja es va mirant més prim, ara. Jo, a l'Ajuntament ja no em veig en cor de posar-t'hi. Es diu que passem de deu mil. Som més que molts pobles que hi ha escampats pel país. La gent diu que enlloc de tenir un alcalde i regidors per a la ciutat, hauriem de tenir alcalde i regidors per a governar la població de la Casa Gran. O sigui, que a la Casa Gran la cosa que hi sobra és gent. Tu has de voler un ofici, però no un ofici polític, sinó un ofici-ofici. La política hi ha vegades que canvia, que fa un giravolt...
- Però a estudi ens deien que no hi havia giravolts que hi valguessin amb les coses d'ara.
- Els mestres cobren molt poc, i encara que sembla que pel poc que cobren ells haurien d'ensenyar coses pel seu compte, malgrat cobrar poc ensenyen les coses que els fan ensenyar els que tan poc els paguen. Mai s'havien atrevit a fer vagues els mestres perquè cobraven poc. Quan els mestres en facin serà que ja n'haurà fet tothom de vagues...Un ofici mai fa nosa Joan Maria. L'oncle Benet és baster...
- Sempre se'n queixa de l'ofici l'oncle Benet.
- Hi ha els de la Barceloneta, que són fusters.
- Es ofici de llarg aprenentatge, aquest, pel que tinc entès.
- Tenim escoles ara d'aprenentatge accelerat. En tres mesos, fuster.
- Massa mesos, encara.
- Tenim l'altre oncle, l'oncle Marçal, que és a la Banca. A la Banca per a entrar-hi no cal ofici. No hi ha escoles per aprendre de banquer. I els bancs sempre guanyen diners encara que els altres negocis en perdin. Adhuc se'ls pot atracar als bancs i no passa res...
- Joan Maria va veure que amb mentalització i prou ben poques coses hi

havia a fer, i es posà dessota la protecció de l'oncle Marçal. Tantes coses que n'havia esperat ell de la mentalització, i al veure que ni li havia servit per a convertir-se amb el temps en mig oficial bancari, hi renyi. Ell veia que de tant en tant a la banca hi anaven ciutadans de gran compte-corrent, i un dia que demanà a l'oncle Marçal com ho feien aquells ciutadans per a tenir aquells compte-corrents, l'oncle li contestà:

- A n'aquests totes les hi ponen!

I l'oncle no donava més explicacions. Tampoc era per a donar explicacions excessives a aprenents de banquer sinó tothom es podria convertir en gent que totes les hi ponguéssin. I Joan Maria anà acumulant quinquenis fins que deixà de preocupar-se de com ho havia de fer perquè totes li ponguéssin ja que es va donar compte que de gent queels hi ponien n'hi havia haguda sempre i que a alguns els hi havien post més que els altres, mentalitzats o no. I l'home visquè mig a mig disgustat i conformat, es dedicà a comprar el diari cada dia, es feu soci d'una entitat colomòfila i es deixà barba. Acabà pensant que si ponguéssin a tothom potser seria exagerat.. Hi han situacions que qui n'hau, n'hau, però alguns que n'hauen n'haurien sempre fossin quines fossin les circumstàncies ja per mèrits propis, ja per mèrits posicionals. El temps passa i els homes ho anoten girant fulles de calendari, i un dia Joan Maria pensà en casar-se. Es casava molta gent i creient que la mentalització d'anys endarrera tampoc li serviria pel matrimoni, es disposà a plantejar el casori a cos descobert, sense padrins. Tenia ullades tres dones i pensà que molt seria que totes tres li diguéssin que no. Una era una veïna de remarca, com deia l'oncle baster quan veia una dona superior. Joan Maria pensà, potser equivocadament, que per a formar part del club dels que "totes les hi ponien" s'havia de ser una cosa molt acostada al geni, però que per a entaular una associació matrimonial ho podia fer perfectament un mig oficial bancari una mica fet i amb

barba, i un dia que coincidí al carrer amb la veïna remarcable:

- Perdoni, senyoreta, no es casaria pas vostè?
- Hi ha dies que una no sap com ha sortit al carrer. Es el que fa tres que em fa, avui, la mateixa pregunta.
- I vostè, què em respon?
- Li responc la mateixa cosa que he respost als altres dos. Jo, si pogués, em descasaria.
- Perdoni, senyora.
- No, no, al contrari. Les tres preguntes d'aquest matí m'han emplenat de satisfacció. I el primer de saber-les serà el desmenjat del meu marit.

Quedaven encara dues dones a provar. La segona era una bona clienta del banc. Alguna vegada l'havia atesa, però l'hòme considerà que no seria massa ben vist fer una proposició de matrimoni entregant un taló o indicant el canvi del franc suís. Un matí que la dona es presentà a la banca a darrera hora, l'esperà a la sortida.

- Senyoreta, senyoreta!
- Es a mi?
- Sí.
- Que m'he deixat algun paper al banc, potser.
- No, no, no és de coses del banc que li vull parlar.
- Parli, parli, doncs.
- Vostè té relacions?
- Veurà, quina mena de relacions vol dir?
- Relacions home-dona.
- Però repeteixo: Quina mena de relacions. Se'n poden tenir moltes.
- Vull dir la principal.
- Quina és per a vostè la principal?
- Potser ha fet la pregunta mal feta. A vostè la festegen?
- Sí.

- Molts?
- Home...
- Però vosté en té un d'escollit?
- Jo en tinc varis d'escollits. Per què?
- Es que jo pensava proposar-li...
- Ho tinc tot donat. Ho sento. Si em veu alguna vegada pel banc és que festejar amb un dels grossos m'ho permet. O sigui que de bankers ja en tinc prou.
- No he dit res, senyoreta. Consideri la proposició no feta.
- No vull que em prengui per orgullosa, però pel seu descans li diré que també festego en altres rams...el militar, el de la construcció...Ja li he dit que ho tinc tot ple.
- L'enhorabona, senyoreta. Ja veig que un oficial de cartera seria poca cosa per a vostè.
- Faci-se'n càrrec, senyor Joan...No puc agafar més feina.
- Me'n faig càrrec, me'n faig càrrec. No faltava més...

De les tres dones a les quals Joan Maria pensava dirigir-se, en quedava una encara. Quedava més d'un 30% de possibilitats. Aquest més d'un 30% era la senyoreta Miquela, de la banca, la mecanògrafa de la Secció a la qual pertanyia el nostre assarat. La senyoreta Miquela, quan Joan Maria entrà a la banca ja feia temps que era la senyoreta Miquela, però per a Joan Maria la noia era la que feia tres que portava ullades i tampoc s'han de fer amb menors d'edat els matrimonis. Miquela havia passat els seus millors anys de senyoreta escrivint a màquina. La màquina d'escriure ha estat durant anys la seva confident. Devegades el teclejar era apagat, trist, cansat... "Mira,, a la Miquela n'hi deu passar alguna", es comentava a la Secció. D'altres, la màquina un veritable molto presto, un repic de campanes, un repuntat de sons alegres, avassallants, triomfals... "A la Miquela les coses li deuen anar bé" eren llavors els co-

mentaris de la Secció. Sentint la màquina de Miquela se li podien seguir tots els estats d'ànim. "Ara la Miquela té ganes de festejar". "Ahir va anar a la perruqueria". "Clavat, la pel·lícula del dissabte". "Ara ens diu que ha estrenat una brusa nova i que ningú no l'hi mira". "L'home que vol la Miquela no s'acaba de decidir"...Donava la impressió veient-la treballar que ella i màquina formaven part d'un mateix engranatge. Els agilitatíssims dits de la gran mecanògrafa eren com una ramificació dels misteris motors del cervell. El famós rec de Roland podia sentir-se gelós de la coreïó entre els dits de Miquela amb una de les seves circumvolucions laterals. Miquela no mira mai al teclat escrivint. Per a ella paraula pensada paraula escrita...

Sí, veure escriure a màquina a Miquela era una pura glòria. La banca on treballava tenia molts clients que se n'havien fet per a veure, encara que fos pocs moments, com escrivia aquella mecanògrafa d'excepció. Quan les banques començaren a fer propaganda de l'amplada, eficàcia i serietat de llurs serveis; quan començaren a dir que la gent podia pagar sense diners; que les banques s'havien convertit en amigues dels homes i que per a banqueres elles, un dels gerents de la banca on treballava Miquela proposà en un consell que al fer públiques les excel·lències de l'establiment, s'hi fes figurar que era la seva una banca que disposava entrà altres coses, de la millor mecanògrafa del Gremi.

Miquela anava meravellant espectadors escrivint a màquina i quants més en meravellava més temps passava. I així com una muralla, un quadre o un lingot quants més anys passen més considerats són, una noia que escriu a màquina, si bé com a mecanògrafa amb temps guanya, com a noia perd. I Miquela si bé podia ser la més gran mecanògrafa de tots els temps, ja era lluny d'aquella noia que entrà a la banca, portadora d'una ben pentinada trena rossa i un somriure juvenivol que diuen que són els millors que hi ha. La seva il·lusió havia estat escriure a màquina i durant un temps escriví sense deixar el somriure inicial. Li

agradava tant, que estava segura que algú se n'enamoraria de veure-la escriure. Fou la temporada que la Secció li anava endevinant tots els estats d'esperit. Però tothom que se la mirava no veia la noia sinó la mecanògrafa. Ella, teclejant, es declarà diverses vegades, però els homes, si l'entenien, feien el sord. Els que estudien per enamorats no es donen mai del tot, i Miquela ho i que no es donà, com que el temps no perdona tingué dies de mal passar que es traduïen en el picar de la màquina que produïa sons tristos, esmorteïts, llastimosos. Fins que es comprà unes ulleres i es refugià del tot a la seva màquina. I fou quan feia poc que havia estrenat les ulleres, que Joan Maria feu la seva proposta número tres. Per a ell Miquela era molt Miquela, però no en tenia cap més a mà, i un dia que considerà que estava bé per a fer propostes, la feu:

- I vostè, Miquela, no es casaria?

De moment la noia volia contestar mecanogràficament, però es recordà que ja ho havia fet altres vegades i no se'n feu cas.

- Casar-me i deixar la màquina d'escriure? - digué parlat.

- Es podria casar i seguir escrivint a màquina.

La noia pensà que Joan Maria compadit de la seva gran solteria la volia encabir a algun solteràs de llarga solteria. I pensar que Joan Maria era un dels que ella havia fet proposicions honestes amb els sons de la seva màquina.

- Jo, de fa temps he descobert i acceptat que la meva missió en aquesta vida és escriure a màquina i prou.

- Però vostè no creu que una lluna de mel...

- Les llunes de mel passen. Les màquines no passaran mai.

- Té altres coses el matrimoni que les llunes de mel.

- No comparí rentar calçotets, cuinar i pagar els rebuts de la llum amb l'escriure a màquina!

- Però vostè es farà gran.

- No m'hi faré, que ja m'hi he fet. I m'hi he fet escrivint a màquina.

- Vostè encara pot matrimonièjar bé, Miquela...

Una flama d'esperança s'encén al cor d'aquella noia que comença a batre al ritme de les seves pulsacions per minut amb la màquina d'escriure. La màquina havia estat el seu refugi durant anys, però "carai, casar-se" sentí que li digué el batec de les artèries.

- Qui m'ha de voler a mi, Joan si no és per a escriure a màquina?

- Si que anava malament, jo!

- Ah, però que és vostè el que es vol casar?!

- Sí, i precisament pensava, si em deia que sí, regalar-li com a present especial de noces una màquina d'escriure perquè la tingués tothora a casa...

- Ja la pot encarregar!

Es casaren. Encara que Miquela la trobés a faltar molt, el viatge el feren sense màquina d'escriure. De tota manera en el bo de la primera lluna de mel la fenomenal mecanògrafa no es pogué estar de dir a son marit:

- Si ho pogués escriure a màquina tot això, Joan!

El matrimoni fou un bon matrimoni. Joan Maria ja sabem que era apocat, i Miquela fou una casada fidel. Ella tinguent la màquina d'escriure a casa ja ho tenia tot. Però els temps canviaren. Estem en plena febre del cotxe. Joan Maria veia que companys de treball del banc amb mesades que no mataven moros, podien matar gent per la carretera amb cotxe propi. Ser mig oficial bancari i cuidar coloms no donaven encara pel cotxe. Les travesses...mai havia passat d'un dotze. Hi ha gent que els hi plou de tots costats, però és gent que hi ajuda a ploure, que prova, que no està quieta...i Joan Maria era apocat.

De casa l'avi vigilant s'emportaren, quan mudaren de domicili, un bagul de fusta que encara feia goig. Només es tractava de rascar la pin-

tura que tenia al damunt i deixar la fusta al natural, però Joan Maria no trobava mai el dia. Tenien el bagul a un recambró on Miquela hi anava a escriure a màquina. I una tarda l'obrí. Hi trobà encara, el darrer vestit de vigilant que portà l'avi de son marit, el bastó anunciador de la seva presència, una guitarra en molt bon estat de conservació, i un bloc que de moment Miquela pensà que seria paper per a escriure-hi a màquina. Quan Joan Maria arribà a casa, la dona li preguntà:

- Que tocava la guitarra algú de casa teva?

- Per què ho dius?

- Mira, he trobat aquesta dins aquest bagul.

- Ah, sí...quan l'avi es jubilà l'alcalde de barri li va regalar com a obsequi pels serveis prestats.

- Però una guitarra?

- Tant li fa, pel cas, una guitarra com una cartera de butxaca. L'avi no feu servir la guitarra perquè no la sabia tocar, i si li haguessin regalat una cartera tampoc l'hagués feta servir ja que els pocs quartos que li restaven els feia servir per a comprar nissos de frare a la mainada del barri.

- Hi havia més coses al bagul...Un uniforme de vigilant, i un bloc...Jo em pensava que era per a estrenar i mira..."Diari d'un vigilant" hi diu.

- Ja l'havia vist alguna vegada a l'avi que feia anotacions, però em pensava que feia una llista dels veïns que no li pagaven les vigilàncies... A veure...

Potser sí el "Diari" era una gran troballa, però de moment Joan Maria no sabia què fer-ne. D'ençà que havia renyit de debó amb la mentalització i s'havia anat apocant, fora de deixar-se barba i casar-se amb la mecanògrafa Miquela no se li sabia cap acte per a passar-ne una estona parlant. Ja que el vigilant era tan bon vigilant com mal cal·lígraf, Miquela suggerí passar el "Diari" a màquina, i quan el tingué llest digué a son marit:

- Jo, pobra de mi, ni en política, ni en les escenes galants ni en les altres del "Diari", no hi entenc res perquè en aquest món només sé escriure a màquina, però Joan, potser algú te'n donaria diners d'aquest "Diari". Hi surten molts noms, amb tots els ets i uts...Jo ho provaria, Joan... Potser és el cotxe, aquest "Diari"...

Sense massa convicció, Joan Maria sortí al carrer amb el "Diari d'un vigilant" dessota el braç. Passà de llarg davant diverses editorials. No s'hi veié en cor d'entrar-hi. No se sap per què, però pensà que entraria a la que fes set. Potser pensant que no la trobaria, però la trobà. L'editor li digué que el "Diari" era una bona cosa, però que si ell el publicués quedaria bé amb els uns i malament amb uns altres.

- Això, segur que un polític us ho valoraria...

S'animà una mica i anà a trobar un polític.

- Home! Hi ha planes que ho remourien tot...! Però n'hi ha d'altres que ens remourien a nosaltres...! Aquests sindicalistes, que la gent es pensa que no n'hi han...!

Visità sindicalistes. S'entusiasmaren, però digueren que encara s'havien de reunir clandestinament...

- Si el "Diari" anés segons a on ens agafarien. Es una mica aviat. D'aquí a poc temps potser ens donarien medalles a tots els que figurem en aquests papers...

Fins que topà amb un polític negociant.

- La gràcia és que hi surt gent de tota mena. Es pot anar presentant ara, demà, demàpassat...Se n'ha de fer us, però s'ha d'anar trobant el moment. No s'hi pot anar barroer amb aquestes coses. N'hi han que caurien com una bomba, però atenció, senyor, és perillós saber d'on ha sortit la informació, sap? Si no ens haguéssim de moure de com estem se'n podria fer una fortuna d'aquest "Diari", però es podria perdre si la situació d'avui gira, no sé si m'enten, senyor?

El polític negociant feu un gran negoci, regatejà i Joan Maria ja no

el feu tant. La venda del "Diari" li permeté comprar un 600 de segona mà.

Evidentment han passat coses. S'han desconvocat prohibicions, hi ha hagut passades de fronteres, gent que restava en l'anonimat s'ha emplenat de càrrecs i galons, d'altra declara sense tornar-se vermella que amb la democràcia hi havia nascut, hi havia festejat i s'hi havia casat...

- Com s'ha sabut, que el meu marit, anava a n'aquestes reunions? El meu marit, en el temps que vostès diuen, era a Suïssa en viatge de negocis!

- Qui li ha dit, senyora?

- Ell, és clar...

Diàlegs com aquest es podien sentir a molts domicilis. I d'altres.

- Un reunió de banquers és per a parlar de quartos.

- I aquestes noies?

- Un banquer, per banquer que sigui té dret a tenir secretàries, i no hi ha cap raó per la qual la secretària o secretàries d'un banquer no puguin ser noies de bon veure.

- I per què les secretàries no són mai les mateixes?

- Perquè devegades no saben guardar secrets, i s'han de canviar, carai! Es feia moltes preguntes determinada gent.

- Com dimoni han sabut a dalt que jo era de la situació abans que la situació existís?

El rebombori fou important. Plegaren ministres quem mai ningú ho hagués dit, tothom podia cantar les cançons que volia, es feren eleccions, el Mercat Comú, que fins feia poc era un mal Mercat, s'hi posava bé...

Part del país no s'hé sabia acabar i es demanava què havia provocat aquells aconteixements. Era la per alguns esperada girada de truita?

Misteris. Havia intervingut en alguna forma en tot el què estava passant

l'us que feu el negociant polític del contingut del "Diari d'un vigilant"?

Els polítics, sense ser res més que polítics no són de massa bon entendre. Els polítics negociants no ho són gens de bon entendre i la gent en pot pensar el què vol.

Joan Maria anà a treballar amb 600 fins que els aparcaments es feren impossibles. Alguna vegada pensà que potser el "Diari" de son avi feu bo al que l'hi comprà, i intentà fer-se vigilant i fer el seu propi diari, però feu tard. Primer, els vigilants ja no existien, i segonament ja no es feien reunions clandestines de cap mena per un costat, i per l'altre les actuacions galants que tenien lloc de nit, els familiars de molts interessats ja no les miraven amb els ulls d'abans. I Joan Maria tornà al seu apocament habitual. Fins s'hi troba bé. D'un home apocat se'n parla poc, passa desapercebut vagi on vagi, pot dinar i anar-se'n a dormir a l'hora... Un element d'anomenada té mals viures, se l'atura pel carrer, se li demanen opinions, consells, molts, diners, dina quan pot, si no frequenta el frequenten, ha de dormir en llits distints, troba males cares a casa... Joan Maria troba que tot això són massa inconvenients.

I l'home que podia tenir la clau de moltes preguntes que es feia la gent, se'l veu de tant en tant al balcó del seu pis. El diari porta el grau de contaminació de l'aire del barri, i ell va respirant. Pensa que el diari es deurà cuidar d'avisar quan la contaminació arribi al punt just que no es pugui respirar. Per això hi deuen haver vagues d'autobusos i transports pesats perquè l'aire es netegi de tant en tant. I mentres ell pensa aquestes coses, Miquella, la muller, amb la màquina d'escriure segueix les evolucions d'un conjunt modern que passa la televisió, a tecla per nota...

- Hi ha gent que no pot estar quieta, el poble els cau al damunt, i es pensen que anant-se'n faran qui sap què. N'hi ha que ho endevinen i tornen al cap de temps amb barret de copa, agulla de corbata, anells a cada dit i cadena d'est a oest de l'armilla. Ara, les històries dels que no ho endevinen serien inacabables si se sabéssin...

L'avi es devia referir a una de sabuda, almenys la devia saber ell, que començà bé i acabà malament: la d'Aureli Maranguer.

Aureli vivia a la capital, al Barri de Marina. Del terrat de casa seva veia la mar i els vaixells que sortien de port, sobretot els que sortien, que ell imaginava carregats de gent afeccionada a fer fortuna.

Aureli Maranguer era solter, operari d'Usos i Consums, i oncle. L'oncle Aureli. I la vida de la ciutat no li feia el pes. Hi ha gent que a ciutat s'hi troba com el peix a l'aigua, ell s'hi trobava com un peix fora de l'aigua. I:

- Me'n vaig! - va dir un dia alçant-se de taula.

Ho havia dit tantes vegades que ningú de la taula en feu cas. La taula en pes pensà: "Ja tornarà...!" Però aquella vegada no tornà. La família de l'Oncle Aureli volgué quedar bé amb la seva consciència i anà a donar compte de la desaparició a la comissaria del barri. El comissari al saber l'edat del desaparegut digué que quan algú a 30 anys se'n va ja és prou gran i la policia no hi pot pas fer res. La família, per a quedar descansada del tot, feu publicar durant tres dies un anunci a un diari de la ciutat. Com molts anuncis passà desapercebut.

Durant un temps, a la taula de la família s'hi sentí aquesta pregunta:

- Ha tornat?

I aquesta resposta:

- No...!

Fins que la taula feu la vida de cada dia deixant, això sí, sempre buida la cadira on durant tants anys s'havia assegut l'Oncle Aureli, pel dia

que tornés.

Els països sud-americans, que s'havien deixat agafar pensant anar més bé, s'ho pensaren dos cops i renyiren amb virreis, visitadors i corregidors, declarant que un país no es pot governar com cal de l'altre costat de la mar havent-hi tanta aigua pel mig. I alguns dels que marxaren a Amèrica a fer fortuna i en feren, tornaren a casa ja que fer diners i que la gent no ho sabés era tant com no haver-ne fet. Els que no tingueren sort o no en saberen fer de diners ja que per aquesta activitat es diu que no n'hi ha prou amb tenir sort, tornaren a la callada, sense poder cantar determinades estrofes de "Los Gavilanes". Aureli Maranguer no tornà ni ric ni pobre. No tornà de cap manera. La cadira de la taula de casa seva restà buida anys i anys.

A l'Amèrica del Sud costava fer fortuna. S'havia de treballar. Però a la del Nord es podia fer treballar als altres. Els altres eren els negres, que en aquell temps treballaven fort. "Treballa com un negre!" digué molts anys el món.

Troblem Aureli I al Sud de l'Amèrica del Nord. Començà modestament, amb un negre i amb els diners que aquest li feu guanyar en compra d'altres. Durant un temps tot va anar bé. La plantació d'Aureli I feia goig de debó. Tenir gent treballant de franc ha estat l'aspiració de molts i per a ells, una gran cosa. Per a tenir mà d'obra regalada s'anaven a buscar negres pertot arreu. Negoci pur....Però s'esdevingué que els nord-americans que no disposaven de gent que treballés sense cobrar es començaren a dir cosetes amb els Estats del Sud plens de negres a desdir, i que llavors eren Estats desunits. Un nom va de boca en boca: Abraham Lincoln, que amb el temps seria el d'una marca de cotxe de gent benestant. El País fa frases: "Terra lliure, idioma lliure, treball lliure i homes lliures". El Sud no és de la mateixa opinió, i no en té prou amb els negres que hi actuen que en vol portar a altres Estats. El Nord

hi posa el vet. Es parla de fer una ratlla amb Estats lliures de tenir o no negres. El Sud vol que si se li escapen negres i van al Nord que el Nord els hi torni, i, sobretot que ningú n'ha de fer res si ells tenen esclaus... Es passen tres anys discutint, cridant més cada vegada. Dels llibres se'n sol ^{fer} poc cas, però de tant en tant en surt un que ho fa trontollar tot. Pels volts del 52, la senyora Harriet B. Stowe publicà, inspirant-se en la Llei dels Esclaus Fugitius "La Cabana de l'Oncle Tomàs" que remogué el món. El llibre esperonà gent del Nord que es ficà per Virginia a lliberar esclaus. L'escamot era petit, el Sud s'enfadà i penjà l'escamot. Les discussions pugen de to i mentre hi van pujant mitja Europa desembarca a Amèrica. Els immigrants, però, es queden al Nord. Al Sud, amb gent que hi treballa de franc no s'hi pot anar. No és negoci, sobretot pels que han de pagar... Es passa, de canviar opiniens, a canviar amersses. I quan la gent crida tant i cap vol baixar el pinyol, ja se sap com acaben les coses. Es fan comptes. El Nord s'arremolina al voltant de Lincoln. El Sud al voltant de Jefferson. El Nord diu que si hi ha guerra no la pot perdre, té Nova York, contra Nova Orleans, té més indústria, més banquers, més gent... El Sud és més tossut. El Nord aplega 22 milions de ciutadans, i el Sud no passa de 9 milions amb 3'5 de negres. El Nord es pot fer gairebé tot el material que es fa servir quan hi ha guerra. El Sud ho ha d'importar tot. El Nord té la marina, el Sud l'esperit de lluita. No voldrà invadir el Nord, però demostrarà que no pot ser vençut. Té bons generals i guanyarà batalles, i durant 4 anys, a partir d'abril del 61 el País és un país de canonades. El Nord disposa de 2 milions de combatents, el Sud no se sap, però segur, es diu, que no arriba al milió. L'abolició de l'esclavitud costà al Nord 360.000 homes i al Sud 258.000. I, a cada costat, plors, discursos, llàgrimes, ciutats destruïdes, gent emprejada...

El Sud resta un temps sota control militar. Els negres són lliures, però

pobres, i no saben què fer de la llibertat i els drets que els han donat. Ells, primer, ja demanaren quan se'ls digué que hi tenien dret, i demanaren un parell de vessanes de terra i una mula per família. Però una cosa és demanar i l'altra que t'ho donguin. Generalment ho té malament el que demana, i més quan demana espantat com demanaven els negres gent espantada de tota la vida, i que quan demanaren les vessanes i la mula els acabà d'espantar el Ku-Klux-Klan espantador oficial de gent de color i de la que no ho era... Molts negres tornen a les antigues plantacions on hi feren d'esclaus. Ara hi tornen lliures i, en algun lloc, no treballen de franc. No cobren, però si la collita és bona reben un terç de la mateixa...

Fins al cap de 20 anys no entra un demòcrata a la Casa Blanca.

Fins al cap de 50 un nascut al Sud no fou President: Woodrow Wilson.

Aureli Maranguer I, durant el temps que els negres li treballaren de franc anà vent en popa. Com que tenia molts esclaus, es casà amb una senyoreta de polacra, barret florit i cotxe de dos cavalls. Del matrimoni en sortí Aureli Maranguer II el qual es feu gran també amb el cotó gratis. Tenia 37 anys Aureli II quan el Nord i el Sud es bateren pels negres. Aureli I devia anar pels 74. Els negres no el deixaren arribar als 75. A Aureli II li salvà la vida un llibre: "La Cabana de l'Oncle Tomàs". Uns negres que anaven per feina el trobaren que l'estava llegint i s'acontentaren ensalivant. De llavors ençà Aureli II comprava tots els llibres que sortien. Ell feu la guerra a favor dels que volien que el Sud no perdés, que els negres tornarien a treballar de franc. Va perdre, però durant un temps pagà als negres de la casa amb cotó. La seva, encara que durant la guerra uns negres cremaren molt cotó, era una plantació de prestigi, i Aureli II es casà bé. Visqué la formació d'un gran país. De començament s de segle fins a la guerra civil a Amèrica s'hi ficaren 5 milions d'anglesos, irlandesos i alemanys. No se sap si els americans sols haguéssin arribat on arribaren, però el

salt gros el país el feu d'ençà d'aquella injecció de gent d'enllà la mar, gent que deixà la vella Europa perquè no sabia què fer-hi, perquè ja tot era donat, gent que no podia estar més quieta, que volia viure vides noves...A Europa no hi havia or a les muntanyes, ni petroli, ni pell-roges per a tirar-hi el blanc. Les noves que arribaven d'Amèrica eren plenes de promeses, era qüestió d'arribar i moldre. Gratant una mica es trobava de tot, L'or, el petroli i el carbó feia segles que esperaven que algú els anés a cercar. Tot era de qui hi arribava primer...El país era immens i hi havia terra per a tothom que hi anava, terra i pell-roges per qui en volia. Entre uns i altres, a canvi de trobar or i petroli, en mataven milers, i per posar vies de tren, més, i per a criar vaques, més i més...Durant un temps es podien matar sense que passés res. Els mataven els miners, els conductors de diligències, els agricultors, els passa-volants, fins que veient que se'n mataven pocs, fou el propi exèrcit el que s'hi ficà. Pobres pell-roges...Han servit perquè novel·listes i gent de cinema s'hi guanyés la vida torrant-los a matar. Com que els mataven matadors fotogràfics, la gent encara els aplaudeix avui. Sí, ells feren alguna tallada de cabells, però ja els va sortir cara!

Gent de la dinastia dels Aurelis fou testimoni del fabulós salt d'aquell país nou. De 1870 a 1890 van sortint el ciment Portland, la màquina de vapor, l'acer, aplicacions per a l'electricitat, les bombetes, el telèfon, la màquina d'escriure, de la qual Mark Twain deia que escrivia sense fer gargots, els invents d'Edison, el cinema i, en 1890 el primer Ford...Falta gent per tot i això que pels volts del 1900 hi havia als Estats 20 milions de forasters. L'Estatua de la Llibertat es cansava de saludar a italians, austriacs, russos, polonesos, hongaresos... Els que ja no poden criar vaques i trobar or, petroli o matar pell-roges van a Amèrica a inventar. Allà es deixa inventar a tothom. Del 1860 a 1900 es registren 676.000 patents! Algunes havien de ser bones.

Som a 1908. Aureli III troba un país de trusts i monopolis, del cotó, del petroli, plom, whisky, sucre, llumins, tabac, goma...USA és una república, però és plena de reis dels productes damunt dits. Tot vessa. El país s'ho pot permetre tot, fins entrar a la Primera Guerra de debó malgrat el monroisme. I la guanya. I deixa diners a tothom...

La meitat de la població viu en les ciutats i una bona part a les arees metropolitanes, i aquella primera màquina de Mr. Ford de 1890 es fa, junt amb la radio i el cinema, mestressa del País. L'any 20 hi havia 9 milions de cotxes rodant. L'any 30, 27 milions. El cotxe esdevé una necessitat, una passió. Es diu que el racionament de gasolina influí més que cap altra cosa que els Estats Units entréssin en la Segona Guerra Gran...

Com fou possible que aquell viure model USA s'acabés? Hi ha diverses teories però ja les han exposades els teòrics, que en saben. Començà una fallida i com que tot als Estats Units es feia a l'engròs, el pànic fou nacional i en poc temps més de 9 milions de parats cercaven, en va, feina d'un lloc a l'altre. Fins que vingué el New Deal i la bona veu d'un home mudà planes. Els diners tornaren a córrer i com que el centre de la corredissa era a Nova York, Aureli III es deixà enlluernar i anà a invertir al barri dels gratacels. Es vengué la plantació amb negres i tot, deixant només sense vendre a l'antigua propietat del Mississipi una casa d'estar i un petit terreny on deixà la família. No tornà més Aureli III. Les darreres coses que se saberen d'ell foren dos telegrams que deien, el primer: "M'ho he gastat tot en paper. Si pugen serem els més rics del país. Si baixen, els més pobres" I el segon, rebut uns dies després: "El paper ha baixat!". El jove cap de família era llavors Aureli IV. Ell sempre cregué que totes les coses dolentes que havia sofert el país era degut a la llei lliberant els negres. I els odià a tot odiar. I els odià més quan, al cap dels mesos corresponents després del seu matrimoni amb la senyora Carrier, aquesta deslliurà amb tota felicitat un varonet negre 100x100. Ni volgué escoltar la teoria del metge que

deia que d'una combinació negre-blanca en podia sortir descendència blanca, d'aquesta, durant dues generacions sense intervenció negre, en sortien descendets blancs, però que era possible que a la quarta generació haguda de parella unicolor, ço és parella blanca, en sortís un element negre. I també fou en va que la sogra digués que el nou vingut potser amb el temps s'aclariria... Ni metges ni sogres pogueren calmar-lo, ni ho hagués pogut fer el propi general Lee del qual era fervent admirador. Deixà l'hospital on havia desllaurat en negre la se- yora Carrier, decidit a cremar la poca cosa que restava en pen on hi ha- via intervingut gent de color, després del segon telegrama d'Aureli III. Mentres anava, encegat, camí de la petita Casa d'Estar de la plantació on es feren grans, amb ell, quatre generacions d'Aurelis, s'anava con- vertint de calador de foc -acció feta a consciència per a cobrar una assegurança en temps de crisis-, en incendiari - calador de foc mali- ciós, que fa l'ofici sense que hi hagi crisis ni pensant amb els be- neficis de cap assegurança - i finalment en piromànic-impuls irrefre- nable a calar foc, comparable a qualsevulga dels set pecats capitals pel qual l'individu s'hi sent abocat sense remei... Amuntega papers a cada habitació i, armat d'una llauna de gasolina es disposa a conver- tir en cendra tota la Casa. Als baixos està tot a punt. Ara actúa al pis. Entra a la darrera habitació de la Residència, la que havia estat del fundador Aureli I. Mai s'hi entrava massa a n'aquella habitació ja que tothom sentia un gran respecte pel que havia portat tan amunt l'e- conomia de la família. Malgrat la ràbia que se l'emportava, Aureli IV s'atura davant el gran retrat del fundador el qual se'l mirava més aviat malament. L'havia vist poques vegades aquell retrat i sempre que ho havia fet havia experimentat una sensació d'inferioritat al comparar la poca cosa que valia ell i tots els seus amb l'home del qua- dre. El primer Aureli fou pintat es veu quan ja era un plantador de quirats. En el moment de posar devia vorejar la seixantena, tenia uns

ulls petits, que el pintor en feu ressaltar la lluisor, i se li veu un nas tirant a corbat, llavis prims, barba ja de dos colors, corbata amb agulla, jaqué marron, i una gran cadena d'or voltant una armilla blanca. Es feu pintar amb un gran puro a la mà, però es veia que allò fou cosa del pintor per a posar quelcom decoratiu al quadre ja que el puro era per a encetar. Darrera el bust, difuminats, s'hi veuen cotoners en flor, i uns negres amb el cap baix...Aureli IV té la mirada del fundador que no se li mou dels ulls. El noi pensa que tant de bo hagués ja calat foc a baix que s'hagués estalviat de trobar-se amb son besavi. Dessota el quadre pintat a l'oli, s'hi veuen uns dibuixos de la primera època dels que es destaca la figura d'Aureli I voltat de negres amb cara d'espantats....L'odi torna a fer-se sentir per dins d'Aureli IV...

- Maleits negres! Aquests tenen la culpa de tot!- diu pensant amb la recent desocupació de la senyora Carrier.

I cerca adelerat papers per a seguir el curs de piromania que li havia encomanat el regal de la seva pobra muller la qual, malgrat parir negre, els seus treballs tingué. Hi ha una taula davant del quadre. En algun calaix trobarà papers. N'obra un, el primer que té a mà. La primera cosa que veu és un envelop. L'adreça el sorpren. Va dirigit a Espanya, i la lletra és descolorida, feta de temps. Ja la cremarà igual la casa, però llegirà la carta, primer. Es datada a Buenos Aires, l'any 1821. I llegeix:

"Estimada família:

"Ja ho sé que he dit moltes vegades que me n'anava, però aquesta, com "haureu vist, ha estat de debó.

"La primera vegada que me'n vaig voler anar de casa fou per culpa d'unes sabates que el pare em va comprar, que em feien mal, i me les feien dur em fessin mal o no. La segona va ser quan Ferran VII tornà de França. Ho vaig dir altres vegades que me n'anava...Una, quan la

"noia de l'esparter Feliu, que m'agradava molt, em va dir que casar-se amb un burot era perdre oportunitats...I cada dia, per anar al Fielat havia de passar per davant de Cal Esparter Feliu...L'altre fou quan va casar la Berta, li va donar el meu llit i jo havia de dormir amb el petit Claudi que passava les nits plorant.

"Abans de venir a Amèrica, pregunteu a algú que hi hagi fet quartos que us digui on són!. Ací ja no pintem res. No sé si ho sabeu, però tot el que era nostre ja no ho és. Totes les Amèriques s'han desenganxat del carro. Que no s'acudeixi mai a ningú de la família de venir a Amèrica, almenys a fer-hi quartos. Sabeu els mestres, que en el nostre país es diu que passen tanta gana? Doncs tots els que som ací sembla que en som de mestres. Us estima i té gana, Aureli"

Evidentment, a n'aquella carta no se li donà curs. Aureli IV es va tornar a mirar el seu besavi. El noi vingué al món i ja els trobà fets, i sempre havia pensat que Aureli I era un potentat de tota la vida. Ara que havia descobert la gana que passà aquell home abans de convertir-se en un gran plantador de cotó li fugiren una mica les ganes de cremar, almenys de cremar el retrat d'aquell passat seu el qual sortint del no-res havia fet anar en cotxe a tres generacions...Però hi havia una altra carta a n'aquell calaix que tampoc fou cursada per Aureli I perquè la família, si patia, no patís més al rebre-la. Era datada al Mississipi, i el text era curtíssim:

"Quan us deia que si volieu fer quartos no vinguéssiu a Amèrica, no ho deia perquè sí. Encara ho dic i ara més que mai. Sóc a l'Amèrica de Dalt i per a menjar cada dia, i mal menjar, m'he tingut de tenyir de negre. He sabut que no havia estat el primer. He treballat amb els negres, m'han fuetejat com als negres, i he fet vida amb els negres i amb les negres. No sé com acabaré. Potser em quedi negre per a sempre. Negre o no us segueix estimant, Aureli"

Aureli IV es desorienta una mica. Però hi ha una nova carta sense enviar.

"Les coses han canviat una mica. L'amo nou ha dit que estava bé que
 "els negres treballessin sense cobrar, però que no volia negres bruts.
 "L'aigua calenta m'ha descobert, i s'ha descobert que d'haver fet vi-
 "da amb les negres una d'elles ha tingut una noia blanca. Maldecaps,
 "família, maldecaps. No us hi volgueu trobar...Encara hi ha amos bons,
 "i la senyora del nou plantador la qual per més que son marit hi posés
 "el coll no donava títols de pare, ha adoptat la noia blanca. Jo, una
 "vegada despintat he deixat la plantació. Ara estic en una de nova,
 "m'han fet encarregat, futejo negres i faig algun diner...El cap em
 "barrina d'anar per les meves...

"Reprenc la carta que havia deixat a mig fer. Ja sóc amo. Vaig començar
 "amb un negre i ara ja en tinc molts. Ací compres negres i et duren to-
 "ta la vida. Ací si pots comprar algun negre tens la mà d'obra més bara-
 "ta que hi ha...Mentrestant m'he casat bé, però hi ha una guerra. Els
 "negres fa dies que em miren amb molt mal mirar, ja que jo i els meus
 "tirem canonades perquè els negres segueixin essent negres i treballant
 "de franc. A la plantació hi ha noies negres les quals saben que l'amo
 "és l'amo...

El noi no volgué llegir més. Sí, Aureli I l'havia passada molt negra,
 i s'hi pintà i tot, però...Un gran dubte es plantà al pensament del
 besnát d'aquell llegendari Número u. Ell s'havia sentit ofès pel fill
 negre que havia tingut la seva muller.. Si no volia creure la teoria
 del metge, la seva dona, que mai ho hagués dit, tenia un negre en la
 seva vida.Si se la creia, aquella noia blanca que tingué una negra
 quan son besavi hi anava pintat podia ser la causa de l'actual negre
 de la família. I les ganes de cremar-ho tot se li tornaren a manifes-
 tar més fortes que mai. I no s'hi pensà més. "Ho cremaré tot!" es
 va dir. "Si el metge té raó, foc, i si qui no en té és la meva do-
 na, foc!". Tombà la taula, escampà papers i al damunt hi posà el
 retrat del besavi potentat. I ho encengué tot . Deixà la casa, que

cremà bé, s'entaforà pel cotonar florit i mai més se'n sabé res. I fou una pena que ni les cartes que Aureli I no gosà enviar, ni el seu retrat, fessin la fi que van fer, i no haguéssin pogut arribar a la seva família d'enllà la mar, ja que aquells familiars mantenien encara buida la cadira que deixà al marxar, un segle i mig endarrera, Aureli Maranguer.

- Però si ja no tornarà mai més, aquest home! - es podia sentir fa poc a la casa pairal del gran desaparegut.

- Es igual. A mi em van dir que aquesta era la cadira de l'oncle que va marxar, i que no la toqués ningú. I cap de casa l'ha feta servir mai.

En efecte, a l'hora del repàs nova gent volta la taula, però a la cadira de l'Oncle Aureli no s'hi asseu cap concurrent...

- I la gent de muntanya - deia l'avi - la gent dels petits pobles, se'n van a viles i a ciutats. Aquells pollastres d'abans! Aquells grata-pallars, ja són coses que han passat a la història, com el general Weyler.

- Que hi entenia el general Weyler, amb pollastres?

- Potser sí, però jo vull dir que ara ja no hi ha generals que portin aquell rellamp de barbes i patilles com aquell, de la mateixa manera que ja no hi ha pollastres com els d'anys endarrera. Els pollastres d'ara es fan a màquina.

- I se'n va tothom, avi, dels poblets de muntanya?

- Gairebé tothom. I se'n queden alguns que la gent no s'ho creu...

Es va córrer que a viles i a ciutats es guanyaven diners a desdir i, a muntanya s'ho començaren a pensar.

- Ben mirat, ja és trist aquest viure nostre... Poca terra per a tre-

ballar, i sempre la mateixa por de que quan hi has deixat la carcanada, t'ho esbutlli tot una calabruixonada, t'ho negui un aiguat o se't mori per manca de pluja...

Tenia pocs retops aquesta declaració a Vallperduda, llogaret perdut entre muntanyes, amb un sol camí de mal trobar en èpoques molles ja que l'aigua el tenia mesos negat, sense taverna, llum, ni res que s'assemblés que el món vivia en el temps del telèfon, la Coca-Cola i el Mercat Comú. La vailleteria havia d'anar a escola, si hi volia anar, a Valltrobada, lluny de més d'una hora de Vallperduda. Algun diumenge la gent de mitja edat es posava un vestit de vellut negre, la gorra nova, i anava a passar la tarda al cafè del poble veí. Les dones, de sempre portaven el bestiar, la casa i la mainada les que en tenien. Quan el poblet hi havia joves anaven a ballar a Valltrobada, i les noies, els dies de festa s'aplegaven a casa de jugadores d'edat que jugaven a cartes amb cigrons. De tant en tant una de les noies que miraven jugar deixava anar un gran sospir. I prou. Els vaillets s'empaitaven pels pocs i sinuosos carrerons cridant i xisclant. Si entrava a n'el programa de la menudalla mantenir una opinió a cops de roc, algun cop la partida de cartes s'havia de suspendre per a organitzar la posta a pla d'una aixeta o dues que s'anunciaven amb un petit concert de plors si l'atacat era ploraner, o amb un:

- Mireu, m'han fet un trenc!

si el petit era un element avesat a sofrir cops de roc amb més o menys estoicitat.

Els joves, així que podien, deixaven el poble, i ara que es deia que els manobres eren rics, qualsevol es quedava a Vallperduda! I a Vallperduda només hi ha, actualment, gent que ja no s'ha de preocupar que li demanin la quinta. La gent no hi vivia contenta al poble, i era rar que s'hi veiés riure algun veí. Només reia la mainada. La segona

i la tercera edat no reia mai. Anava pel carrer i es deia bon dia amb cara de vetllar a un mort o de patir de l'estómac. Ni quan mataven el porc es reia a Vallperduda. Des de la matança a les operacions posteriors, preparar pernills, botifarres o greixons, ho feien amb cara de representar un drama, o com si el porc fos un mort de la família. La serietat venia d'haver marxat el jovent i d'haver de treballar, moltes vegades de franc, les quatre feixes que voltaven el poble. A mercat, quan veien pagesos de Vallperduda, els compradors es passaven hores regatejant. Això destemperà a més d'un, entre ells al velli Romà el qual tornà de mercat amb les mateixes atmetlles que hi anà.

- Menjarem atmetlles tot l'any! - va declarar a l'entrar a casa. I a la casa es menjaren atmetlles tot l'any, a tota hora.

Al noi Trampes li tocà anar a Cuba, a servir a la Regent, i pel poble fou un aconeixement acostumat a fer sempre la mateixa vida, a portar el mateix compàs. El noi va veure la mar per primer cop a Barcelona, la veié durant tot el viatge a Cuba i la seguí veient moltes vegades durant la campanya. I la mar, que de Vallperduda no es veia, l'enamorà. Al tornar de Cuba es quedà a Barcelona on oferí una poderosa esquena per a feines del Port. Arribà a cap de colla, allò se sabé al poble i, quan hi pujava algú i deia:

- Si que teniu poques coses!

el poble se sentia ofès i contestava:

- Oh, el poble no és res ni la gent que hi viu tampoc, però tenim el Noi Trampes que fa anar el Port de Barcelona!

Que què feien amb l'amor a Vallperduda? Un temps, com tothom. Hi havia majoria de dones i el jovent podia escollir. S'anaven a casar a Vall-trobada, i l'endemà, com si no hagués passat res, marit i muller tornaven a la feina de quan eren solters. No se sap que hi haguéssin hagut descarrilaments al poble. I si n'hi havien hagut, com que devien haver estat més o menys com tots els descarrilaments, ja se saben com són

aquestes coses. Amb la marxa dels joves a fer fortuna a viles i ciutats, la majoria de noies era ja una majoria absoluta i les escollides quan restava algun acasarat al poble eren cada vegada menys. Les no escollides? S'esperaven, i moltes, esperant arribaven a velles que hi arribava tothom, casats i solters. Quan un matrimoni tenia un noi:

- Aquest es casarà! - deia el poble.

I si sortia una noia:

- Aquesta, segur que s'haurà d'esperar.

Les esperadores però, donaven un gran rendiment a la comunitat. A mesura que veien que l'esperar es feia llarg anaven fent feina d'homes: batien, llauraven a bou, i feien mercats. A mercat alguna esperadora se'n sortí i es casà, i d'ençà de llavors totes les esperadores de Vallperduda que eren de bon veure agafaren una gran afecció pel mercat de Valltrobada. Passaren molt temps esperant-se, i només la petita Coloma, la qual incomprendiblement no havia estat escollida en el darrer matrimoni que es feu al poble,, sortí de mercat ben encarrilada. Feia goig de debó veure-la amb una cistella a cada braç, els divendres, camí de Valltrobada. Ella ja hi havia estat abans d'anar-hi a mercat a Valltrobada quan uns mesos endarrera la feien anar a l'escola. En recordà molt temps la plaça amb voltes, o amb riurau o naia, que deia la mestra, que era mallorquina, els carros tot voltant-la, l'hostal, d'on els homes en sortien fumant i devegades amb una flor a l'orella, la botiga del senyor Amadeu on les dones hi anaven a comprar pa, aigua de colònia, oli i mantellines. Un parell de cops a l'any la mainada que anava a l'escola a Valltrobada baixava al poble acompanyada de rodones mares de família a mercar-se de bufandes i esclops. Recordava el caporal de la guàrdia-civil atravesant la plaça amb barret de xarol i sabre...I el senyor rector repartint estampes a la canalla. Però, i aquell era el record més viu, un dia hi hagueren ganivetades a la

plaça de mercat de Valltrobada. D'aquell dia la petita Coloma agafà por dels homes, una por que li duraria anys. Ella sortia de l'escola amb altres vaillets del poble, aquell dia. S'aturaren davant una parada de castells de cartró, soldats de plom, pomes ensucrades, petards, petits carrets de fusta blanca amb una campaneta que tocava i tot si el carret es movia, petites pissarres, armòniques...uí si n'hi havia de coses a n'aquella parada que feien ensalivar els quatre vaillets que ja no tenien més ulls per a obrir. Ells, no sabien per què, però sabien que tot aquell bé de Déu l'havien de mirar i prou. De tot, la petita Coloma no treia la mirada d'una pepa de vint, vermella de galtes i amb dues trenes rosses, de ros de panotxa, però ella, com els altres sabia que no podia passar de mirar. I ni sentien una enveja massa forta si veien que algun pare o mare s'aturava amb un vailet davant la parada i li deien:

- Tria, què vols?

Els moments que el preguntat passava pensant quina cosa escolliria, ells també ho pensaven com si la pregunta hagués estat feta a n'ells. I de vegades coincidien amb les preferències del preguntat. I n'estaven contents. No podien passar d'aquí, eren de Vallperduda, ells. En questions de festeig, les noies del poble s'havien de contentar en esperar. Davant aquella parada de la plaça del mercat de Valltrobada, els petits miradors no esperaven, miraven...

Un home del camp, gec de vellut i vermell de cara, es planta davant la porta de l'hostal, aquella porta amb vidres de colors que tenia una màquina al damunt que la tancava sense que ningú la toqués. A Vallperduda no n'hi havia cap de porta com aquella. Totes, si s'obrien, s'havien de tancar...De cop s'obra la porta de l'hostal. En surten, rient, uns homes. El que riu més va ensabatat, gorra de quadres i mocador al coll. El que esperava se li acosta, s'ajusta el gec i diu:

- Ara digues-ho davant meu amb qui dorm la meva dona!

El de la gorra de quadres deixa de riure en sec.

- Tonet, home...

Tonet alça la veu i repeteix:

- Ara digues-ho davant meu amb qui dorm la meva dona!

Els més propers a l'hostal s'acosten al sentir la repetida declaració.

Uns per a veure si la recriminació no passa de cridar, altres per a veure'n la continuació, i uns tercers per a veure si poden saber amb qui dormia la dona del Tonet.

- Tonet, que això són coses dites d'una manera i enteses d'una altra.

- Tu el que ets és un despitat perquè la dona et va dir que només dormia amb mi i que ja en tenia prou, i tu vas escampar que hi dormies les vegades que volies. I això només ho diuen els perdularis i els que no són homes!

- Veuràs, Tonet, hi ha paraules i paraules. Jo potser parlava d'una altra d'aquella dona que no era la teva. I jo d'home en sóc tant com el que més.

- Tu el que ets és un covard. I a un covard se li pixa a la barba, i jo no ho faig perquè hi ha mainada, però t'hi escupo!

Ací va començar la batalla.

- Mainada, fugiu! - va dir algú.

Part de la mainada va fugir, però la petita Coloma no es podia moure ni apartar, espaventada, els ulls dels dos combatents els quals miraven de ganivetejar-se mútuament.

- Aneu a cercar el comandant! Aneu a cercar el comandant! - se senti per la plaça.

Feia molts anys que a Valltrobada no hi havia hagut ganivetades per causa de dormides femenines, i cada vegada hi havia més espectadors al voltant dels dos ganivetejadors.

- Si no us aparteu, no responc de res -diu l'home de la gorra de qua-

dres -. Aquest envesteix sense mirar-s'hi i algú pot prendre mal! Efectivament, la fúria de Tonet defensant les dormides de la seva dona era contundentíssima i en una burxada a fons en prou feines eludida per son contrari investí la comandanta de la guàrdia-civil a la qual ocasionà la baixa d'una oca acabada de comprar.

- Hoveu? Hoveu? Ja ho deia jo!

El cercle, davant l'avís de la baixa de l'oca, es feu més ample i més apropiat per a tractar-hi les coses de l'honor. Els dos batalladors es poden moure millor. Fan tota mena de cabrioles i, en una d'elles, ambdós cauen damunt la parada d'on la petita Coloma de Vallperduda es mirava el combat tota plena de por. Amb la gran trompada la parada es desparà i els dos enemics seguiren fent jugar els ganivets enmig de sospirs, insults i tota mena de joguines. Una de les pepes de vint anà a parar als peus de la petita Coloma. Aquesta dubtà uns segons. Algú s'havia aprofitat del desparament de la parada i fugia plaça enllà amb quelcom de les coses que s'escamparen pel camp de batalla. La noia prengué la pepa i arrencà a córrer. Però quan fou a l'altre costat de plaça, pensà que ella en aquest món hi havia vingut per a mirar-se-les les joguines...Feu un llarg petò a la nina i, ara un pas ara un altre, l'anà a tornar al què restava de parada. Altres havien fet el primer acte però no el segon. I algú degué veure el gest de la petita Coloma perquè s'acostà a la menuda i li va dir:

- No, és ben teva. Altres s'han endut coses i no les han tornades. Tu, al tornar la nina te l'has ben guanyada.

Coloma es mirà a qui li parlava. Era algú que ella mai no havia vist, un foraster, alt, espigat, que parlava somrient.

- No temis, Coloma. No et moguis d'ací i veuràs com jo deixo a la parada el què val la joguina.

I ho feu. I pel camí de retorn a Vallperduda, Coloma va veure que aque-

lla pepa de vint es convertia amb la nina esplendorosa que alguna vegada ella havia somniat que no tindria mai.

D'ençà d'aquell dia, la petita Coloma es baté amb dues impressions: una, d'una por molt gran dels homes que anaven a ganivetades segons quin era el dormir de llurs dones i, l'altra, d'un encantament que només es troba en els infants de pocs anys envers les coses per a ells inexplicables com en fou per a ella la conversió de la discreta pepa en una nina de grans condicions. La guardà sempre aquella nina, i fins ara, que ja figurava en el grup de les esperadores, sovint feia confidències a l'hermosa joguina. I la cosa curiosa fou que Coloma estava segura que la nina l'escortava, i que quan ella li va dir que ~~era~~ formava part de l'equip de les esperadores, l'ex-pepa li va dir, la noia ho sentí claríssimament, que no temés que ja s'esperaria poc... A Vallperduda quan es feia fosc, la gent actuava amb espelmes o teieres, i les variacions que Coloma veia a la cara de la nina podien ser degudes a les ballarumes de les flames de les teies, però la veu, la veu que sentí no era qüestió d'una mala il·luminació. I Coloma la cregué. Per què? No se sap, no s'hi arriba a poder explicar aquestes coses.

La manera de viure a Vallperduda era molt simple: treballar de sol a sol, entrar a casa al fer-se fosc i passar una mica de vetlla vora el foc. De nits només transitaven els gats i encara pel mes de febrer que és un mes que els esvalota. Cap dels moradors del poble transitava una vegada el sol colgat. Hi tenien un gran respecte a la nit. La nit, deien ells, no és per anar pels carrers. No obstant, algun veí va dir que havia sentit, nit entrada, gent que enraonava pels carrers.

- I de qui eren, les veus?

- No ho sé. Vaig obrir la finestra i no vaig veure ningú.

- A qui vols veure de nits ací que no hi ha cap llum enlloc!

- Jo no m'hi trencaria el cap. Si se senten veus que se sentin.

- Veuràs, qui sap de qui són aquestes veus... Ací ens coneixem tots.

- Fins ara, els que siguin, no ens han fet cap mal enraonant, ni ens hem trobat a faltar caps de bestiar, pernils ni noies...

- Doncs a mi m'agradaria saber qui és, si no és ningú del poble, que discuteix de nits pels carrers. Deixaré la finestra oberta i me'n'emportaré l'escopeta al llit.

- Oh, no tiris a cegues, ara. Qui sap aquí tiraríes!

- Si són veus i prou, poc mal les hi puc fer.

- No crec que hi hagi veus que parlin soles, dic jo!

- Jo ho provaria...

Se'n parlà a més gent del poble. Sí, les havia sentides molta gent unes veus. El pastor Bertran va dir que ell va sentir una conversa com de gent que festegés...

- Però què deien?

- Eren dues veus. Una de més forta digué: "M'escoltes com abans, Coloma?". I una altra veu que puc assegurar que era de noia, contestà: "Mai he escoltat a ningú més que a tu"

- Així això no és qüestió d'agafar-s'ho a escopetades.

- Mira, quan les coses no es veuen clares, una escopeta no fa mai nosa, qui sap que degueren dir després.

- Aquella nit vaig sentir quelcom més jo. La veu fina va dir: "Vam ser els primers, Espinet..."

- Ja tenim dos noms, Coloma i Espinet...

Es va fer guàrdia unes nits a casa el propietari de l'escopeta. I algú va dir:

- Calleu!

El de l'escopeta es va precipitar i un tret feu tremolar la nit. Sortiren al de fora. No hi havia ningú.

- Aquest els ha espantat amb l'escopeta!

L'endemà tothom volia saber a qui s'havia tirat a mitja nit. Sobretot

les dones que no callaven volent aclarir contra qui o contra què s'havia disparat. Els homes tingueren vergonya de dir que s'havia tirat contra unes veus que es passejaven de nits pel poble i feren sortir sengiars, llops, guineus i gat-vaires...

Pompeu Rovellat, li deien Rovellat perquè era el convilatà de més edat, era el que sabia més coses de les poques que havien succeït a Vallperduda, i el que volia saber més. Ell, era descendent dels fundadors i s'havia especialitzat en col·leccionar enllaços matrimonials. Portava a la memòria el compte dels que s'havien fet no únicament dels que ell havia vist sinó dels de molts anys endarrera ja que la família Rovellat, a falta d'altra cosa, s'anaven contant els matrimonis del poble de generació en generació. L'endemà d'aquell dispar nocturn anà de casa en casa dels que s'havien reunit amb la intenció d'escopetejar noctàmbuls forasters. Sí, alguns havien sentit les veus i pas una vegada sola, però només el pastor Bertran pogué sentir dos noms: Coloma i Espinet. Si era un matrimoni ell n'hauria hagut de tenir esment. I Pompeu Rovellat s'encaminà al petit cementiri del poble. Ell, encara que li portés molt poca feina, era l'enterra-morts, i del cementiri coneixia a tothom. Pensà amb la primera tomba del lloc de la qual mai ningú s'havia cuidat massa. Hi anà. En treí uns herbots. Hi havia uns noms i unes lletres... Però quan Rovellat arribà al poble no hi havia escola ni a Valltrobada! I Pompeu Rovellat no hi anà a l'escola ja que la més propera era a moltes hores de tartana. D'altra part no li sabé mai cap greu a Pompeu de no saber de lletra que no és necessària per a res per a fer anar dreta una parella de bous llaurant, encendre foc o dir: "Demà plourà!". Però aquell dia, davant la primera tomba de Vallperduda hagués pagat qualsevol cosa per a saber què dimoni deien aquelles lletres. ...Quan tornava al poble es trobà amb la petita Coloma que venia de cercar formatges de Cala Nadala, que l'endemà

era mercat a Valltrobada.

- Colometa maca, on vas?

- A casa, a portar formatges pel mercat de demà.

- Oi que estudi et van ensenyar de lletra?

- Sí, Pompeu. Es la cosa que hi solen ensenyar...Ja vau sentir el tiroteig d'ahir?

- Tothom el va sentir. Tu no ho dignis, però els homes van acordar dir a les dones que el tret anava contra alguna bèstia ferotge.

- I no hi anava?

- Ca havia d'anar. Anava contra algú que enraona de nits pels carrers.

- I ara, Pompeu!

- Que et dic que sí.

- I perquè s'ha d'afusellar a gent que enraona?

- Es que són veus soles...no són de ningú.

- Em fareu agafar por, Pompeu...!

- El pastor Bertran va sentir que les veus deien dos noms, i jo em penso que estic a punt d'aclarir quelcom però no ho acabo d'aclarir. Mira, jo no sé si ho saps però no he pogut veure mai cap mestre.

- Que us castigaven, Pompeu?

- No. Es que no he anat mai a estudi. Vull dir que no sé de lletra.

No et pensis, bo i no sabent-ne mira els anys que he arribat a fer!

I tothom del poble quan té un maldecap o un animal malalt passa per casa el Revellat. Això sense saber de lletra...Un dia que vaig treure un caçador d'un verder em va voler pagar la treteta. Jo, és clar, no li volia res de cap de les maneres, però ell va insistir tant i retant... i va resultar que no portava cap diner i tampoc cap peça perquè no havia començat a caçar quan s'embarbossà. I em va donar un llibre. Era ofendre'l dir que no l'hi volia. I el vaig agafar. I el tinc a casa. I a les nits que s'ha de fer foc a la llarela prenc i vaig girant les planes d'una a una com si les llegís. Com que no sé què hi diu,

cada vegada que fullejo el llibre me les faig jo les coses que hi podrien dir, i a la meua manera hi he llegit tantes històries que és el regal que em plau més de tots els que m'han fet. No hi ha ningú que hagi llegit tantes vegades el mateix llibre, llevat potser dels capellans que diuen que sempre llegeixen el mateix. Doncs ara, avui, em convindria saber llegir, Colometa maca. I tu em pots donar un cop de mà. Es molt poca lectura la que hauràs de fer. Es al cementiri.

- Al cementiri, Pompeu?

- No tinguis por. Els cementiris només fan por de nit, i encara a n'els que no tenen el túlat gaire net.

Neta d'herbei, a la primera tomba del cementiri de Vallperduda s'hi llegia:

"A Coloma i Espinei, que es van estimar sempre"

- Jo no ho podia llegir però ja ho sabia que hi deia això -comentà Rovellat.

I l'enterra-morts contà a la petita Coloma, que la Coloma de la tomba i Espinei foren els primers d'anar a Vallperduda, i els únics, quan al poble s'hi afincà més gent, que es passejaven pels carrers de bracet i mirant-se somrient. Els convilatans vivien estretament i humilment, però eren cridaners, sobretot els matrimonis. Quan les coses anaven malament, que hi anaven sovint, els crits entre marit i muller eren crits com els dels oradors d'abans de la guerra els quals es guanyaven les actes de diputat primer i les de ministre més tard a base de fer treballar en gran les cordes vocals. Un cap de govern com calia havia de fer tremolar els Parlaments amb les seves intervencions. Els pressupostos que no s'aprovaren i els canvis de govern que tingueren lloc tant sovint, foren deguts a faltes de capacitat pulmonar de la gent de dalt. Doncs al matrimoni Coloma-Espinet no se'l sentí mai cridar. Vivien contents i la satisfacció de viure-hi era de veure's cada dia. Amb allò ja

en tenien prou. Van ensenyar al poble que aquella era la millor fortuna que podia tenir una parella, però al poble eren uns animals i sostenien que un matrimoni sense crits era com si no existís, i deien que aquells dos no hi eren tots. I ho seguiren dient una vegada que tot el poble caigué malalt, i la parella, malalta i tot, cuidà el cens.

"Una gent, deien els vallperdudencs, que ni quan cau malalta està em-
prejada, no és com els altres!"...Quan la joventut deixà la parella,
la parella seguí passant pels carrers de bracet i somrient-se, i el
poble tornà a dir que no hi eren tots. I ho tornà a dir temps més tard
quan Coloma i Espinei seguien el seu passeig plens de cabells blancs.
Fins que un dia que en feia pocs que no es veien pels carrers, uns veïns
els trobaren a llur casa, ben morts, agafats de les mans i somrient...
Foren els primers morts de Vallperduda. La inscripció de la tomba?
No se sap qui la va fer. Coses que passen a muntanya. I ara, després
de tants anys s'han sentit, de nits, veus pels carrers, i l'animal
d'En Darna s'ho va agafar a escopetades. I jo juraria que les veus que
s'han sentit no són de qui es pensa la gent. Són d'algú de les històries
que jo vaig llegir a n'aquell llibre que no sabia què hi deia...

Tot això anava pensant la petita Coloma aquell dia camí de mercat amb
una cistella a cada braç, i ho pensava amb un somriure que molts lite-
rats haguéssin qualificat de lluminós.

Som a Valltrobada, en dia de mercat. La plaça amb porxos fa goig de de-
bó. I en fa més degut al planter de noies que hi van a vendre. La mayo-
ria són les esperadores. Hi ha quatre voltes reservades per a elles, i
elles, tampoc s'ha de veure massa que s'esperen, tenen cistelles al
davant amb fruita del temps i aviram a la falda. Entre les esperadores
n'hi ha alguna que a la cara pertén escrit que fa temps que esperen,
però l'esperança és la darrera cosa que es perd. Cada mercat és un
nou desengany, però elles provenen:

- Què, senyor, no li convé pas res...I faig un conill al jaç!

Hi ha mal educats que ni responen. Algún que no hi vol passar no passa de dir:

- M'hi estic pensant, noia, m'hi estic pensant...

La petita Coloma tenia el seu lloc reservat als porxos de les esperadores. Era injust, però ara així. Era una cosa sense explicació honesta. Potser la única fiable era que normalment la gent sabia que als porxos de les esperadores hi havia fembres que feia molt temps que s'esperaven, i no s'hi veia massa clientela. Devegades algun solter ja amb arreles s'hi parava davant d'aquells porxos, però li semblava que sempre hi havia les mateixes cares. La gent jove s'hi parava poc, i se sap que algun element atrevit havia gosat dir:

- N'hi ha que quan el pare era solter ja s'hi esperaven a les voltes! De totes les esperadores, la petita Coloma era la única que s'esperava somrient amb el somriure que li encomanaren els mots d'aquella nina viva a la qual feia confidències....

- Però si ets la noia de la nina d'aquell dia de les ganivetades! I la petita Coloma es trobà davant per davant amb el mateix desconegut el qual feia anys li oferí aquella discreta pepa de vint, la que es convertí amb una nina de debó i que feia poc, poquíssim, que li havia dit que no s'hauria d'esperar massa.

- Oh, senyor...Encara la guardo la nina. I si gosés li diria que m'ha parlat i tot...O a mi m'ho ha semblat.

- Però què hi fas tu, a n'aquests porxos?

- Les meves germanes s'han cansat de venir-hi i ara jo començo la carrera.

- He sentit a dir que els xicots de Vallperduda són uns animals i ara veig que ho són de debó.

- Oh, senyor, a Vallperduda les dones som majoria. No es poden pas casar els xicots amb tres a la vegada...

- I dius que la nina, aquella nina, t'ha parlat? A mi ja m'ho pots dir que no me n'he de riure.

- No goso, senyor...

- No tinguis por. Jo no ho diré a ningú.

- Em va dir... em va dir que potser no m'hauria d'esperar gaire...Jo, pobra de mi no sóc més que la petita Coloma.

- Coloma, la nina et va dir la veritat.

- Però...

- Les nines no solen dir mai res, però quan diuen una cosa se les ha de creure a ulls clucs. Recorda-te'n d'això, Coloma.

La petita Coloma anà molt poc a estudi, i mai la mestra li va ensenyar a creure o no creure coses com aquella, i com que no li havien ensenyat a no creure-se-les, se les cregué. I llavors ja cregué que la nina del dia de les ganivetades mudava de cara, i cregué la profecia del dia abans i cregué, perquè li havia dit aquell senyor, que els xicots de Vallperduda eren uns animals. I quan una noia, encara que sigui de Vallperduda, creu segons quines coses, no hi ha res a fer. Les creu. I es veu que ho endevinà a creure-se-les perquè al nou mercat ja no se la veié als porxos de les esperadores. Les darreres paraules que sentí del que anys endarrera li regalà la misteriosa nina, foren:

- Mira-te-la!

que les deia a un acompanyant el qual es mirava la petita Coloma amb ulls molt oberts.

L'acompanyant, al contemplar el petit regal que era la humanitat de Coloma feu:

- I serà tota per a mi?

I quan la petita Coloma es presentà a Vallperduda tan ben acompanyada, ja que l'acompanyant era un senyor fadri, en el proper mercat el nombre d'esperadores augmentà en tanta de manera que s'hagué d'habilitar un porxo més a la plaça de Valltrobada.

Se'n pot dir coincidència, si es vol, però el ja flamant marit de Coloma es deia Espinet. I la noia el portà a veure la primera tomba del petit cementiri del poble. El comentari de l'home fou:

- Quan hi reposem nosaltres, ens hi posaran les mateixes lletres.

El matrimoni Coloma-Espinet fou el segon sabut de Vallperduda que es veié passejar pels carrers agafats de bracet i somrient. Devegades solien fer de nits aquesta passejada, i la gent que dormia als baixos de les cases i a les cambres quines finestres donaven al defora, com que a Vallperduda no era moda festejar de nits, tornaren a sentir veus nocturnes, i com que feia poc s'havia volgut tractar les dites veus a escopetades sense resultat positiu, molts convilatans es donaren a creure que les veus pertanyien a fantasmes, a ànimes en pena o a familiars de bruixes que n'hi devien haver més d'una entre les esperadores de més edat. A Vallperduda podien ser com fossin pel sol fet d'ésser-ne, però ells en coses de mal explicar preferien més no ficar-s'hi i molt menys si tenien lloc de nits amb aquells carrers tan foscos que tenien. Els partidaris de l'enamorament ho creuen tot possible amb l'amor pel mig. Amb els convençut no hi ha discussió possible. Com tampoc n'hi ha amb els no convençuts. Amb l'amor s'hi creu o no s'hi creu, ja s'ha dit. Els tocats per la gràcia de tenir una dona plantosa i de bon portar al costat, es manifesten de diverses formes: uns tiren pedretes al riu, que es diu que és com tirar amoretes; altres, no tothom té la sort de festejar vora l'aigua que els festejadors de nom diuen que no té comparació honesta amb cap altra manera de festejar, repassen una i mil vegades les coses que es van dir a la primera trobada; altres s'endolceixen tant un al costat de l'altra que aquest excés de sucre ha portat més d'un cas de diabetes; altres festegen, fins després de casats, passejant-se de nits per foscos que siguin els carrers. Coloma i Espinet eren d'aquests darrers. I Vallperduda no s'ho creia que es pogués festejar de nits. Uns creien amb el festeig, i altres no. Si tothom pensés igual

adéu campanyes electorals i jornades de reflexió, ja se sap.

Trigaven les coses a arribar a Vallperduda. Quan hi arribà la nova de la vinguda de la segona República, ja l'havien feta plegar. Quan al poble es començà a parlar de la Segona Guerra Gran, el General De Gaulle ja havia entrat a París. Pel món hi hagueren pre-dictadures, mitges dictadures, dictadures, post-dictadures, neo-dictadures i super-dictadures, però el poble vivia com havia viscut sempre, uns anys endarrera. No obstant quan s'escampà l'esplendor dels manobres se n'assabentà totseguit. Les noves que arribaren al poble posaven la manobreria a dalt de tot. Es deia que eren propietaris de pisos, de cotxes, de banyera individual, de tota mena de màquines domèstiques amb les quals les dones dels manobres podien viure com les senyores d'abans les quals devien viure molt bé que la gent les fes sortir fent comparacions...

Primer fou el jovent, a qui la terra de muntanya mai havia convençut ja que la trobaven mandrosa i deia que una rega de pèsols es feiaregar la mar abans de florir i que moltes vegades quan estava al punt una pedregada organitzava una batalla i naturalment perdia la rega de pèsols, qui començà a sortir de Vallperduda. Les esperadores, sabent o havent sentit a dir que els manobres s'havien convertit en bons partits, deixaren el poble en massa. La mitja edat, amb el jovent fora, havia de treballar més, s'ho pensà bé i anà a incorporar-se amb la gent del morter. I Vallperduda anava perdent cens a ulls vistos. Es convertí en un poble de vells. I, era de preveure, marxà tothom llevat de Coloma i Espinet. Del seu matrimoni en sortiren dos nois els quals resultaren uns animals com tots els xicots del poble, i una noia que anava camí de convertir-se en esperadora. Els nois ja feia setmanes que eren fora a fer de manobre, i, en el moment d'escriure això, la noia, formant part d'un equip femení que sortí a la recerca de manobres solters, deia a sa mare:

- Mare, no veniu?

- No, al teu pare i a mi ens queden encara molts anys de festejar... Si un

dia torneu al poble, feu-nos posar a la nostra tomba les mateixes lletres que hi ha a la primera del cementiri.

La noia, una vegada a ciutat i emmanobrada ja no hi pensà més amb el poble fins al cap de temps. Hi pujà un dia amb el cotxe de són marit, anà al petit cementiri i trobà, a la tomba de Coloma i Espinet, la inscripció que ells volien. I els pocs que romanien al poble li digueren que ningú d'ells en sabia res d'aquella inscripció, i que feia mesos i mesos que, nit entrada, es tornaven a sentir veus pel pobres, vells i abandonats carrers de Vallperduda...

Quan es troben més de cinc ciutadans i parlen, del què sigui, sempre n'hi ha un que té més estona la paraula que els altres. L'avi ja ho havia mig dit això però no hi havia profunditzat prou.

Si la trobada la fa gent de bastó utilitari, enraona una mica tothom ja que a l'edat que el bastó es fa servir tothom té coses per a dir i no hi sol haver capdavanter en actiu. Es discuteix poc i mai hi ha massa crits si el gregal ha entrat a les deu o a quarts d'onze. Una vegada hi ha acord amb la classe de vent i l'hora d'entrada en funcions del mateix, surten els mals. Surt el famós: "Si no fos..." La gent de bastó obligat és gent que de vegades ha fet servir metges i les xerrades amb mals pel mig, amb nom de doctors, hora d'intervencions, classe de medecines i tracte rebut a les clíniques es poden allargar fins a l'infinit. Si la passejada s'estira surten el temps de quan s'anava a estudi, de qui feia cara d'ase quan era petit i n'ha estat de debó, i de qui en feia i "ves-li al darrera!"...es fan comparacions amb els preus d'uns mitjons, amb la forma de viure, de festejar...

-Ui, a mi aviat em van enganxar. En aquells temps els pares de les noies

no estaven per brocs. No sé si tenien por de no col·locar-les o de què. A mi, el pare de la xicota al cap de pocs dies de veuren's sols pel carrer em va venir a trobar i encara em sembla que el sento: "Mirò, em va dir ", amb la noia de casa s'hi va o no s'hi va. Què penses fer?" Què volieu que fes, jo? Doncs mira, amonestacions trona avall! I ja veieu com van aquestes coses, ara, Els que festegen s'han declarat independents...

Els vells de bastó per a fer-lo servir, parlant del passat tenen tema llarg, i si es contradeixen ho fan amb veu de segon.

Quan les converses són entre gent que si porten bastó el porten per planta, sempre surt un que es fa notar a la poca estona parlant del futur. Es un capità d'idees. Un capdavanter nat. No s'hi pot anar massa contra aquest tipus humà. Exposen un plantejament i el defensen amb una pila d'arguments. Si la idea surt d'algú altre i és una bona idea, la modifiquen, la puleixen i acaben fent-se-la seva. I com que en aquestes reunions sempre hi ha gent o que no té cap idea o que si en té alguna no la gosa exposar, el que té més sovint la paraula es fa l'amo de la colla. I això succeeix en tots els ordres de la vida. En qualsevol manifest, en qualsevolga conclusió, en qualsevol acord, encara que es digui que és un acord d'una general, hi ha la mà, el pensament, la línia a seguir propugnada pel que té més sovint la paraula. Es deixarà variar una qüestió de forma, acceptarà un retoc gramatical o una alteració en la col·locació dels apartats del temari, però el fons serà el que ell ha suggerit. I això s'esdevé tant en una germanadat de socors mutus, com en una reunió de partit, de govern o de Congrés. Sempre hi ha qui obra la plana, qui marca la pauta, qui mostra camins. Els demés, generalment, creuen i callen. Es per a fer-se'n creus la gent que no diu res en Congressos i Parlaments. De molts parlamentaris se n'hauria de dir "escoltaris" ja que és rar que al Parlament hi hagin parlat mai. Molts callen i alguns dormen, i com que cobren

igual que els que parlen, qualsevol s'exposa a dir coses mal dites. El capdavanter ja hi neix. Perxò, respectant totes les distàncies, surten grans assaltadors de diligències, farmacèutics famosos, ministres genials, metges portentosos, curandars d'anomenada, fotogènics celebrats, sensacionals vaguistes... Es un que té la idea, que planeja un decret, un atracament a un banc...

- Les dones han d'anar més curtes! - diu un dia un afeccionat a les cames ben fetes.

- No potser que s'hagi d'anar sempre amb espelmes! - fa l'inventor de les bombetes.

- Per què s'ha de menjar la carn crua? - degué dir l'iniciador de l'estofat.

- Els tramvies són massa cars. No hi pugem! - fou la veu d'un partidari de les vagues. I la gent no hi pujà.

Aquests elements tenen el toc del geni, i es diu que ja hi neixen. Quan un noi a l'edat d'escollir ofici o carrera, declara: "Jo vull ser metge" ja hi va néixer metge o almenys una de les cèl·lules bàsiques ja es movia de temps carregada de receptes. El que quan li pregunteu què vol ser diu que no ho sap, no arribarà mai a ser capità de res. Si hi arriba serà per bons costats, i serà un capità passiu, un capità de quinquenis, no de mèrits contrets.

El suís von Haller, ja fa temps, partidari de la pre-formació, va dir que els embrions de 200.000 milions d'homes foren dipositats en el sí de Mare Eva. I tots aquest embrions són, ja en potència, la gent del demà: sastres, pintors, burots, notaris, mestres de cases, defenses centrals... Aquesta teoria, com moltes, fou aplaudida per uns i xiulada pels altres. Els teoritzants mascles se sentiren ofesos de la teoria de von Haller i declararen que aquella milionada d'embrions foren dipositats al servei de Pare Adam. Tant si foren otorgats a l'un com a l'altra de la famosa parella, es comptà llarg, i l'espècie humana només comença si

s'han de gastar aquests 200.000 milions d'embrions. Com sigui, i anant una mica a l'ajut dels que sostenien que un geni no es fa dintre o fora de les universitats sinó que ja és geni de temps, que ja és geni quan no és més que una petitíssima cèl.lula de mal veure sense unes ulleres adequades, tenim el cas de Patrici Orat. Patrici Orat nasqué pianista i n'hagués estat encara que no hagués tocat el piano. No és cap afirmació insòlita aquesta, ja que se sap que hi han poetes que no han fet mai cap vers, que hi ha funcionaris que no es veuen per l'oficina, que existeixen regidors que no han regit, sabaters que van mal calçats i carnisers vegetarians...però Patrici el tocava el piano, i el tocava bé. No se sap si aquells embrions inicials eren classificats per oficis per a donar-los a gent determinada, o si l'embrionada tenia un petit percentatge de genis en potència el qual sortia per un possible moviment de rotació del nucli central i anava a petar per atzar a qui menys es pensava. No tots els genis, s'ha demostrat, han sorgit de gent llarga de diners. Hi han hagut homes genials que han estat pobres tota la vida i que han sofert presons, persecucions i cremades de qui sap quin grau...

Doncs a cap any, Patrici, d'un teclat de piano en feia el què volia. Les obres dels grans mestres les aprenia en un cop de tocar-les. Ara, no sabia fer res més que tocar el piano. Ell deia que si tothom fes només les coses que sabia fer el món seria ben distint de com és.

Els inconvenients de viure a ciutat són molts, entre ells tenir afany de tocar el piano i no poder exercir perquè a la nit els veïns volen dormir i perquè hi ha altres veïns que es guanyen la vida fent de guardians nocturns i volen dormir de dies.

- Pare, si no puc tocar el piano, jo, en aquest món hi sobro!

El pare era regidor municipal i, pensant amb l'afecció del fill, havia planejat a l'Ajuntament que un Ajuntament sense piano municipal seria un Ajuntament molt mal vist. "No sols s'ha de preocupar un Ajuntament

de tenir els carrers principals ben arreglats, un bon dipòsit d'objectes perduts, que els ciutadans mengin peix congelat i utilitzin els transport públics, sinó que cal que es preocupi per l'art. Quants pianistes es perden per a no disposar de piano!". Se li contestà que qui el pagaria el piano municipal. "Un Ajuntament que té els deutes que té el nostre, el pot quedar a deure el piano". I l'Ajuntament adquirí el piano. Vingué el problema de a quin lloc s'instal·laria el piano, i el regidor digué que no seria convenient tenir-lo a la Casa Consistorial per a evitar que els venedors l'anessin a recollir, i que ell es comprometia a guardar-lo a casa seva...

I fou quan el piano s'instal·là a casa del regidor que Patrici no el pogué tocar per mor de les dormides dels veïns. Denuncià als veïns com a desafectes al règim perquè fossin empresonats i ell pogués tocar tranquil, però resultà que els veïns eren uns afectíssims del règim i l'empresonat fou ell per a fer falses denúncies. El noi pensà emportar-se el piano a la presó, però l'autoritat per consideració a son pare regidor el desempresonà però digué que de cap manera podia empresonar al piano que no havia fet res.

Patrici demanà a son pare per a canviar de pis, però no se'n sortí. El lloguer el pagava el municipi, i el regidor no estava per a llogar un pis als afores perquè el noi pogués tocar Liszt sense que protestessin els veïns. Hauria de viure lluny de l'Ajuntament primer i, segonament, d'un habitatge sense veïns n'hi demanarien, segur, al saber que era regidor, un preu astronòmic.

- Pare jo no sé de què et serveix formar part de la situació si no pots obtenir que un teu fill pugui tocar Bach unes hores cada dia.

- Es que la situació és moltes coses, però no és filharmònica. No se sap que hi hagi cap ministre que toqui bé res.

-Ni el tabal?

- Això no ho diguis segons a on, saps? Es podria interpretar malament.

- El que no podré interpretar seré jo.
- Fes un altre ofici.
- Tinc el de pianista, encara que no pugui tocar.
- Festeja a una noia amb quartos que n'és un de bo d'ofici.

Patrici cregué a son pare pensant que una noia amb quartos podria tenir piano.

El regidor li presentà una llista de coneguts amb "cupo" i noies casadores. I es trobà la cosa ideal: la filla d'un gran propietari de "cupos" quina família vivia als afores i, oh, meravella, amb piano. El piano era per a fer bonic i el tenien a la sala d'estar seguint el consell del decorador. Quan a la casa hi havia visita es deixava el piano obert amb solfa i tot, però com que la majoria dels visitants era gent de "cupo" i també en tenien a casa a efectes decoratius, ni ells ni els amfitrions passaven de mirar-se'l el piano.

Quan Patrici entrà a la casa i va veure el piano, ja no el pogué aguantar ningú, i tocà i tocà fins que son pare li digué:

- Noi, que hem vingut per una altra cosa ací!

Aquell dia el noi es deixà convèncer, però els dies que seguiren no el pogueren treure del piano, a tal punt que la noia se'n queixà amb son pare.

- Pare, aquest noi tindrà un pare regidor però a casa només hi ve a tocar el piano!
- Això, Pilar, no ho has de permetre, veuràs... crida-li l'alto!
- Oh, si fos el piano que et penses tu, rai... El que no deixa de tocar és l'altre, el de debó.

I no acabà bé aquell festeig. Patrici, entre festejar i tocar el piano autèntic escollí la segona cosa. Això se li permeté durant un temps perquè era fill de regidor, però el pare de la xicota al veure que el festejar transcorria entre un que no volia ser destorbat quan tenia Chopin als dits, i l'altra dormint ja de bon començament, digué a l'e-

xecutant, això sí, amb bones paraules, que ell havia emparaulat la noia perquè li festegessin, no perquè li fessin concert cada dia.

Patrici contestà:

- Aquesta Polonesa no es pot deixar així. L'acabo i me'n vaig...

Patrici es queixa amb son pare dient que tot era culpa de la situació, que la situació tenia gent que s'adormia sentint Chopin...però el pare era de la situació, un foll de la situació...

- Tu pots ser pianista, però en altres coses no hi entens res. Quina situació ha donat els cupos que ha donat aquesta? I quina havia permès que sortissin a les revistes les pitreres que hi surten ara? I les vagues que es fan, s'havien fet ja i abans? Amb altres situacions s'havia de fer el bacarrà d'amagat, i ja veus, ara, ens podem jugar els quartos, els que en tenim, sense cap complicació. Amb quina situació, a veure, s'havien fet eleccions amb la gent fent festa per anar a votar? Amb quina situació s'havia anat al llit tan tard com en aquesta? Quina situació havia vist les barbes que es veuen amb aquesta? Podien somniar, ni somniar, altres situacions que s'arribaria a gastar la benzina que es gasta ara? I que surti una situació que hagi regalat tantes autonomies com la d'ara! I al Mercat Comú, quina sinó aquesta serà la situació que ens hi farà entrar?

- Doncs jo aquesta situació segueixo sense entendre-la.

- Doncs jo sí, i sóc primer regidor que res, perquè ho sàpigues. Quan tu vas venir al món ja ho era jo, de regidor. De manera que tu ets tan fill de regidor com de la situació. I els que hi van en contra són a la presó o hi haurien de ser!

Un regidor de la situació es desenten, es veu de tota altra cosa que s'aparti de la situació. Pensant que son fill podia tocar música que no fos del moment, no volgué influenciar per a proporcionar-li concerts. Un regidor d'aquests és capaç de moltes coses, però també

ho és un pianista que no pugui tocar, i sobretot un element nascut d'un embrió amb la gran missió de portar un pianista al món. I Patrici feu honor a la seva vocació i a l'embrió que l'hi provocà. Deixà la ciutat i es refugià muntanyes enllà dins una cova a molts metres damunt el nivell del mar. No tenia piano, però des de la porta de la cova amb tot un món als seus peus feia, amb el pensament, uns concerts que si s'haguessin pogut sentir haurien merescut per part dels entesos, elogis sens fi.

Tota la plana major de les semifuses fou interpretada silenciosament i acuradament per Patrici. Segur que els partidaris de l'esperitisme haurien dit que al voltant de la cova escoltant aquells concerts extraordinaris s'hi podia trobar el bo i millor dels genis de la música. El propi Patrici, sense ser esperitista, tocava, sí, de pensament, però ho feia tan bé, tan ajustat pensant que podia tenir aquella plana major a prop, que més d'una vegada li semblà sentir:

- Molt bé, Patrici.

I quan el genial pianista hagué executat tota la música de l'extraordinari equip que segons els esperitistes el podien voltar, tornà a ciutat, més pianista que mai, i amb una grandiosa barba. Trobà que a ciutat encara hi havia aquella situació que ell no acabava d'entendre, i trobà, també, que aquell dia part dels ciutadans se sentien empesos a fer-se amables amb llurs semblants. Un d'aquests fou el sastre Vicenç.

- Ep, vos, el de la barba!

Patrici no contestà. Estava contemplant l'anunci d'un concert per a piano i orquestra. Al programa hi havia el retrat del pianista el qual lluia una poderosa barba semblant a la que portava Patrici. I aquest, que havia passat mesos tofent de pensament, se sentí sotraquejat d'un desig que ja veia que seria imparable: Tocar de debó!. I quan el sastre Vicenç repetí:

- Ep, vos, el de la barba! Aquest vestit que porteu no toca fins d'ací

a deu anys. Jo us regalo aquest de gran gala. Me'n van encarregar tres i jo ho vaig entendre malament i en vaig fer set. Avui ja n'he repartits tres. Només em falta desfer-me del darrer...

Patrici pensava que amb aquell trajo seria igual que el pianista del programa. I acceptà el regal del sastre amic... I es presentà al teatre on havia de tenir lloc el concert: El Capriccio - piano i orquestra. - Sóc el pianista - digué al porter el qual li deixà pas lliure amb una harmoniosa reverència.

S'acosta a l'escenari somrient pensant "Tocaré Stravinski". Si la cosa hagués tingut lloc abans del concert potser els músics haguessin pogut intervenir favorablement, però succeí quan el concert ja havia començat i, com que els músics eren alemanys, no apartaven els ulls de la solfa passés el què passés. I quan el pianista estava a punt d'actuar amb les mans enlaire, entrà Patrici a l'escenari, agafà l'home d'una mà, el portà barbalines endins i el deixà sense consciència d'un gran cop de puny al nas del músic que el tenia molt delicat. Retornà a les taules just en el moment que el director senyalava l'entrada a la part de piano. Patrici tocà com hauria tocat el mateix Liszt abans dels maldecaps que li ocasionà la senyora Sayn-Wittgenstem, o potser millor. A part del públic ja li semblà que hi havia hagut una combinació de pianistes, però al veure que la barba era l'anunciada i sobretot al sentir que l'executant ho feia bé no s'hi basquejà més. El concert fou un èxit, i el respectable aplaudí amb ganes i llargament. Entre els que aplaudien fort s'hi veia el pianista original el qual donà per ben rebut el cop de puny al nas ocasionat pel canvi de solista. Quan el director del concert s'assabentà de la substitució de pianista, declarà:

- Amb pianistes així, segur que aquest país entrarà al Mercat Comú. Ja poden dir que comptarà amb tot l'apd dels músics de la República Federal Alemanya!

Després d'aquella actuació memorable, Patrici pot anar les vegades que vulgui a la sala on un director alemany prometé l'apoi musical del seu país per a entrar al Mercat Comú al d'ací. Hi va de tant en tant i, cosa de genis, toca de franc pels desvegats de la ciutat. Ara ja no toca música dels altres, toca la seva. I dona a conèixer a n'aquell auditori distint dels auditoris corrents una simfonia intitulada "La Situació". Durant molts compassos se sent una sola nota allargassada, mantinguda, perllongada i repetida. Són deu dits a la part central del piano teclejant un mateix acord però dominant-hi aquella nota damunt dita. Devegades alguna nota de ponent del teclat fa una aparició esporàdica i, immediatament, un devassall de notes de llevant entra en joc. Es perd una estona el so de la nota principal, però el pianista, saviament, deixa de nou els deu dits a les notes centrals potser, però, una mica frenades. Segueixen noves intervencions de notes d'occident i d'orient. Ara han callat les notes centrals i el pianista actua amb una mà a les notes de la dreta i l'altra a les de l'esquerra. Tocar amb la mà esquerra sola és una mica difícil i com que les notes de l'oest sembla que feien anys que s'esperaven perquè les tocava poca gent amb convicció i no sonen amb la intensitat desitjada, Patrici es ven obligat, seguint la partitura, a tenir les dues mans a les tecles de l'esquerra, i quan sembla que es poden acostar uns compassos prometedors, la mà dreta fa un salt al teclat oriental que toca més estona que l'occidental. La simfonia es bat amb notes altes i baixes. No se senten les centrals? Sí, amb un virtuosisme només a l'abast dels elegits, Patrici, amb el nas, manté, entre la mà dreta i l'esquerra, aquella nota inicial amb el mateix to monòton, d'una sola valència. De nou deu dits al centre. Es decanta a la dreta i vacil·la, torna a l'esquerra dubtant per acabar altra vegada a les tecles del mig...

El concert a mida que es va desenvolupant, plau o desplaui a la concurrència. La platea fa cara de satisfacció quan sent que les notes centrals resten superades pels sons de les de la dreta, com en fa la camarilla quan les notes del mig no tenen enemic, i com en fan els assistents al darrer pis quan poden escoltar intervencions de les notes greus sense destorbs. Dóna la impressió que el pianista està desorientat o que vol quedar bé amb tothom. No es cregués. El pianista toca les notes de la composició musical compàs per compàs.

Succeï que quan la melodia era una bona melodia de notes de llevant, algú de primer pis es passà a la planta baixa i també es passà d'amagat al tercer pis si les notes de l'oest duraven més que del compte. Els de la planta baixa del teatre, que semblava que no s'havien de moure mai es toqués el que es toqués feren alguna incursió a la camarilla. Ara, es veia que era gent de platea per més que aplaudís quan sonaven a tot sonar les notes centrals. Es que al passar-se ho feren amb el mateix vestit...Els que no es mogueren mai de la seva localitat foren els del pis alt malgrat que en determinat moment les notes centrals es desviessin cap a l'esquerra. Eren desviacions inconsistentes, que no duraven i, amb solfa als dits, desafinades i tot. "La Situació" presentava uns intents d'acords però aquests no acabaven d'acordar, almenys amb bona harmonia. En mig d'un intent d'acord hi havia una fuga que anava i venia ~~en~~ La que hi dominava aquella nota inicial que tocà tant temps sola. No es podia, partitura en mà, fer un acord general de notes. Aquelles anades i vingudes, aquells sí és no és, aquells preludis inacabats, aquella insistència de les tecles centrals malgrat que els pianistes tinguin més facilitats a tocar amb la mà dreta, tot, tot estava escrit i ben escrit en "La Situació". I en aquelles execucions es veié ben clar que Patrik i Crat havia vingut al món ja pianista i bon pianista.

A l'avi que coneixem, practicant de la vuitantena, a més de plàure-li parlar d'eleccions, li plavia parlar de la situació. En general era un avi xerraire a qui plavia parlar de tot. De petit encara con-corregué a parades de fresca en les quals sortia tot, i ho portava a dins dir coses. I com que el jovent tenia, deia, altres maldecaps que escoltar les llaunes de l'avi, ho pagava el pobre nét el qual devegades a mig discurs de l'avi dormia o el deixava sol amb el discurs...

La senyora Briseldina era una senyora Briseldina de gairebé més de tres quintars. Llevat d'això - ella havia vingut al món com la majoria, havia anat a l'escola quan encara no passava massa de les tres arroves, havia ja festejat dintre el pes welter i, de casada, havia escalat i superat el pes feixuc - la senyora Briseldina havia sortit una gran casada i, com totes les senyores que passen del pes contra el qual s'exclamen i despotriquen els organismes dietètics, les societats de saumes i les organitzacions del "pes ideal", era una gran cuinera i no precisament pel seu volum corporal. Veure-la bellugar-se a la cuina elaborant sufregits i picades, era una pura glòria. I ho era, sobretot honorant-li la taula. Quan algú li preguntava com organitzava un guisat, deia que ho feia igual que tothom i enumerava els elements que eptraven en la fabricació del plat quin secret li era demanat.

- La qüestió és el foc -deia-. Hi ha plats que volen foc sense contemplacions, i d'altres que necessiten un foc de xup-xup...

Ara, el seu secret era una llossa de fusta, regal de nocces de sa mare la qual al fer-n'hi gatge li va dir:

- Posant-hi una mica de vocació, i amb aquesta llossa no et fallarà

mai cap sofregit. Es una llossa d'una fusta oriental que fou regalada a un passat nostre per un dignatari de l'Indostan al qual aquell passat deslliurà de les males intencions de tot un senyor tigre. El dignatari, rajà d'ofici, li oferí la cosa per a ell més preuada: la llossa de fusta amb la qual havien cuinat els cuiners majors de palau i la qual feia tan bons papers a les cuines perquè havia estat mirada pels quatre caps de Brahma...

I Briseldina, que fou pujada amb l'avui passat de moda sistema de creure a la mare, s'ho cregué a ulls clucs. I els bons resultats de les intervencions d'aquella llossa d'excepció es feien sentir tant en els plats de gran nombre d'ingredients com en els més senzills. Tot sortia bo de la cuina de Briseldina, i la dona, gelosa de les virtuts que creia tenia l'eina, no la deixava mai a casa. Hi anava a plaça, a passeig...

Moltes cases bones del barri quan tenien forasters de compromís sollicitaven els serveis de la gran, sota tots els aspectes, cuinera. Eren aquells temps feliços per les dones de cuina, en els quals els forasters solien deixar dessota els plats un obsequi a metàl·lic per a la cuinadora. Alguns forasters deixaven aquest obsequi per a demostrar que no dinaven de gorra, però els forasters restaurats per Briseldina el deixaven entusiasmats per les habilitats als fogons de la nostra amiga. La gent quedava tan complaguda dels plats que preparava la voluminosa cuinera que aquesta es veia obligada, la mar de dies, a sortir en ple menjador a correspondre als fortíssims aplaudiments que li dedicaven els començals a peu dret. També cuinava com els àngels a casa seva, també, i sovint qui l'aplaudia era son marit el qual, al passar dels menjars usuals d'una despesa als de la senyora Briseldina, anà de mort a vida. No s'ho hagués pensat mai ell que al món hi poguéssin haver cuineres com la seva dona. Ell era un

ciudadà pujat a dispesa. Hi ingressà de menut, amb son pare el qual havia quedat vïdu als sis anys de matrimoni, i a la dispesa, si bé no s'hi morí mai ningú de gana, la totalitat dels dispesers semblaven uns dispesers pintats pel Greco. La mestressa tenia cuinera, i:

- Ja ho saps, a plaça no es pot passar de mil pessetes. Tot el que no hi arribi és per a tu.

La cuinera, amb el temps es comprà un petit terreny a Castelldefels. Era tanta l'admiració que el marit de Briseldina sentia envers la seva muller que passà una bona temporada tinguent convidats a casa perquè veiessin quins fogons s'hi feien anar. Per cert que més d'un d'aquells convidats feu proposicions a la cuinera per a canviar de fogons i de marit. La dona en parlà al seu home d'això.

- Briseldina, alguna vegada m'havia pensat que aquest cuinar tan bé seria la nostra desgràcia. En saps massa...

- Es que em donen molts quartos, Hèctor...

No, no la podia perdre Hèctor una cuinera com aquella, i fou llavors que es convertí en promotor de les actuacions de Briseldina a les cuines de gent de pes del barri.

- No m'hauràs de deixar Briseldina. T'he trobat una pila de cases, tot famílies nombroses, les quals a més a més són afeccionades a tenir forasters...Podràs cuinar tant que vulguis.

I vingué una guerra. Tothom la feu com pogué. Uns hi tiraren canones, altres les sentiren tirar. Uns s'amagaren a casa, altres s'amagaren als fronts. Uns hi anaren de debó, altres s'hi trobaren pel mig. Uns digueren: "Anem-hi!", altres digueren: "Aneu-hi!". Hi hagueren més de trenta mesos de baixes i dejunis. I uns guanyaren i els altres perderen. Durant la guerra, els abonats a la cuina de Briseldina menjaren com sempre, bé, i la cosa curiosa és que la famosa cuinera tenia les mateixes dificultats que l'altra gent per a trobar coses cuinables, i fou quan la dona cregué sense dubtes de cap mena

amb les facultats d'aquella llossa indostànica. Briseldina anà a cuinar, durant aquella guerra, a casa dels uns i a casa dels altres. Ella no era cap cuinera política, ni beligerant. Ella cuinava i prou. I com que abans de la guerra havia cuinat per a gent de "sí", de "no" i de "ni", hi seguí cuinant durant la contesa. Per la flaire que sortia dels fogons on actuava Briseldina se sabia per a qui cuinava i ella fou la causa de diverses batalles particulars, però tots els descoberts, tant dels uns com dels altres, defensaren la cuinera amb les dents i amb quelcom més. Hi hagueren baixes lluny dels camps de batalla defensant a Briseldina, més el seu prestigi com a cuinera sortia més enfortit a cada batalla que tenia lloc.

Acabada la guerra, si bé cuinà per a grans taules, cuinà també per a taules prohibides. A les primeres se li posava tot a la seva disposició i la dona podia fer els plats més complicats que li passessin ^{cap} pel i sortia de les cases amb gent mudada, admirada i carregada de moneda bona. A les segones, amb no-re però amb l'ajuda d'aquella llossa extraordinària en sortia igualment admirada malgrat sortir-ne sense diners. Ella se sentia molt ben pagada amb els aplaudiments, els quals s'havien de fer encara a pleret, dels comensals de les taules prohibides.

Ara la trobem fent cua per a peix. Té un suquet de compromís a casa d'uns bons clients els quals pogueren acabar el conflicte sense que fossin descoberts per la flaire dels cuinats de Briseldina. La cua és llarga i algú no la fa prou bé. La dona, que segueix amb el mateix important volum pre-bèl·lic, deixa la fila per anar a veure què succeïa. Hi ha un policia que guarda l'ordre. És un policia físicament escàs. L'home, pensant que la cuinera volia alterar l'ordre, i sense pensar que un pes mosca no es pot enfrontar amb un pes feixuc, la vol fer tornar a la cua amb empentes. Briseldina, amb un colze alçat on hi lluia aquella llossa de les grans solemnitats, no volia al-

tra cosa que evitar noves empentes, però un braç d'ella devia tenir una força, només fent anar el colze, de deu o dotze cavalls fiscals, i el pobre pes mosca feu un airós cap-girell de dona i restà al sol amb les cames enlaire. Nous policies acudiren al lloc i s'emportaren Bruseldina a la comissaria més propera.

- Una alteradora de l'ordre públic, senyor comissari. Una comunista, segur.

- A vostè li agraden els comunistes?

- Quin peix és, aquest?

(Resposta rigorosament històrica donada en un país veí per una senyora del pes aproximat de la nostra cuinera, fent cua per a peix i després d'haver deixat amb un cop de colze fora de combat a un policia petit que l'empentava).

Ui, tothom es mobilitzà quan se sabé l'agafada de la gran cuinera. Hi hagué consens dels uns i dels altres per a treure-la de la comissaria. S'aclarí, pels que ho podien aclarir, que aquella dona només cuinava i que abans, durant i després del conflicte molta gent n'havia tingut sort per haver portat a cap repassos reparadors.

I Bruseldina seguí cuinant pels uns i pels altres. Algú, sempre surt algú que va contra-corrent, no volgué donar-se compte que aquella dona cuinava i prou empesa pel mandat imparable d'una llossa miraculosa, i quan parlava de la gran cuinera no s'estava de dir que era una cuinera de la situació, la qual cosa era ben allunyada de la realitat.

La senyora Cavallé està preocupada. Fa uns dies que, mirant-se al mirall es va descobrir una arruga. Era la primera i la dona s'alarmà. Provà cremes i pomades, i tingué el gran disgust de veure que a n'aquella arruga inicial se n'hi afegia una altra que ella atribuï a

l'us de les potingues. Les arrugues, vistes per un neutral eren tot simplement arruguetes, i que si es contemplava a la senyora Cavallé de lluny, i en justícia, de no massa lluny, la vista se n'anava a moltes altres coses de les quals era posseïdora la senyora Cavallé, i les arrugues passaven desapercebudes. Però hi ha dones a les quals unes arrugues, per petites que siguin, treuen l'humor i fins les ganes de cuinar. I la senyora Cavallé era una d'aquestes. D'ençà que es descobrí al rostre aquell anunci d'arrugues que no visquè tranquil·la i, cosa pitjor, no hi deixà viure a qui se l'escortava. Ella fins abans de la vinguda al rostre d'aquelles minúscules arrugues, es mirava sempre al mirall, de conjunt. I es trobava posseïdora d'un bon conjunt, un conjunt harmònic, de contorns ben conformats, rematat tot per una testa petita però bonica, amable i, sobretot, riolera. Ja no es mira el conjunt. Ara no empra més que miralls de mà, uns miralls amb vidres d'augment que li permetin exagerar aquelles ditxoses arrugues, i descobrir noves aparicions de defectes facials ja des del començament. I viu anguniejada tant més pels que poden venir com pels per a ella ja existents. I a casa li observen el desassossec.

- Fermina, què et passa?

- Què em passa, què em passa... Em miréssis més sovint ho veuries el què em passa.

L'advocat Cavallé, marit de Fermina de les arrugues, passa comptes ràpidament. Fermina havia estat, era, per a ell, una gran dona. Quan anava de visita mai deixava d'emportar-se-la, i quan ple d'orgull: "La meva senyora", deia amb aquell orgull que presenten les senyores els marits de senyores guapes, els a qui anava dirigida la presentació pensaven que l'advocat Cavallé tenia molta sort a tenir una senyora Cavallé com la que tenia. Fermina era una senyora per a fer quedar bé marits. Sabia riure encara que no entengués el què li deien,

i com que molt sovint se li deia que el seu marit havia d'estar molt cofoi de tenir una dona com ella, ella ho pagava rient i acabà rient sempre li diguéssin el què li diguéssin. A més a més del riure Fermina, com s'ha dit, tenia uns afores que feien encanyonar a molta parròquia masculina. I era un cas a remarcar el d'aquella dona. A moltes se les coneix canviant de sexe les activitats dels marits: la coronela, la sergenta, la llaunera, la pagesa, la còmica, l'alcaldeessa, la fondista, la regidora... A Fermina, una vegada tractada, se li digué sempre la senyora Fermina, mai l'advocada... L'advocat Cavallé, quan el coneixem era un gran advocat tant físicament com amb el dret a les mans. Era posseïdor d'una gran veu i això, segons ell, li possibilità més els seus èxits que cap altra cosa. Ell sostenia que un advocat amb veu de cantor melòdic tenia un 60% de perdut a l'hora d'intervenir oralment defensant gent atacada pels fiscals. Segons ell a un tribunal se'l convenia més cridant que tenint raó. Ja se sap que hi han lleis, però s'ha de tenir en compte per què es fa un delictes i les característiques de qui el fa. Una llei no és una venjança, deia l'advocat Cavallé, i tot això als tribunals no se'ls hi fa entendre més que a crits. Pel fiscal i molt sovint pel jutge, el processat era un culpable. Per l'advocat Cavallé, advocat defensor, el processat, ja que ell l'havia de defensar, era un innocent, un exempt de culpa. S'han fet tantes lleis que és impossible saber-les totes, i perxò ell sostenia cridant la defensa dels seus defensats intentant a crits ofegar els recursos dels juristes contra els seus protegits ... Quan acabà la carrera l'havia de fer servir. No s'havia pas fet advocat per a emblanquinar o vendre a plaça, però calien plets. Els començaments foren difícils. Anà de casa en casa, al seu barri, cercant-ne de plets. "Bon dia, no tenen pas cap plet?". Aquesta pregunta la feu centenars de vegades. Per desalenta-

dores que fossin les respostes ell seguia defensant l'ofici amb tota la tossuderia de què és capaç un home quan persegueix un fi. I fou ja passades les 150 ofertes que tingué una contesta diferent de les altres. "Bona tarda, no tenen pas cap plet?", preguntà com sempre. "Sí, i gros", se li contestà "Volem casar la noia i cap li fa el pes". "Doncs, miri, Adrià Cavallé, advocat, a la seva disposició". El pare que volia casar la noia pensà que potser tenia un bon marit en porta, i l'advocat Cavallé pensà que es tractava d'un plet que es volia posar contra alguna mala intervenció d'un dels que no feia el pes a la noia. Les coses van així de vegades. "Fermina!" cridà el pare que volia casar la filla, "Et casaries amb un advocat?!"

I fou d'aquesta manera que l'advocat Cavallé ^{guanyà} un plet que no passà per cap tribunal. Quan veié la construcció de Fermina i que aquesta al veure'l a n'ell contestà a son pare que sí, l'home fou primer que l'advocat, cosa que en plets a venir fou al revés. El sogre, per tal de casar la noia la qual segons ell si no es casés es faria malbé, no es preocupà massa, de moment, de si el seu gendre era un advocat amb entrades o no. Propocionà un pis a la parella amb un rètol daurat a la porta on s'hi llegia: "Cavallé, advocat". Però els dies passaven i el rètol anunciant l'advocacia només el feia servir la portera passant Netol a les lletres daurades, les quals això sí, lluien com si hi toqués el sol. I com que Fermina era molta Fermina, l'amic Cavallé tornà a sortir al carrer a la recerca de plets. A més de voler defensar l'ofici, el record de Fermina li donava empenta contra l'allau de contestes negatives que rebia. Llavors l'advocat ja posseïa una veu que li haguéssin envejat milers de col·legues. Ja hi havia gent que sentia no tenir plets davant aquella veu poderosa, però no tenia plets o, si en tenia, se'ls passava com fan molts. Sí, se'n sortí a la fi. Era la darrera porta on trucava aquella tarda. A la casa hi vivia un dels porters del Palau de Justicia. "No tenen pas

cap plet?". "Ai, no ho sé jo. Ja ho diré al meu marit. Potser n'hi pugui proporcionar algun!". "I on treballa el seu marit?". "Al Palau de Justícia. Torni a passar demà..." L'obrí el propi porter del Palau. Acostumat a reverenciar jutges i gent major rebé a l'advocat amb una gran inclinació de cap. "Passi, passi...Vostè dirà...Es a dir, ja diré jo. La meua senyora m'ha dit que cerca plets. Això vol dir que no en té o no en té prous...". "Veurà, jo sóc advocat i casat de fresc, i tinc una senyora que no es mereix ser la d'un advocat que no fa servir la carrera ja que si la situació dura massa..." . "Quina situació?" . "La meua, la de no poder fer viure la senyora com ha de viure una dona casada amb un advocat..." A mida que anava parlant, el porter del Palau pensava que aquell advocat, almenys de veu, estava molt per damunt de tots els que portava sentits. "Vostè, senyor, té la veu que haurien de tenir tots els advocats defensors. A mi, encara que sembli estrany, al Palau em coneix tothom, sobretot els jutges que em veuen cada dia. Els magistrats a la sala fan cara de menjar-se les criatures i només deixen anar, quan no dormen, paraules solemnes, però quan em troben pels passadissos em parlen del preu de les carxofes, i de que quan veuen dones amb calces d'home els fan l'efecte de peix congelat, que no són dones al natural, diuen. En parlaré al Palau de la seva veu..." I es veu que era veritat que aquell porter tenia bo al Palau perquè l'advocat Cavallé tingué el seu primer plet oficial. Fou nomenat advocat d'ofici, però tot fou començar. Era un cas petit el que li tocà, i més d'un col·lega s'excusà al·legant malaltia o un viatge a l'estranger. Es tractava d'un venedor ambulat de rifa que feia temps que venia participacions de números inventats i un dia un d'aquells seus números fou agraciat amb un primer premi. Era el seu debut i l'acompanyà tant la seva família com la de la seva muller. Uns veïns s'hi afegiren i s'hagué de fletar un autobús . Uns passants, al veure baixar tanta gent de l'autobus davant del Palau

pensaren que es tractava d'un judici de compromís i no se'l volgueren
deixar perdre. El cas que era de pur tràmit i que es pensava fer sen-
se ningú a la sala, l'omplenà. Les autoritats judicials es miraren
sorpreses. "Aquesta gent s'ha errat de sala" pensaren tots...El fiscal
comença dient, ja mirant-se el rellotge per a fer-ho curt, que no
s'havia de fer cas del què diguéssin els advocats defensor ja que era
gent que cobrava per anar a favor dels delinqüents. Ací què la fa
l'ha de pagar, i si no hi ha quartos per això hi ha presons, i lles-
tos, digué...Les primeres paraules de l'advocat Cavallé ressonaren per
la sala com si fossin deu advocats a cop que parlessin. El fiscal quedà
boca-obert igual que el jutge. Ningú no podia pensar que un advocat
pogués tenir aquella veu i molt menys un advocat d'ofici. Quan Cava-
llé feu trontollar els vidres de la sala dient que els que cobraven
eren els fiscals per anar contra els processats fossin o no culpable,
el fiscal ja es va veure la partida perduda. Era impossible batre's,
amb armes vocals, amb aquell adversari. I no foren els arguments de
l'advocat Cavallé dient que al país hi havia molta gent que es queda-
va els quartos dels altres, que d'una cosa que valia dos en feia pa-
gar quatre, que els banquers, tan estimats per la societat, deixaven
diners a preu de revenedors, sinó la ja famosa veu la que influí en
el ràpid acabament del judici. Quan ja es creia que era impossible cri-
dar més, l'advocat, dues escales damunt la normal digué:"...i és,
senyor jutge, que s'ha d'arribar a condemnar a l'Estat?!". El senyor
jutge obrí uns ulls com una lluna plena i es mirà els seus companys de
taula. "Sap, senyor jutge, sap el jurat els diners que fa l'estat,
deixant apart altres ingressos discutibles, amb la Grossa de Nadal?!
Provi el senyor jutge, deu cent, mil vegades, d'inventar un número
abans del sorteig de Nadal i li allargo fins al del Nen, què dic fins
a la del Nen, fins a la dels turistes, i ni el senyor jutge ni ningú

serà capaç d'endevinar el número que resultarà premiat!" Era tan estrident, tan voluminós, el to d'aquella veu, que un dels magistrats, sord de tota la vida que feia anys que anava pel món amb un aparell a l'orella, ja feia estona que l'havia desat dins un calaix..."Per tant, això que pel senyor fiscal és un crim...". "Prou! Prou! Absoleu al processat, però aquest home que calli. Si segueix cridant haurem d'acabar premiant l'estafa del detingut!". La sala, dempeus, tributà una gran ovació primer a l'advocat Cavallé, després al senyor jutge, i finalment a l'acusat el qual, encara que no hagués dit mai res considerava d'un extraordinari mèrit haver endevinat el número que havia tret la Rifa Gran. I tot fou començar. Els plets ploqueren a la taula de l'advocat, i molts els gunayà cridant que era la cosa que segons el porter del Palau de Justícia han de fer els advocats defensors. I l'advocat Cavallé es dedicà en cos i ànima als plets i potser sí, ara ho veia, havia deixat una mica descuidada a Fermina, la del bon riure. Potser sí no se la mirava com ella es mereixia...

- Fermina, jo et trobo maca com sempre.

- Mira'm bé, Cavallé, mira'm bé i digues la veritat que els advocats no la dieu mai. I no dissimulis. Per què no em portes de visita com abans?

- Els plets, Fermina, els plets...

- No són els plets. Són les arrugues!

- Les arrugues? Quines arrugues?

- Ho veus com no em mires com abans?

- No diguis això, Fermina. Jo et miro com sempre.

- No, tu em mires però no em veus.

- Però de quina manera vols que et miri, jo? On les tens aquestes arrugues? Si les tens en algun lloc amagat és natural que no te les hagi vistes.

- Es a la cara que vull que em miris, i és a la cara que em mira la gent, o et penses que jo a la gent li ensehyo lloc amagats!
- Tu tens nervis, Fermina, i els nervis són cosa dolenta. He defensat molts casos en els quals els nervis han fet dir i fer coses anormals. I tu no en tens cap d'arruga. Tens la cara de sempre, la cara maca de sempre.
- Cavallé, que no defenses cap culpable davnt d'un tribunal, ara!
- T'estic defensant a tu contra aquestes arrugues que dius que tens.
- Fa temps que em vaig veure la primera...és un cas indefensable, aquest. Així que em vaig posar les cremes anunciades per la televisió, em va sortir la segona. I ara sóc dels que diuen que la televisió no n'endevina cap.
- Fermina, dona, això no són res més que nervis...On són les arrugues, veïan...Això no és res. Arrugues són les que llueix la senyora Maleca en les quals s'hi pot amagar una agulla de cap. Però això que tens tu!
- No facis d'advocat, Cavallé. Mira'm al costat dels ulls. Ja no són arrugues, són potes de gall autèntiques!
- Va, Fermina, va. Això és l'inconvenient que teniu les dones guapes. Voleu que la guapesa no es pugui contradir mai. Tu el què has de fer és deixar les potes de gall, que no són tals, o no mirar-te-les. Demà anirem a reunió a casa els Palaus.
- A casa els Palaus, no. Les dones no me'n treurien la vista d'aquestes arrugues.
- No siguis exagerada, Fermina. Precisament el senyor Palau està tip de dir-me que no compren com un advocat pot guanyar plets tinguent una dona com tu.
- Serien les dones que no em deixarien les arrugues en pau. El senyor Palau rai, ell sempre m'hi ha trobat de guapa.
- Es home de gust el senyor Palau.
- Es ella que és una mala pècora.

- Tampoc ho és tant, Fermina!
- Defent-se-la també. Fes-li d'advocat.
- A casa no en sóc d'advocat.
- N'ets de la dona del senyor Palau. I això no ho neguis. Sempre l'has defensada.
- Es que tu l'has atacada sense raó. La senyora Palau és una dona que li agrada criticar, però és una bona dona i, a més plantada i molt ben conservada.
- No, si ara veig que te la mires més a n'ella que a mi. I te les deus mirar més a totes. Quan has defensat dones a judici t'hi has fet amb les dents. I més d'una vegada has fet decidir jutges i jurats fent l'apologia de les acusades...
- Per a guanyar un plet no s'ha de reparar en medis. Si s'han de dir mentides se'n diuen. Es com guanyar una batalla, guanyar un plet, o guanyar una lliga, la qüestió és guanyar.
- Es que ara em vaig donant compte de moltes coses. Per què vas fer sortir en camisa la noia del forner el dia que es jutjava a n'el que la va empaitar?
- Mira, Fermina, si hem de parlar de judicis, parlem-ne. Aquest ha estat el judici més net que he guanyat. El fiscal havia deixat com nou al pobre acusat. Jo veia que el jurat es parlava a l'orella i amb la cara dels juradors vaig endevinar que ja hi havia l'acord pres de declarar culpable al meu client. I va ser quan tothom estava disposat àdhuc a insultar a l'home del banquet además de condemnar-lo, que vaig explicar la història real del fet. Devegades per a guanyar prestigi no s'ha d'intervenir a fons fins al final. L'acusat no era un sàdic, com deia el fiscal, sinó un ciutadà provocat. Era veí del forner, i home que estava per la feina. Era enquadernador de llibres i sovint feia hores extres treballant de nits. La noia del forner, ben feta com un pa de Viena, no es podia acabar que el seu veí no la mirés quan es trobaven

pel carrer com la miraven altres passants que se la menjaven amb els ulls. I es presentà en camisa en ple terrat el qual quedava dins la panoràmica de l'enquadrador. La primera nit l'enquadrador seguí enquadrant. I la segona. A la tercera ja enquadrà malament. I a la quarta, senyores i senyors del jurat, vaig dir, va passar el què va passar. Algú podia pensar que la noia del forner només volia que la miréssin. I va ser en aquest moment que vaig demanar com a prova de la defensa, que es fes passar davant del tribunal a la noia del forner amb la mateixa camisa que portà quatre nits al terrat que donava al del pobre enquadrador. L'home va sortir de la sala amb tots els pronunciaments favorables.

- I el dia que es jutjava a la dona del senyor Brugarol, què? Que tothom sap que el senyor Brugarol es pot penjar barrets al front en gran nombre. I la vas fer absoldre perquè la Brugarol és dona de requesta!

- Un alte judici me t, Fermina. Tot el barri coneix les excentricitats i descuits del senyor Brugarol. Tothom sap que més d'una vegada ha sortit al carrer amb una sabata de cada color, que se'n va sovint del cafè sense pagar, i que treballà un matí seguit sense adonar-se'n a la casa del costat de la que ell presta normalment els seus serveis. Té res d'estrany que un home així hagués entrat una nit a casa seva pel balcó enlloc de fer-ho per la porta? La senyora Brugarol no se n'estranyà gens i té tota la raó al fer-se forta de que ella està segura de què qui entrà pel balcó fou el seu home el qual s'ha vist és un gran descuidat. I la prova fou quan jo vaig preguntar: "Senyor Brugarol, vostè ha entrat sempre a casa seva per la porta?". "Veurà, sóc una mica distret, jo. Potser sí que algun cop hi he entrat pel balcó..." Davant del dubte el jurat va declarar innocent a l'acusada. No sempre han de condemnar els jurats i menys han de condemnar quan se sap positivament que el fiscal de torn havia rebut molts nos de la senyora Brugarol.

Li costà tota una tarda de pledejar a l'advocat Cavallé mig convèncer a Fermina que aquelles arrugues eren unes arrugues menors d'edat. Es veié obligat a pledejar cridant com en els seus millors plets. Uns dies, la dona accedia a sortir i si alguna fembra se la mirava més que del compte passava una bona temporada tancada a casa per mor d'aquelles de debó petites arrugues divergents que se li havien instal·lat al costat de l'angle extern de l'ull dret i que ella jurava que li passaven d'un ull a l'altre. Tornar-la a fer sortir li costaven escandaloses intervencions a l'advocat Cavallé. I aquest sortir i tancar-se durava i durava... L'advocat ho comentà amb col·legues:

-...i no me n'arribo a sortir. Uns dies surt, altres no vol sortir i tan aviat diu que té les arrugues a l'ull dret com a l'ulls esquerre...

- No diguis pas res més, Cavallé. La teva dona té arrugues de la situació. Segons com vagin les eleccions tens arrugues per a temps...

El nét li protestà algun passatge a l'avi. Li digué que parlava massa de la situació, de dones i d'eleccions i que ell amb tot això no sabia mai on anava a parar. L'avi prometé variar de tema. Ho provà, però es veu que el cor se n'hi anava a parlar de les coses que el nét no entenia...

La reunió l'ha convocada Gala, la reina de les aus. I han portat la nova arreu, a curta, mitja i llarga distància, reietons, marles i martinets; gavines, cigonyes i coloms; orenetes, milans i voltors. Aquests genis del vol han nomenat subdelegats a tords, milloques i perdius; esparvers, ducs i falcons; grues, anecs de pas i cóndors. Es donà també una missió als corbs els quals es feren repetir l'avís moltes vegades i es dubtà

que l'haguéssin entès bé. I es dubtà amb coneixament de causa, es veu.

Els primers d'arribar han estat els personatges voladors, i els arbres del damunt la Platja del Sol s'han omplenat de tota mena de tenors de boscos i riberes, els quals amb dret propi podrien cantar a qualsevol Liveu. Entre els menys dotats per la Clau de Sol s'hi trobaven garces i bernats, pigres i becades, gaigs i petrells, galls i tudoms, oliverdons i pescadorells guatilles i fumarells, grives i pardals... La convocatòria era per a acudir amb Pau i Treva a la Platja del Sol pel quart minvant de maig. Una bona part dels convocats han fet acte de presència. Altres manifestaren que prou maldeçaps tenien i que no estaven per a reunions.

Comencen a arribar animals de pèl. Pels amics alats, que hi són en gran nombre, ens podem assabentar dels noms que ells donaven als elements de ca-mes i a la única que no en tenia, la gran serp pitó. Gala, l'àguila reial, dona, amable, la benvinguda a tots, i recorda als assistents que durant la reunió i dos dies després de la mateixa s'havia d'observar rigorosament la Pau i Treva.

- No sé què deura voler...-deia la Llarga, la serp pitó, a Farina, l'os blanc.

- Jo tampoc. Que ens hagin convocat deu ser per quelcom que val la pena, no?

- Mentre no se surti amb algun ciri trencat...- deia Ratllat, el tigre.

- Mira, jo tot m'ho tiro a l'esquena! - declara Geperut, el camell.

- Aparteu les criatures, que ve el Dentís tal! - xisclen els de dalt les branques veient el cocodril que malda per a obtenir un bon lloc. Aquest sabent que el seu fort no havia estat mai enfil·lar-se arbres amunt, es mira l'ocellada amb llàgrimes cara avall.

S'hi veien en cor els de les branques amb la majoria dels que anaven a peu.

- Ep, tu, Banyut, són les banyes dels diumenges, aquestes?

- No en pot portar tothom, mosquits, de banyes! - respongué el bou.

L'embaixador dels cèrvols es movia copiosament embanyat, i se les donaren

amb les banyes el personal alat.

- Senyor Penja-Robes, ja vigiles bé la dona?!
- Són banyes decoratives aquestes, no de les altres.
- Vols agafar un altre seient, maca? - demana polidament Esbojarrat, el llop, a Arrissada, l'ovella.
- Encantada, company, encantada.
- Ai! Ai! Ai! - va cridant l'Imitador, el mico. El sauri l'havia trepitjat.
- Qui no el fa venir calçat a n'aquest! - comenta Donat, el cavall amb Mamelluda, la vaca.

El Dentista demana excuses a l'Imitador.

- Ho sento, amic, tinc els peus tan lluny del cap que devegades em costa saber on els poso. Ja és fet, ara i no puc fer altra cosa que plorar.

l'Imitador, pel que pugui ser, s'enfila arbres amunt.

- Que se li ha mort algú a n'aquest senyor? - pregunta Lleugera, la daina, a Barroer, el senglar.
- No ho sé, però he sentit a dir que sempre que fa un mal fet es fa un tip de plorar...
- Silenci! - se sent. I la Llarga deixa anar tres xiulets en apoi de l'avis de Gala.
- No empenyeu, no empenyeu...- protesta l'Alta, la girafa a Orellut, l'ase el qual contesta:
- Oh, a tu rai, amb aquest coll no hi ha ningú que et faci nosa.
- Calleu, ja! - bruelejà Capità, el lleó. I es calla uns moments.
- Hi som tots? - diu la presidència.
- Falten els de la mar...

A les branques hi ha aldarull.

- Com vas dir que se'n deia d'aquesta platja? - fa de baix en baix el Negret, el corb, a Marinera, la gavina.

- Ja ho vas entendre malament, com si ho veiés! La Platja del Sol.
- Doncs mira, jo vaig dir per l'aigua que la reunió tindria lloc a la Platja de la Sal....
- Demano la paraula! - diu Marinera.
- Ja? - diu mosquejat Capità.
- Demano la paraula per una qüestió d'ordre!
- Parla, Marinera.
- Ací - diu senyalant a Negret el qual es tornà vermell de baix a dalt - va entendre malament el nom de la Platja...
- Mira que donar encàrrecs a un tipus com aquest...! remugà Geperut
- Plomen-lo! - proposa Barroer.
- Això, plomeulo! - corrobora Orellut.
- Pensa, amic, que per a entendre bé les coses no n'hi ha prou en anar carregat d'orelles com vas tu! - intervingué Alta.
- Ja torno! - diu Marinera alçant el vol.
- L'assemblea aprofita la pausa per a trencar el silenci.
- No pots posar aquesta boca més endarrera, sauri? - diu Ullprivat, el linx que es veu un batalló de dents arran de nas.
- Perdona, maco. No ho feia amb cap mala intenció - contesta Dentista plorant de nou a llàgrima viva.
- Porteu-li un mocador i que calli! - diu Ratllat ja camí d'enutjar-se. Aquest carai d'animal només xerra i plora.
- Mosca, Camila, quina pell que portes! - comenta Farina.
- Veuràs, si una no es pot posar curiosa per a assistir a una reunió! La gent alada es torna a mofar, refilant, de diversos assistents.
- Mireu, la senyora Bigotis, que callada està! - canten mirant-se a la foca la qual havia arribat a la Platja del Sol de casualitat.
- Aquests menuts es fiquen amb tothom! - diu la Bigotis a Mamelluda la qual tampoc deia res.

Nova xiscladissa branques amunt. Ara és Gala qui intervé:

- El galliner, que calli o pujo!

- Es Gros, és Gros qui ve! - diuen centenars de veus a cor.

- Ara sí que hi serem tots, doncs.

Esbufegant, arriba Gros, l'elefant blanc.

- I anàveu a començar sense mi! Poca-vergonyes...! Buf! M'he fet un tip de córrer...Mireu qui he trobat pel camí! Hagués arribat l'any que ve si no la porto! - diu Gros. I amb una airosa col.laboració de trompa diposità Calmosa, la tortuga, a primer rengle.

Gros era xerraire quan s'hi posava, i tothom li tenia més aviat por quan el veien enutjat. Ell ho sabia i es veia en cor amb molts. Ho proven els mots que digué als reunits de més prestigi:

- Què hi ha, menut? - diu a Capità el qual el saludà remenant la cua - .I a tu, també t'hi han volgut, sargantana? - fa dirigint-se al Dentista el qual mostra al riure més dents de les que la gent es pensava que tenia. Té compliments per a tots els que té més aprop:- Tu també ets ací, tercer pis?...Què tal, Galeta? Ja no en corren massa d'ales com les teves...Què contes, gat mesquer? (a Ratllat)...I tu, cuca (a Llarga), encara creixes?...Una abraçada a tots! Bona nit pardals! Nou rebombori al galliner.

- La gavina! La gavina torna!

Mar endins salten uns dofins. Marinera seria l'encarregada de fer conèixer el curs dels debats a la gent d'escata.

- Assembleistes! - comença Gala -. Ens hem reunit per a parlar d'eleccions.

Milers d'ulls s'obren més que del compte davant d'aquella declaració. I després de l'oberta d'ulls venen els comentaris. Tothom parla a cop. Uns no ho entenen que se'ls hagi convocat per a parlar d'eleccions, altres diuen que ja era hora que se'n parlés. Molts es miren els veïns de cada costat dient: "Què diuen?. Què diuen?". Costà l'ajuda dels més

ben dotats perquè es tornés a organitzar un relatiu silenci. Gala aclarí que aquelles eleccions les farien els homes però com que segons quins fossin els resultats podrien passar unes coses o unes altres, considerava oportú que la fauna n'estés almenys alertada.

- Ací pot enraonar tothom, no? - pregunta Xato, el puma.

- Es clar que sí, però no ho fem tots a cop o sinó no lligarem caps.

- A nosaltres què ens hi va que els homes facin eleccions?

- Hi haurà companys que pensaran com tu i altres que no. Però volem sentir opinions.

- Doncs jo ja he opinat. I dels homes, ni sentir-ne a parlar. Ja veus.

- Bé. Ja tenim una opinió. Qui pregunta?

- Parlaré jo - diu un pastor alemany de bella estampa.

- Ja m'ho pensava, el Passat! - diu despectivament Xato.

- I parlaré jo - segueix Passat sense immutar-se-, perquè la gent de la nostra raça és de la que ha tingut més tractes amb ells.

- I amb elles! Que si volem puc reproduir converses que ja, ja! - diu Mestre Lloro, conegut per la gent de ploma com La Gramola.

- Com en tot, en nosaltres hi ha classes. Jo parlo en nom de companys de més de quaranta quilos. Per a mi els gossos que es porten a la falda i es deixen petonejar, que suposo són els als quals s'ha referit el camarada Lloro, no són gossos, són joguines. La nostra gent ha tingut amos de totes classes.

- Amos, amos...I per què n'heu de tenir, d'amos? - Ratllat.

- Amic, que a vosaltres també se us ha vist saltant d'una cadira a l'altra i passant per cercols de foc.

- No tots els domadors han arribat a vells!

- Jo seria partidari de deixar dir, i que ho fessin un darrera l'altre, o no? - Gros.

- Hi ha gossos de casa bona amb amos de la dreta, altres amb amos de

la classe mitja, i uns tercers amb amos de l'esquerra. Jo, si aquesta assemblea pot tenir alguna influència, demanaria que desaparegués aquesta diferència de classes.

- Entre els homes o entre els gossos? - vol aclarir Farina.

- Jo parlo en nom dels gossos. Si desapareix entre els homes, millor. Potser seria la manera que desaparegués entre nosaltres. Perquè una cosa que no podem tolerar és el tracte que els humans donen als nostres camarades al servei dels caçadors. Aquests sostenen que un gos de cacera per a donar bon rendiment, la gana se l'ha d'emportar. Hi ha gossos caçadors que d'un sol cop d'ulls els hi compten les costelles que porten. I això no és just.

- És que els gossos de cacera - diu El Solitari, el llop -, a més a més de deixar-se explotar pels amos, són uns ases. Està relativament bé que deixin conills als peus dels homes, però de tant en tant no en podrien estraperlejar algun?

- És una cosa a considerar i potser algun ho hagi fet, però si se'ls hi coneix reben fort. I les garrotxades fan un efecte molt distint si cauen damunt cansalada o damunt esquenes lliures de greix...I tampoc s'ha de tolerar que hi hagi gossos que vagin pel món amb bufanda i que no sàpiguen què fer del menjar, i d'altres que estiguin abonats al dejuni. I jo dic que potser si les dretes guanyen les eleccions hi haurà més gossos de casa bona i seran més ben tractats.

- Així tu ets de dretes? - pregunta Alta.

- No m'he decidit encara perquè la gent de dretes també és afeccionada a la caça, però té els gossos més ben conservats perquè treballa en terrenys acotats i els gossos no han de córrer tant.

- Demano! - crida el senyor conill.

- Parla, Perdigó - autoritza Gala.

- La primera cosa que s'hauria de mirar, si aquesta assemblea pogués, és que guanyés les eleccions algú que es comprometés a eliminar totes

les Societats de Caçadors. Si no s'aconsegueix això, els gossos seguiran col·leccionant costelles i nosaltres no podrem parar el sol tranquils. Jo no vull pas privar als homes de menjar conill de tant en tant però si ens volen agafar que ho facin corrent-nos al darrera i sense gossos. El meu vot, i em penso el de molts que m'escolten, és a favor dels que suprimeixin, per la valenta si és necessari, tan me fa, les Societats de Caçadors!

Grans aplaudiments entre la gent alada.

- I les gàbies de les Rambles! I les de cases particulars! - ~~omen~~ els canaris.

- I els plats de caça de tota mena de tots els restaurants! -

- I les ballestes! I les ballestes! -protesten els pardal.

- I no es vol ser d'un país pacífic? - diuen les perdus -, Doncs fora totes les escopetes, almenys les de perdigons.

- Per a obtenir tot això potser haurien de guanyar les eleccions els vegetarians, que solen ser anarquistes - Gros.

- Doncs que guanyin els anarquistes si hem d'anar més bé. - fa la volateria.

- Hi ha paraula?

- Parla, Domat.

- Aquest és igual que el gos! - diu Ratllat a Camila -. Fa anys i anys que corra, s'atura i gira vers on l'amo vol.

- Ratllat, faràs un torn en contra, si vols. Ara deixa parlar.

- Un torn en contra, un torn en contra...Sóc independent, jo. Faig i he fet sempre el què he volgut. I per endavant no accepto res del què ací s'acordi! Ja ho sabeu.

- Alto, Ratllat! - diu Gros -. Si d'ací en surt un acord majoritari, creurà tothom. I tu el primer! O no?

- Es que ha de tenir el mateix vot el Negret que mai està a les calces en res, que jo? Es d'això que també es queixen els homes, que compti

igual el vot d'un senyor notari que el d'un pervertidor de menors. I jo votaré en contra s'acordi el què s'acordi!

- Amb això hi ha llibertat, si s'arriba a votar. Segueix, Domat.

- Què diuen? Què diuen? - va preguntant el corb.

- Calla Negret! Digueu a Mestre Lloro que en la ven[ta] acabat n'hi faci cinc cèntims. I si et sento més...! - xiscla el voltor acostant-se a la branca del corb.

- Voltor! Paciència, paciència i moderació. Ell és com és. Hi ha coses que no les acaba d'entendre i d'altres que les enten malament. No el pots pas fer nou tu, ara... -intervé, conciliadora, Gala.

- Va, Domat o sinó no en sortirem! - diu Llarga refent-se anelles.

- Doncs sí, nosaltres també hem tingut tractes amb els homes, tractes laborals. Hem rebut molts d'ençà que fem de cavall. Si es poguéssin comptar les garrotades que portem a l'esquena quedariem esparverats. Ah, però, en aquest món, garrofa i estable no es tenen pas de franc. O sigui que molts, molt mal parlar dels homes però nosaltres ells ens han proporcionat casa i aixopluc cada dia.

- I vosaltres què els heu donat a n'ells? - Ratllat.

- Oh, fill, que et porten el menjar a casa a tu?

- Vosaltres sou com el Passat. També hi ha cavalls de casa bona que es juguen la pell per a fer guanyar milions als amos. I quants us n'han donat a vosaltres?

- Què vols que en fem nosaltres dels diners? Que et menjaries una cofa de bitllets, tu?

- Jo em menjaria a n'el que els ha guanyat a costes vostres!

- Ratllat...- deixa dir.

- Com sabeu, els homes han tingut sempre la mania d'anar a cavall. Tenen dues cames i cada dia les volen fer servir menys. Vindrà que no sabran caminar bé. Ara van en cotxe i estan cada dia més preocupats perquè diuen que el petroli s'acabarà, i no veuen que si segueix la seva dèria

d'anar motoritzats qui desapareixerà serem nosaltres. Jo voldria, doncs, que si s'hi pot fer quelcom, que aquestes eleccions les guanyés qui pogués assegurar la nostra pervivència.

- I vols que els manàbres tornin anar a peu? Tu somnies, Domat - diu Orellut.

- Jo vull que algú ens protegeixi.

- Aquests ja els tenim. Si no ens enganyen existeix una Societat Protectora d'Animals.

- I es presenten a les eleccions?

- Hi ha més de dos-cents partits inscrits. Serà molt que no hi siguin!

- Demano! - Gros.

- Parla.

- Jo em penso que encara que parlem tots un a un, direm el què tothom es pensa que direm. Som molts els que hem tingut tractes amb ells. Els uns, convençuts amb bones paraules, els altres, a garrotades, i uns altres perquè no sè d'on han tret que l'home és el rei de la creació! Si ho és, que es presenti el més trempat davant de Capità, sense escopeta. Què en quedaria d'aquest rei? Es així o no, Capità?

- Nosaltres de bon grat, ben poques coses hem fet pels homes. I si se m'e'n presenta un al davant sense escopeta, val més que no en parlem! Un home a manès no em toca enlloc ami. Ara ens han pres cries a cap edat i les han fetes saltar pels circs i les han tingudes tancades als parcs ensenyant-les a la gent. I un lleó no és una cosa per a tenir tractes amb domadors ni per a ser contemplat darrera una reixa, però...

- Els homes - segueix Gros -, s'han cregut de debó que són els amos de tot. I mal ens pesi, ho són. Per a esser-ho han tingut d'inventar escopetes i canons, coses que si també nosaltres en poguéssim disposar ja en parlariem de qui serien els amos. Però no les tenim, i dubto que mai poguem muntar cap fàbrica d'armament amb personal treballant vuit hores fent bombes de mà i metralladores. Per tant, vulgui's o no s'ha

de comptar amb ells. Es rar ^{en} que ens poguem desempellegar. S'ha dit que reis i tinents generals de la selva feien salts pels cirks, i d'altres s'havien de passar la vida dintre gàbies en les quals no podies passar de fer-hi quatre paases endavant o endarrera. No són aquestes sols. Totes aquestes preciositats de branques amunt també coneixen les gàbies. La senyora Mamelluda es deixa munyir tranquil·lament, i els que les hauffen de defensar, els senyors bous, es guanyen la vida treient barques de l'aigua i llaurant camps. Aquests són bous de confiança, que n'hi ha que es deixen peixar per anar a investir draps vermells i malgrat que això els dongui malíssims resultats no escarmenten i cop i recop segueixen investint aquells draps. La convivència entre els humans els ha despullat de la seva personalitat i quan van a actuar a les places es pensen, cada vegada que els espectadors aplaudeixen a l'home del drap vermell, que els aplaudiments van per a ells. I es deixen matar perquè la gent els aplaudeixi... En trobariem pocs, entre els reunits, que no hagin passat pel domini de l'home. Familiars de la senyora Bigotis s'han fet aguantar pilotes damunt el nas ensenyades, sense protestar, pels homes, com tampoc han protestat els senyors dofins fent partits de basquet en piscines a la vista de tothom. Tots, amb jo al davant, hem treballat per a ells. La meua gent ha portat al damunt reis i senyors...

- I sovint heu ajudat a caçar-nos! - Ratllat.

- Algun cop també ens hem revoltat i hem trencat coses.

- Ben poques. Us han sotmès i dels vostres ullals n'han fet boles de billar. Per què et pensés que us mantenen? Serviu per a fer campionats de tres barres. I per poca cosa més.

- I per agafar, si convé, un Ratllat llengut amb la trompa!

-Gros!, Seny...- renya Gala.

- En tinc, però que no em busquin les pessigolles, eh? Ja sap més d'un que quan m'emballo...No, ara no m'embalaré, però vull acabar declarant

que és millor que amb els homes no ens hi fiquem.

- Hi ha paraula? - la demana Imitador.

- Heu parlat dels homes. Tots en voleu saber coses i tots heu dit que hi havien tingut tractes. Qui és, de tots, que s'assembla més a n'ells?

- Hem vingut a respallar els homes o a parlar d'eleccions? -fa Llarga.

- No t'esquivis, senyora Llarga, que parentes teves s'han deixat veure al coll de noies amb poca roba.

- Feu-lo callar a n'aquest home petit! - diu Dentista.

- Tu crides molt però potser t'espera convertir-te en un centenar de moneders o amb vint dotzenes de sabates.

- Aquest borinot fa causa comú amb els seus parents! - Camila.

- No et quexis, senyora Camila, que he sentit a dir que els homes t'han fet una pel·lícula i tot...I encara els hi vas contra?

Rabiós, el lleopard, ja fa estona que cruix de dents, i diu:

- Potser hi hauràs de passar la vida dalt d'aquest arbre!

- Jo, si et trobo la setmana entrant, fugiré, com sempre, però per què no ho vens a dir això al Gran Joan, l'oncle Gorila? Calles, eh?

- El que has de callar ets tu, cap-cigrany! - diu Ullprivat.

- Això si parla segons qui semblarà un bassal de granotes. Que parli algú de pes, ja! - diu Capità mirant-se enfurismat la branca de l'Imitador.

- Jo tinc de ser presidenta de tots, Capità. - contesta Gala.

- Què vols, que hi hagi escàndol si segaix dient beneiteries aquest ximple? Que enraoni més tard quan s'hagi sentit alguna veu de companys que diguin alguna cosa!

- Mira, si ell hi està conforme li mantinc la paraula fins més tard. Que parli el senyor sauri que fa estona que em fa senyal.

- Tinc de començar avisant -són els primers mots de Dentista-, No em feu riure quan parli perquè quan ric tinc d'obrir molt la boca i podria passar que la tanqués malament. A fi d'evitar coses, val més

que els que em vulguin interrompre se'n vagin una mica lluny, entesos? Jo parlo en nom de tots aquests que estan a la meva esquerra i que formem l'oposició. Com veureu és una oposició de pes, una oposició que no farà mai la matarrungueta i la Ramoneta com d'altres.

- Què vol dir? - demanà Farina.

- Es un dir per a majors d'edat.

- Que no ho sóc, jo?

- Tu i molts dels que són ací, quan jo feia anys i anys que havia sortit de l'ou vosaltres encara hi havieu d'entrar. A tu que et sembla, Farina, que a les criatures les porten les cigonyes?

- Les seves, suposo que sí.

- Doncs mira, si ja saps aquestes coses, una Ramoneta és, com t'ho diré jo, una ~~cosa~~ que amb un os ja fa el fet, i una Matarrungueta n'és una que en fa seguir molts.

- Perdona, Dentista, però no ho entenc.

- Tu no has festejat mai?

- Veuràs, a mi em van agafar de petit, em van posar aquesta anella al nas que encara no me l'he poguda treure, i jo voldria, de pas, demanar qui ha de guanyar les eleccions per a treure-me-la, i a cap edat em van fer ballar pels carrers. Com vols que sàpiga quines osses són Ramonetes i quines Matarrunguetes. Només sé que si no ballava no menjava, i moltes vegades ho i ballant dejunava. Es a dir que ballava de gana. Vaig passar tant temps ballant amb un pal sempre a punt que quan em vaig integrar de nou als boscos ja no hi vaig ser a temps a festejar.

- Una cosa més a carregar en compte als homes. Val més que no sàpigue la cosa que t'has perdut de no haver pogut festejar ja que quan veuries un home no et podria aguantar ningú...Fer la Matarrungueta i la Ramoneta és, t'ho diré d'una altra manera, procurar enredar algú amb moxaines i carantoinas, ho entens, ara? O sigui que quan vegis algú que et vingui amb molts compliments malfia-te'n.

- Demano la paraula per una qüestió d'errada! - diu Ratllat.
- Hi ha paraula.
- Jo vull aclarir que hem elegit un cap de grup per a defensar la nostra posició i aquest llagardaix gros s'ha posat a parlar de matorrunquetes fent comparacions amb els homes. I és de nosaltres que ens hem de cuidar i no pas dels homes. I si va bé fer eleccions, fem les nostres i deixem els homes en pau, que no s'ho mereixen, però deixem-los. ^{hi} He dit.
- Deixem-los-hi, sí, però és que es diu que en aquestes eleccions que faran els homes n'hi han que demanen l'amor lliure, ja veureu. I seria interessant saber com queda això - diu Llarga.
- No tot ho fan bé els homes, ja ho sabem - diu Lleugera, la daina -, però l'amor lliure serà tant pels homes com per les femelles, que ja ens tocava a nosaltres ballar en aquest ball.
- Mira amb què surt això que semblava tan delicat! - diu Capità -. Vols que t'ho digui que és això que volen els homes, noia? Doncs és una marranada.
- No tots els homes en són partidaris de l'amor lliure. - Domat
- No el practiquen tots, però de ganes rail! - Capità.
- Es que els homes tot ho fan per les dones - intervé Calmosa.
- Carai, noia, has trigat a dir res, però això ho sabem tots els que hem tingut, bons o dolents, tractes amb els homes! - diu el senyor bou.
- Sí, nois, no en teniu prou de parlar d'homes que ara parlareu de dones. Digueu a Mestre Lloro que us expliqui contes verds! - Ratllat.
- Ai, a mi els contes verds m'encanten! - Llarga.
- Amics, hi ha llibertat de tema, però hem de pensar que si es toca segons què, hi ha roba estesa - Alta.
- Que se'n vagi a dormir la roba estesa, o que s'aguantí.
- Sicalíptica! - deixa anar Imitador.
- Si no fossis de mal rosegat ja t'ho ensenyaria jo si sóc sicalíptica

o no!

- Llarga! - Presidència.

- Es que hi ha gent que se n'hauria d'haver anat a dormir i no per ser menor d'edat.

- Ens hem desviat, companys. D'on surt ara parlar de dones i de contes verds? - Gala.

- Es Calmosa qui ha començat -. Barroer.

- Parlem de dones! Parlem de dones! - crida Imitador.

- Ai, les dones mentre puguin anar mudades ja ho tenen tot, i ells hi fan cada disbarat! - diu la senyora Bigotis.

- Els fan més sense que hi vagin de mudades. Les volen sense vestits...

- Tu ets tan marrano com ells! Perxò s'ou entre família... Fer disbarats per una dona sense vestir! Nosaltres hi anem sempre sense vestits i mai passem de la ratlla -, comenta el senyor tigre.

- M'agradaria que ells anessin conills. - Camila.

- Jo ja n'he vistos - fa Dentista -, i he passat de veure'ls... Tenen molt bon gust...

- I si ens vestíssim nosaltres?! - Imitador.

- Aquest sempre surt amb estirabots! - Camila.

- M'agradaria, Camila, veure't amb faldilles!

- Parlem seriament o no? Això és perdre el temps - diu la vaca.

- No t'agradaria passejar-te amb sostenidors, Mamelluda?

- Tu ets un desvergonyat! Jo no sé perquè s'ha convidat gent com tu!

- A veure si calla tothom, ja! - brueleja Capità -. O és que ací s'ha vingut a parlar de faldilles i sostenidors! Ja és la segona vegada que dic que hem de parlar de les nostres, de coses. I ja no ho diré més. I si no en parlem, me'n veig!

Es fa un silenci. Capità, cridant, encara espanta molta gent. Ningú s'atreveix a dir res de por que el senyor rei ho trobi mal dit. Es Gros qui anima als oradors.

- Bé, tampoc n'hi ha per a espantar-se tant. Sembla la majoria silenciosa això... El nano s'han enfadat una mica perquè s'ha parlat d'anar despullats o vestits...

Imitador, de dalt les branques, diu a pleret a la gent alada:

- No us agradaria veure Capità amb samarreta?

Hi ha una gran riallada del món de ploma.

- Tampoc hem vingut a riure, aci, ocellada! - diu Ullprivat que feia estona que no treia els ulls de Lleugera la qual en evitació d'algun "ja està fet!" es redossa darrera ~~de~~ L'Alta. Es Alta, ara, que demana la paraula.

- Joestic amb Capità. Es de coses nostres que hem de discutir. Jo, si la presidència m'ampara, parlaré d'una.

- Ja sap, la senyora Alta que hi ha immunitat parlamentària.

- Els que han viscut temporades amb ells, han trobat plat a taula cada dia. Ací ens l'hem de buscar. Nosaltres no malmetem cap família per a pujar la fillada. Som vegetarians. I n'hi ha que no ho són, i viuen a costes nostres. Heu aci el nostre gran problema. D'aquest és del que hauriem de parlar...

Se sent una gran ovació dels parlamentaris abonats a l'herba.

....I si nosaltres som vegetarians, per què no en poden ser els altres? Per què si els del ram de les peungles passem amb herba, no hi pot passar el senyor Dentista?

- Ai, filla meva, que no saps l'herba que hauria de menjar jo per emplenar-me la caixa?

- En això discrepo, Dentista - diu Banyut -. Jo sóc més o menys del teu pes i en menjo.

- I d'aquestes dents, què en faig jo?

- Que hi mengi melons! - diu Imitador, amb l'assentiment, aquesta vegada de la minoria vegetariana.

- Baixa i veuràs ~~quins~~ melons menjo, jo. Barret de rialles!
 - Has tocat un mal tema, Alta - diu Gala.
 - Perdó, ha estat el senyor Capità qui ha dit que havíem de parlar dels nostres problemes. I si servir de dinar als altres no és problema, ja em diràs Gala, amb tots els respectes, de què en dius problemes tu.
 - Em penso que val més que tornem a parlar de l'amor lliure - xiula Llarga.
 - Doncs mira, Alta, que si jo em tinc de posar a dieta d'enciam! - intervén Capità.
 - A poc a poc, menut - diu Gros -, que jo, i peso més que la meitat de tots a cop, puc passar del segle i no provo altres vitamines que les herbàcies. Vull dir que això de no poder menjar verd...
 - Jo amb tu no vull cridar, però que no ho veus que si jo em dedico a herbejar m'hauran de donar per inútil d'anèmic que em tornaré! I no sóc jo sol. Carai, que parli la gent d'urpes! Tu, Ratllat, Camila, Solitari, Xato, Ullprivat! Tu, Llarga i tu mateixa Gala i aquestes ales serioses que et volten...
 - Per a mi, i em penso que per tots nosaltres, és com si no hagués dit res aquest Coll d'Abastar-Nius. Fins aquí podriem arribar! Què et sembla, Gala, si tu haguéssis de menjar com un conill?
- El senyor conill, al sentir-se al·ludit, intervén:
- Amb nosaltres, s'hi veu en cor tothom. Els homes ens perdigonegen, i ens couen: "Conill al jaç!" anuncien els restaurants, i quan no ho fan els homes ho fan, d'entre vosaltres, els partidaris de la carn entre els que s'hi compten ales al·lustres. Vull dir que nosaltres d'una manera o altra hem de fer mala fi. Ara, camarada Ratllat, també t'haig de dir que bo i menjant herba, encara que hàgim de menjar depressa per mor de la molta gent que ens ve al darrera, tenim unes facultats reproductives fora de mesura. Sort d'això. Si no fos pel vegetarianisme, que en faria d'anys que els gossos haurien perdut la petxa dels conills!

- A mi em diuen Orellut. No me'n queixo d'anar pel món amb aquestes orelles. Les tinguéssin molts sords! Entre els homes, sóc el mirall dels que sumen malament i dels que es deixen enredar. Jo deixo dir. No us penseu que tots siguin savis els homes. N'hi ha molts com jo, i, devegades toquen la flauta i s'enfilen qui sap a on...Doncs bé, jo que no tinc massa bona anomenada, sóc el que us proposo que, prescindint de les eleccions que fan els homes, les fem nosaltres. I les fem per a decidir si som vegetarians o no. Si fallen, sempre podreu dir que la proposta la vaig fer jo.

- Mireu que aquest no sap de llegir! - diu Imitador.

- No és hora de seguir fent monades, ara, mig home! diu Alta -. Això va de debó. S'han de fer eleccions? Fem-les, doncs. I jo suposo que la pregunta serà: Vegetarians? Només s'ha de contestar sí, o no.

- A veure, Gala, toquem de peus a terra. - diu Capità -. Com han d'anar aquestes eleccions...? Si han d'anar per vots, és just que jo tingui un vot com el canari?

Gros defensa el poder del vot:

- Menut, que jo no faré escarafalls de comptar igual que una granota.

- Bé, bé, no hi anem depressa a fer coses que després poden ser de mal arreglar. A més, ja sabem qui les ha proposades aquestes eleccions, sa-beu? Marinera va portant parts parcials a la gent d'aigua, i ens cal la seva opinió. A la mar s'accepta, de fa molts anys, que el peix gros es menja al petit, veureu!

Mentre Marinera fa la consulta i s'espera resposta, hi ha gran enrenou a l'assemblea. Els de l'herba estan segurs que són més que els partidaris de la carn. Aquests tenen un petit i picat consell i es parla de fer sortir la força...

Tornen Marinera i resposta:

- El peix gros està al costat dels detractors de l'herba!

- Ja hem guanyat! - fa Ratllat.

- Pas encara, amic - contesta Alta -. A mar hi ha molt més peix petit que gros. I, a mar, ho han dit els homes, hi ha la futura alimentació del món en forma d'espècies vegetals.
- No us la creieu, els homes només mengen peix a la brasa, de la mar!- és la nova sortida d'Imitador.
- No en feu cas. Jo el conec de temps...- diu Farina-. Ell diu que està entre-família amb els homes i no fa ni diu més que tavernaclades. Mi-reu-lo, ara que li han dit que no hi hauria baixes i es creu segur dalt d'aquell arbre, distreu els companys de branques fent pam i pipa i allò que els homes en diuen botifarra. És un irresponsable!
- A veure, Gala - Ratllat vol aclarir coses -, ja que aquest que els homes diuen que va escàs de matèria gris és el que ha encès el foc, a veure, dic, si evitem cremar-nos-hi, o que s'hi cremi la menor quantitat possible d'assistents. Si hem de votar un per un, serà un mal acabar...
- I si ha de comptar els vots el camarada Orellut, penseu que no sap sumar!...
- No us l'escolteu! Feu veure que no el sentiu...-recomana Farina.
- Mira que si hi ha majoria de vegetarinas i no puc fer la pau amb aquest microbi! - rondina Capità.

Atenció. Parla Gala.

- Votem per grups. Ara, amb la condició d'acceptar el resultat de la votació, sigui quin sigui! I cada grup podrà, si vol, explicar el seu vot.

Es va d'un lloc a l'altre fent tanteigs. Se'n fan amb bones paraules, amb promeses i amenasses. Hi han elements que ja s'havien coaligat, i es passen, com Farina, el qual malgrat essent animal d'urpa, es deixà convèncer per Gros que li deia que com la mel i un bon niu de formigues no hi ha res. A les ales refractàries a l'herba: "Podeu menjar cireres, dones!" els deia. Capità no demanava vots, els exigia. S'escolten frases: "Els homes mengen carn i no s'han entès mai!". "No hi ha hagut cap

Premi Nobel vegetarià!". "Recordau-vos dels negres! Així que van poder menjar carn van esdevenir campions de boxa dels pesos feixucs durant anys i anys!". "Menjar carn vol dir que hi ha hagut una baixa d'algú de nosaltres!"...

Gros explica el vot dels herbívors de pes:

- Si no es fa trampa guanyarem nosaltres. Ja sé que els homes de cada partit abans de les eleccions diuen que guanyaran ells. No ens hi fiquem amb això amb els homes, però també estic tip de sentir a dir als més famosos metges recomanant plats de verdura. La carn, estimats assembleistes, porta al colesterol. Sabeu, camarades, quina cosa és el colesterol? Tenir-lo al fetge, al ronyó i a les glàndules suprarenals és allò que els homes ho coneixen com tenir mala peça al teler. I els que diguin que menjar verdura és fer oposicions a que una ventada se'ls emporti cel amunt, que em mirin a mi! Sabeu quan peso? Tones i tones i faig vora tres metres d'alt. Qui és, avui, que menjant carn, pot presentar aquesta fulla de serveis? Quin carnicer pot exhibir una línia com Lleugera? Quin carnicer pot oferir uns recuits com els de la senyora Mamelluda? Jo us vinc a demanar el vot amb la cara de sempre. No sóc cap nouvingut ni avui sóc diferent d'ahir. Jo sóc un vegetarià de tota la vida. No, a la carn! No, al colesterol! Votar contra els vegetarians és votar dreta. Els grans plats de carn es troben a casa els grans capitalistes! Votar vegetarià és votar per anar de ventre bé, és votar evitant tomes de bicarbonat i lavatives. Vosaltres sabeu, camarades, quina cosa són les lavatives?! El càstig de la gent grassa...

Llarga consum el seu torn representant el grup de sauris i reptils:

- En primer lloc, jo vull agrair l'honor que m'han fet els que m'han encarregat de parlar ja que fora d'ací sempre hem tingut mala premsa. Ens han posat al damunt el sac beneït d'haver intervingut en l'epissodi de la poma. És clar que jo vaig dir quatre paraules a la dona, però si ella no hagués tingut ganes de poma i tampoc n'hagués tingut l'home,

dient que no ho tenien tot arreglat. Se'ns ha posat a l'esquena la gramalleta de l'amor lliure. No. On era l'amor lliure si només eren dos: ell i ella? Això, apart de que jo en continui essent partidària. Si jo no intervinc, potser al món només hi hauria dos elements, i on seria el progrés, els partits polítics, les immobiliàries i el Mercat Comú? Menjar fruita? La fruita només fa profit després d'un bon repàs. I és un bon repàs un plat d'espàrregs o una rega d'espinacs?! Jo ja sé que a més d'aquella gramalleta de la poma ens hem de sentir que som agents de la porfídia. Es un adjectiu mal aplicat. Tothom té les seves tàctiques i s'hi guanya la vida. Què és un tocador de manxeta? Quin govern s'ha atrevit mai a dir que governa malament per malament que governi? Quin davanter-centre no ha procurat enredar a un defensa-central? Es que us creieu que un home treu coloms d'un mocador de butxaca i serra una noia pel mig? Que jo preparo els àpats silenciosament? Què voleu, que faci la crida abans? Qui no dissimula en aquest món? Jo ja sé que tinc en contra una part dels assistents, però parlo pels dubtosos, pels indecisos. Jo ja sé que puc dinar de molts de vosaltres i que cap se'm pot menjar a mi, però n'hi ha molts que tant poden ser menjats com poden menjar-se ells a d'altres. Es a n'aquests que em dirigeixo, és a n'aquests que vinc a demanar el vot. Viure a costa dels altres és llei de vida. La cosa que no és llei de vida és viure d'aigua de fari-gola o de fulles de parra. Sí, a la carn!

Gala, per tal de poder explicar el seu vot, delega la presidència al company voltor.

- Camarades: Entre la societat de les ales hi ha els companys d'ala forta com les meves, que som partidaris de la carn. A casa menjant carn arribem a centenàries i podem emportar-nos un vedell cel amunt, cosa que estem segurs que no podríem fer fent repassos amb bròquil. I a la societat de les ales hi ha, també, els socis d'ala flaca que no en són

partidaris de la carn. I jo no podia en justícia atribuir-me ^{la} representació de tot el món alat sota el contrasentit de defensar i contradir a la vegada la mateixa cosa. Però s'ha decidit concedir una explicació de vot a l'ala petita. Bé, deslligada de presentar-me davant vostre amb dues cares, cosa que segons a on està molt de moda avui, vaig a parlar pels de la meua ala i pels de les meves afeccions a l'hora dels menús. No podem anar, per lògica, contra la raó natural. Ha de manar, companys, amics i camarades, qui ha de manar. Jo sóc la reina de les aus, com Capità és rei a la selva. Ambdós som abonats a la carn. Votar carn és votar monarquia. D'ençà que al món hi ha repúbliques que el món va malament. Mai cap rei ha estat vegetarià, almenys cap rei com cal. Algú es pot imaginar una taula reial amb bledes i grana de capellà?! Una reina es deixa matar abans d'enredar a ningú. I jo us recomano de donar llum verda a la carn. Moltes gràcies.

El món d'ales petites es fa representar per la veu d'or de la colla: rossinyol, el millor refulador de tots els temps, el qual fa tota la seva intervenció tenint la música de fons de les aus canores.

- Canta molt bé, però és dels altres...- se sent a les files carbívores.

- Sí, però dóna gust sentir-lo. Hasta aquell animal d'imitador ha quedat retratat.

-...i trobem canaris i caderneres engabiats cantant les cançons tristes dels empresonats, i els homes es pensen que canten de contents perquè tenen una gàbia amb barrots llampants, un esgronxador, quatre grans de mill, un pinyó i una fulla d'escarola. Han fet cantar a tots, els homes. I quan els pobres parents no n'han tingut ganes, els han cremat els ulls perquè cantessin. Només amb els de la nostra família no se n'han sortit, i això que ens han ofert farina de mill amb rovell d'ou i cor de vaca. Mai un rossinyol-rossinyol ha cantat dins una gàbia. Si ha dit quelcom no ha passat de queixar-se i insultar als empresonaris. I de la

mateixa manera que proclamem la nostra victòria damunt l'opressor humana, la proclamem damunt els envalentonats carnisseres. Va, tenors, tots a cop: Visquen els partidaris del doctor Ferrandiz!!"

Capità no vol intervenir. Ell no pot sofrir que se l'interrompi quan parla i sap que si ho fa l'Imitador, ell faria un disbarat. Delega a Ratllat el qual, de fet, és més agressiu que ell. Quan aquest es disposa a parlar, Ullprivat l'anima així:

- No aflixis, Ratllat. Fort, fort! I si ens hem de batre ens batrem!

- Assembleistes - comença Ratllat-: Jo no sóc un element literari ni musical. Jo i els meus quan tenim gana si podem ens la fem passar. Rep el primer que se'ns posa al davant i devegades no podem triar. No hi ha restaurants al bosc, com a les viles que et porten una carta amb plats variats. El senyor Gros ens ha fet passar, perquè mengem carn, com si fóssim elements de dreta. A darrera hora resultarà que som feixistes nosaltres! I jo us puc dir, tocant als homes, que si porteu al vegetarià més recalcitrant, el qual segons es despren de la intenció del senyor Gros és un element d'esquerra, un plat de costelles a la brasa, si no el veu ningú no deixarà ni els ossos. Que la carn duu colesterol? Això és un mot inventat pels metges per a fer viure els farmacèutics. Colesterol...I els fosfats de potasi, i el ferro, i el sodi, i el cobalt, i els milers de productes nitrogenats que duu la carn, no és res tot això?! Si entre els homes, els que mengen bona carn són de dretes, doncs també ho som nosaltres. I què! Menjant verd la senyora Gros triga dos anys a deslliurar. Es que s'ha de permetre que per no menjar carn una femella passi dos anys embarassada? Eh? Jo m'hi faig allò amb tots els vegetarians Val més morir d'un tip de carn que mal viure menjant herbes i cocos. I prou!

Es preveuen dificultats, ja que votant per grups i amb el sistema que proposà l'ase, no és massa clar qui s'emportarà el gat a l'aigua. I no

ho és perquè el resultat de la votació és el següent:

Personal alat: Carn, 1 vot. Verd, 1 vot.

Urpes: Carn, 1 vot.

Peungles; Verd, 1 vot.

Peix: Carns, 1 vot Verd, 1 vot.

Amfibis: Carn, 1 vot Verd, 1 vot.

Empat!

Gala: - S'accepta el resultat de la votació?

- Ep, ep, ep! - diu Imitador a tota veu.

- Què vol ara aquest ximple?

- Hi ha democràcia o no hi ha democràcia? A mi no se m'ha inclòs a cap grup!

- Si m'haguéssiu deixat que me'l carregués, no l'hauriem d'escoltar! - diu Capità.

Gala: - S'ha de deixar dir. Té raó.

Capità: Es que ens pot tirar l'empat a rodar, que per a nosaltres ja ens anava bé.

Camila: - No t'hi amoinis, Capità. Qui sap per on es despenjarà. Ni ell mateix ho deu saber.

- Parlo o no parlo? O per a parlar s'han de pesar més de dues tones, o ^{tenir} vuit metres de llargada, dents de mig pam o s'ha de parlar a compàs de tres per quatre?

Gala: - Té raó, té raó...n'haviem prescindit. Parla, Imitador, però cura amb el què dius.

- Tots heu parlat dels homes. I, digueu-me, què té que veure amb ells el senyor Gros, la senyora Llarga, el senyor Dentista, el senyor Ratllat o la prima-dona rossinyol la qual pel nom no se sap si és mascle o femella? Qui, llevat del pobre senyor Farina i encara obligat sota l'amenaça d'un pal, pot caminar amb dues cames com nosaltres? Eh?.

De qui han fet tants llibres, de tots plegats, com de nosaltres? I què vol dir tot això?

Gala: - Em permeto recordar al senyor assembleista que la duració dels parlaments és limitada.

- Vol dir que nosaltres som parents dels homes, o ells nostres, que hi ha dues versions en l'afer. Es que sabeu que als primers que de nosaltres ensenyaren en parcs públics se'n digué que eren homes salvatges que deixaren la selva per a no tenir de treballar? Res, no sabeu. Com tampoc sabeu que el senyor Darwin, el primer que hi va tocar parlant de nosaltres, va posar les seves teories en vers i no va ser prou considerat pels anglesos del seu temps. Els anglesos, si no són versos del senyor Shakespeare, no en llegeixen cap. Sabieu que una mona triga igual a portar un mico al món que una dama de França o del Japó? No res no sabeu. Són uns ases...I ara va el meu vot. Per a qui votaré?

Hi ha un silenci. Cada grup es pensa que votarà per l'altre.

- A qui donaré el vot? Entre els meus parents hi ha partidaris dels plats de carn, i partidaris de la mongeta tendra, no?

- Doncs vota per la mongeta, ja! - diu Gros.

- Vota per la carn, que els homes en mengen més que de mongetes, i no contis més històries! - rondina Xato.

- Teniu pressa, eh? Ja veieu que puc votar a uns o a altres. Fins ara m'heu esvalotat i m'heu dit de tot, eh? I ara el meu vot pot decidir. Si l'home ha fet la seva llei pel món, jo, que hi sóc emparentat i més de la vora que la gent es pensa, la faré ací. Voto? No voto?

Capità: - Si em deixen fer a mi votis o no votis te'n recordaràs!

- Me'n recordaré, eh? I si voto vegetarià, que no em podràs tocar?

- Et tocaré de tota manera!

- Reclamo protecció, senyora Gala. I impunitat parlamentaria voti a qui

voti. S'han acabat les dictadures, o no? Som demòcrates o no? Doncs votaré... a qui votaré, camarades? Us agradaria que votés als amants dels siveus de senglar? O potser als encomiàstics d'arròs amb patanegues?...

La Llarga, silenciosament, s'ha anat acostant a l'arbre on Imitador té part de l'assemblea amb l'ai al cor.

- Voleu votar, voleu fer com els homes, i no en sabeu. No sabeu ni fer trampa com els meus oncles o els meus nebots. I la presidència tenia la solució a les mans, però no la sap. Què en sap, la presidència de l'article 29? Tampoc sabeu que els homes compren els vots, ja ho veig!

Capità s'acosta a Gros:

- Escolta, Gros, tu et penses que això es pot aguantar?

- Jo diria que no, però la llei l'ampara.

- Que no ho veus que aquest s'està fotent de la llei?

- Va, camarades, qui en dóna més?

- Què vols? - pregunta Camila

- Ara ens anem posant a la raó. I m'agrada que hagi estat tu, en nom dels que em fan més por, qui hagi iniciat les negociacions. Els vegetarians no me'n fan tanta de por...

- Veuràs, et foti un cop de trompa!

- No ens precipitem, senyor Gros, que encara no m'he decidit. Els vegetarians no em fan tanta por com els altres, però no sóc home de trompades tampoc....

- Què vols, i no xerris més! - diu Camila.

- Seré modest. Vull l'autonomia.

- L'autonomia?

- Sí. Vull l'autonomia per a mi i pels meus, que ara s'han posat de moda. Tothom en demana fins els que han estat mai autonomistes. Vull que a la meua demarcació no se m'hi fiqui ningú. Ens farem les nostres lleis i

les haurà d'acatar tothom que s'estableixi a casa nostra. I seran elements vostres els que cuidaran de fer complir aquestes lleis per la força si convé....

Camila: - Jo, Capità, amb l'ordre públic no hi passaria.

- A mi proposar-me aquest setmesó anar-li a fer de policia?

- O hi ha Estatut amb ordre públic, o voto pels altres! I si voto pels altres vull les mateixes condicions. Senyor Capità, senyor Gros, decidiu-vos! L'un o l'altre formareu part de la meva guàrdia imperial.

L'un o l'altre...

No pogué acabar. Llarga el feu desaparèixer dins una col·lecció d'anelles. No se sap si ho feu per a espantar-lo o per quelcom més...

I l'empat subsistí. Farina comentaria:

- Ara he mig vist, em penso, què és allò de la Matarrungueta i la Ramoneta.

- Camarades - diu Gala-, acabem la festa en pau. L'home petit ha dit molts disbarats, però sempre hi ha coses a tenir en compte. Ha parlat d'autonomies. Potser ens hi hauriem de pensar, no ho sé...

Gros: - Ara els homes faran eleccions i les autonomies seran un dels cavalls de batalla. Segons com se'n surtin ells podem fer nosaltres...

Ratllat: - Jo dels homes no en vull cap d'autonomia! Jo vull la independència!

- Esperem, camarada, esperem, no siguem impacients - contesta Gala-. Esperem a veure què volen dir ells quan parlen d'autonomies. Uns les demanen i els altres les han de donar... Qui sap... I, mentrestant, que tothom faci el què pugui. S'aixeca la sessió.

Els assembleistes s'acomiaden amistosament. Era quart-minvant aquella nit, més una lluna nova, fresca, plena i lluminosa va obrint camins.

Els parlamentaris es miren una mica sorpresos. La cosa curiosa és

que aquella nit de lluna no la veié ningú més que ells. Algú la degué fer sortir en honor d'aquelles eleccions. La lluna, per altra part, tampoc surt a gust per la gent que es queda a casa mirant les coses de la televisió.

Els del mateix grup fan comentaris dels debats. Mar enllà els dofins omplenen l'aigua d'escuma. Les aus amb nota tenen una intervenció elegant i volen damunt els cetacis engegant un devassall de notes. Per primera vegada les ales fortes vetllen aquell vol-concert. Els de terra ho contemplen una mica tocats. La lluna brilla més que mai; i a la seva discutida mena de rostre, els més impressionables dirien que s'hi dibuixa un somriure giacondès.

- Tot és molt bonic - diu Capità a Gros -, però demà hem de menjar!
- Verdura?
- No fòtis...

Palafrugell febrer-març 1979

